COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 11.6.2021
COM(2021) 312 final

ANNEX 1

ANEXĂ

la

Propunerea de

DECIZIE A CONSILIULUI

privind semnarea, în numele Uniunii Europene, și aplicarea cu titlu provizoriu a Acordului de parteneriat dintre Uniunea Europeană, pe de o parte, și membrii Organizației statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific (OSACP), pe de altă parte

ACORD DE PARTENERIAT

ÎNTRE UNIUNEA EUROPEANĂ, PE DE O PARTE,

ȘI MEMBRII ORGANIZAȚIEI STATELOR DIN AFRICA, ZONA CARAIBILOR

ȘI PACIFIC, PE DE ALTĂ PARTE

PARTEA I – DISPOZIȚII GENERALE

PARTEA II – PRIORITĂȚILE STRATEGICE

TITLUL I – DREPTURILE OMULUI, DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNANȚA ÎN SOCIETĂȚI CENTRATE PE OAMENI ȘI BAZATE PE DREPTURI

TITLUL II – PACEA ȘI SECURITATEA

TITLUL III – DEZVOLTAREA UMANĂ ȘI SOCIALĂ

TITLUL IV – CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA ECONOMICĂ DURABILĂ FAVORABILĂ INCLUZIUNII

TITLUL V – DURABILITATEA MEDIULUI ȘI SCHIMBĂRILE CLIMATICE

TITLUL VI – MIGRAȚIA ȘI MOBILITATEA

PARTEA III – ALIANȚELE MONDIALE ȘI COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ

PARTEA IV – MIJLOACELE DE COOPERARE ȘI DE PUNERE ÎN APLICARE

PARTEA V – CADRUL INSTITUȚIONAL

PARTEA VI – DISPOZIȚII FINALE

PROTOCOALE REGIONALE:

PROTOCOLUL REGIONAL AFRICA

PARTEA I – CADRUL DE COOPERARE

PARTEA II – DOMENIILE-CHEIE DE COOPERARE

TITLUL I – CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA ECONOMICĂ DURABILĂ FAVORABILĂ INCLUZIUNII

TITLUL II – DEZVOLTAREA UMANĂ ȘI SOCIALĂ

TITLUL III – MEDIUL, GESTIONAREA RESURSELOR NATURALE ȘI SCHIMBĂRILE CLIMATICE

TITLUL IV – PACEA ȘI SECURITATEA

TITLUL V – DREPTURILE OMULUI, DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNANȚA

TITLUL VI – MIGRAȚIA ȘI MOBILITATEA

PROTOCOLUL REGIONAL CARAIBI:

PARTEA I – CADRUL DE COOPERARE

PARTEA II – DOMENIILE-CHEIE DE COOPERARE

TITLUL I – CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA ECONOMICĂ DURABILĂ FAVORABILĂ INCLUZIUNII

TITLUL II – DURABILITATEA MEDIULUI, SCHIMBĂRILE CLIMATICE ȘI GESTIONAREA DURABILĂ A RESURSELOR NATURALE

TITLUL III – DREPTURILE OMULUI, GUVERNANȚA, PACEA ȘI SECURITATEA

TITLUL IV – DEZVOLTAREA UMANĂ, COEZIUNEA SOCIALĂ ȘI MOBILITATEA

PROTOCOLUL REGIONAL PACIFIC:

PARTEA I – CADRUL DE COOPERARE

PARTEA II – DOMENIILE-CHEIE DE COOPERARE

TITLUL I – DURABILITATEA MEDIULUI ȘI SCHIMBĂRILE CLIMATICE

TITLUL II – DEZVOLTAREA ECONOMICĂ FAVORABILĂ INCLUZIUNII ȘI DURABILĂ

TITLUL III – OCEANELE, MĂRILE ȘI PESCUITUL

TITLUL IV – SECURITATEA, DREPTURILE OMULUI, DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNANȚA

TITLUL V – DEZVOLTAREA UMANĂ ȘI SOCIALĂ

ANEXE

ANEXA I: PROCESELE DE RETURNARE ȘI DE READMISIE

ANEXA II: OPERAȚIUNILE BĂNCII EUROPENE DE INVESTIȚII

UNIUNEA EUROPEANĂ, denumită în continuare și „UE”, pe de o parte, și

REPUBLICA ANGOLA,

ANTIGUA ȘI BARBUDA,

UNIUNEA BAHAMAS,

BARBADOS,

BELIZE,

REPUBLICA BENIN,

REPUBLICA BOTSWANA,

BURKINA FASO,

REPUBLICA BURUNDI,

REPUBLICA CAMERUN,

REPUBLICA CABO VERDE,

REPUBLICA CENTRAFRICANĂ,

REPUBLICA CIAD,

UNIUNEA COMORELOR,

REPUBLICA CONGO,

INSULELE COOK,

REPUBLICA CÔTE D'IVOIRE,

REPUBLICA CUBA,

REPUBLICA DEMOCRATICĂ CONGO,

REPUBLICA DJIBOUTI,

UNIUNEA DOMINICA,

REPUBLICA DOMINICANĂ,

STATUL ERITREEA,

REGATUL ESWATINI,

REPUBLICA FEDERALĂ DEMOCRATĂ ETIOPIA,

REPUBLICA FIJI,

REPUBLICA GABONEZĂ,

REPUBLICA GAMBIA,

REPUBLICA GHANA,

GRENADA,

REPUBLICA GUINEEA,

REPUBLICA GUINEEA-BISSAU,

REPUBLICA GUINEEA ECUATORIALĂ,

REPUBLICA COOPERATISTĂ GUYANA,

REPUBLICA HAITI,

JAMAICA,

REPUBLICA KENYA,

REPUBLICA KIRIBATI,

REGATUL LESOTHO,

REPUBLICA LIBERIA,

REPUBLICA MADAGASCAR,

REPUBLICA MALAWI,

REPUBLICA MALI,

REPUBLICA INSULELOR MARSHALL,

REPUBLICA ISLAMICĂ MAURITANIA,

REPUBLICA MAURITIUS,

STATELE FEDERATE ALE MICRONEZIEI,

REPUBLICA MOZAMBIC,

REPUBLICA NAMIBIA,

REPUBLICA NAURU,

REPUBLICA NIGER,

REPUBLICA FEDERALĂ NIGERIA,

NIUE,

REPUBLICA PALAU,

STATUL INDEPENDENT PAPUA-NOUA GUINEE,

REPUBLICA RWANDA,

FEDERAȚIA SAINT KITTS ȘI NEVIS,

SAINT LUCIA,

SAINT VINCENT ȘI GRENADINELE,

STATUL INDEPENDENT SAMOA,

REPUBLICA DEMOCRATICĂ SÃO TOMÉ ȘI PRÍNCIPE,

REPUBLICA SENEGAL,

REPUBLICA SEYCHELLES,

REPUBLICA SIERRA LEONE,

INSULELE SOLOMON,

REPUBLICA FEDERALĂ SOMALIA,

REPUBLICA AFRICA DE SUD,

REPUBLICA SUDANUL DE SUD,

REPUBLICA SUDAN,

REPUBLICA SURINAME,

REPUBLICA UNITĂ TANZANIA,

REPUBLICA DEMOCRATICĂ A TIMORULUI DE EST,

REPUBLICA TOGOLEZĂ,

REGATUL TONGA,

REPUBLICA TRINIDAD ŞI TOBAGO,

TUVALU,

REPUBLICA UGANDA,

REPUBLICA VANUATU,

REPUBLICA ZAMBIA,

REPUBLICA ZIMBABWE,

denumite în continuare „membrii Organizației statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific (OSACP)”, pe de altă parte,

AVÂND ÎN VEDERE versiunea revizuită a Acordului de la Georgetown de instituire a Organizației statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific, pe de o parte, și Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, pe de altă parte;

LUÂND ÎN CONSIDERARE relațiile puternice dintre ele și legăturile politice, economice și culturale strânse care le unesc;

REAFIRMÂNDU-ȘI atașamentul față de ordinea internațională bazată pe norme, al cărei principiu esențial este multilateralismul și în centrul căreia se află Organizația Națiunilor Unite;

CONFIRMÂNDU-ȘI angajamentul față de dezvoltarea durabilă, în concordanță cu Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă;

SUBLINIIND importanța purtării cu regularitate a unui dialog pe teme de interes reciproc, la toate nivelurile relevante;

REAFIRMÂNDU-ȘI angajamentul de a-și consolida parteneriatul prin coordonarea acțiunilor în forumurile internaționale pe baza intereselor comune, a valorilor comune și a respectului reciproc și fiind conștiente de capacitatea lor de a înrâuri rezultatele mondiale atunci când acționează în mod solidar;

CONFIRMÂNDU-ȘI angajamentul față de principiile democratice și drepturile omului, astfel cum sunt prevăzute în Declarația Universală a Drepturilor Omului și în alte instrumente internaționale relevante din domeniul drepturilor omului, precum și față de principiile statului de drept și bunei guvernanțe;

REAMINTIND voința lor puternică de a promova pacea și securitatea, obligațiile internaționale pe care le au cu privire la neproliferarea armelor de distrugere în masă și faptul că sunt hotărâte să prevină și să urmărească penal cele mai grave infracțiuni care afectează comunitatea internațională;

REAFIRMÂND angajamentul lor de a promova cooperarea multipartită în sprijinul realizării unei dezvoltări durabile, ținând seama de diferitele roluri ale diferitelor părți interesate și asigurând în același timp faptul că toate părțile acționează cu respectarea statului de drept;

SUBLINIIND caracterul urgent al abordării provocărilor mondiale în materie de mediu, importanța Acordului de la Paris privind schimbările climatice, necesitatea urgentă de a construi economii stabile și durabile cu emisii scăzute de dioxid de carbon și societăți reziliente la schimbările climatice, precum și de a avansa în direcția realizării obiectivelor comune în materie de mediu, schimbări climatice și energie din surse regenerabile;

RECUNOSCÂND importanța unei transformări economice structurale pentru realizarea creșterii și dezvoltării economice favorabile incluziunii și durabile;

REAMINTIND angajamentul lor față de principiile și normele care reglementează comerțul internațional, în special cele convenite în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului;

REAMINTIND angajamentul lor de a respecta drepturile lucrătorilor, ținând seama de principiile stabilite în convențiile Organizației Internaționale a Muncii;

RECUNOSCÂND rolul important pe care îl au știința, tehnologia, cercetarea și inovarea în accelerarea tranziției către societăți bazate pe cunoaștere și care este facilitat prin recurgerea la instrumente digitale în vederea dezvoltării durabile;

REAMINTIND angajamentul lor de a promova dezvoltarea umană și socială, de a eradica sărăcia și de a combate discriminarea și inegalitatea, fără a lăsa pe nimeni în urmă;

RECUNOSCÂND că dinamica demografică în schimbare, combinată cu schimbări economice, sociale și de mediu, oferă oportunități pentru dezvoltarea durabilă și creează provocări pentru aceasta;

REAFIRMÂND că egalitatea de gen și emanciparea femeilor și a fetelor sunt esențiale pentru realizarea unei dezvoltări favorabile incluziunii și durabile;

RECUNOSCÂND importanța tineretului pentru modelarea viitorului și pentru aducerea unei contribuții la dezvoltarea durabilă;

REAFIRMÂNDU-ȘI angajamentul de a promova un parteneriat centrat pe oameni și de a îmbunătăți contactele între oameni, inclusiv prin cooperare și schimburi în domeniul științei, al tehnologiei, al inovării, al educației și al culturii;

REAFIRMÂNDU-ȘI angajamentul de a îmbunătăți cooperarea și dialogul în materie de migrație și mobilitate;

RECUNOSCÂND riscurile tot mai mari cauzate de dezastre naturale, șocuri economice și alte șocuri exogene, inclusiv pandemii;

CONFIRMÂND că sunt dispuse să colaboreze în sprijinul integrării regionale și continentale, în special în vederea realizării obiectivelor stabilite în Agenda 2063 a Uniunii Africane și în cadrele de integrare și cooperare din Caraibi și Pacific;

REAMINTIND principiul coerenței politicilor în favoarea dezvoltării și principiul eficacității asistenței pentru dezvoltare, precum și principiile Agendei de acțiune de la Addis Abeba (AAAA);

AVÂND ÎN VEDERE Acordul de parteneriat dintre membrii grupului statelor din Africa, Caraibe și Pacific, pe de o parte, și Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de altă parte, semnat la Cotonou la 23 iunie 2000, astfel cum a fost modificat la Luxemburg la 25 iunie 2005 și la Ouagadougou la 22 iunie 2010,

CONVIN DUPĂ CUM URMEAZĂ:

PARTEA I

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 1

Obiectivele

(1) Prezentul acord instituie un parteneriat politic consolidat între părți, în vederea generării unor rezultate reciproc avantajoase cu privire la interese care sunt comune și se intersectează și în conformitate cu valorile comune ale părților.

(2) Prezentul acord contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD), Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și Acordul de la Paris privind schimbările climatice fiind cadre generale orientative pentru parteneriat.

(3) Obiectivele prezentului acord sunt următoarele:

(a) promovarea, protejarea și garantarea drepturilor omului, a principiilor democratice, a statului de drept și a bunei guvernanțe, acordând o atenție deosebită egalității de gen;

(b) construirea unor state și societăți pașnice și reziliente, prin abordarea amenințărilor actuale și emergente la adresa păcii și a securității;

(c) promovarea dezvoltării umane și sociale și, în special, eradicarea sărăciei și abordarea inegalităților, prin asigurarea faptului că fiecare persoană se bucură de o viață demnă și a faptului că nicio persoană nu este lăsată în urmă, acordând o atenție deosebită femeilor și fetelor;

(d) mobilizarea investițiilor, sprijinirea comerțului și promovarea dezvoltării sectorului privat, în vederea realizării unei creșteri economice durabile și favorabile incluziunii și a creării de locuri de muncă decente pentru toate persoanele;

(e) combaterea schimbărilor climatice, protecția mediului și asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale și

(f) punerea în aplicare a unei abordări cuprinzătoare și echilibrate a migrației, astfel încât să se valorifice avantajele unei migrații și a unei mobilități legale, desfășurate în condiții de siguranță și de ordine, și să se stăvilească migrația neregulamentară, abordând totodată cauzele profunde ale acesteia, cu respectarea deplină a dreptului internațional și în conformitate cu competențele respective ale părților.

(4) Principalele instrumente pentru realizarea obiectivelor prezentului acord sunt dialogul și acțiunile de parteneriat adaptate la caracteristicile specifice ale părților.

(5) Prezentul acord facilitează adoptarea de către părți a unor poziții comune pe scena mondială, consolidând parteneriatele pentru promovarea multilateralismului și a ordinii internaționale bazate pe norme, în vederea impulsionării acțiunilor la nivel global.

ARTICOLUL 2

Principiile

(1) Părțile urmăresc obiectivele prezentului acord în spiritul responsabilității comune, al solidarității, al reciprocității, al respectului reciproc și al asumării răspunderii.

(2) Părțile își reafirmă angajamentul de a dezvolta relații prietenești între națiuni, bazate pe respectarea principiului egalității suverane între toate statele, și de a nu amenința și a nu face uz de forță împotriva integrității teritoriale sau a independenței politice a oricărui stat sau în orice alt mod care este incompatibil cu Carta Organizației Națiunilor Unite.

(3) Părțile convin să pună în aplicare fiecare protocol regional în mod consecvent cu principiile generale convenite în partea generală, ținând seama în același timp de caracteristicile specifice ale regiunilor. Ele convin, de asemenea, să adapteze acțiunile la diferitele nevoi ale țărilor cel mai puțin dezvoltate, ale țărilor fără ieșire la mare, ale statelor insulare mici în curs de dezvoltare și ale statelor de coastă situate la altitudini joase, luând în considerare diversele provocări cu care se confruntă acestea.

(4) Părțile iau decizii și întreprind acțiuni la cel mai adecvat nivel intern, regional sau multinațional.

(5) Părțile promovează sistematic o perspectivă de gen și se asigură că egalitatea de gen este integrată în toate politicile.

(6) Părțile adoptă o abordare integrată a cooperării lor, care înglobează elemente politice, economice, sociale, de mediu și culturale.

(7) Părțile își intensifică eforturile de continuare a integrării și cooperării regionale pentru a gestiona în mod optim preocupările în materie de securitate, pentru a profita de avantajele economice ale globalizării și pentru a aborda provocările și oportunitățile transnaționale, după caz.

(8) Părțile promovează o abordare multipartită, făcând posibilă implicarea activă a unei game largi de actori, inclusiv a parlamentelor, a autorităților locale, a societății civile și a sectorului privat, în procesele de dialog și de cooperare din cadrul parteneriatului.

(9) În scopul unei îndepliniri mai eficace și mai eficiente a obiectivelor parteneriatului, se poate urmări cooperarea în formate regionale formale și ad-hoc. Părțile pot conveni, de asemenea, asupra unor dispoziții și a unor proceduri flexibile care să le ofere părților interesate posibilitatea de a aprofunda dialogul și cooperarea în chestiuni tematice și transregionale specifice.

ARTICOLUL 3

Dialogul de parteneriat

(1) Părțile desfășoară cu regularitate un dialog de parteneriat echilibrat, cuprinzător și substanțial în toate domeniile prezentului acord, care să conducă la angajamente și, după caz, la acțiuni ale ambelor părți, pentru punerea în aplicare eficace a prezentului acord.

(2) Părțile convin ca obiectivul dialogului de parteneriat să fie schimbul de informații, promovarea înțelegerii reciproce și facilitarea stabilirii priorităților convenite și a agendelor comune la nivel național, regional și internațional. Ele cooperează și se coordonează cu privire la chestiunile de interes comun și la noile provocări de pe scena internațională.

(3) Părțile convin ca dialogul să se desfășoare într-o manieră flexibilă și adaptată circumstanțelor, să aibă loc la intervale regulate, în formatul potrivit și la cel mai adecvat nivel intern, regional sau multinațional și să valorifice pe deplin toate canalele posibile, inclusiv în contexte regionale și internaționale. Ele convin să monitorizeze și să evalueze eficacitatea dialogului și să adapteze domeniul de aplicare al acestuia, după caz.

(4) Părțile convin ca parlamentele și, după caz, reprezentanții organizațiilor societății civile și ai sectorului privat să fie informați în mod corespunzător, să fie consultați și să aibă posibilitatea de a contribui la dialogul de parteneriat. Organizațiile regionale și continentale se asociază dialogului, după caz.

ARTICOLUL 4

Coerența politicilor

(1) Părțile depun eforturi pentru asigurarea unor politici coerente la nivel național, regional și internațional, în vederea atingerii obiectivelor prezentului acord, printr-o abordare bine definită, strategică și orientată spre parteneriat.

(2) Părțile promovează, în mod individual și colectiv, sinergii între politici, în vederea evitării sau a reducerii la minimum a efectelor negative pe care politicile lor le pot avea asupra celorlalte părți. Ele se angajează să informeze celelalte părți și, după caz, să se consulte cu celelalte părți cu privire la inițiativele și măsurile care le pot afecta în mod semnificativ.

(3) Părțile își reafirmă angajamentul față de coerența politicilor în favoarea dezvoltării, pe care o consideră un element esențial pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

ARTICOLUL 5

Actorii

(1) Părțile recunosc că guvernele au un rol central în definirea și punerea în aplicare a priorităților și a strategiilor pentru țările lor. Ele recunosc rolul crucial pe care îl au parlamentele în elaborarea și adoptarea actelor legislative, aprobarea bugetelor și tragerea la răspundere a guvernelor. Ele recunosc rolul și contribuția pe care le au autoritățile locale în consolidarea răspunderii democratice și în completarea acțiunilor guvernamentale.

(2) Părțile recunosc rolul important pe care îl au organizațiile subregionale, regionale, continentale și intercontinentale în atingerea obiectivelor prezentului acord, în special a obiectivelor celor trei protocoale regionale.

(3) Părțile recunosc rolul important și contribuția importantă pe care le au părțile interesate, sub toate formele și cu toate caracteristicile naționale, și anume societatea civilă, partenerii economici și sociali, inclusiv organizațiile sindicale, și sectorul privat, și convin să promoveze și să consolideze participarea eficace a acestora în vederea încurajării unor procese mai favorabile incluziunii și multipartite în ceea ce privește elaborarea politicilor. În acest scop, părțile se asigură că, după caz, toate aceste părți interesate sunt informate și consultate cu privire la strategii și la politici sectoriale, contribuie la procesul amplu de dialog, beneficiază de consolidarea capacităților în domenii critice și participă la punerea în aplicare a programelor de cooperare în domeniile care le privesc. O astfel de participare la programele de cooperare se bazează pe măsura în care acestea abordează nevoile populației și pe competențelor lor specifice și dispune de structuri de guvernanță care își asumă răspunderea și sunt transparente.

ARTICOLUL 6

Structura

(1) Prezentul acord este alcătuit din partea generală (părțile I, II, III, IV, V și VI, anexele și declarațiile) și din trei protocoale regionale.

(2) Dispozițiile din partea generală și din anexele acesteia sunt obligatorii din punct de vedere juridic pentru toate părțile la prezentul acord.

(3) Dispozițiile din protocoalele regionale sunt obligatorii din punct de vedere juridic pentru UE și pentru părțile care se află în Africa, zona Caraibilor și, respectiv, Pacific. Nicio dispoziție din protocoalele regionale și niciun element din interpretarea și punerea în aplicare ale acestora nu pot să afecteze dispozițiile din partea generală a acordului sau deciziile Consiliului de miniștri OSACP-UE și nici să se abată de la acestea.

ARTICOLUL 7

Temele transversale

(1) Părțile convin să se țină seama în mod sistematic de următoarele teme transversale pentru a se contribui la întreprinderea de acțiuni în toate domeniile de cooperare: drepturile omului, democrația, egalitatea de gen, pacea și securitatea, protecția mediului, lupta împotriva schimbărilor climatice, cultura și tineretul.

(2) Părțile cooperează pentru a sprijini consolidarea capacităților în vederea abordării eficace a provocărilor și a realizării obiectivelor stabilite în prezentul acord. Ele urmăresc să promoveze consolidarea instituțiilor, să promoveze schimbul de bune practici și să faciliteze transferul și schimbul de cunoștințe.

(3) Părțile consolidează reziliența țărilor, a comunităților și a persoanelor, în special a populațiilor vulnerabile, în fața provocărilor în materie de mediu și de schimbări climatice, a șocurilor economice, a conflictelor și a crizelor politice, precum și a epidemiilor și a pandemiilor.

PARTEA II

PRIORITĂȚILE STRATEGICE

TITLUL I

DREPTURILE OMULUI, DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNANȚA ÎN SOCIETĂȚI CENTRATE PE OAMENI ȘI BAZATE PE DREPTURI

ARTICOLUL 8

Părțile reafirmă că sunt hotărâte să protejeze, să promoveze și să asigure împlinirea drepturilor omului, libertățile fundamentale și principiile democratice și să consolideze statul de drept și buna guvernanță, în conformitate cu Carta Organizației Națiunilor Unite, cu Declarația Universală a Drepturilor Omului și cu dreptul internațional, în special cu dreptul internațional al drepturilor omului și, atunci când este relevant, cu dreptul internațional umanitar. Părțile promovează politicile centrate pe oameni și bazate pe drepturi, în care sunt cuprinse toate drepturile omului, prin care se asigură accesul egal la oportunități pentru toți membrii societății și care sunt orientate către o dezvoltare durabilă centrată pe ființa umană. Părțile recunosc că respectarea democrației, a drepturilor omului, a libertăților fundamentale, a statului de drept și a bunei guvernanțe face parte integrantă din dezvoltarea durabilă.

ARTICOLUL 9

Drepturile omului, democrația și statul de drept

(1) Recunoscând că drepturile omului sunt universale, indivizibile, interdependente și corelate, părțile promovează, protejează și asigură împlinirea tuturor drepturilor omului, indiferent dacă acestea sunt civile, politice, economice, sociale sau culturale. Ele protejează și asigură exercitarea deplină și egală a tuturor libertăților fundamentale, cum ar fi libertatea de opinie și de exprimare, libertatea de întrunire și de asociere, libertatea de gândire, de religie și de convingere.

(2) Părțile se angajează să promoveze respectul universal pentru drepturilor omului și libertățile fundamentale pentru toți și respectarea acestora, fără discriminare, indiferent de criterii, cum ar fi sexul, originea etnică sau socială, religia sau convingerea, opinia politică sau de orice altă natură, handicapul, vârsta sau alt statut. Ele se angajează să combată toate formele de rasism, discriminare rasială, xenofobie și intoleranță asociată acestora, precum și toate formele de violență și discriminare, inclusiv toate cazurile de promovare a urii. Părțile se angajează să recunoască și să promoveze drepturile popoarelor indigene, astfel cum sunt prevăzute în Declarația universală a drepturilor populației indigene.

(3) Părțile poartă un dialog de parteneriat la nivel bilateral cu privire la pedeapsa cu moartea. În cazul în care pedeapsa cu moartea este prevăzută în legislația națională și este încă aplicată, părțile aderă la respectarea garanțiilor procedurale și la standarde minime convenite la nivel internațional.

(4) Părțile reafirmă că principiile democratice universal recunoscute pe care este fondată organizarea statului garantează legitimitatea autorității acestuia, legalitatea acțiunilor acestuia, care se reflectă în sistemul său constituțional, legislativ și de reglementare, și existența mecanismelor de participare. Ele mențin și consolidează aplicarea respectivelor principii asigurând desfășurarea unor alegeri favorabile incluziunii, transparente și credibile, cu respectarea corespunzătoare a suveranității, și permițând și sprijinind derularea unor procese decizionale participative. Părțile promovează aplicarea bunelor practici electorale și cooperarea dintre ele, inclusiv în ceea ce privește observarea alegerilor desfășurate pe teritoriul UE și pe teritoriul membrilor OSACP, după caz.

(5) Părțile sprijină în mod activ consolidarea statului de drept la nivel național, regional și internațional, recunoscând importanța capitală a acestuia pentru protecția drepturilor omului și pentru funcționarea eficace a instituțiilor democratice. Aceasta cuprinde asigurarea existenței unui sistem judiciar independent și imparțial care funcționează corespunzător, egalitatea în fața legii, dreptul la un proces echitabil și respectarea garanțiilor procedurale, precum și accesul la mecanisme eficace de căi de atac în justiție.

(6) Părțile recunosc dreptul la dezvoltare care are la bază indivizibilitatea, interdependența, universalitatea și inalienabilitatea tuturor drepturilor omului, în virtutea căruia fiecare ființă umană și toate popoarele au dreptul de a participa și de a contribui la dezvoltarea economică, socială, culturală și politică în care pot fi exercitate pe deplin toate drepturile omului și libertățile fundamentale și de a se bucura de această dezvoltare. Ele sprijină măsurile de lărgire a dreptului la dezvoltare și asigură, printre altele, egalitatea de șanse pentru toți în ceea ce privește accesul la resurse de bază și servicii esențiale, cum ar fi educația, serviciile de sănătate, alimentele, locuințele, ocuparea forței de muncă și distribuirea echitabilă a veniturilor, și posibilitatea de beneficia de acestea.

(7) Părțile convin ca politicile lor interne și internaționale să se fondeze pe respectarea drepturilor omului, a principiilor democratice și a statului de drept și să constituie un element esențial al prezentului acord.

ARTICOLUL 10

Egalitatea de gen

(1) Părțile își reafirmă angajamentul puternic de a realiza egalitatea de gen, exercitarea deplină a tuturor drepturilor omului de către toți și emanciparea tuturor, ca motor al dezvoltării durabile. Ele încorporează principiul egalității de gen în constituțiile lor naționale sau în alte acte legislative corespunzătoare.

(2) Părțile recunosc că inegalitatea de gen privează femeile atât de drepturile fundamentale ale omului, cât și de oportunități. Ele adoptă și consolidează acte legislative cu forță executorie, cadre juridice și politici, programe și mecanisme solide pentru a le asigura fetelor și femeilor accesul egal la toate sferele vieții, oportunități egale în acestea, controlul egal asupra acestora și participarea deplină și egală la acestea, pe picior de egalitate cu băieții și bărbații.

(3) Părțile se concentrează, în special, pe îmbunătățirea accesului femeilor și, după caz, al fetelor la toate resursele de care acestea au nevoie de-a lungul vieții pentru a-și realiza pe deplin potențialul și pentru a-și exercita pe deplin drepturile și libertățile fundamentale, cum ar fi în ceea ce privește educația de calitate, sănătatea, oportunitățile de angajare, accesul la resurse economice și controlul asupra acestor resurse, procesul de luare a deciziilor politice, structurile de guvernanță și întreprinderile private, cu un accent deosebit pe femeile aflate în situații vulnerabile. Ele promovează participarea deplină și eficace a femeilor la toate nivelurile de conducere din cadrul procesului decizional din viața politică, economică și publică și egalitatea de șanse în acest scop.

(4) Părțile se angajează să prevină, să combată și să urmărească penal toate formele de violență sexuală și bazată pe gen și de discriminare în sfera publică și privată, inclusiv traficul și exploatarea și abuzul sexual. Ele iau toate măsurile necesare pentru a aborda prejudecățile de gen adânc înrădăcinate și pentru a elimina toate practicile vătămătoare, cum ar fi căsătoria copiilor, căsătoria timpurie și căsătoria forțată, precum și mutilarea și tăierea organelor genitale feminine.

ARTICOLUL 11

Societăți favorabile incluziunii și pluraliste

(1) Părțile se angajează să asigure tuturor membrilor societății egalitatea de șanse în toate sferele vieții. Părțile previn, interzic și elimină practicile discriminatorii și adoptă măsuri eficace pentru asigurarea exercitării depline și egale a tuturor drepturilor omului.

(2) Părțile protejează și promovează libertatea de exprimare, libertatea de opinie, libertatea de întrunire și independența și pluralismul mass-mediei, ca piloni ai democrației, remarcând că acestea nu sunt doar drepturi ale omului, ci și condiții prealabile pentru democrație, dezvoltare și dialog.

(3) Părțile promovează societățile favorabile incluziunii și pluraliste, inclusiv democrația pluripartită. Ele promovează rolul-cheie pe care îl au adunările naționale și locale și partidele politice care sunt eficace și transparente și care își asumă răspunderea. Ele promovează, de asemenea, participarea activă și autentică a tuturor părților interesate și cetățenilor, inclusiv a femeilor și a tineretului, la procese politice receptive, favorabile incluziunii, participative și reprezentative și la procesul decizional de la toate nivelurile.

(4) Părțile mențin și extind un spațiu propice pentru o societate civilă activă, organizată și transparentă, recunoscând rolul pe care îl are aceasta în promovarea și monitorizarea democrației, a drepturilor omului, a libertăților fundamentale, a justiției sociale și a incluziunii și ca apărător al titularilor de drepturi și al statului de drept, consolidând astfel transparența și asumarea răspunderii la nivel național.

(5) Recunoscând că internetul oferă o platformă pentru schimbul de cunoștințe și idei, părțile depun eforturi în vederea valorificării depline a potențialului soluțiilor digitale pentru a promova accesul egal al publicului la informații de la toate nivelurile și la procesul decizional participativ și pentru a îmbunătăți competențele digitale, abordând în același timp riscurile de utilizare abuzivă și promovând atitudinile deschise și respectul față de diversitate.

ARTICOLUL 12

Buna guvernanță

(1) Părțile reafirmă că buna guvernanță se sprijină pe guverne care sunt transparente și responsabile, care își asumă răspunderea și care sunt participative, precum și pe mecanisme de supraveghere corespunzătoare. Părțile convin că buna guvernanță este esențială pentru respectarea tuturor drepturilor omului, a principiilor democratice și a statului de drept. Ele se angajează pe calea accesului universal la servicii publice, fără nicio discriminare. Ele se angajează, de asemenea, pe calea transparenței și a asumării răspunderii, pe care le consideră elemente integrante ale bunei guvernanțe și ale consolidării instituțiilor.

(2) Părțile se angajează pe calea transparenței și a asumării răspunderii în ceea ce privește gestionarea resursele umane, naturale, economice și financiare în scopul împărțirii echitabile a beneficiilor și în scopul dezvoltării durabile.

(3) Părțile se angajează să creeze un mediu propice pentru dezvoltarea transparenței și a asumării răspunderii în administrația publică, inclusiv consolidarea integrității și a independenței instituțiilor de guvernanță. Părțile elaborează și introduc sisteme solide de gestionare a finanțelor publice, compatibile cu principiile fundamentale ale eficacității, transparenței și asumării răspunderii, în vederea protejării finanțelor publice și a îmbunătățirii furnizării de servicii publice prin eliminarea blocajelor administrative și prin remedierea deficiențelor de reglementare.

(4) Părțile asigură transparența și asumarea răspunderii în ceea ce privește finanțarea publică, inclusiv asistența financiară, precum și în ceea ce privește furnizarea de servicii publice. Ele îmbunătățesc colectarea veniturilor și combat evaziunea fiscală și evitarea obligațiilor fiscale, precum și fluxurile financiare ilicite. Ele convin să coopereze în lupta împotriva spălării banilor și împotriva finanțării terorismului și poartă în timp util un dialog de parteneriat la nivel bilateral și internațional în chestiuni legate de combaterea spălării banilor și de finanțarea terorismului.

(5) Părțile combat corupția la toate nivelurile și sub toate formele sale, elaborând și punând în aplicare sau menținând politici anticorupție eficace și coordonate, care reflectă principiul statului de drept, al gestionării corespunzătoare a afacerilor publice și a proprietății publice, al integrității, al transparenței și al asumării răspunderii. Ele adoptă măsuri legislative și de altă natură pentru a preveni și a urmări penal mita și delapidarea, precum și deturnarea de fonduri publice sau de alte resurse de către funcționarii publici în beneficiul direct sau indirect al acestora, și pentru a recupera și a restitui activele obținute prin corupție.

(6) Părțile recunosc și se angajează să pună în aplicare principiile bunei guvernanțe în chestiuni fiscale, inclusiv standardele la nivel mondial privind transparența și schimbul de informații, impozitarea echitabilă și standardele minime pentru combaterea erodării bazei impozabile și a transferului profiturilor. Ele promovează buna guvernanță în chestiuni fiscale, îmbunătățesc cooperarea internațională în chestiuni fiscale și facilitează colectarea veniturilor fiscale. Ele cooperează pentru a consolida capacitatea de respectare a acestor principii și standarde și pentru a profita de avantajele unui sector financiar bazat pe norme prosper. Ele convin să poarte în timp util un dialog de parteneriat la nivel bilateral și internațional în chestiuni fiscale.

(7) Părțile convin ca buna guvernanță să stea la baza politicilor lor interne și internaționale și că aceasta constituie un element fundamental al prezentului acord. Părțile convin, de asemenea, că gravele cazuri de corupție, inclusiv luarea sau darea de mită care duce la astfel de cazuri de corupție, constituie o încălcare a respectivului element.

ARTICOLUL 13

Administrația publică

Recunoscând importanța unor sisteme și procese ale funcției publice bine dotate cu resurse, eficiente și eficace, cu o bază solidă de resurse umane, părțile se angajează să promoveze colaborarea în acest domeniu. De asemenea, ele convin să coopereze în vederea modernizării administrațiilor lor publice și a dezvoltării unei funcții publice care își asumă răspunderea și care este eficientă, transparentă și profesionistă. În acest sens, eforturile sunt dirijate, printre altele, spre îmbunătățirea eficienței organizaționale, spre mărirea eficacității instituțiilor în ceea ce privește furnizarea de servicii, spre accelerarea implementării e- guvernanței, a serviciilor digitale și a digitalizării registrelor publice, precum și spre consolidarea proceselor de descentralizare, în conformitate cu strategiile respective de dezvoltare economică și socială ale părților.

ARTICOLUL 14

Statisticile

(1) Recunoscând că statisticile sunt cruciale pentru realizarea unei dezvoltări durabile, părțile își dezvoltă și își consolidează sistemele statistice, inclusiv culegerea, prelucrarea, controlul calității și difuzarea statisticilor, cu scopul de a contribui la obiectivul pe termen lung al unor date dezagregate de calitate, comparabile la nivel internațional, accesibile, disponibile în timp util și fiabile, acestea fiind esențiale pentru luarea unor decizii în cunoștință de cauză în sprijinul priorităților lor respective de dezvoltare socială și economică, precum și pentru sprijinirea și monitorizarea progreselor.

(2) Părțile se angajează să mărească nivelul de cultură statistică și să promoveze utilizarea datelor pentru luarea deciziilor prin implicarea utilizatorilor din cadrul și din afara guvernului și prin utilizarea noilor tehnologii și surse de date. Ele colaborează la utilizarea tehnologiei pentru culegerea și protecția datelor și promovează difuzarea unor statistici comparabile la nivel național și regional.

(3) Părțile asigură independența profesională a oficiilor lor de statistică.

ARTICOLUL 15

Datele cu caracter personal

(1) Părțile recunosc că este în interesul lor comun să protejeze dreptul fiecărei persoane la viață privată în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și că este important să mențină regimuri solide de protecție a datelor și să asigure aplicarea eficace a acestora. Ele se asigură, printre altele, că datele cu caracter personal sunt prelucrate în mod corect și transparent și culese în scopuri explicite, specificate și legitime și că nu sunt prelucrate într-un mod incompatibil cu respectivele scopuri.

În scopul prezentului articol, „prelucrare” înseamnă orice operațiune sau set de operațiuni efectuate asupra datelor cu caracter personal sau a seturilor de date cu caracter personal, cu sau fără utilizarea de mijloace automatizate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, structurarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvăluirea prin transmitere, diseminarea sau punerea la dispoziție în orice alt mod, alinierea sau combinarea, restricționarea, ștergerea sau distrugerea.

(2) Părțile asigură un nivel ridicat de protecție a datelor cu caracter personal ale fiecărei persoane, în conformitate cu standardele multilaterale existente și cu instrumentele și practicile juridice internaționale. În scopul respectiv, ele stabilesc regimuri și politici juridice și de reglementare adecvate, precum și o capacitate administrativă adecvată pentru punerea în aplicare a respectivelor regimuri și politici, inclusiv autorități de supraveghere independente.

TITLUL II

PACEA ȘI SECURITATEA

ARTICOLUL 16

Părțile recunosc că pacea, stabilitatea și securitatea, inclusiv securitatea și reziliența umană, sunt esențiale pentru dezvoltarea durabilă și pentru prosperitate. Fără pace și securitate nu poate exista dezvoltare durabilă, iar fără o dezvoltare favorabilă incluziunii nu pot exista pacea și securitatea durabile. Părțile urmăresc o abordare cuprinzătoare și integrată a conflictelor și a crizelor, inclusiv a situațiilor de fragilitate, combat proliferarea armelor de distrugere în masă și abordează toate infracțiunile grave care afectează comunitatea internațională. Părțile abordează amenințările noi sau crescânde la adresa securității, inclusiv terorismul și finanțarea acestuia, extremismul violent, criminalitatea organizată, proliferarea armelor de distrugere în masă, pirateria și traficul de persoane, drogurile, armele și alte bunuri ilicite, criminalitatea informatică și amenințările la adresa securității cibernetice.

ARTICOLUL 17

Conflictele și crizele

(1) Părțile aplică o abordare integrată a conflictelor și a crizelor, inclusiv eforturi de prevenire, mediere, soluționare și reconciliere, precum și gestionarea crizelor, menținerea păcii și sprijinul pentru pace. Ele sprijină justiția de tranziție prin măsuri specifice contextului, care promovează adevărul, justiția, despăgubirile și garanțiile de nerepetare. Ele contribuie la consolidarea instituțiilor și a statului și la securitatea umană, acordând o atenție deosebită situațiilor de fragilitate.

(2) Părțile cooperează pentru a preveni și a aborda cauzele profunde ale conflictelor și ale instabilității în mod global. Ele acordă o atenție deosebită guvernanței eficace a resurselor naturale, în special în ceea ce privește materiile prime, astfel încât să aducă beneficii durabile societății în ansamblu și să asigure că exploatarea și comercializarea ilegale nu contribuie la crearea și susținerea conflictelor.

(3) Părțile recunosc importanța unui dialog și a unei consultări bazate pe respect reciproc ca mijloc de soluționare a conflictelor, implicând autoritățile și comunitățile locale, precum și organizațiile societății civile. În acest sens, ele acționează în strânsă cooperare cu organizațiile continentale și regionale.

(4) Părțile iau toate măsurile adecvate într-un mod coordonat pentru prevenirea intensificării violenței, pentru limitarea propagării acesteia și pentru facilitarea soluționării pașnice a diferendelor. Ele acordă o atenție specială asigurării faptului că resursele financiare sunt folosite în conformitate cu principiile și obiectivele prezentului acord și prevenirii deturnărilor de fonduri în scopuri beligerante. Părțile iau, de asemenea, măsuri pentru a preveni activitățile mercenare și pentru a aborda problema copiilor-soldați și depun eforturi pentru a limita la un nivel responsabil cheltuielile militare.

(5) În situațiile postconflict, părțile iau toate măsurile adecvate de stabilizare a situației în cursul tranziției pentru a facilita revenirea la o situație nonviolentă, stabilă și democratică. Aceste măsuri pot cuprinde sprijinirea dezarmării și a demobilizării, precum și returnarea foștilor combatanți și reintegrarea durabilă a acestora în societate. Părțile asigură crearea legăturilor necesare între măsurile de urgență, reabilitare și obiectivele de dezvoltare pe termen mai lung.

(6) Părțile promovează participarea eficace a tuturor cetățenilor, inclusiv a femeilor și a tinerilor, la consolidarea păcii, prevenirea, medierea, soluționarea conflictelor și răspunsul umanitar, precum și la gestionarea crizelor, menținerea păcii și sprijinul pentru pace. Părțile consideră că este important să abordeze situația femeilor și fetelor care sunt victime ale violenței de gen în conflicte, precum și problema distinctă a criminalității și a violenței împotriva persoanelor vulnerabile și a persoanelor cu handicap.

ARTICOLUL 18

Neproliferarea armelor de distrugere în masă

(1) Părțile recunosc că proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM-urilor) și a vectorilor purtători ai acestora, atât în beneficiul actorilor statali, cât și al celor nestatali, reprezintă una dintre cele mai grave amenințări la adresa stabilității și securității internaționale. Prin urmare, părțile convin să coopereze și să contribuie la combaterea proliferării ADM-urilor și a vectorilor purtători ai acestora prin respectarea în totalitate și prin punerea în aplicare la nivel intern a obligațiilor existente care le revin în temeiul tratatelor și acordurilor internaționale privind dezarmarea și neproliferarea și în temeiul altor obligații internaționale relevante. Părțile convin că această dispoziție constituie un element esențial al prezentului acord.

(2) Părțile convin, de asemenea, să coopereze în ceea ce privește combaterea proliferării ADM-urilor și a vectorilor purtători ai acestora: în primul rând prin efectuarea de demersuri pentru semnarea sau ratificarea tuturor instrumentelor internaționale relevante sau aderarea la acestea, după caz, și pentru punerea în aplicare și respectarea deplină a respectivelor instrumente; în al doilea rând prin instituirea și menținerea unui sistem eficace de control al exporturilor, prin care să se controleze atât exporturile, cât și tranzitul de bunuri legate de ADM-uri, care să cuprindă și un control al utilizării finale legate de ADM-uri a tehnologiilor cu dublă utilizare și care să prevadă sancțiuni eficace în cazul încălcării controalelor exporturilor; în al treilea rând, prin intermediul cooperării în cadrul forurilor multilaterale și al regimurilor de control al exporturilor.

(3) Părțile convin să instituie purtarea cu regularitate a unui dialog de parteneriat care să completeze și să consolideze cooperarea în materie de combatere a proliferării ADM-urilor și a vectorilor purtători ai acestora.

(4) Considerând că riscurile chimice, biologice, radiologice și nucleare pot avea un efect foarte perturbator asupra societăților și recunoscând că aceste riscuri pot proveni din activități infracționale, inclusiv din activități de proliferare ilicită, de trafic și de terorism și din accidente sau pericole naturale, cum ar fi pandemiile, părțile cooperează în vederea consolidării capacității instituționale de atenuare a respectivelor riscuri.

ARTICOLUL 19

Infracțiunile grave care afectează comunitatea internațională

(1) Părțile convin să acționeze împreună pentru a preveni genocidul, crimele împotriva umanității și crimele de război, recurgând la cadrele bilaterale și multilaterale adecvate, în conformitate cu principiul responsabilității de a proteja.

(2) Reafirmând că cele mai grave infracțiuni care afectează comunitatea internațională în ansamblu nu trebuie să rămână nepedepsite, părțile se asigură că acestea sunt investigate și urmărite penal în mod echitabil și eficace, luând măsuri la nivel național, regional și internațional, după caz.

(3) Părțile consideră că înființarea și funcționarea eficace a Curții Penale Internaționale constituie o evoluție importantă pentru pacea și justiția internațională. Ele își reiterează angajamentul de a coopera pe deplin cu mecanismele de justiție penală naționale, regionale și internaționale, inclusiv cu Curtea Penală Internațională, în conformitate cu principiul complementarității. Ele sunt încurajate să ratifice și să pună în aplicare Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale și instrumentele conexe, precum și să consolideze în continuare eficacitatea Curții Penale Internaționale. Se depun eforturi pentru consolidarea mecanismelor de justiție penală la toate nivelurile.

ARTICOLUL 20

Terorismul și extremismul violent

(1) Reiterând-și condamnarea fermă a tuturor actelor de terorism și de extremism violent și radicalizare, părțile se angajează să combată aceste acte prin intermediul cooperării internaționale, în conformitate cu Carta Organizației Națiunilor Unite și cu dreptul, convențiile și instrumentele relevante internaționale. Recunoscând că lupta împotriva terorismului de orice formă și manifestare reprezintă o prioritate comună, părțile colaborează la toate nivelurile pentru a preveni și a combate terorismul, extremismul violent și radicalizarea. Recunoscând importanța abordării tuturor factorilor care contribuie la extremismul violent în toate formele sale, inclusiv a intoleranței religioase, a discursului de incitare la ură, a xenofobiei, a rasismului și a altor forme de intoleranță, părțile se angajează să se opună extremismului violent și să promoveze toleranța religioasă și dialogul interreligios.

(2) Părțile convin că este esențial ca lupta împotriva terorismului să se desfășoare cu respectarea deplină a statului de drept și în deplină conformitate cu dreptul internațional, inclusiv cu dreptul internațional al drepturilor omului, cu dreptul internațional al refugiaților și cu dreptul internațional umanitar, cu principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite, cu rezoluțiile și declarațiile relevante ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite și cu instrumentele internaționale relevante în materie de combatere a terorismului.

(3) Părțile cooperează în ceea ce privește protejarea infrastructurii critice, abordarea provocărilor legate de terorism care afectează frontierele și consolidarea securității aviației civile.

ARTICOLUL 21

Criminalitatea organizată

(1) Recunoscând implicațiile politice, economice, culturale și sociale negative ale activităților de criminalitate organizată, părțile își consolidează cooperarea în scopul de a preveni și a combate cu mai multă eficacitate aceste activități. Ele colaborează în cadrul unei abordări integrate pentru a soluționa cauzele profunde și pentru a oferi alternative la criminalitate. În acest sens, ele abordează legăturile dintre criminalitatea organizată și traficul de persoane și introducerea ilegală de migranți, traficul ilicit de arme, de materiale periculoase, de stupefiante și de precursori ai acestora, de floră și faună sălbatică, de lemn și de bunuri culturale și alte activități economice și financiare ilegale.

(2) Părțile se angajează să intensifice eforturile de prevenire, combatere și eradicare a traficului de persoane și să sprijine elaborarea și punerea în aplicare a unor cadre și strategii legislative și instituționale corespunzătoare, acordând o atenție deosebită persoanelor aflate în situații vulnerabile, inclusiv femeilor, copiilor și minorilor neînsoțiți, și nevoilor specifice ale acestora. Părțile continuă să susțină standardele Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și ale Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane.

(3) Părțile își intensifică eforturile de recuperare și restituire a activelor furate și de combatere a tuturor formelor de criminalitate organizată. În acest sens, ele consolidează cadrele juridice și administrative de combatere a spălării banilor și a fluxurilor financiare ilicite, inclusiv a fraudelor fiscale și a fraudelor din domeniul achizițiilor publice, și a corupției active și pasive atât din sectorul privat, cât și din sectorul public, care pot avea un efect debilitant asupra mobilizării resurselor interne.

(4) Părțile promovează securitatea cetățenilor, cu un accent deosebit pe consolidarea instituțiilor și a statului de drept, pe protecția drepturilor omului și pe promovarea reformelor din sectorul justiției și al securității. Ele promovează programe multidisciplinare menite să abordeze grupurile vulnerabile și să sprijine victimele violenței, inclusiv ale violenței armate, precum și medierea și alte soluții de prevenire și reconciliere la nivelul comunității.

ARTICOLUL 22

Securitatea maritimă

(1) Părțile convin să consolideze securitatea maritimă, în special prin abordarea diferitelor forme de infracțiuni comise pe mare și a traficului ilegal, prin combaterea pirateriei și a jafului armat pe mare, prin protejarea infrastructurilor maritime critice și prin promovarea libertății de navigație și a statului de drept pe mare, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (UNCLOS).

(2) Părțile convin să își intensifice eforturile în domeniul asigurării respectării dreptului maritim pentru a aborda amenințările maritime din țările cele mai afectate de infracțiunile comise pe mare. Ele convin să consolideze procesele de investigare și urmărire penală, ca modalitate de combatere a infracțiunilor comise pe mare. Ele convin, de asemenea, să promoveze punerea în aplicare a unor modele de urmărire penală a pirateriei în cadrul jurisdicției naționale, ca răspuns al justiției penale regionale și ca mecanism de descurajare a infracțiunilor comise pe mare, cum ar fi pirateria, jaful armat, poluarea maritimă și a apei, introducerea ilegală de migranți, traficul de droguri și de arme și transportul de deșeuri nucleare. Părțile convin să promoveze inițiative regionale în domeniul securității maritime, al luptei împotriva pirateriei și al protecției împotriva poluării marine.

ARTICOLUL 23

Armele de calibru mic și armamentul ușor și alte arme convenționale

(1) Părțile recunosc că proliferarea armelor de calibru mic ilicite și a armamentului ușor ilicit reprezintă o amenințare gravă la adresa păcii și securității internaționale.

(2) Părțile convin să intensifice lupta împotriva comercializării ilicite, a acumulării excesive și a proliferării necontrolate a armelor de calibru mic, a armamentului ușor și a altor arme convenționale și a munițiilor aferente, inclusiv atunci când acestea sunt consecința unor stocuri inadecvat securizate și incorect gestionate, în conformitate cu Programul de acțiune al Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea, combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor sub toate aspectele sale. Părțile convin să promoveze urmărirea bazată pe informații a rețelelor de trafic, pentru a contracara cu mai multă eficacitate riscul pe care ieșirile masive de stocuri de stat continuă să îl reprezinte pentru stabilitatea regională. Ele depun eforturi pentru îmbunătățirea capacităților naționale pe care le au unitățile competente de aplicare a legii și punctele focale în materie de colectare, punere sub sechestru, urmărire și analiză a armelor de foc ilicite și a datelor conexe din domeniul justiției penale, în vederea îmbunătățirii înțelegerii și a monitorizării fluxurilor de trafic ilicit și în vederea sprijinirii schimbului de informații și a cooperării internaționale.

(3) Părțile recunosc importanța instituirii de controale în ceea ce privește comerțul internațional cu arme convenționale, inclusiv importul și exportul acestora, în conformitate cu standardele internaționale existente, inclusiv cu Tratatul privind comerțul cu arme și cu rezoluțiile relevante ale Organizației Națiunilor Unite. Ele depun eforturi să aplice respectivele controale într-un mod responsabil pentru a contribui astfel la pacea, securitatea și stabilitatea internațională și regională, la reducerea suferinței umane, precum și la prevenirea deturnării armelor convenționale către actori neautorizați. Părțile recunosc, de asemenea, importanța pe care o au reglementarea internă și controlul achiziționării și deținerii legale de arme de foc în vederea reducerii violenței armate.

(4) Părțile cooperează în vederea îndepărtării minelor și a resturilor explozive de război, inclusiv a dispozitivelor explozive improvizate.

ARTICOLUL 24

Drogurile ilicite

(1) Părțile depun eforturi pentru a asigura o abordare cuprinzătoare, echilibrată, integrată și bazată pe dovezi în ceea ce privește prevenirea și abordarea comerțului ilicit cu droguri și cu noi substanțe psihoactive, precum și promovarea reducerii cererii de droguri. În scopul respectiv, ele abordează factorii de risc care afectează persoanele, comunitățile și societatea, printre care se pot număra lipsa serviciilor, nevoile în materie de infrastructură, violența legată de droguri, excluziunea, marginalizarea și dezintegrarea socială, pentru a contribui la promovarea unor societăți pașnice și favorabile incluziunii.

(2) Părțile convin că politicile și acțiunile în materie de droguri, inclusiv prin implicarea societății civile, a comunității științifice și a mediului academic, vizează consolidarea structurilor de prevenire și de abordare eficace a drogurilor ilicite, reducând vizibil oferta, traficul și cererea de droguri ilicite.

(3) Părțile urmăresc să reducă consecințele negative ale consumului de droguri pentru indivizi și pentru societate în ansamblu, precum și să reducă în mod eficace deturnarea și traficul ilicit de precursori clasificați și neclasificați, inclusiv de precursori „la comandă”.

(4) Părțile cooperează strâns unele cu altele și cu organizațiile internaționale relevante în vederea menținerii unor eforturi și acțiuni coordonate împotriva comerțului ilicit cu droguri.

ARTICOLUL 25

Securitatea cibernetică și criminalitatea informatică

(1) Părțile recunosc că este important ca tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC) să beneficieze de un mediu deschis, securizat și stabil, accesibil și pașnic, bazat pe norme, reguli și principii privind comportamentul responsabil al statelor și aplicarea dreptului internațional existent. În scopul respectiv, părțile se angajează să consolideze cooperarea pentru a promova securitatea cibernetică, pentru a preveni și a combate criminalitatea cibernetică și electronică de înaltă tehnologie și utilizarea abuzivă a platformelor de comunicare socială, precum și pentru a îmbunătățirii securitatea rețelelor prin schimburi de bune practici care sporesc reziliența cibernetică, inclusiv în ceea ce privește protecția infrastructurii critice.

(2) Părțile recunosc necesitatea de a preveni și de a combate criminalitatea informatică, inclusiv exploatarea și abuzul sexual online asupra copiilor, prin cooperare și schimburi de bune practici pentru combaterea infracțiunilor legate de criminalitatea cibernetică, sprijinindu-se pe normele și standardele internaționale existente, inclusiv Convenția de la Budapesta privind criminalitatea informatică și Convenția Uniunii Africane privind securitatea cibernetică și protecția datelor cu caracter personal.

ARTICOLUL 26

Cooperarea în materie de aplicare a legii

(1) Părțile facilitează cooperarea autorităților, agențiilor și serviciilor regionale și internaționale de aplicare a legii, în vederea dezorganizării și desființării criminalității transnaționale și a amenințărilor teroriste cu care se confruntă în mod curent. O astfel de cooperare contribuie la prevenirea criminalității și cuprinde, printre altele, schimburi de opinii privind cadrele legislative, precum și asistența administrativă și tehnică menită să consolideze capacitățile instituționale și operaționale ale autorităților de aplicare a legii, și schimbul de informații și măsuri legate de investigații.

(2) Recunoscând importanța securității frontierelor, părțile depun eforturi pentru a gestiona provocările existente și viitoare care afectează frontierele, urmărind o abordare de gestionare integrată a frontierelor. Ele promovează răspunsuri transsectoriale legitime care vizează prevenirea, detectarea și, după caz, reprimarea criminalității transfrontaliere și a altor riscuri.

TITLUL III

DEZVOLTAREA UMANĂ ȘI SOCIALĂ

ARTICOLUL 27

Părțile reafirmă că sunt hotărâte să lucreze împreună în direcția dezvoltării durabile și a eradicării tuturor formelor de sărăcie, a combaterii inegalităților și a promovării coeziunii sociale. Ele convin, de asemenea, să coopereze în scopul de a asigura că fiecare persoană dispune de mijloacele necesare pentru a se bucura de o viață demnă cu un nivel de trai adecvat, inclusiv prin intermediul unor sisteme de protecție socială și servicii sociale adecvate. Ele acordă o atenție deosebită femeilor și fetelor, tineretului, copiilor și celor mai vulnerabile și defavorizate persoane, în conformitate cu principiul de a nu lăsa pe nimeni în urmă și cu principiul de a-i ajuta în primul rând pe cei mai defavorizați. Ele convin, de asemenea, să colaboreze în scopul de a aborda provocările și oportunitățile pe care le prezintă creșterea rapidă a populației.

CAPITOLUL 1

ACCESUL LA SERVICII ESENȚIALE

ARTICOLUL 28

Educația

(1) Părțile sprijină învățarea pe tot parcursul vieții favorabilă incluziunii și educația de calitate echitabilă la toate nivelurile. Ele depun eforturi pentru a se asigura că toate fetele și toți băieții absolvă un învățământ primar și secundar gratuit, echitabil și de calitate și au acces la servicii de dezvoltare a copilului în primii ani de viață, la servicii de îngrijire și la un învățământ preșcolar de calitate, acordând atenția cuvenită abordării disparităților de gen. Ele depun eforturi pentru a le asigura tuturor femeilor și bărbaților accesul egal la o educație tehnică, profesională și terțiară, inclusiv universitară, de calitate și la prețuri convenabile. O atenție specială se acordă investițiilor în știință, tehnologie, inginerie și matematică (STIM) și promovării educației digitale și artistice pentru toți.

(2) Părțile își intensifică eforturile în materie de asigurare a faptului că fiecare persoană are cunoștințele, aptitudinile și competențele necesare pentru a se bucura de o calitate mai bună a vieții, a se implica pe deplin în societate, a contribui la bunăstarea socială și economică a comunităților lor și a participa activ și echitabil la viața democratică și culturală.

(3) Părțile promovează școli sigure și sisteme de educație cu o bună funcționare, care dispun de resurse adecvate, pentru planificarea, gestionarea și asigurarea eficacității furnizării de educație și formare, inclusiv prin mijloace online și alte mijloace neconvenționale. Ele cooperează în vederea stabilirii și a consolidării sistemelor de asigurare a calității și a recunoașterii automate a calificărilor. Ele facilitează mobilitatea studenților, a personalului și a cadrelor universitare între țările din Africa, zona Caraibilor și Pacific și Uniunea Europeană și în rândul acestora.

ARTICOLUL 29

Sănătatea

(1) Părțile recunosc că sănătatea este esențială pentru viețile oamenilor și că ea reprezintă un indicator-cheie al dezvoltării durabile. Ele își reafirmă angajamentul de a proteja și a promova cel mai înalt standard posibil de sănătate fizică și mintală pentru toți.

(2) Părțile consolidează sistemele naționale de sănătate cu mecanisme și resurse durabile de finanțare a sănătății, cu infrastructuri operaționale, cu personal calificat în domeniul sănătății, inclusiv în ceea ce privește recrutarea și păstrarea, și cu tehnologii corespunzătoare, cum ar fi instrumentele digitale, în sprijinul dezvoltării asistenței medicale prin tehnologie mobilă.

(3) Părțile promovează acoperirea universală cu servicii de sănătate, accesul echitabil și universal la servicii de asistență medicală cuprinzătoare și de calitate, precum și accesul la medicamente esențiale și vaccinuri sigure, eficace, de calitate și la prețuri convenabile.

(4) Părțile cooperează pentru a preveni și a aborda bolile transmisibile și alte amenințări transfrontaliere majore la adresa sănătății, cum ar fi rezistența la antimicrobiene, și pentru a reduce povara reprezentată de bolile netransmisibile prin îmbunătățirea prevenirii și controlului. Ele cooperează pentru a aborda crizele sanitare mondiale și pentru a le împiedica să escaladeze, printre altele, sprijinind sistemele de alertă timpurie pentru schimbul rapid de informații, pregătire și acțiuni timpurii în domeniul asistenței umanitare pentru salvarea de vieți și elaborarea unor planuri coerente și multisectoriale de mărire a capacității sistemelor de sănătate. Ele sprijină cercetarea, dezvoltarea și distribuirea de vaccinuri, metode de diagnosticare și medicamente.

(5) Părțile sprijină accesul universal la produse și servicii de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familială, informare și educație, precum și integrarea sănătății reproductive în strategiile și programele naționale.

ARTICOLUL 30

Securitatea alimentară și îmbunătățirea nutriției

(1) Părțile recunosc că realizarea securității alimentare și îmbunătățirea nutriției constituie o provocare majoră la nivel mondial în lupta împotriva sărăciei și a adâncirii inegalităților și, prin urmare, convin să abordeze cauzele structurale ale acestora, printre care se numără conflictele, crizele, degradarea resurselor naturale și schimbările climatice.

(2) Părțile promovează mijloace de subzistență reziliente, asigură accesul la terenuri, apă și alte resurse și promovează creșterea favorabilă incluziunii și durabilă a producției agricole și a productivității și lanțurile valorice eficiente.

(3) Părțile promovează acțiuni privind adaptarea la schimbările și variabilitatea climatice în cadrul întregilor lanțuri valorice ale producției alimentare.

(4) Părțile urmăresc să ofere tuturor accesul la alimente convenabile ca preț, sigure, suficiente și hrănitoare, să mărească capacitatea de diversificare a producției alimentare și să dezvolte politici în materie de securitate alimentară și nutriție și mecanisme de protecție socială pentru securitatea alimentară și îmbunătățirea nutriției, care să sporească reziliența celor mai vulnerabile persoane, în special în țările care se confruntă cu crize recurente.

(5) Părțile consolidează eforturile coordonate, accelerate și transsectoriale de a pune capăt foametei, de a aborda toate formele de malnutriție și de a asigura evitarea foametei în toate circumstanțele.

ARTICOLUL 31

Apa, serviciile de salubritate și locuințele

(1) Părțile promovează accesul universal la apă potabilă adecvată și sigură, inclusiv prin gestionarea durabilă și integrată a resurselor și a sistemelor de apă, precum și prin utilizarea mai eficientă a apei și reciclarea acesteia.

(2) Părțile urmăresc să asigure accesul adecvat și echitabil la servicii de salubritate, inclusiv gestionarea deșeurilor și promovarea igienei pentru toți, acordând o atenție specială nevoilor femeilor și fetelor și ale persoanelor aflate în situații vulnerabile.

(3) Părțile recunosc că locuințele adecvate, sigure și convenabile ca preț au un impact transformator asupra comunităților vulnerabile și marginalizate și un impact semnificativ asupra sănătății persoanelor și asupra dezvoltării socioeconomice a comunităților lor. Părțile depun eforturi pentru a asigura accesul tuturor la locuințe adecvate, sigure și convenabile ca preț, prin elaborarea de politici, de strategii și de coduri de urbanism și de construcții, și pentru a moderniza bidonvilurile.

(4) Părțile promovează accesul tuturor la energie la prețuri convenabile, fiabilă, durabilă și modernă, precum și sistemele energetice consacrate care sprijină, printre altele, sectorul apei, al serviciilor de salubritate și al locuințelor.

CAPITOLUL 2

INEGALITATEA ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ

ARTICOLUL 32

Coeziunea și protecția socială

(1) Părțile urmăresc să consolideze coeziunea socială prin realizarea treptată a egalității și a incluziunii sociale pentru un număr mai mare de persoane și prin asigurarea faptului că dezvoltarea umană și socială avansează în paralel cu dezvoltarea economică, fără a lăsa pe nimeni în urmă. Se acordă o atenție specială persoanelor care se află în situații defavorizate, vulnerabile și marginalizate, inclusiv persoanelor în vârstă și orfanilor, în conformitate cu principiile solidarității și nediscriminării. Mai precis, părțile promovează:

(a) politici economice orientate către o societate mai favorabilă incluziunii, permițând o mai bună distribuire a veniturilor și a valorii create;

(b) politici fiscale și salariale echitabile și solide, permițând o mai bună redistribuire a resurselor, asigurând niveluri adecvate de cheltuieli sociale și reducând economia informală;

(c) politici sociale eficace și un acces echitabil la servicii sociale, asistență și securitate socială și justiție și

(d) politici de ocupare a forței de muncă astfel concepute încât să asigure ocuparea integrală și productivă a forței de muncă și condiții de muncă decente pentru toți, inclusiv pentru tineri și persoanele cu handicap, precum și o remunerație egală pentru muncă egală.

(2) Părțile promovează elaborarea și punerea în aplicare de politici și sisteme de protecție și securitate socială pentru a eradica sărăcia și a consolida coeziunea socială. Ele recunosc rolul transformator pe care îl au în societate politicile și sistemele de protecție socială, încurajând echitatea, promovând incluziunea socială și dialogul cu partenerii sociali și consolidând creșterea economică favorabilă incluziunii și echitabilă. Ele se angajează să construiască sisteme de protecție socială de stat care devin treptat universale, inclusiv să adopte niveluri minime de protecție socială.

(3) Părțile promovează drepturile persoanelor cu handicap pentru a asigura incluziunea deplină a acestora în societate și participarea lor egală pe piața muncii, ținând seama de nevoile lor specifice. Ele iau măsuri concrete pentru a semna, a ratifica și a pune pe deplin în aplicare Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap.

ARTICOLUL 33

Munca decentă

(1) Părțile își reafirmă angajamentul de a realiza ocuparea integrală și productivă a forței de muncă și de a asigura condiții de muncă decente pentru toate femeile și toți bărbații, inclusiv pentru tineri și persoanele cu handicap. În scopul respectiv, ele promovează Agenda privind munca decentă, astfel cum este prevăzută în Declarația Organizației Internaționale a Muncii (OIM) din 2008 privind justiția socială pentru o globalizare echitabilă.

(2) Părțile își reafirmă obligațiile pe care le au în calitate de membre ale OIM și angajamentele pe care le au în temeiul Declarației OIM cu privire la principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă și al continuării acesteia. Părțile își reafirmă angajamentul în ceea ce privește dialogul social și angajamentul de a promova și de a pune în mod eficace în aplicare standardele fundamentale de muncă recunoscute la nivel internațional, astfel cum sunt definite în convențiile și protocoalele relevante ale OIM, în ceea ce privește libertatea de asociere și dreptul de negociere colectivă, abolirea muncii forțate și stoparea sclaviei moderne și a traficului de persoane, eliminarea muncii copiilor, în mod prioritar a celor mai grave forme ale acesteia, vârsta minimă de muncă, remunerația egală și nediscriminarea în materie de încadrare în muncă. Ele depun eforturi susținute și continue pentru a ratifica respectivele convenții și protocoale sau pentru a adera la acestea, după caz, dacă nu au făcut încă acest lucru.

(3) Părțile promovează medii de lucru sigure și securizate pentru toți lucrătorii. Ele adoptă și pun în aplicare măsuri și politici privind securitatea și sănătatea în muncă, atât în economia formală, cât și în cea informală, și depun eforturi pentru instituirea și menținerea unui sistem eficace de inspecție a muncii, în concordanță cu standardele internaționale în domeniul muncii, astfel cum sunt definite de OIM.

CAPITOLUL 3

POPULAȚIA ȘI DEZVOLTAREA

ARTICOLUL 34

Demografia

(1) Părțile recunosc faptul că creșterea demografică și schimbările demografice pot avea un impact semnificativ asupra realizărilor în materie de dezvoltare și asupra progresului economic și colaborează în direcția unei abordări integrate prin care să reducă la minimum provocările și să mărească la maximum beneficiile dividendului demografic. În scopul respectiv, ele urmăresc să instituie, să sprijine, să mențină și să susțină reforme structurale și transformări ale sistemelor economice și sociale pentru a crea oportunități decente de educație, de ocupare a forței de muncă și de subzistență pentru o populație tânără emergentă.

(2) Părțile sprijină procesele de dialog favorabile incluziunii în materie de politici și înglobează tendințele și proiecțiile demografice în toate politicile pentru a emancipa copiii și tinerii și pentru a promova participarea deplină și activă a acestora în societate, precum și pentru a emancipa persoanele în vârstă, pentru a le proteja nevoile și pentru a face posibilă implicarea lor activă.

(3) Părțile consolidează urbanizarea favorabilă incluziunii și durabilă, printr-o guvernanță și o planificare urbană eficace, în vederea reducerii la minimum a oricărui impact negativ asupra mediului și a abordării oricăror alte consecințe sociale și economice negative cauzate de creșterea rapidă a populației în zonele urbane. Ele depun eforturi pentru a aborda în mod eficace provocările și oportunitățile pe care le prezintă urbanizarea rapidă, inclusiv prin intermediul politicilor urbane naționale, al urbanismului integrat participativ, al furnizării de servicii municipale, inclusiv de gestionare a deșeurilor, și al finanțării dezvoltării și infrastructurilor urbane, pentru a crea orașe reziliente și locuibile.

ARTICOLUL 35

Tineretul

(1) Părțile convin să promoveze participarea activă a tinerilor în societate, inclusiv la dezvoltarea, punerea în aplicare și monitorizarea politicilor care îi privesc. Acest demers include:

(a) sprijinirea activităților de dobândire de cunoștințe, aptitudini și competențe pentru implicarea deplină în societate, inclusiv de competențe relevante pentru piața muncii, prin educație, formare profesională și tehnică și acces la tehnologii digitale;

(b) crearea de oportunități de încadrare în muncă decentă, inclusiv prin sprijinirea spiritului antreprenorial în rândul tinerilor, precum și

(c) promovarea emancipării tineretului și a cetățeniei responsabile, prin deschiderea de spații pentru participarea activă a tinerilor la viața politică și culturală, precum și la construirea și susținerea păcii, inclusiv în vederea combaterii radicalizării și a extremismului violent.

(2) Părțile convin că asigurarea unui mediu sigur și favorabil dezvoltării copiilor este un element vital pentru promovarea unei populații tinere sănătoase și capabile să își atingă întregul potențial, inclusiv dimensiunile fizice, psihologice, sociale și economice. Părțile depun eforturi pentru a se asigura că drepturile și nevoile fetelor și băieților sunt recunoscute și realizate, de la naștere și din primii ani de viață până la adolescență și trecerea lor către vârsta adultă. Ele depun eforturi pentru a îmbunătăți protecția copiilor și participarea lor la deciziile care îi privesc.

ARTICOLUL 36

Egalitatea de gen și emanciparea femeilor și a fetelor

(1) Părțile recunosc că egalitatea de gen și emanciparea economică a femeilor sunt esențiale pentru realizarea unei dezvoltări durabile echitabile și a unei creșteri favorabile incluziunii. Părțile efectuează reforme, inclusiv prin crearea și consolidarea cadrelor juridice, pentru a acorda femeilor drepturi egale la resursele economice și financiare, precum și acces la terenuri și resurse naturale, moșteniri și alte forme de patrimoniu și drept de proprietate și control asupra acestora. Ele întreprind acțiuni pentru a spori participarea deplină și efectivă a femeilor la viața politică.

Pe lângă accesul egal la locuri de muncă și condițiile de muncă decente, părțile promovează recunoașterea îngrijirii neremunerate și a muncii casnice prin furnizarea de servicii publice, infrastructură și politici de protecție socială, precum și prin promovarea responsabilităților comune în cadrul gospodăriei și al familiei în general.

(2) Părțile se angajează să pună în aplicare pe deplin și în mod eficace Declarația și Platforma de acțiune de la Beijing, Programul de acțiune al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și rezultatele conferințelor de revizuire a acestora și, în acest context, se angajează să asigure sănătatea sexuală și reproductivă și drepturile aferente.

(3) Părțile recunosc că gestionarea sănătății menstruale este importantă pentru sănătatea femeilor și a fetelor, precum și pentru demnitatea, mobilitatea și starea de bine a acestora, și, prin urmare, convin să promoveze măsuri de sprijin adecvate și corespunzătoare.

CAPITOLUL 4

CULTURA

ARTICOLUL 37

Cultura și dezvoltarea durabilă

(1) Părțile reafirmă că un element-cheie al dezvoltării durabile și o componentă integrantă a dimensiunilor sociale, economice și de mediu ale acesteia este cultura. Ele se angajează să integreze o perspectivă culturală în politicile și strategiile lor de dezvoltare, luând în considerare particularitățile culturale, precum și sistemele de cunoaștere locale și indigene.

(2) Părțile consolidează contribuția actorilor culturali la dezvoltarea durabilă prin participarea lor la un dialog îmbunătățit, la rețele de profesioniști și la parteneriate multipartite.

ARTICOLUL 38

Diversitatea culturală și înțelegerea reciprocă

(1) Părțile recunosc că toate ființele umane au dreptul de a participa în mod liber la viața culturală a comunității, în conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, și se angajează să protejeze și să apere drepturile culturale și libertatea de exprimare artistică.

(2) Părțile convin să promoveze o viziune a dezvoltării umane și sociale care înglobează dialogul între culturi și recunoașterea diversității culturale ca patrimoniu comun al umanității. Ele se angajează să consolideze atât înțelegerea și cunoașterea reciprocă a culturilor lor respective, acordând respectul cuvenit diversității, valorilor universale și drepturilor omului, prin promovarea dimensiunii culturale în educație, precum și schimburile culturale și inițiativele comune orientate către încurajarea dialogului intercultural.

(3) Părțile recunosc rolul pe care îl are cultura în menținerea păcii și a coeziunii naționale. Ele afirmă că respectarea diversității culturilor, toleranța, dialogul și cooperarea, într-un climat de încredere și înțelegere reciprocă, sunt esențiale pentru instituirea și menținerea păcii și securității și în procesele de reconciliere, precum și pentru refacerea memoriei colective și a legăturilor sociale în rândul comunităților. Ele consolidează rolul culturii în construirea rezilienței, precum și în realizarea redresării și reconstrucției durabile în urma crizelor, în special în ceea ce privește dezvoltarea urbană.

ARTICOLUL 39

Patrimoniul cultural și sectoarele creative

(1) Părțile promovează recunoașterea patrimoniului ca factor unificator, care poate reflecta identități și moșteniri diverse, ajutând în același timp la crearea unor valori comune. Ele depun eforturi pentru protejarea, păstrarea, conservarea și dezvoltarea, ca mijloc de coeziune socială, creativitate și inovare, a patrimoniului cultural, atât a celui material, cât și a celui imaterial, în conformitate cu standardele și convențiile internaționale.

(2) Părțile convin că sectoarele culturale și creative, inclusiv artele contemporane, sunt esențiale pentru creșterea economică favorabilă incluziunii, pentru diversificare și pentru crearea de oportunități de angajare. În scopul respectiv, ele sprijină antreprenoriatul cultural și dezvoltarea pe termen lung a sectoarelor culturale și creative.

(3) În conformitate cu dreptul internațional existent, părțile iau măsuri pentru a preveni și a combate importul, exportul și transferul ilicit de proprietate culturală. Ele promovează conservarea, consolidarea capacităților și colaborarea profesioniștilor din domeniul patrimoniului cultural, a comunităților-sursă și a instituțiile culturale și urmăresc cooperarea internațională și dialogul continuu pentru a promova accesul la patrimoniul cultural.

TITLUL IV

CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA ECONOMICĂ DURABILĂ FAVORABILĂ INCLUZIUNII

ARTICOLUL 40

(1) Părțile recunosc importanța consolidării relațiilor lor economice în interesul lor reciproc și în beneficiul reciproc, în vederea realizării unei transformări economice structurale prin intermediul creșterii și al dezvoltării economice durabile favorabile incluziunii, în conformitate cu obiectivele de dezvoltare durabilă, ținând seama de nivelurile lor de dezvoltare respective. Ele urmăresc strategii integrate care înglobează dimensiunea economică, dimensiunea socială și dimensiunea de mediu a dezvoltării durabile. Ele iau măsurile corespunzătoare pentru a genera locuri de muncă decente pentru toți și pentru a sprijini tranziția către economii cu emisii scăzute și eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor. Ele sprijină emanciparea socioeconomică a grupurilor marginalizate, a femeilor și a tinerilor.

(2) Părțile sprijină dezvoltarea sectorului privat și atrag și păstrează investițiile interne și străine, inclusiv investițiile din partea diasporei lor. Ele consolidează comerțul și cooperează în domeniul științei, al tehnologiei, al inovării și al cercetării, în vederea creării unor economii puternice, competitive și diversificate, a aprofundării integrării regionale și a promovării integrării economiilor membrilor OSACP în lanțurile valorice regionale și globale. Ele depun eforturi în vederea îmbunătățirii stabilității macroeconomice și financiare pentru a genera investiții sporite și a consolida creșterea economică durabilă. Ele convin să consolideze capacitățile de producție și de reglementare, să consolideze spiritul antreprenorial și să promoveze industria și industrializarea, punând accentul pe inovare și pe adăugarea de valoare în sectorul producției și al serviciilor. Părțile cooperează pentru a consolida capacitățile de facilitare a transformării economice structurale și pentru a îmbunătăți comerțul durabil.

(3) Părțile promovează dialogul public-privat punând accentul pe aspecte care au un impact pozitiv asupra eforturilor lor în ceea ce privește transformarea economică și creșterea economică durabilă, dialoghează cu toate părțile interesate relevante și asigură respectarea și protejarea drepturilor omului și a standardelor fundamentale de muncă.

CAPITOLUL 1

INVESTIȚIILE

ARTICOLUL 41

Mobilizarea de investiții durabile și responsabile

(1) Părțile se angajează să mobilizeze investițiile durabile și responsabile în vederea îmbunătățirii creșterii și dezvoltării economice durabile favorabile incluziunii. În scopul respectiv, ele instituie un climat favorabil investițiilor, care atrage investiții interne și străine, inclusiv investiții din partea diasporei lor, și care menține dreptul de legiferare, prin intermediul unor cadre de reglementare, de administrare și de politică transparente, previzibile și eficiente.

(2) Părțile convin să sprijine reformele și politicile economice și instituționale necesare care se fondează pe strategia generală de dezvoltare a unei țări și care sunt coerente și sinergice atât la nivel național, cât și la nivel regional și internațional, în vederea creării unui mediu favorabil investițiilor durabile și în vederea facilitării dezvoltării unui sector privat dinamic, viabil și competitiv.

(3) Părțile cooperează pentru a institui sisteme financiare solide în vederea mobilizării de investiții pentru proiecte durabile. Ele iau măsuri de sprijinire a investițiilor mărind accesul la finanțare prin asistență tehnică, granturi, garanții și instrumente financiare inovatoare pentru a atenua riscurile, a stimula încrederea investitorilor și a valorifica la maximum sursele de finanțare publice și private. În acest cadru, ele țin seama, de asemenea, de necesitatea de a remedia disfuncționalitățile pieței sau situațiile de investiții sub nivelul optim, asigurând în același timp adiționalitatea investițiilor care nu ar fi avut loc în absența măsurilor de sprijin respective. Ele acordă o atenție specială sectoarelor prioritare prevăzute la articolul 44 alineatul (6).

(4) Părțile convin să îmbunătățească mediul de reglementare, precum și calitatea, disponibilitatea și accesibilitatea serviciilor financiare și nefinanciare, pentru a sprijini dezvoltarea microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii (MIMM) în contextul mobilizării investițiilor interne.

(5) Părțile înțeleg și recunosc importanța investițiilor responsabile din partea actorilor relevanți, acestea reprezentând un mijloc de realizare a unei valori economice, sociale și de mediu durabile pe termen lung. În sprijinul acestui obiectiv, ele promovează, prin urmare, practicile de responsabilitate socială a întreprinderilor și comportamentul responsabil în afaceri, inclusiv orientări de punere în aplicare, standarde și instrumente aplicabile recunoscute la nivel internațional, care oferă îndrumări investitorilor, guvernelor și altor actori cu privire la punerea în aplicare a responsabilității sociale a întreprinderilor și a comportamentului responsabil în afaceri, în completarea legislației naționale și a altor acte legislative aplicabile.

ARTICOLUL 42

Facilitarea și protejarea investițiilor

(1) Părțile convin să faciliteze investițiile prin acte legislative, reglementări și politici menite să reducă barierele de reglementare și administrative, să sporească transparența și să prevină concurența dăunătoare investițiilor. Ele convin ca astfel de măsuri să fie elaborate în mod transparent și să fie făcute publice pentru a încuraja dialogul public-privat și pentru a oferi tuturor părților interesate posibilitatea de a participa.

(2) Părțile cooperează pentru a promova utilizarea eficace a instrumentelor digitale de facilitare a investițiilor.

(3) În concordanță cu strategiile lor respective, părțile convin că este important să asigure securitatea juridică și o protecție adecvată a investițiilor deja realizate, al căror tratament trebuie să fie nediscriminatoriu și să conțină mecanisme eficace de prevenire și soluționare a litigiilor. În acest sens, ele reafirmă importanța încheierii de acorduri internaționale de investiții, prin care își păstrează pe deplin dreptul suveran de a reglementa investițiile în scopuri legitime de politică publică.

(4) Părțile consolidează capacitatea instituțiilor publice și private relevante de a promova și a facilita în mod eficace investițiile și de a preveni și a gestiona litigiile legate de investiții.

CAPITOLUL 2

CREȘTEREA ECONOMICĂ, DIVERSIFICAREA ȘI INDUSTRIALIZAREA

ARTICOLUL 43

Creșterea economică favorabilă incluziunii și durabilă

(1) Părțile convin că transformarea economică, dezvoltarea sectorului privat și progresul industrial sunt importante pentru o creștere economică favorabilă incluziunii și durabilă. Ele promovează ocuparea integrală și productivă a forței de muncă și munca decentă pentru toți prin mărirea gradului de competitivitate, de diversificare, de digitalizare, de inovare, de acces la finanțare, de adăugare de valoare în industrie și în sectorul serviciilor și de legături în rândul sectoarelor și industriilor. Ele acordă o atenție deosebită microîntreprinderilor și întreprinderilor mici și mijlocii locale și aducerii într-un cadru formal a activităților economice informale.

(2) Părțile promovează tranziția către o economie cu emisii scăzute și eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor. Ele sprijină abordările durabile în materie de consum și producție, gestionarea deșeurilor și a substanțelor chimice rațională din punct de vedere ecologic și măsurile de reducere a tuturor formelor de poluare. Părțile convin că urbanizarea bine gestionată este un element esențial în promovarea dezvoltării economice durabile. Ele cooperează, așadar, pentru a aborda în mod eficace provocările și oportunitățile pe care le prezintă urbanizarea rapidă și sprijină dezvoltarea și infrastructurile urbane, precum și legăturile eficace dintre mediul rural și cel urban.

(3) Părțile convin să coopereze în domeniul ocupării forței de muncă și al afacerilor sociale, în special pentru a sprijini incluziunea economică și socială și emanciparea femeilor, a tineretului și a persoanelor celor mai sărace și mai vulnerabile. Ele convin, de asemenea, să asigure respectarea standardelor de muncă și sociale consacrate în convențiile și protocoalele Organizației Internaționale a Muncii și accesul la justiție în cadrul unui proces echitabil, inclusiv căi de atac corespunzătoare și eficace.

ARTICOLUL 44

Transformarea economică și industrializarea

(1) Părțile își consolidează cooperarea în domeniul transformării economice, inclusiv al industrializării. Ele promovează tranziția de la dependența de produse de bază la economii diversificate, precum și beneficierea de resurse naturale, adăugarea de valoare și integrarea în lanțurile valorice regionale și globale. Ele convin că sectorul serviciilor are un rol important în transformarea economică și în industrializare.

(2) Părțile cooperează pentru a sprijini dezvoltarea capacităților de producție și îmbunătățirea productivității, a diversificării și a competitivității. Ele depun eforturi pentru a depăși constrângerile legate de ofertă, printre altele prin promovarea inovațiilor și a ameliorărilor tehnologice și a difuzării acestora, prin îmbunătățirea climatului de afaceri și de investiții, prin consolidarea capacităților de reglementare, prin stabilitate macroeconomică, precum și prin dezvoltarea unor piețe de capital eficiente și a unor sisteme financiare solide pentru îmbunătățirea accesului la finanțare, în special pentru sectorul privat. În scopul respectiv, ele afirmă importanța pe care o are digitalizarea economiei pentru accelerarea dezvoltării capacităților de producție. Accentul se pune pe sectoarele și industriile cu valoare adăugată ridicată și cu un potențial ridicat de creare de locuri de muncă decente.

(3) Părțile se angajează să îmbunătățească stabilitatea macroeconomică și financiară prin urmărirea unor politici bugetare și monetare solide și transparente și să promoveze reformele economice și structurale, astfel încât să creeze un mediu favorabil pentru creșterea investițiilor și să încurajeze dezvoltarea sectorului privat. Părțile recunosc, de asemenea, importanța pe care o are independența băncilor centrale pentru stabilirea obiectivelor lor de politică și pentru aplicarea politicilor monetare. Ele convin, de asemenea, să mențină dialogul și schimbul de informații între autoritățile lor, după caz, pentru a îmbunătăți înțelegerea fundamentelor economiilor lor respective.

(4) Părțile își intensifică eforturile în domeniul educației și formării tehnice și profesionale, precum și în domeniul cercetării și inovării și stabilesc o legătură mai eficace între astfel de măsuri și oportunitățile și nevoile în materie de competențe de pe piața forței de muncă. Părțile cooperează pentru a-și valorifica reciproc la maximum experiențele, inclusiv în ceea ce privește dezvoltarea capacităților de producție prin dezvoltarea competențelor și promovarea transferului de tehnologie, promovând legăturile dintre firmele membrilor OSACP și UE, cu accent pe microîntreprinderi și întreprinderile mici și mijlocii.

(5) Părțile reafirmă rolul semnificativ pe care îl are infrastructura în abordarea constrângerilor legate de ofertă și în dezvoltarea unor lanțuri valorice regionale și subregionale competitive prin facilitarea circulației eficiente a bunurilor, serviciilor și capitalurilor. Ele cooperează pentru a dezvolta o infrastructură eficientă și durabilă, inclusiv în ceea ce privește transportul aerian, terestru și maritim, energia, apa și conectivitatea digitală, acordând atenția cuvenită diverselor nevoi ale economiilor cel mai puțin dezvoltate, ale economiilor fără ieșire la mare și ale economiilor insulare. În consecință, ele cooperează pentru a mobiliza resurse publice și private, inclusiv prin investiții pentru dezvoltarea infrastructurii.

(6) Angajându-se să urmărească o creștere economică comună, părțile convin să coopereze, printre altele, în următoarele domenii considerate sectoare prioritare: agricultura și producția agricolă industrializată, creșterea animalelor și pielăria, economia albastră, pescuitul, mineritul și industriile extractive, industriile culturale și creative, turismul durabil, energia durabilă, tehnologiile informației și comunicațiilor și transporturile. Părțile subliniază rolul semnificativ pe care îl au aceste sectoare în adăugarea de valoarea, crearea de locuri de muncă decente, mărirea capacităților de producție și eforturile generale de transformare economică. Ele cooperează în consecință pentru a identifica motoarele creșterii economice din fiecare sector, a mobiliza investițiile și a aborda constrângerile care subminează stabilirea de legături în amonte și în aval.

(7) Părțile promovează dialogul, stimulează transferul de competențe și tehnologie, depun eforturi pentru îmbunătățirea lanțurilor valorice și consolidează cooperarea pentru îmbogățirea reciprocă cu experiențe și difuzarea bunelor practici în sectorul agricol. Ele cooperează, de asemenea, pentru a sprijini mecanismele și cadrele de mărire a producției agricole durabile și de calitate.

ARTICOLUL 45

Dezvoltarea sectorului privat

(1) Recunoscând importanța dezvoltării sectorului privat pentru transformarea economică și crearea de locuri de muncă, părțile urmăresc să promoveze spiritul antreprenorial și să dezvolte și să amelioreze competitivitatea întreprinderilor. Se acordă o atenție deosebită MIMM-urilor, inclusiv întreprinderilor nou-înființate, în special prin promovarea unor cadre juridice, administrative și instituționale propice, în vederea integrării cu succes a acestora în lanțuri de aprovizionare și lanțuri valorice durabile. Se acordă atenție, de asemenea, sectorului informal și transformării activităților economice informale în activități formale, precum și încurajării integrării unor obiective legate de durabilitate în modelele de afaceri. Părțile convin, de asemenea, să sprijine dezvoltarea antreprenoriatului în rândul femeilor și al tineretului în contextul emancipării lor economice și al promovării dezvoltării favorabile incluziunii. Ele afirmă importanța consolidării capacităților regionale și naționale în vederea îmbunătățirii competitivității în domeniul producției de tehnologie medie și înaltă.

(2) Părțile promovează dialogul și cooperarea dintre sectorul public și cel privat, inclusiv prin intermediul forumurilor de afaceri din sectorul privat. Ele consolidează cooperarea pentru îmbogățirea reciprocă cu experiențe și difuzarea bunelor practici care stimulează spiritul antreprenorial, promovează dialogul și contactele business-to-business și stimulează transferurile de competențe și tehnologie.

(3) Părțile convin că este necesar să instituie strategii și să elaboreze politici mai bune în materie de incluziune financiară și acte legislative corespunzătoare, precum și să îmbunătățească accesul la finanțare și la serviciile financiare și nefinanciare, inclusiv prin intermediul unor mecanisme de finanțare inovatoare, cu o atenție deosebită pentru acordarea de credite la prețuri convenabile către fermierii familiali, micii agricultori, MIMM-uri, femei și antreprenorii din cadrul tineretului.

(4) Părțile recunosc că sursele de finanțare atât publice, cât și private joacă un rol esențial în sprijinirea dezvoltării sectorului privat, în special prin instrumente și mecanisme precum parteneriatele public-privat (PPP) și finanțarea mixtă, precum și în stimularea investițiilor în sectoarele relevante, inclusiv dezvoltarea infrastructurii. În consecință, ele cooperează pentru a elabora cadre și strategii transparente și previzibile pentru utilizarea PPP-urilor, inclusiv pentru consolidarea capacităților instituționale de a negocia, de a pune în aplicare și de a monitoriza proiecte în cadrul unui acord PPP.

CAPITOLUL 3

ȘTIINȚA, TEHNOLOGIA, INOVAREA ȘI CERCETAREA

ARTICOLUL 46

Știința, tehnologia și inovarea

(1) Părțile recunosc rolul pe care îl au știința, tehnologia și inovarea în extinderea frontierelor cunoașterii, în accelerarea tranziției și în realizarea saltului spre o dezvoltare durabilă prin transformare economică, lanțuri valorice și legături între firme, în promovarea dezvoltării cunoașterii și a emancipării oamenilor, în special a femeilor și a tineretului, și în sprijinirea factorilor de decizie și a responsabililor cu elaborarea politicilor în eforturile privind dezvoltarea durabilă.

(2) Părțile depun eforturi în direcția dezvoltării unor societăți ale cunoașterii. Ele convin să investească în capitalul uman, să promoveze adoptarea unor cadre de politică și de reglementare coerente și cuprinzătoare și să dezvolte conectivitatea infrastructurilor și instrumentele digitale.

(3) Părțile consolidează cooperarea pe baza beneficiului reciproc, pornind de la mecanismele existente și explorând în același timp noi căi de finanțare a științei, tehnologiei și inovării, sub rezerva unei protecții corespunzătoare și eficace a drepturilor de proprietate intelectuală. Ele promovează cunoștințele indigene, tradiționale și locale ca instrument de reducere a decalajelor în materie de cunoștințe și tehnologie din sectoarele relevante.

(4) Părțile încurajează investițiile în crearea, difuzarea și transferul de noi tehnologii, acordând o atenție deosebită tehnologiilor curate și inovatoare care protejează mediul. Ele promovează energia din surse regenerabile și cooperează în ceea ce privește dezvoltarea capacității de producție și de reglementare.

(5) Părțile abordează impactul potențial al tehnologiilor asupra societății, se ocupă de aspectele securității cibernetice, asigurând protecția datelor cu caracter personal, și iau în considerare efectele tehnologiei disruptive, inclusiv ale inteligenței artificiale și ale roboticii.

(6) Părțile recunosc rolul spațiului ca vector al beneficiilor sociale și economice, inclusiv în domeniul mediului, al schimbărilor climatice, al guvernanței oceanelor, al transporturilor, al energiei, al agriculturii, al mineritului și al silviculturii. Ele cooperează în chestiuni de interes comun din cadrul activităților spațiale civile, cum ar fi cercetarea spațială, aplicațiile și serviciile sistemelor globale de navigație prin satelit, dezvoltarea sistemelor de augmentare cu ajutorul sateliților, utilizarea aplicațiilor și serviciilor de observare a Pământului și științele Pământului.

ARTICOLUL 47

Cercetarea și dezvoltarea

(1) Părțile convin că cercetarea și dezvoltarea sunt esențiale pentru crearea de prosperitate economică și de oportunități de muncă decentă și că ele pot aduce o contribuție capitală la îndeplinirea obiectivelor prezentului acord.

(2) Părțile încurajează generarea și difuzarea de noi cunoștințe, ținând seama de impactul potențial, inclusiv de efectele dăunătoare, asupra mediului și a societății. Ele sprijină îmbunătățirea competențelor pentru a ține pasul cu progresele tehnologice și cu inovarea, precum și mobilitatea și formarea cercetătorilor. Ele promovează parteneriatele dintre industrie, mediul academic și sectorul public, precum și activitățile desfășurate de sectorul privat pentru culegerea de cunoștințe și testarea de idei în vederea generării de noi produse cu un potențial comercial real, acordând o atenție specială femeilor și tineretului în calitate de inovatori.

(3) Părțile promovează investițiile în cercetare și dezvoltare, în special în segmentele cu o valoare adăugată ridicată din lanțurile valorice, și depun eforturi să abordeze provocările societale, în special în domeniul mediului, al schimbărilor climatice, al energiei, al siguranței și securității alimentare și al sănătății.

ARTICOLUL 48

TIC și economia digitală

(1) Părțile cooperează pentru a reduce decalajul digital prin promovarea cooperării în ceea ce privește dezvoltarea societății digitale în beneficiul cetățenilor și al întreprinderilor printr-o accesibilitate a tehnologiilor digitale, inclusiv a tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) adaptate la circumstanțele locale. Părțile sprijină măsurile care favorizează un acces facil la TIC, prin utilizarea unor surse de energie regenerabile și la prețuri convenabile, precum și prin dezvoltarea și reinstalarea rețelelor fără fir ieftine, printre altele. Ele depun eforturi, de asemenea, în vederea asigurării unui grad mai ridicat de complementaritate și armonizare a sistemelor de comunicații și a adaptării acestora la noile tehnologii.

(2) Părțile convin că economia digitală are un rol central, fiind un amplificator și un accelerator al schimbării care poate să antreneze o diversificare economică semnificativă, să creeze locuri de muncă și să facă posibilă creșterea rapidă. Ele convin să promoveze digitalizarea în vederea reducerii costurilor tranzacțiilor și a diminuării asimetriilor informaționale, cu scopul global de a îmbunătăți productivitatea și durabilitatea.

(3) Părțile promovează și sprijină antreprenoriatul digital, în special în rândul femeilor și în cadrul tineretului, precum și transformarea digitală a MIMM-urilor. Ele încurajează dezvoltarea comerțului electronic în vederea reînnoirii lanțurilor de aprovizionare și a lărgirii piețelor, extinderea serviciilor bancare electronice, inclusiv pentru reducerea costurilor remiterilor de bani, și implementarea de soluții de e-guvernanță.

(4) Părțile cooperează în ceea ce privește elaborarea și gestionarea politicilor în materie de protecție a vieții private și a datelor cu caracter personal, promovează măsuri de facilitare a fluxurilor de date și sprijină cadrul de reglementare pentru promovarea producției, a vânzării și a furnizării de produse și servicii digitale.

CAPITOLUL 4

COOPERAREA COMERCIALĂ

ARTICOLUL 49

Comerțul și dezvoltarea durabilă

(1) Părțile recunosc că dezvoltarea socială și economică și protecția mediului sunt interdependente și se consolidează reciproc. Ele își reafirmă angajamentul, ținând seama în mod corespunzător de nivelurile lor de dezvoltare respective, de a mări gradul de integrare a dezvoltării durabile, ceea ce constă în dezvoltarea economică, dezvoltarea socială și protecția mediului, în fiecare aspect al relațiilor lor comerciale, în scopul de a promova creșterea durabilă. În scopul respectiv, părțile încurajează, în relațiile lor comerciale, un nivel ridicat de protecție a mediului, de protecție socială și de protecție a muncii, în special angajamentele specificate la articolul 54 și în capitolele 1-3 din titlul V și capitolul 2 din titlul III din prezenta parte, în vederea atingerii obiectivelor de dezvoltare durabilă convenite în cadrul Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă. Părțile convin, de asemenea, că măsurile de mediu și sociale nu ar trebui utilizate în scopuri protecționiste.

(2) Părțile convin că nu este indicat să încurajeze comerțul și investițiile reducând sau propunând să reducă nivelul de protecție prevăzut în actele lor cu putere de lege în domeniul mediului sau al muncii sau aplicarea nivelului respectiv.

(3) Părțile își recunosc unele altora drepturile de a stabili obiective și priorități de politică de dezvoltare durabilă și de a-și fixa propriile niveluri de protecție internă în domeniul social, în domeniul muncii și în domeniul mediului, inclusiv al schimbărilor climatice, după cum consideră adecvat, cu condiția ca actele cu putere de lege și politicile adoptate să nu fie incompatibile cu angajamentele lor față de standardele de protecție recunoscute la nivel internațional și acordurile relevante.

(4) Părțile promovează comerțul cu produse obținute prin gestionarea durabilă, conservarea și utilizarea eficientă a resurselor naturale. Părțile cooperează, de asemenea, în scopul de a promova comerțul și investițiile în domeniul bunurilor și serviciilor cu o relevanță deosebită pentru atenuarea schimbărilor climatice, inclusiv în domeniul produselor finite obținute prin fabricare și refabricare cu emisii scăzute de carbon, al energiei din surse regenerabile și al produselor și serviciilor eficiente din punct de vedere energetic, în conformitate cu angajamentele lor internaționale.

(5) Părțile cooperează în scopul de a promova atât coerența dintre politicile comerciale, de muncă și de mediu, cât și faptul că acestea se sprijină unele pe altele, și consolidează dialogul și schimbul de informații și de bune practici în aspectele legate de comerț ale dezvoltării durabile, inclusiv cu implicarea părților interesate relevante. În acest context, părțile convin, de asemenea, să coopereze în scopul de a promova practicile de responsabilitate socială a întreprinderilor și comportamentul responsabil în afaceri, inclusiv orientările, standardele și instrumentele aplicabile recunoscute la nivel internațional, prin încorporarea acestor practici în activitățile de comerț și de afaceri. În plus, prin cooperare se urmărește abordarea provocărilor și a oportunităților pe care le prezintă aspectele legate de comerț ale sistemelor voluntare private și publice de asigurare a durabilității, care au legătură, printre altele, cu munca, mediul, conservarea biodiversității, utilizarea și gestionarea durabilă a resurselor forestiere, practicile de pescuit durabil și comerțul cu produse pescărești gestionate în mod durabil.

(6) Părțile convin să mențină sau să instituie, după caz, sisteme de sprijinire și monitorizare a punerii în aplicare efective a standardelor sociale, de muncă și de mediu recunoscute la nivel internațional și a acordurilor relevante, în contextul relațiilor lor comerciale, inclusiv prin consolidarea capacităților instituționale de adoptare a legislației relevante și de asigurare a respectării acesteia.

ARTICOLUL 50

Regimul comercial

(1) Părțile recunosc importanța valorificării realizărilor Acordului de la Cotonou în contextul relațiilor lor comerciale. Ele subliniază importanța comerțului în relațiile lor generale și se angajează să promoveze intensificarea și diversificarea fluxurilor comerciale în beneficiul reciproc, în special în vederea integrării economiilor membrilor OSACP în lanțurile valorice regionale și globale.

(2) Părțile convin, în ceea ce privește cooperarea comercială, ca aceasta să se desfășoare în conformitate cu sistemul comercial multilateral bazat pe norme, în vederea consolidării comerțului liber, echitabil și deschis pentru realizarea unei creșteri și a unei dezvoltări durabile, în special pe teritoriul membrilor OSACP. În scopul respectiv, cooperarea se desfășoară în conformitate cu obligațiile asumate de ambele părți în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), inclusiv cu dispozițiile privind tratamentul special și diferențiat.

(3) Părțile recunosc importanța de a institui un regim comercial, în scopul de a obține mai multe oportunități comerciale și de a-și promova integrarea efectivă în economia mondială. Părțile își recunosc unele altora dreptul de a institui regimuri regionale sau multilaterale pentru reducerea sau eliminarea măsurilor netarifare care afectează comerțul cu bunuri și servicii. Părțile depun eforturi, de asemenea, pentru a limita efectele negative pe care regimurile lor comerciale cu părți terțe le-ar putea avea asupra pozițiilor concurențiale de care beneficiază fiecare parte pe piețele naționale ale celorlalte părți.

(4) Luând aminte de necesitatea de a valorifica regimurile comerciale preferențiale și acordurile de parteneriat economic (APE-urile) existente, ca instrumente ale cooperării lor comerciale, părțile recunosc că cooperarea trebuie consolidată în primul rând pentru a sprijini punerea în aplicare concretă a respectivelor instrumente existente.

(5) Părțile convin, de asemenea, în ceea ce privește cadrul APE, ca acesta să fie favorabil incluziunii și să țină seama de eterogenitatea situațiilor din teritoriile membrilor și regiunilor OSACP, în diferitele etape ale procesului APE, și de nivelul de dezvoltare al membrilor OSACP. Semnatarii APE-urilor își reafirmă angajamentele de a lua toate măsurile necesare pentru a asigura punerea în aplicare deplină a acestora, care ar trebui să fie favorabile creșterii și dezvoltării lor economice, contribuind în același timp la aprofundarea proceselor de integrare regională din Africa, zona Caraibilor și Pacific (ACP). Părțile recunosc faptul că este important să se lărgească domeniul de aplicare al APE-urilor și să se încurajeze aderarea unor noi state membre. Părțile convin să mențină sau să instituie, la nivelurile corespunzătoare, un regim ACP-UE de monitorizare a punerii în aplicare a APE-urilor și de evaluare a impactului acestora asupra dezvoltării economiilor membrilor OSACP în toate regiunile ACP și asupra proceselor lor de integrare regională.

(6) Părțile la respectivele acorduri de parteneriat economic convin că trimiterile la dispozițiile privind măsurile adecvate din Acordul de la Cotonou pe care le conțin acestea sunt înțelese ca trimiteri la dispoziția corespunzătoare din prezentul acord.

(7) Părțile convin, de asemenea, în ceea ce privește cooperarea lor, că aceasta contribuie la intensificarea eforturilor și proceselor de integrare regională în Africa, zona Caraibilor și Pacific și la încurajarea într-o mai mare măsură a comerțului regional în interiorul ACP.

(8) Părțile subliniază importanța participării lor active la OMC, precum și în cadrul altor organizații internaționale competente, devenind membre ale respectivelor organizații și urmărind îndeaproape agenda și activitățile acestora. Ele convin să coopereze strâns pentru identificarea și promovarea intereselor lor comune în cadrul cooperării internaționale economice și comerciale, în special în cadrul OMC. În acest context, o atenție deosebită se acordă îmbunătățirii accesului bunurilor și serviciilor originare de pe teritoriul membrilor OSACP pe piața Uniunii Europene și pe alte piețe.

(9) Părțile convin asupra importanței unei flexibilități a normelor OMC pentru a se ține seama de nivelurile diferite de dezvoltare a țărilor și regiunilor ACP, precum și de dificultățile întâmpinate în cadrul îndeplinirii obligațiilor lor. Prin urmare, ele convin de asemenea să coopereze în scopul de a dezvolta capacitatea necesară și corespunzătoare pentru punerea în aplicare efectivă a angajamentelor asumate în cadrul OMC. Părțile recunosc, de asemenea, abordarea inovatoare a tratamentului special și diferențiat inerent acordului OMC privind facilitarea comerțului, care permite țărilor cel mai puțin dezvoltate și țărilor în curs de dezvoltare să își pună pe deplin în aplicare angajamentele care depind de furnizarea sprijinului comercial necesar, în conformitate cu notificările lor privind punerea în aplicare în temeiul acordului privind facilitarea comerțului.

(10) Părțile recunosc importanța consolidării dialogului pentru a aborda aspectele comerciale și legate de comerț de interes comun. Ele convin să promoveze implicarea societății civile și a sectorului privat în aceste dialoguri.

ARTICOLUL 51

Comerțul cu servicii

(1) Părțile convin că un motor puternic pentru creșterea și dezvoltarea economiilor lor este comerțul cu servicii și își reafirmă în continuare drepturile și obligațiile pe care le au în temeiul Acordului General privind Comerțul cu Servicii (GATS).

(2) Părțile se angajează să coopereze și să intensifice comerțul cu servicii, în special în ceea ce privește modurile de prestare al căror export este de interes pentru ele, inclusiv circulația persoanelor fizice în scopuri de afaceri, și sectoarele pe care le consideră prioritare, inclusiv sectorul tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC), turismul, transporturile, serviciile de mediu, serviciile financiare și serviciile sportive și alte sectoare prioritare, după caz.

(3) Luând în considerare articolul 39 alineatul (2), părțile cooperează în scopul de a consolida capacitatea de prestare de servicii legate de industriile culturale și creative.

(4) Părțile cooperează în scopul de a elimina barierele din calea comerțului cu servicii, în vederea facilitării accesului la piețe și a intensificării comerțului. Ele convin, de asemenea, să își consolideze cooperarea pentru sprijinirea dezvoltării cadrelor și capacităților interne de reglementare, pentru îmbunătățirea capacității prestatorilor de servicii de a respecta reglementările și standardele UE și ale membrilor OSACP la nivel continental, regional, național și subnațional și pentru încurajarea instituirii unor acorduri de recunoaștere reciprocă, după caz, în sectoarele de servicii identificate ca fiind de interes comun la alineatul (2).

(5) Părțile recunosc importanța serviciilor de transport maritim rentabile și eficace ca principal mod de transport care facilitează comerțul. Părțile îmbunătățesc competitivitatea serviciilor de transport maritim prin consolidarea conectivității în vederea îmbunătățirii circulației sigure a bunurilor și a persoanelor în sectorul transportului maritim. În acest scop, părțile cooperează în cadrul forumurilor corespunzătoare în scopul de a liberaliza transportul maritim ca principal mod de transport pentru facilitarea comerțului. Ele fac posibil accesul la piețele de transport maritim internațional și la porturi și servicii portuare, în condiții nediscriminatorii și comerciale. Părțile cooperează în cadrul eforturilor de dezvoltare și promovare a unor servicii de transport maritim rentabile și eficiente pe teritoriul membrilor OSACP, în vederea măririi participării operatorilor membrilor OSACP la serviciile de transport maritim internațional.

ARTICOLUL 52

Domeniile legate de comerț

(1) Părțile recunosc importanța crescândă a măsurilor netarifare în comerț, pe măsură ce cad barierele tarifare. Prin urmare, ele recunosc necesitatea cooperării în vederea monitorizării și îndepărtării obstacolelor inutile din calea comerțului, sporind și facilitând astfel schimburile comerciale dintre UE și membrii OSACP și în rândul membrilor OSACP. În acest sens, părțile convin să mențină sau să instituie, după caz, modalități de abordare a măsurilor netarifare care pot avea efecte negative asupra exporturilor către piața celeilalte părți.

(2) Părțile convin să își intensifice cooperarea în domeniul standardizării și certificării bunurilor pentru a preveni, a identifica și a elimina barierele tehnice inutile din calea comerțului care intră în domeniul de aplicare al Acordului OMC privind barierele tehnice în calea comerțului („Acordul BTC”) și depun eforturi să valorifice acest acord prin mărirea și consolidarea transparenței. Părțile convin, de asemenea, să coopereze în scopul de a crea și a îmbunătăți capacitățile tehnice și infrastructura instituțională în chestiuni referitoare la barierele tehnice din calea comerțului.

(3) Părțile reafirmă că fiecare parte are dreptul să adopte sau să aplice măsuri sanitare și fitosanitare (SPS) pentru a proteja viața sau sănătatea oamenilor, a animalelor sau a plantelor pe teritoriul său, asigurându-se, în același timp, că astfel de măsuri SPS pe care le adoptă nu creează obstacole inutile în calea comerțului, în temeiul Acordului OMC privind măsurile sanitare și fitosanitare („Acordul SPS”). În acest scop, părțile convin să își intensifice colaborarea pentru punerea în aplicare efectivă a principiilor și a disciplinelor din Acordul SPS, ținând seama, în același timp, de nivelurile lor de dezvoltare. În contextul respectiv, părțile cooperează în scopul de a aborda aspectele sanitare și fitosanitare, inclusiv gestionarea rezistenței la antimicrobiene, și chestiunile legate de bunăstarea animalelor, astfel încât să își consolideze capacitățile și să își îmbunătățească unele altora accesul la piețele lor respective, garantând, în același timp, un nivel adecvat de protecție a oamenilor, a animalelor și a plantelor.

(4) Părțile recunosc că sistemul de proprietate intelectuală este destinat să promoveze progresul economic, social și cultural prin stimularea muncii creative și a inovării tehnologice, în special între UE și regiunile ACP, contribuind în același timp la o economie mai durabilă și mai favorabilă incluziunii. În acest context, părțile reafirmă importanța protecției și a asigurării respectării proprietății intelectuale, astfel cum se prevede la articolul 7 din Acord privind aspectele legate de comerț ale drepturilor de proprietate intelectuală (Acordul TRIPS), care ar trebui să contribuie la promovarea inovării tehnologice și la transferul și difuzarea tehnologiei, în avantajul reciproc al producătorilor și al utilizatorilor de cunoștințe tehnologice și într-un mod favorabil bunăstării sociale și economice, precum și la un echilibru al drepturilor și obligațiilor. Părțile recunosc necesitatea protejării drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv a drepturilor de autor și a drepturilor conexe, a mărcilor, a indicațiilor geografice, a desenelor sau modelelor industriale, a topografiilor circuitelor integrate, a drepturilor de proprietate asupra soiurilor de plante și a brevetelor. Această protecție cuprinde, de asemenea, protecția împotriva concurenței neloiale și protecția informațiilor nedivulgate. Părțile subliniază importanța, în acest context, a aderării la Acordul TRIPS al OMC, la Convenția privind diversitatea biologică (CDB) și la convențiile menționate în partea I a Acordului TRIPS, în concordanță cu nivelul lor de dezvoltare. Părțile subliniază, de asemenea, importanța cooperării și a asistenței tehnice în domeniul proprietății intelectuale pentru măsurile, procedurile și măsurile reparatorii necesare pentru asigurarea respectării acestor drepturi de proprietate intelectuală în vederea atingerii unui nivel eficace de protecție, în special pe teritoriul membrilor OSACP.

(5) Părțile reafirmă că introducerea și punerea în aplicare a unor politici și norme eficace și solide în domeniul concurenței au o importanță capitală pentru îmbunătățirea și asigurarea unui climat propice investițiilor, a unui proces de industrializare durabilă și a transparenței accesului la piețe. Prin urmare, părțile se angajează să pună în aplicare norme și politici naționale sau regionale pentru combaterea cu eficacitate a practicile comerciale anticoncurențiale, inclusiv a subvențiilor legate de activități economice și acordate de părți, care au potențialul de a denatura buna funcționare a piețelor și de a influența negativ interesele comerciale ale celorlalte părți. Părțile se angajează să asigure condiții de concurență echitabile între participanții la piață publici și cei privați. Ele convin, de asemenea, să consolideze cooperarea în acest domeniu în vederea formulării și sprijinirii unor politici eficace în domeniul concurenței împreună cu autoritățile naționale și regionale competente, care să asigure treptat asigurarea eficace a respectării normelor în materie de concurență. În acest context, părțile convin să coopereze la dezvoltarea capacităților adecvate în vederea stabilirii cadrului juridic adecvat pentru protecția concurenței și asigurarea respectării acestuia prin intermediul unor agenții de concurență adecvate, în special pe teritoriul membrilor OSACP.

(6) Părțile convin să mărească gradul de cooperare pentru a asigura mai buna funcționare a piețelor internaționale de produse de bază și transparența pieței.

(7) Părțile recunosc importanța unor achiziții publice transparente pentru promovarea dezvoltării economice și a industrializării. Părțile convin că este important să coopereze în scopul de a îmbunătăți înțelegerea reciprocă a sistemelor lor de achiziții publice. Părțile își asumă principiile transparenței, ale competitivității și previzibilității sistemelor de achiziții publice și cooperează în acest sens.

ARTICOLUL 53

Facilitarea comerțului

Părțile recunosc importanța reducerii costurilor comerciale pentru realizarea unei creșteri favorabile incluziunii și durabile în economiile lor. Ele cooperează, așadar, în scopul de a simplifica procedurile de import, de export și de tranzit și alte proceduri vamale, inclusiv digitalizarea procedurilor vamale și de vămuire, precum și de a spori transparența reglementărilor vamale și comerciale și a facilita comerțul legitim, pe baza angajamentelor asumate în temeiul Acordului OMC privind facilitarea comerțului. În concordanță cu dispozițiile Acordului privind facilitarea comerțului, membrii OSACP necesită o asistență tehnică adecvată și previzibilă pentru a-și consolida capacitățile de punere în aplicare deplină a acestui acord. Părțile se angajează, de asemenea, să furnizeze această asistență pe baza nevoilor de punere în aplicare ale membrilor OSACP, astfel cum au fost notificate în temeiul Acordului privind facilitarea comerțului.

TITLUL V

DURABILITATEA MEDIULUI ȘI SCHIMBĂRILE CLIMATICE

ARTICOLUL 54

(1) Părțile convin că degradarea mediului, utilizarea nedurabilă a resurselor naturale și schimbările climatice constituie o amenințare gravă pentru realizarea dezvoltării durabile și un risc pentru viața, calitatea vieții și subzistența generațiilor prezente și viitoare. În această privință, părțile reafirmă că sunt necesare un nivel ridicat de protecție a mediului și o conservare eficace și o gestionare durabilă a resurselor naturale, inclusiv a diversității biologice. Ele reafirmă, de asemenea, necesitatea de a conveni asupra unor acțiuni ambițioase de gestionare și reducere a efectelor negative ale schimbărilor climatice și de a-și încadra economiile pe căi de creștere durabilă, rezilientă și cu emisii scăzute de carbon, contribuind în același timp la crearea de locuri de muncă decente pentru toți.

(2) Părțile integrează durabilitatea mediului, lupta împotriva schimbărilor climatice și urmărirea creșterii durabile din punctul de vedere al mediului în toate politicile, planurile și investițiile. Ele depun eforturi să creeze alianțe eficace pe scena internațională cu privire la chestiuni relevante, cu scopul de a impulsiona acțiunea la nivel mondial și de a asigura implicarea constructivă a autorităților locale, a societății civile și a sectorului privat. Părțile pun în aplicare în mod eficace acordurile multilaterale de mediu la care sunt părți.

(3) Părțile urmăresc să creeze și să consolideze reziliența, în special a populațiilor vulnerabile, în fața provocărilor legate de mediu și de schimbările climatice, precum și a dezastrelor naturale și a celor provocate de om.

(4) La promovarea durabilității mediului și la combaterea schimbărilor climatice și a dezastrelor naturale, părțile iau în considerare: (i) vulnerabilitatea statelor insulare mici în curs de dezvoltare, a țărilor cel mai puțin dezvoltate, a țărilor în curs de dezvoltare fără ieșire la mare și a populațiilor de coastă, inclusiv eforturile acestora de adaptare, în special la amenințarea reprezentată de schimbările climatice și de epuizarea resurselor naturale, (ii) expunerea și vulnerabilitatea țărilor la agravarea problemelor reprezentate de secete, inundații, eroziunea costieră, deficitul de apă, degradarea terenurilor și a pădurilor, pierderea biodiversității, defrișări și deșertificare, (iii) necesitatea reducerii la minimum, a prevenirii și a abordării pierderilor și daunelor asociate cu efectele nefaste ale schimbărilor climatice, printre care și evenimentele cu declanșare lentă, cum ar fi creșterea nivelului mării, (iv) legăturile dintre strategiile privind schimbările climatice și reducerea riscului de dezastre, reziliență și securitatea alimentară, (v) rolul crucial pe care îl au ecosistemele naturale în asigurarea securității alimentare și a nutriției și în combaterea schimbărilor climatice, (vi) interdependența degradării mediului și a schimbărilor climatice cu strămutarea și migrația și (vii) impactul negativ al schimbărilor climatice și al degradării mediului asupra păcii și a securității.

CAPITOLUL 1

DURABILITATEA MEDIULUI

ARTICOLUL 55

Mediul și resursele naturale

(1) Părțile depun eforturi în vederea conservării, protejării, îmbunătățirii și reabilitării mediului. În scopul respectiv, ele promovează măsuri la nivel național, regional și mondial, inclusiv în domeniile cu o valoare ridicată în materie de biodiversitate și în ceea ce privește protecția ecosistemelor naturale, calitatea aerului, calitatea apei, deficitul de apă și secetele, gestionarea deșeurilor, poluarea industrială și pericolele industriale și gestionarea substanțelor chimice.

(2) Părțile sprijină conservarea și gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor naturale, inclusiv a terenurilor, a apei, a pădurilor, a biodiversității și a ecosistemelor. Ele promovează acțiuni pentru a pune capăt traficului cu specii protejate de floră și faună și abordează atât cererea, cât și oferta de produse ilegale derivate din specii de floră și faună sălbatică. Ele promovează guvernanța durabilă a proprietății funciare, a locurilor de pescuit și a pădurilor.

(3) Părțile promovează instrumentele juridice, strategiile integrate de mediu și dezvoltare și buna guvernanță pentru integrarea considerațiilor de biodiversitate în toate sectoarele relevante, în scopul de a stopa pierderea biodiversității și de a menține furnizarea serviciilor ecosistemice. Părțile promovează abordări bazate pe ecosisteme și soluții bazate pe natură pentru a atinge obiectivele de mediu. Ele recunosc importanța ecosistemelor și a biodiversității pentru abordarea schimbărilor climatice și pentru conservarea și refacerea tuturor ecosistemelor, inclusiv a celor acvatice și terestre. De asemenea, ele stabilesc, gestionează și îmbunătățesc guvernanța zonelor protejate.

(4) Părțile recunosc că ecosistemele naturale, în special pădurile, oferă habitate pentru animale și plante și joacă un rol major în atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea, în conservarea biodiversității și în prevenirea și combaterea deșertificării și a degradării terenurilor. Părțile recunosc, de asemenea, că pădurile, zonele umede și savanele asigură protecția apelor și a solului și protecția împotriva pericolelor naturale și furnizează alte servicii de mediu. Ținând seama de cele de mai sus, părțile promovează conservarea și refacerea tuturor ecosistemelor, inclusiv a pădurilor.

(5) Părțile urmăresc combaterea deșertificării, a degradării terenurilor și a secetei și se străduiesc să refacă și să reabiliteze terenurile degradate și solul pentru a crea o gestionare durabilă a terenurilor și pentru a asigura un mediu neutru din punctul de vedere al degradării terenurilor. Ele reduc pierderea biodiversității, creează oportunități de ocupare a forței de muncă și contribuie la îmbunătățirea furnizării de servicii și funcții ecosistemice, inclusiv prin mărirea gradului de pregătire la riscul de secetă și a rezilienței, precum și prin reducerea într-o și mai mare măsură a riscurilor și a impactului furtunilor de nisip și praf.

(6) Părțile promovează accesul corect și echitabil la resursele genetice și împărțirea beneficiilor care decurg din utilizarea acestora, astfel cum s-a convenit la nivel internațional.

(7) Părțile sprijină promovarea abordărilor economiei circulare și a practicilor durabile de consum și producție și depun eforturi să valorifice oportunitățile de investiții oferite de cele mai bune tehnologii curate disponibile.

CAPITOLUL 2

OCEANELE, MĂRILE ȘI RESURSELE MARINE

ARTICOLUL 56

Guvernanța oceanelor

(1) Părțile recunosc presiunile tot mai mari exercitate de om și impactul cumulativ al acestora asupra mărilor și oceanelor, precum și natura acestora ca bun comun interconectat, a cărui conservare, protecție și guvernanță este o responsabilitate comună care necesită acțiuni colective și coordonate ale părților interesate. Părțile reafirmă caracterul universal și unitar al Convenției Națiunilor Unite asupra dreptului mării ca bază pentru acțiunea și cooperarea națională, regională și mondială în sectorul marin și în sectorul maritim.

(2) Părțile consolidează guvernanța oceanelor și abordează în mod eficace presiunile tot mai mari exercitate asupra mărilor și oceanelor, care amenință reziliența ecosistemelor marine și contribuția acestora la atenuarea schimbărilor climatice și la adaptarea la acestea.

(3) Părțile promovează și îmbunătățesc protecția și refacerea ecosistemelor marine și conservarea și gestionarea durabilă a resurselor marine, inclusiv în zonele din afara jurisdicției lor, în vederea asigurării unor oceane sănătoase și productive. Ele promovează gestionarea durabilă a pescuitului la nivel național, regional și mondial, prin cooperarea cu organizațiile regionale de gestionare a pescuitului relevante și prin combaterea pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN). Părțile promovează conservarea speciilor acvatice pe cale de dispariție și acțiunile de control al poluării și al deșeurilor marine și abordează impactul schimbărilor climatice, inclusiv al acidificării oceanelor.

(4) Părțile promovează dezvoltarea durabilă a unei economii albastre cu scopul de a asigura contribuția oceanelor la securitatea alimentară și la nutriție, de a îmbunătăți mijloacele de subzistență, de a crea oportunități de angajare și de a asigura echitatea socială și starea de bine culturală pentru generațiile prezente și viitoare.

(5) Părțile sprijină punerea în aplicare a politicilor și strategiilor de creștere albastră în scopul de a promova o gestionare integrată a oceanelor care să refacă, să protejeze și să mențină diversitatea, productivitatea, reziliența, funcțiile de bază și valoarea intrinsecă a ecosistemelor marine.

(6) Părțile promovează dialogul și cooperarea în toate aspectele guvernanței oceanelor, inclusiv în chestiuni legate de schimbările climatice, creșterea nivelului mării și posibilele efecte și implicații ale acesteia, exploatarea minieră a fundului mării, pescuit, poluarea marină și cercetare și dezvoltare.

CAPITOLUL 3

SCHIMBĂRILE CLIMATICE

ARTICOLUL 57

Angajamentele în domeniul climei

(1) Părțile recunosc că efectele nefaste ale schimbărilor climatice și ale variabilității climatice reprezintă o amenințare pentru viețile și mijloacele de subzistență ale oamenilor. Ele își confirmă angajamentul de a lua măsuri urgente pentru prevenirea schimbărilor climatice, pentru abordarea efectelor acestora și pentru o cooperare urgentă și coordonată la nivel internațional, regional, interregional și național, în vederea consolidării răspunsului mondial la schimbările climatice.

(2) Părțile pun în aplicare cu eficacitate Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice (UNFCCC) și Acordul de la Paris adoptat în temeiul convenției.

(3) Părțile se consacră îndeplinirii obiectivului general de menținere a creșterii temperaturii medii globale cu mult sub 2 grade Celsius peste nivelurile preindustriale și de continuare a eforturilor de limitare a creșterii temperaturii la 1,5 grade Celsius peste nivelurile preindustriale, mărind posibilitatea concretă de adaptare, reducând vulnerabilitățile și consolidând reziliența, asigurând consecvența tuturor investițiilor și a fluxurilor financiare cu Acordul de la Paris.

ARTICOLUL 58

Acțiunile climatice

(1) Părțile convin să întreprindă acțiuni climatice pentru a aborda adaptarea, atenuarea și mijloacele de punere în aplicare și pentru a se concentra asupra celor mai vulnerabile țări, cum ar fi statele insulare mici în curs de dezvoltare, statele de coastă situate la altitudini joase, țările cel mai puțin dezvoltate și țările în curs de dezvoltare fără ieșire la mare.

(2) Părțile convin să își pună în aplicare contribuțiile stabilite la nivel național (CSN-urile) și să urmărească progresele înregistrate în direcția realizării acestora, precum și să se străduiască să formuleze și să comunice strategii de dezvoltare pe termen lung privind obținerea unui nivel scăzut de emisii de gaze cu efect de seră, până la jumătatea secolului, pentru a atinge obiectivul de temperatură convenit în Acordul de la Paris, ținând seama în același timp de responsabilitățile lor comune, dar diferențiate, și de capacitățile aferente, în funcție de diferitele circumstanțe naționale. Ele se angajează să consolideze legăturile dintre CSN-uri, Agenda 2030 și strategiile lor naționale.

(3) Părțile convin să se angajeze în planificarea măsurilor de adaptare, punerea în aplicare și monitorizarea progreselor înregistrate în punerea în aplicare a planurilor naționale de adaptare (PNA-uri) și a altor strategii. Ele se angajează să instituie și să consolideze structuri de guvernanță eficace în acest scop. Ele recunosc necesitatea de a consolida într-o și mai mare măsură integrarea PNA-urilor și a altor strategii de adaptare în strategiile și procesele naționale, în vederea obținerii unei dezvoltări durabile reziliente la schimbările climatice.

ARTICOLUL 59

Schimbările climatice și securitatea

Părțile abordează amenințarea la adresa securității pe care o reprezintă schimbările climatice și degradarea mediului, în special în situațiile de fragilitate și pentru țările cele mai vulnerabile. Părțile elaborează strategii de reziliență ținând seama de amenințarea la adresa securității.

CAPITOLUL 4

DEZASTRELE NATURALE

ARTICOLUL 60

Reducerea și gestionarea riscurilor de dezastre

(1) Părțile recunosc efectele negative pe care le au asupra dezvoltării durabile dezastrele naturale, inclusiv tsunamiurile, cutremurele și erupțiile vulcanice, precum și frecvența și intensitatea tot mai mare a fenomenelor legate de climă, cum ar fi cicloanele și uraganele, inundațiile și secetele.

(2) Părțile promovează politici și strategii coerente la toate nivelurile pentru a identifica vulnerabilitățile și alți factori de risc. Ele cooperează în scopul de a mări reziliența la efectele pe termen scurt și pe termen lung ale dezastrelor și acordă o atenție deosebită coordonării, complementarității și sinergiilor dintre strategiile de reducere a riscurilor de dezastre și strategiile de adaptare la schimbările climatice. Părțile întreprind acțiuni de alertă timpurie și de prevenire și îmbunătățesc reducerea riscurilor și gradul de pregătire la acestea, consolidând comunicarea și guvernanța riscurilor la nivel local și integrând cu eficacitate reducerea riscurilor de dezastre în strategiile de dezvoltare.

(3) Părțile integrează sistematic în acțiunile lor evaluarea cuprinzătoare a riscurilor, gestionarea acestora și reziliența la acestea, asigurându-se că persoanele, comunitățile, instituțiile și țările pot să se pregătească, să reziste și să se adapteze mai bine la șocuri și replici ale acestora și să își revină rapid în urma șocurilor și a replicilor, inclusiv atunci când efectele depășesc cele mai mari eforturi de adaptare, fără a compromite perspectivele de dezvoltare pe termen lung.

(4) Părțile tratează riscurile de dezastre adoptând o abordare integrată în care sunt luate în considerare mai multe pericole și care acoperă înțelegerea riscului de dezastre, consolidarea guvernanței acestuia și consolidarea capacităților instituționale pentru realizarea eficace a unor investiții bazate pe evaluarea riscurilor. Ele asigură rezultate favorabile incluziunii și echitabile în scopul de a consolida reziliența persoanelor celor mai vulnerabile.

(5) Părțile elaborează strategii de consolidare a rezilienței urbane și rurale în vederea îmbunătățirii gestionării riscurilor de dezastre, acordând o atenție deosebită așezărilor fără plan de urbanism.

ARTICOLUL 61

Reducerea dezastrelor și redresarea

(1) Părțile convin că un răspuns rapid și coordonat la dezastrele naturale este esențial pentru reabilitare și pentru redresarea în urma dezastrelor. Părțile convin asupra importanței unor evaluări coordonate ale nevoilor, a unei pregătiri mai bune la dezastre și a unei capacități mai mari a răspunsului local, timpuriu și eficace, care să îndeplinească nevoile persoanelor afectate de criză, inclusiv prin intermediul unor strategii de comunicare eficace.

(2) Părțile convin ca în răspunsul la dezastre și în eforturile de redresare să se acorde prioritate, pe termen scurt, asistenței de urgență și reabilitării, inclusiv sprijinului pentru primele faze ale redresării. Ele convin ca asistența ulterioară situațiilor de urgență să vizeze corelarea ajutoarelor pe termen scurt cu dezvoltarea pe termen mai lung printr-un proces durabil de redresare, pe baza principiului de a „reconstrui mai bine”, inclusiv prin eforturi de reconstrucție și prin reabilitarea țesutului socioeconomic și cultural. Este necesar, în acest sens, ca între părțile interesate din domeniul umanitar și cele din domeniul dezvoltării să existe, încă de la începutul crizei, o coordonare sporită, pentru a se consolida în mod corespunzător reziliența populațiilor afectate.

TITLUL VI

MIGRAȚIA ȘI MOBILITATEA

ARTICOLUL 62

Părțile își reafirmă angajamentul de a îmbunătăți cooperarea în materie de migrație și mobilitate, pe baza principiilor solidarității, parteneriatului și responsabilității comune. Părțile adoptă o abordare cuprinzătoare, coerentă, pragmatică și echilibrată, cu respectarea deplină a dreptului internațional, inclusiv a dreptului internațional al drepturilor omului și, când este cazul, a dreptului internațional al refugiaților și a dreptului internațional umanitar, precum și a principiului suveranității, ținând seama de competențele lor respective. Ele recunosc atât faptul că migrația și mobilitatea pot avea efecte pozitive asupra dezvoltării durabile, atunci când sunt bine gestionate, cât și necesitatea de a aborda efectele negative pe care migrația neregulamentară le poate avea asupra țărilor de origine, de tranzit și de destinație. Părțile convin să depună eforturi pentru îmbunătățirea capacităților în scopul unei gestionări eficiente și eficace a migrației sub toate aspectele sale. Ele își reiterează angajamentul de a le asigura tuturor refugiaților și migranților respectarea demnității și protecția drepturilor omului. Părțile abordează, în dialogul de parteneriat pe care îl poartă cu regularitate, toate aspectele relevante ale migrației și ale mobilității menționate în prezentul titlu.

CAPITOLUL 1

MIGRAȚIA LEGALĂ ȘI MOBILITATEA

ARTICOLUL 63

Migrația legală și mobilitatea

(1) Părțile urmăresc să culeagă roadele migrației și ale mobilității sigure, desfășurate în condiții de siguranță și de ordine, cu respectarea deplină a dreptului internațional și conform competențelor lor respective. În acest sens, ele depun eforturi pentru a dezvolta și a utiliza căi legale de migrație, inclusiv migrația forței de muncă și alte programe de mobilitate, ținând seama de prioritățile naționale și de nevoile pieței forței de muncă.

(2) Părțile acționează în vederea punerii în aplicare a unor cerințe transparente și eficace în materie de admisie și de ședere în scopul muncii, al cercetării, al studiilor, al formării și al serviciului de voluntariat, astfel încât să faciliteze migrația circulară și mobilitatea. Părțile consolidează transparența informațiilor puse la dispoziția resortisanților țărilor terțe în ceea ce privește normele aplicabile în materie de migrație.

(3) Părțile consideră migrația circulară drept un mijloc de promovare a creșterii și a dezvoltării în țările de origine și de destinație. În scopul respectiv, ele iau în considerare programe de migrație circulară, pun în aplicare și, după caz, îmbunătățesc cadrele juridice pentru facilitarea procedurilor de reintrare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere legală și iau în considerare aspectele reintegrării acestora în țările de origine, pentru a se asigura că experiența sau calificările dobândite de aceștia pot aduce beneficii pieței locale a forței de muncă și comunității locale.

(4) Părțile dialoghează cu privire la procedurile care guvernează migrația legală, inclusiv reîntregirea familiei și, după caz, transferabilitatea drepturilor la pensie. Părțile urmăresc în continuare un schimb deschis în aspecte legate de vize și cu privire la facilitarea mobilității și a contactelor între oameni, inclusiv în domenii precum turismul, cultura, sportul, educația, cercetarea și mediul de afaceri, în vederea sprijinirii înțelegerii reciproce și a promovării valorilor comune.

(5) Părțile promovează cooperarea dintre agențiile și instituțiile relevante, autoritățile locale, societatea civilă și partenerii sociali, în scopul de a încuraja proiectele comune de cercetare, identificarea lacunelor în materie de competențe, investițiile și oportunitățile de angajare, precum și evaluarea politicilor și strategiilor în materie de migrație a forței de muncă.

(6) Părțile cooperează în ceea ce privește îmbunătățirea transparenței și a comparabilității tuturor calificărilor, cu scopul de a facilita recunoașterea acestora pentru accesul la continuarea studiilor, precum și acceptarea lor pe piața forței de muncă.

(7) Părțile cooperează în ceea ce privește îmbunătățirea și modernizarea sistemelor de registre de stare civilă, în vederea consolidării securității și a eliberării cărților de identitate și a pașapoartelor.

ARTICOLUL 64

Integrarea și nediscriminarea

(1) Părțile continuă eforturile în materie de adoptare a unor politici eficace de integrare a persoanelor cu reședința legală pe teritoriile lor, prin care să acorde drepturi și să impună obligații comparabile cu cele ale propriilor cetățeni și să promoveze coeziunea socială. În acest sens, părțile sprijină dezvoltarea și punerea în aplicare a unor strategii de integrare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere legală pe piețele forței de muncă și în societățile-gazdă, sprijinind și consolidând cooperarea și coordonarea diverșilor actori care se ocupă de integrare la nivel național, regional și local, inclusiv ale autorităților locale și societății civile.

(2) Părțile convin să asigure tratamentul echitabil al resortisanților țărilor terțe care își au reședința legală pe teritoriile statelor membre ale Uniunii Europene sau ale membrilor OSACP, consolidarea nediscriminării în viața economică, socială și culturală și elaborarea de măsuri de combatere a rasismului și a xenofobiei.

(3) Părțile convin ca tratamentul acordat resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere legală să fie caracterizat de lipsa oricărei discriminări pe criterii de naționalitate, în ceea ce privește condițiile de muncă, de remunerare și de concediere, în comparație cu resortisanții proprii ai fiecărui state membri al Uniunii Europene și al fiecărui membru al OSACP. În scopul respectiv, părțile cooperează pentru a se asigura că normele în materie de migrație și mecanismele de recrutare se ghidează după principii echitabile și etice prin care se garantează că toți resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere legală sunt tratați cu echitate și demnitate în țările-gazdă și sunt protejați împotriva exploatării.

CAPITOLUL 2

MIGRAȚIA ȘI DEZVOLTAREA

ARTICOLUL 65

Migrația și dezvoltarea

Părțile convin că migrația bine gestionată poate fi o sursă de prosperitate, inovare și dezvoltare durabilă și convin în continuare să coopereze și să sprijine țările de origine, printre altele prin stimularea creșterii economice și a oportunităților de ocupare a forței de muncă și prin promovarea investițiilor, a dezvoltării sectorului privat, a comerțului și inovării, a educației și formării profesionale, a sănătății, a protecției sociale și a securității, în special în cazul tineretului și al femeilor. Părțile cooperează în ceea ce privește crearea unor condiții care să limiteze impactul negativ pe care îl are pierderea de competențe asupra dezvoltării țărilor de origine.

ARTICOLUL 66

Diaspora și dezvoltarea

Părțile recunosc rolul constructiv al diasporei și diferitele forme de contribuții pe care membrii diasporei le aduc la dezvoltarea țărilor lor de origine, inclusiv prin finanțare, investiții, transfer de cunoștințe, experiență și competențe de specialitate și tehnologie, legături culturale, rețele și mecanisme, precum și în procesele de reconciliere națională.

ARTICOLUL 67

Remiterile de bani

(1) Părțile caută să promoveze, în ceea ce privește remiterile de bani, transferuri mai ieftine, mai rapide și conforme din punct de vedere juridic, astfel încât să faciliteze investițiile interne productive, inclusiv prin recurgerea la noi tehnologii și la instrumente inovatoare.

(2) Părțile cooperează în scopul de a reduce costurile de tranzacție ale remiterilor de bani la mai puțin de 3 % și de a elimina coridoarele de remiteri cu costuri mai mari de 5 %, în conformitate cu obiectivele convenite la nivel internațional, precum și de a îmbunătăți cadrele de reglementare pentru o implicare sporită a actorilor netradiționali.

ARTICOLUL 68

Migrația sud-sud

(1) Părțile recunosc relevanța migrației sud-sud în ceea ce privește atât provocările, cât și oportunitățile, inclusiv beneficiile pe care o migrație sud-sud bine gestionată le poate avea pentru dezvoltarea durabilă a țărilor de origine, de tranzit și de destinație. În acest scop, părțile sprijină politicile și acțiunile de promovare a dezvoltării economice și sociale în țările de origine, de tranzit și de destinație.

(2) Părțile fac schimb de experiență și de bune practici cu privire la atenuarea impactului social și economic pe care îl au fluxurile de migrație sud-sud asupra țărilor de origine, de tranzit și de destinație și consolidează cooperarea la nivel național și regional.

ARTICOLUL 69

Dezastrele naturale, schimbările climatice și degradarea mediului

(1) Părțile iau în considerare interdependența migrației, inclusiv a strămutărilor, și a dezastrelor naturale, a schimbărilor climatice și a degradării mediului.

(2) Părțile iau măsuri de abordare a nevoilor persoanelor strămutate, adoptând strategii în vederea atenuării dezastrelor naturale și a efectelor nefaste ale schimbărilor climatice și ale degradării mediului, precum și în vederea adaptării și a rezilienței la acestea, la toate nivelurile relevante, inclusiv la nivel interregional.

CAPITOLUL 3

MIGRAȚIA NEREGULAMENTARĂ

ARTICOLUL 70

Cauzele profunde ale migrației neregulamentare

(1) Părțile își confirmă angajamentul politic comun de a aborda cauzele profunde ale migrației neregulamentare și ale strămutării forțate și de a elabora răspunsuri adecvate.

(2) Părțile reafirmă că sunt hotărâte să stăvilească fluxurile de migrație neregulamentară, cu respectarea deplină a dreptului internațional și a drepturilor omului. În această privință, părțile recunosc efectele negative ale migrației neregulamentare asupra țărilor de origine, de tranzit și de destinație, inclusiv provocările umanitare și de securitate conexe. Părțile recunosc riscul sporit ca migranții să se confrunte cu încălcări ale drepturilor omului și să devină victime ale traficului de persoane și ale abuzurilor și convin să pună în aplicare măsuri pentru protecția migranților împotriva tuturor formelor de exploatare și abuz.

ARTICOLUL 71

Introducerea ilegală de migranți

(1) Părțile își intensifică eforturile comune de prevenire a formei de criminalitate transfrontalieră care constă în introducerea ilegală de migranți și își intensifică în comun eforturile pentru a pune capăt impunității organizațiilor criminale prin investigații și urmăriri penale eficace.

(2) Părțile se asigură că există cadre legislative și instituționale corespunzătoare, în concordanță cu Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, în special Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare, adițional la convenție. Ele se angajează, de asemenea, să îmbunătățească schimbul de informații și să promoveze cooperarea polițienească și judiciară operațională.

ARTICOLUL 72

Traficul de persoane

Părțile combat traficul de persoane, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și cu Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii. Părțile consolidează, de asemenea, prevenirea, inclusiv prin combaterea impunității tuturor autorilor infracțiunii, asigurându-se că toate victimele au acces la drepturile care le revin și ținând seama în special de vulnerabilitatea femeilor și a copiilor.

ARTICOLUL 73

Gestionarea integrată a frontierelor

Părțile promovează și sprijină gestionarea integrată a frontierelor, inclusiv controlul la frontiere, culegerea și schimbul de informații, împiedicarea producerii și utilizării de documente frauduloase, precum și cooperarea polițienească și judiciară operațională în ceea ce privește investigațiile și urmăririle penale.

CAPITOLUL 4

RETURNAREA, READMISIA ȘI REINTEGRAREA

ARTICOLUL 74

Returnarea și readmisia

(1) Părțile reafirmă că au dreptul de a returna resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală și că fiecare stat membru al Uniunii Europene și fiecare membru al OSACP are obligația legală de a-și readmite propriii resortisanți prezenți ilegal pe teritoriul altui stat membru al Uniunii Europene sau al altui membru al OSACP, fără condiționalități și fără alte formalități în afara verificării prevăzute la alineatul (3). În scopul respectiv, părțile cooperează în materie de returnare și readmisie și asigură că drepturile și demnitatea persoanelor sunt protejate și respectate pe deplin, inclusiv în cadrul unei eventuale proceduri deschise pentru returnarea migranților aflați în situație de ședere ilegală către țările lor de origine.

(2) Fiecare stat membru al Uniunii Europene acceptă returnarea și readmisia propriilor resortisanți care sunt prezenți în mod ilegal pe teritoriul unui membru al OSACP, la cererea statului respectiv, fără alte formalități în afara verificării prevăzute la alineatul (3) pentru persoanele care nu se află în posesia unui document de călătorie valabil.

Fiecare membru al OSACP acceptă returnarea și readmisia propriilor resortisanți care sunt prezenți în mod ilegal pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, la cererea statului membru respectiv, fără alte formalități în afara verificării prevăzute la alineatul (3) pentru persoanele care nu se află în posesia unui document de călătorie valabil.

În privința statelor membre ale Uniunii Europene, obligațiile prevăzute la prezentul alineat se aplică numai în ceea ce privește persoanele care dețin cetățenia unui stat membru, astfel cum este definită în scopul Uniunii. În privința membrilor OSACP, obligațiile prevăzute la prezentul alineat se aplică numai în ceea ce privește persoanele care sunt considerate resortisanți ai unuia dintre aceste state în conformitate cu sistemul juridic al statului respectiv.

(3) Statele membre ale Uniunii Europene și membrii OSACP convin, de asemenea, să își răspundă reciproc în mod rapid la cererile de readmisie, efectuând procese de verificare cu ajutorul celor mai adecvate și mai eficiente proceduri de identificare, în vederea stabilirii cetățeniei persoanei în cauză și în vederea eliberării documentelor de călătorie corespunzătoare în scopul returnării, astfel cum se prevede în anexa I. Nicio prevedere din anexa respectivă nu împiedică returnarea unei persoane în temeiul altor înțelegeri formale sau informale existente între statul solicitat și statul solicitant.

(4) În pofida procedurilor prevăzute la articolul 101 alineatul (5) din partea generală a prezentului acord, dacă o parte consideră că altă parte nu respectă termenul menționat în anexa I în concordanță cu capitolul 5.26 din anexa 9 la Convenția privind aviația civilă internațională, partea respectivă îi notifică acest lucru celeilalte părți în consecință. Dacă cealaltă parte continuă să nu respecte aceste obligații, partea care face notificarea poate, după 30 de zile de la notificare, să ia măsuri proporționale.

(5) Părțile convin să monitorizeze punerea în aplicare a acestor angajamente în cadrul dialogului de parteneriat pe care îl poartă cu regularitate.

ARTICOLUL 75

Reintegrarea

Părțile analizează modalități de cooperare în scopul de a promova returnarea voluntară și de a facilita reintegrarea durabilă a persoanelor returnate, inclusiv, când este relevant, prin programe de reintegrare durabilă. Se acordă o atenție deosebită nevoilor persoanelor care se întorc și se află în situații vulnerabile, cum ar fi copiii, persoanele în vârstă, persoanele cu handicap și victimele traficului de persoane.

CAPITOLUL 5

PROTECȚIA ȘI AZILUL

ARTICOLUL 76

Refugiații și alte persoane strămutate

(1) Părțile se angajează să consolideze protecția și demnitatea refugiaților și a altor persoane strămutate, în conformitate cu dreptul internațional și cu dreptul internațional al drepturilor omului, inclusiv cu principiul nereturnării, și, când este cazul, cu dreptul internațional al refugiaților și cu dreptul internațional umanitar.

(2) Părțile sprijină integrarea refugiaților și a altor persoane strămutate în țările-gazdă, după caz, și consolidează capacitățile primelor țări de azil, de tranzit și de destinație. Părțile cooperează în scopul de a le oferi refugiaților și persoanelor strămutate din țările de tranzit și din țările-gazdă securitate în taberele de refugiați, precum și acces la justiție, asistență juridică, protecția martorilor, sprijin medical și sprijin sociopsihologic.

(3) Părțile acordă o atenție deosebită persoanelor aflate în situații vulnerabile, inclusiv femeilor, copiilor și minorilor neînsoțiți, precum și nevoilor specifice ale acestora, ținând seama de principiul interesului superior al copilului.

PARTEA III

ALIANȚELE MONDIALE ȘI COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ

ARTICOLUL 77

Părțile reafirmă importanța cooperării la nivel internațional în vederea promovării și apărării intereselor lor comune, precum și a menținerii și consolidării multilateralismului. Ele se angajează să își unească forțele pentru o lume mai pașnică, mai cooperantă și mai justă, având ca bază solidă valorile comune ale păcii, democrației, drepturilor omului, statului de drept, egalității de gen, dezvoltării durabile, conservării mediului și luptei împotriva schimbărilor climatice. Ele convin asupra importanței creării și consolidării alianțelor mondiale pentru realizarea unui sistem multilateral eficace care să dea rezultate în abordarea provocărilor mondiale pentru o lume mai sigură și mai bună pentru toți.

ARTICOLUL 78

Multilateralismul și guvernanța globală

(1) Părțile se consacră asigurării ordinii internaționale bazate pe norme, al cărei principiu esențial este multilateralismul și în centrul căreia se află Organizația Națiunilor Unite; Ele promovează dialogul internațional și caută soluții multilaterale pentru impulsionarea acțiunii la nivel mondial.

(2) Părțile întreprind demersurile necesare pentru ratificarea tratatelor și convențiilor internaționale relevante sau, după caz, pentru aderarea la acestea, precum și pentru punerea în aplicare și transpunerea lor în legislația internă.

(3) Părțile depun eforturi de consolidare a guvernanței globale și de sprijinire a reformelor necesare și a modernizării instituțiilor multilaterale, în scopul de a mări gradul acestora de reprezentativitate, receptivitate, eficacitate, eficiență, incluziune, transparență, democrație și asumare a răspunderii.

(4) Părțile își aprofundează abordarea multipartită a multilateralismului prin implicarea mai eficace a societății civile, a sectorului privat și a partenerilor sociali în elaborarea de răspunsuri la provocările mondiale.

ARTICOLUL 79

Cooperarea în cadrul organizațiilor și forumurilor internaționale

(1) Părțile se străduiesc să adopte rezoluții și declarații comune, să își coordoneze pozițiile și, când este cazul, votul și să ia măsuri comune, bazate pe o comunitate de interese, pe respect reciproc și pe egalitate, astfel încât să se facă mai mult prezente și mai bine auzite în cadrul organizațiilor și forumurilor internaționale și regionale.

(2) Părțile stabilesc modalități operaționale corespunzătoare de cooperare și coordonare eficace la nivel internațional, inclusiv prin convocarea de reuniuni ministeriale la nivelul membrilor OSACP-UE. Ele depun eforturi să identifice cu regularitate, atât la nivel politic, cât și la nivel operațional, o bază comună pentru o serie de teme strategice, și să își unească forțele în chestiuni de interes reciproc și mondial pentru impulsionarea acțiunii la nivel mondial.

(3) Părțile pot să caute activ cooperarea strânsă și stabilirea de parteneriate strategice cu țări terțe și grupuri care le împărtășesc valorile și interesele, în vederea utilizării la maximum a soluțiilor de cooperare la provocările comune, ori de câte ori acest lucru este posibil.

ARTICOLUL 80

Domeniile de acțiune internațională

(1) Părțile convin să coopereze și să întreprindă acțiuni comune în aspecte legate de prioritățile strategice identificate în partea II din prezentul acord, precum și în alte domenii de interes, după cum consideră necesar.

(2) Părțile își consolidează cooperarea și dialogul pentru a asigura pacea și securitatea internațională. Ele adoptă o abordare favorabilă incluziunii și integrată pentru prevenirea și depășirea conflictelor și a crizelor, care este ancorată în parteneriate regionale și internaționale ample, profunde și durabile. Ele depun eforturi la nivel național, regional și internațional în scopul de a spori eficacitatea angajamentului multilateral pentru pace și securitate durabilă prin intermediul unor parteneriate consolidate cu Națiunile Unite și cu actorii regionali și subregionali. Ele abordează infracțiunile grave care afectează comunitatea internațională și amenințările la adresa securității internaționale, cum ar fi criminalitatea organizată, terorismul și extremismul violent, și cooperează în scopul de a promova și de a consolida arhitectura internațională în materie de control al armamentului, neproliferare și dezarmare, precum și în scopul de a îmbunătăți securitatea cibernetică și de a combate criminalitatea cibernetică.

(3) Părțile se implică în forumuri internaționale de susținere a normelor și acordurilor internaționale pentru a promova și a proteja drepturile omului pentru toți, pentru a realiza egalitatea de gen și pentru a consolida democrația și statul de drept. Ele cooperează cu organismele și mecanismele ONU din domeniul drepturilor omului și sprijină pe deplin activitatea Consiliului pentru Drepturile Omului. Ele instituie alianțe transregionale în serviciul valorilor și intereselor comune, după caz.

(4) Părțile cooperează în scopul de a realiza progrese în direcția îndeplinirii obiectivelor de dezvoltare durabilă și a altor foi de parcurs convenite la nivel internațional pentru promovarea dezvoltării umane și sociale. Ele cooperează strâns la nivel internațional în scopul de: (i) a pune capăt sărăciei extreme și foametei; (ii) a aborda insecuritatea alimentară și a găsi un răspuns la aceasta; (iii) a promova accesul universal la servicii sociale de calitate și la prețuri convenabile, cum ar fi educația, sănătatea, apa, salubritatea și locuințele; (iv) a emancipa femeile și tinerii și (v) a le proteja pe cele mai vulnerabile persoane din societate și a facilita incluziunea acestora și contribuția lor la viața economică, socială și politică, fără a lăsa pe nimeni în urmă. Ele cooperează în ceea ce privește consolidarea coerenței și a consecvenței sistemului financiar și monetar internațional pentru a asigura un acces sporit la finanțarea pentru dezvoltare în sprijinul dezvoltării durabile.

(5) Părțile conlucrează la nivel internațional pentru a realiza o creștere și dezvoltare economică durabilă favorabilă incluziunii prin măsuri concepute pentru transformarea economică structurală, crearea de locuri de muncă decente pentru toți și integrarea membrilor OSACP în economia mondială, inclusiv prin integrare regională și continentală. Părțile mențin și consolidează sistemul comercial multilateral bazat pe norme, în centrul căruia se află OMC, în toate funcțiile sale, pentru a se asigura că acesta poate să abordeze în mod eficace provocările comerțului mondial și să valorifice potențialul de dezvoltare al comerțului.

(6) Părțile intensifică cooperarea în vederea promovării unor acțiuni colective puternice și decisive în domeniul durabilității mediului și în cel al schimbărilor climatice, mărind nivelul de ambiție la nivel mondial și ghidând eforturile pe calea atingerii obiectivelor pe termen lung ale Acordului de la Paris. Ele susțin normele și acordurile internaționale care furnizează bunuri publice globale și care protejează generațiile viitoare, inclusiv eforturile de consolidare a guvernanței internaționale a oceanelor.

(7) Părțile colaborează cu parteneri din întreaga lume pentru urmărirea unei abordări cuprinzătoare și globale a tuturor aspectelor legate de migrație și mobilitate, la baza căreia se află principiile solidarității, responsabilității comune și parteneriatului.

PARTEA IV

MIJLOACELE DE COOPERARE ŞI DE PUNERE ÎN APLICARE

ARTICOLUL 81

Mijloacele eficace și diversificate de cooperare

(1) Părțile convin să mobilizeze atât resurse financiare, cât și resurse nefinanciare pentru a atinge obiectivele stabilite în prezentul acord, pe baza intereselor reciproce, în spiritul unui parteneriat veritabil în conformitate cu principiul de „a nu lăsa pe nimeni în urmă”. Ele subliniază importanța pe care o are finanțarea pentru dezvoltare, ca element esențial pentru punerea în aplicare a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă și a Acordului de la Paris.

(2) Părțile convin ca mijloacele de cooperare să fie diversificate, cuprinzând o serie de politici și instrumente, din partea tuturor surselor și actorilor disponibili. Ele convin, de asemenea, ca mijloacele de cooperare să fie adaptate, astfel încât să reflecte obiectivele, strategiile și prioritățile diferitelor țări și regiuni stabilite la nivel național, regional, continental și interregional, și să fie puse în aplicare pe baza acestora.

(3) Părțile își reafirmă angajamentul de a respecta principiile eficacității dezvoltării, și anume asumarea priorităților de dezvoltare de către țările partenere, parteneriatele favorabile incluziunii, axarea pe rezultate, transparența și răspunderea reciprocă.

ARTICOLUL 82

Cooperarea internațională pentru dezvoltare

(1) UE își reafirmă angajamentul politic de a spori resursele de cooperare pentru dezvoltare în vederea realizării unei dezvoltări durabile, în special prin eradicarea sărăciei și prin combaterea degradării mediului și a schimbărilor climatice. UE se angajează să pună la dispoziție nivelul corespunzător de resurse financiare, în concordanță cu reglementările și procedurile sale interne.

(2) La alocarea resurselor, părțile convin să acorde prioritate țărilor cu cea mai mare nevoie de ajutor, unde astfel de resurse pot avea un impact maxim, în special țările cel mai puțin dezvoltate, țările cu venituri reduse, țările aflate în situații de criză și de conflict sau în situații de fragilitate și vulnerabilitate create în urma unei crize și/sau a unui conflict, inclusiv statele insulare mici în curs de dezvoltare și țările în curs de dezvoltare fără ieșire la mare. Se acordă atenția cuvenită provocărilor specifice cu care se confruntă țările cu venituri medii, în special în ceea ce privește inegalitatea, excluziunea socială și accesul lor la resurse.

(3) UE mobilizează resurse pentru a sprijini programele din statele din Africa, zona Caraibilor și Pacific și contribuie la cooperarea și inițiativele regionale, interregionale și intercontinentale menite să consolideze cooperarea dintre părți în chestiuni de interes reciproc și comun.

(4) Părțile convin, în ceea ce privește cooperarea, că aceasta poate să ia diferite forme, cum ar fi programe de sprijinire a politicilor sectoriale, măsuri de cooperare administrativă și tehnică, consolidarea capacităților sau acorduri trilaterale, și să fie furnizată prin diferite tipuri de finanțare și proceduri, inclusiv sprijin bugetar, garanții bugetare și operațiuni de finanțare mixtă.

(5) UE și membrii OSACP mai avansați se angajează să dezvolte noi forme de implicare, inclusiv instrumente financiare inovatoare și cofinanțare.

(6) Părțile cooperează și promovează utilizarea resurselor financiare pentru încurajarea mobilizării de resurse interne, pentru furnizarea de ajutor umanitar și asistență de urgență, pentru abordarea situațiilor neprevăzute, a nevoilor noi sau a provocărilor emergente, pentru facilitarea comerțului și pentru promovarea inițiativelor sau priorităților internaționale.

(7) Părțile convin ca orice decizie de acordare de sprijin bugetar să se bazeze pe un set clar de criterii de eligibilitate și pe o evaluare atentă a riscurilor și a beneficiilor, să se sprijine pe asumarea răspunderii la nivel de țară, pe răspunderea reciprocă și pe angajamentul comun pe calea valorilor și principiile universale, să includă un dialog politic consolidat și o guvernanță îmbunătățită, în completarea eforturilor de ameliorarea a colectării și de eficientizare a cheltuielilor și să fie diferențiată, astfel încât să răspundă mai bine la contextul politic, economic și social al țării beneficiare.

(8) Părțile convin să promoveze previzibilitatea și securitatea fluxurilor de resurse și să își intensifice eforturile de îmbunătățire într-o mai mare măsură a modului în care gestionează și pun în aplicare cooperarea pentru dezvoltare, în special printr-un grad mai ridicat de coordonare și coerență și prin luarea în considerare a avantajelor lor comparative respective, inclusiv a experiențelor de tranziție.

(9) Părțile convin ca programarea să se bazeze pe un dialog timpuriu, continuu și incluziv între UE și membrii OSACP, cu includerea autorităților naționale și locale și a organizațiilor regionale, continentale și internaționale și cu implicarea parlamentelor, a societății civile, a sectorului privat și a altor părți interesate, în scopul de a consolida asumarea democratică a procesului și de a încuraja sprijinul pentru strategiile naționale și regionale. Ele convin ca programarea să fie sincronizată, când este cazul, cu ciclurile strategice ale beneficiarilor și se angajează să recurgă la propriile instituții, sisteme și proceduri. Ele convin, de asemenea, ca programarea să ofere un cadru de cooperare multianual specific și adaptat circumstanțelor, inclusiv mijloace diversificate de cooperare.

(10) Părțile convin să încurajeze cooperarea cu țări terțe și cu alți actori, inclusiv cooperarea sud-sud și cooperarea trilaterală, în cazul unei valori adăugate clare și al unui avantaj comparativ dovedit.

(11) Părțile pot decide să efectueze o reexaminare a gestionării și a impactului resurselor financiare, la o dată stabilită de comun acord, în vederea măririi gradului de eficacitate al programării ajutorului și al alocărilor.

(12) Părțile consolidează dialogul și cooperarea în ceea ce privește utilizarea judicioasă a resurselor financiare, inclusiv prin cooperare cu Oficiul European de Luptă Antifraudă, când este cazul.

ARTICOLUL 83

Resursele publice interne

(1) Membrii OSACP care sunt părți la prezentul acord își reafirmă angajamentul de a îmbunătăți mobilizarea resurselor interne. Aceștia promovează mediile care măresc fluxurile private interne și stimulează comerțul ca motor al dezvoltării.

(2) Membrii OSACP care sunt părți la prezentul acord depun eforturi pentru a spori colectarea veniturilor prin intermediul unor sisteme fiscale modernizate, al unei politici fiscale îmbunătățite, al unei colectări mai eficiente a impozitelor și al unei administrații fiscale consolidate și reformate. Membrii OSACP care sunt părți la prezentul acord depun eforturi pentru a îmbunătăți echitatea, transparența, eficiența și eficacitatea sistemelor lor fiscale, inclusiv prin lărgirea bazei de impozitare și prin continuarea strădaniilor de integrare a sectorului informal în economia formală, în funcție de circumstanțele naționale. Aceștia consolidează legitimitatea bugetară prin mărirea eficienței și eficacității cheltuielilor lor publice.

(3) Părțile convin să depună mai multe eforturi pentru combaterea fluxurilor financiare ilicite, în vederea eradicării acestora, să coopereze în ceea ce privește recuperarea activelor și capitalului pierdute și să consolideze bunele practici privind restituirea activelor în vederea promovării dezvoltării durabile. Părțile promovează măsuri de combatere a corupției, a fraudei și a spălării banilor și întreprind măsuri de combatere a evitării obligațiilor fiscale, a evaziunii fiscale și a altor practici fiscale dăunătoare, prin intensificarea cooperării internaționale, îmbunătățirea reglementărilor interne și consolidarea capacităților și a schimbului de informații.

(4) Părțile măresc gradul de bună guvernanță financiară și fiscală, de transparență și de asumare a răspunderii și cooperează în ceea ce privește consolidarea acestora. Ele se angajează să intensifice cooperarea fiscală internațională într-un mod favorabil incluziunii, echitabil și transparent și, în această privință, convin să coopereze în cadrul forumurilor internaționale în chestiuni fiscale internaționale.

ARTICOLUL 84

Resursele private interne și internaționale

(1) Părțile recunosc faptul că fluxurile de capital privat sunt elemente esențiale care completează eforturile în materie de dezvoltare depuse la nivel național. Ele dezvoltă politici și, când este cazul, consolidează cadrele și instrumentele de reglementare pentru o mai bună aliniere a stimulentelor din sectorul privat la obiectivele sectorului public. Părțile cooperează pentru a mobiliza investiții durabile și responsabile, a încuraja sectorul privat să se implice ca partener în procesul de dezvoltare și a investi în domenii esențiale pentru dezvoltarea durabilă.

(2) Părțile depun eforturi să utilizeze combinarea granturilor și a împrumuturilor, precum și a garanțiilor, ca pârghii pentru atragerea de finanțare privată și pentru remedierea disfuncționalităților pieței, limitând, în același timp, denaturările pieței.

(3) Părțile recunosc faptul că remiterile de bani constituie o sursă privată esențială de finanțare pentru dezvoltare. Ele pun în aplicare actele legislative și cadrele de reglementare relevante pentru a crea o piață competitivă și transparentă a transferurilor de bani mai ieftine, mai rapide și mai sigure prin canale legale și oficiale atât în țările de origine, cât și în țările destinatare și pentru a institui soluții de transfer inovatoare și la prețuri convenabile. Părțile încurajează generarea de produse financiare inovatoare și creează stimulente pentru a consolida contribuția diasporei lor la dezvoltare. Ele promovează dialogul în rândul tuturor părților interesate relevante din sectorul public și din cel privat pentru a facilita fluxurile de remiteri de bani în vederea sporirii impactului acestora asupra dezvoltării.

ARTICOLUL 85

Datoria și sustenabilitatea datoriei

(1) Părțile se angajează să asigure sustenabilitatea datoriei pe termen lung prin politici coordonate orientate către finanțarea, atenuarea, restructurarea sau gestionarea datoriei, după caz. Ele convin să ajute țările să își consolideze capacitățile de administrare a datoriei și să elaboreze strategii pe termen mediu și lung privind datoria.

(2) Părțile subliniază importanța pe care o are colaborarea dintre debitori și creditori pentru prevenirea și soluționarea crizelor datoriilor. Părțile convin asupra necesității de a consolida dialogul, schimbul de informații și transparența, astfel încât evaluările și analizele privind sustenabilitatea datoriei să se bazeze pe date cuprinzătoare, obiective și fiabile.

(3) Luând în considerare legăturile dintre datorie și creșterea economică, părțile se angajează să participe la dialogul și cooperarea care au loc în contextul discuțiilor internaționale referitoare la problema generală a datoriei, fără a aduce atingere discuțiilor specifice care au loc în cadrul forumurilor relevante.

(4) Părțile convin să contribuie, după caz, la inițiativele de reducere a datoriilor aprobate la nivel internațional, în scopul de a diminua costurile cu serviciul datoriei suportate de membrii OSACP.

PARTEA V

CADRUL INSTITUȚIONAL

ARTICOLUL 86

Instituțiile comune

(1) Părțile înființează următoarele instituții comune la nivelul membrilor OSACP și al UE: Consiliul de miniștri OSACP-UE, Comitetul înalților funcționari la nivel de ambasadori (CIFNA) OSACP-UE și Adunarea Parlamentară Paritară OSACP-UE. Părțile înființează, ca instituții comune pentru fiecare dintre cele trei protocoale regionale, un consiliu de miniștri, un comitet mixt și o adunare parlamentară.

(2) Părțile depun eforturi să asigure coordonarea și complementaritatea dintre instituțiile comune ale prezentului acord și instituțiile comune ale altor cadre sau acorduri la care sunt părți, inclusiv ale acordurilor de parteneriat economic, fără a aduce atingere dispozițiilor relevante ale acestora.

ARTICOLUL 87

Reuniunea la nivel înalt a șefilor de stat sau de guvern

Părțile se pot reuni la nivelul șefilor de stat sau de guvern, de comun acord, într-un format adecvat, pe baza unui calendar și a unei ordini de zi stabilite de comun acord.

ARTICOLUL 88

Consiliul de miniștri OSACP-UE

(1) Consiliul de miniștri OSACP-UE este format, pe de o parte, dintr-un reprezentant al fiecărui membru al OSACP la nivel ministerial și, pe de altă parte, din reprezentanți ai UE la nivel ministerial. Consiliul este coprezidat, pe de o parte, de președintele desemnat de către membrii OSACP și, pe de altă parte, de președintele desemnat de UE.

(2) Consiliul de miniștri OSACP-UE se întrunește, în principiu, o dată la trei ani și ori de câte ori se consideră necesar, la inițiativa copreședinților, într-o formă și o componență corespunzătoare chestiunilor de abordat. La reuniuni pot să participe observatori, după caz.

(3) Consiliul de miniștri OSACP-UE poate să înființeze comitete și grupuri de lucru în vederea unei abordări mai eficace și mai eficiente a chestiunilor specifice, cum ar fi chestiunile legate de comerț și de finanțarea dezvoltării. El poate, de asemenea, să delege competențe către CIFNA OSACP-UE.

(4) Funcțiile Consiliului de miniștri OSACP-UE sunt:

(a) furnizarea de îndrumări politice strategice;

(b) supravegherea punerii în aplicare eficace și coerente a prezentului acord;

(c) adoptarea de orientări de politică și luarea de decizii pentru validarea aspectelor specifice necesare pentru punerea în aplicare a dispozițiilor prezentului acord, precum și

(d) adoptarea de poziții comune și convenirea de acțiuni comune în materie de cooperare internațională și facilitarea coordonării în cadrul organizațiilor și forumurilor internaționale.

(5) Consiliul de miniștri OSACP-UE adoptă decizii care sunt obligatorii pentru toate părțile, dacă nu se prevede altfel, sau formulează recomandări cu privire la oricare dintre funcțiile sale enumerate la alineatul (4), cu acordul comun al părților. Consiliul de miniștri OSACP-UE nu poate delibera în mod valabil decât în prezența reprezentanților UE și a două treimi dintre membrii care reprezintă guvernele membrilor OSACP. Orice membru al Consiliului de miniștri OSACP-UE care nu poate participa poate fi reprezentat. Reprezentantul exercită toate drepturile membrului respectiv. Consiliul de miniștri OSACP-UE raportează anual Adunării Parlamentare Paritare cu privire la punerea în aplicare a prezentului acord. El examinează și ia în considerare rezoluțiile și recomandările adoptate de Adunarea Parlamentară Paritară.

(6) Consiliul de miniștri OSACP-UE poate să ia decizii sau să formuleze recomandări prin procedură scrisă. Utilizarea procedurii scrise poate fi propusă de oricare dintre părți, iar deschiderea acesteia este posibilă după obținerea acordului copreședinților. Normele prevăzute la alineatul (5) se aplică *mutatis mutandis* procedurii scrise.

(7) Consiliul de miniștri OSACP-UE își adoptă regulamentul de procedură în cadrul primei sale reuniuni, dar nu mai târziu de șase luni de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 89

Comitetul înalților funcționari la nivel de ambasadori (CIFNA) OSACP-UE

(1) Comitetul înalților funcționari la nivel de ambasadori (CIFNA) OSACP-UE este alcătuit, pe de o parte, dintr-un reprezentant al fiecărui membru al OSACP la nivel de ambasadori sau la nivel de înalți funcționari și, din oficiu, din secretarul general al OSACP și, pe de altă parte, din reprezentanți ai UE la nivel de ambasadori sau de înalți funcționari. CIFNA OSACP-UE se întrunește anual și în sesiuni extraordinare la cererea copreședinților și, în special, pentru a pregăti sesiunile comune ale Consiliului. Comitetul este coprezidat de aceleași părți care dețin funcția de copreședinți ai Consiliului de miniștri OSACP-UE. El ia decizii și formulează recomandări cu acordul comun al părților. La reuniuni pot să participe observatori, după caz.

(2) CIFNA OSACP-UE pregătește sesiunile și asistă Consiliul de miniștri OSACP-UE la îndeplinirea sarcinilor acestuia și execută orice mandat care îi este încredințat de către acesta.

(3) CIFNA OSACP-UE își adoptă regulamentul de procedură în cadrul primei sale reuniuni, dar nu mai târziu de șase luni de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 90

Adunarea Parlamentară Paritară OSACP-UE

(1) Fiecare membru al celor trei adunări parlamentare regionale este membru al Adunării Parlamentare Paritare OSACP-UE. Adunarea Parlamentară Paritară OSACP-UE se întrunește o dată pe an, astfel cum se prevede în regulamentul său de procedură menționat la alineatul (3). Adunarea este coprezidată de un deputat în Parlamentul European și de un deputat în parlamentul unuia dintre membrii OSACP, desemnat în conformitate cu procedurile respective ale acestora.

(2) În calitate de organ consultativ, Adunarea Parlamentară Paritară OSACP-UE are rolul:

(i) de a adopta rezoluții și de a formula recomandări în vederea realizării obiectivelor prezentului acord și

(ii) de a promova procesele democratice, de a încuraja cooperarea dintre parlamente și de a facilita o mai bună înțelegere între popoarele din statele OSACP și cele din Uniunea Europeană.

(3) Adunarea Parlamentară Paritară își adoptă regulamentul de procedură în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 91

Reuniunea regională la nivel înalt

Părțile la fiecare protocol regional pot decide să se reunească la nivelul șefilor de stat sau de guvern la intervale care urmează să fie convenite de către părțile respective, pe baza unui calendar și a unei ordini de zi stabilite de comun acord.

ARTICOLUL 92

Consiliul regional de miniștri

(1) Părțile instituie câte un consiliu de miniștri pentru fiecare dintre cele trei protocoale regionale:

(a) Consiliul de miniștri Africa-UE este alcătuit, pe de o parte, dintr-un reprezentant al fiecărui stat parte din Africa la nivel ministerial și, pe de altă parte, din reprezentanți ai UE la nivel ministerial;

(b) Consiliul de miniștri Caraibi-UE este alcătuit, pe de o parte, dintr-un reprezentant al fiecărui stat parte din Caraibi la nivel ministerial și, pe de altă parte, din reprezentanți ai UE la nivel ministerial și

(c) Consiliul de miniștri Pacific-UE este alcătuit, pe de o parte, dintr-un reprezentant al fiecărui stat parte din Pacific la nivel ministerial și, pe de altă parte, din reprezentanți ai UE la nivel ministerial.

Fiecare consiliu de miniștri este coprezidat de președintele desemnat de statele părți din Africa, zona Caraibilor sau Pacific, pe de o parte, și de președintele desemnat de UE, pe de altă parte, în conformitate cu propriile proceduri.

Fiecare consiliu de miniștri se întrunește la intervale care urmează să fie convenite de către părți, într-o componență corespunzătoare chestiunilor care urmează să fie abordate și la inițiativa copreședinților și ia decizii prin acordul comun al părților respective.

(2) Funcțiile fiecărui Consiliu regional de miniștri sunt:

(a) stabilirea priorităților și, după caz, a planurilor de acțiune în legătură cu obiectivele protocolului regional respectiv;

(b) adoptarea de decizii și formularea de recomandări pentru validarea aspectelor specifice ale protocolului regional respectiv, inclusiv decizii privind revizuirea sau modificarea acestuia, în conformitate cu articolul 99 alineatul (5). Deciziile sunt obligatorii pentru toate părțile la protocolul regional respectiv, cu excepția cazului în care se prevede altfel, și

(c) desfășurarea de dialoguri și schimburi de opinii în toate chestiunile de interes comun.

(3) Fiecare Consiliu regional de miniștri adoptă decizii sau formulează recomandări cu acordul comun al părților respective. Consiliul regional de miniștri nu poate delibera în mod valabil decât în prezența reprezentanților UE și a cel puțin două treimi dintre membrii care reprezintă regiunea respectivă din Africa, Caraibi și Pacific. Orice membru al oricăruia dintre consiliile regionale de miniștri care nu poate participa poate fi reprezentat. Reprezentantul exercită toate drepturile membrului respectiv.

(4) Fiecare Consiliu regional de miniștri

(i) poate să adopte decizii sau să formuleze recomandări prin procedură scrisă. Normele prevăzute la articolul 88 se aplică *mutatis mutandis* procedurii scrise a Consiliului regional de miniștri;

(ii) poate să înființeze subcomitete și grupuri de lucru pentru abordarea mai eficace și mai eficientă a unor chestiuni specifice și să delege competențe respectivului comitet comun regional;

(iii) raportează Consiliului de miniștri OSACP-UE cu privire la punerea în aplicare a protocolului său respectiv și

(iv) își adoptă regulamentul de procedură în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 93

Comitetele comune regionale

(1) Părțile instituie câte un comitet mixt pentru fiecare dintre cele trei protocoale regionale. Fiecare comitet mixt este alcătuit, pe de o parte, din câte un reprezentant al fiecărui stat parte din Africa pentru Protocolul Africa-UE, al fiecărui stat parte din Caraibi pentru Protocolul Caraibi-UE și al fiecărui stat parte din Pacific pentru Protocolul Pacific-UE, la nivel de ambasadori sau de înalți funcționari, și, pe de altă parte, din reprezentanți ai UE la nivel de ambasadori sau de înalți funcționari.

(2) Fiecare comitet comun regional este coprezidat de aceleași părți care dețin funcția de copreședinți ai consiliului de miniștri respectiv. Când este cazul, comitetul poate decide să invite observatori, la propunerea oricăreia dintre părți și după obținerea acordului copreședinților.

(3) Fiecare comitet comun regional pregătește sesiunile și asistă consiliul de miniștri respectiv la îndeplinirea sarcinilor acestuia și execută orice mandat care îi este încredințat de către consiliul de miniștri respectiv.

(4) Fiecare comitet comun regional își adoptă regulamentul de procedură în cadrul primei sale reuniuni, dar nu mai târziu de șase luni de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 94

Adunarea Parlamentară Regională

(1) Părțile instituie pentru fiecare dintre cele trei protocoale regionale câte o adunare parlamentară regională care este coprezidată, pe de o parte, de un deputat în Parlamentul European și, pe de altă parte, de un deputat în parlamentul unuia dintre statele părți respective din Africa, zona Caraibilor sau Pacific, desemnat în calitate de președinte în conformitate cu procedurile proprii ale statelor respective:

(a) Adunarea Parlamentară Africa-UE este alcătuită, pe de o parte, din deputați în Parlamentul European și, pe de altă parte, din deputați în parlamentul fiecărui stat parte din Africa, în număr egal;

(b) Adunarea Parlamentară Caraibi-UE este alcătuită, pe de o parte, din deputați în Parlamentul European și, pe de altă parte, din deputați în parlamentul fiecărui stat parte din Caraibi, în număr egal;

(c) Adunarea Parlamentară Pacific-UE este alcătuită, pe de o parte, din deputați în Parlamentul European și, pe de altă parte, din deputați în parlamentul fiecărui stat parte din Pacific, în număr egal.

(2) În calitate de organ consultativ, fiecare adunare parlamentară se întrunește în special înaintea reuniunilor Consiliului de miniștri relevant. În privința respectivă, fiecărei adunări parlamentare i se transmite în timp util ordinea de zi a Consiliului de miniștri relevant, pe baza căreia poate face recomandări Consiliului de miniștri relevant, și i se aduc la cunoștință deciziile și recomandările Consiliului de miniștri relevant.

(3) Fiecare adunare parlamentară:

(i) poate să adopte rezoluții și să dezbată în toate aspectele care țin de protocolul regional respectiv;

(ii) poate să promoveze procesele democratice prin dialog și consultare și să faciliteze o mai bună înțelegere între popoarele din Uniunea Europeană și cele din Africa, zona Caraibilor și Pacific;

(iii) stabilește legătură cu Adunarea Parlamentară Paritară OSACP-UE în ceea ce privește aspectele care țin de prezentul acord, pentru a asigura coordonarea și coerența și

(iv) își adoptă regulamentul de procedură în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 95

Dialogul cu părțile interesate

(1) Părțile convin că dialogul cu părțile interesate, în special cu autoritățile locale, societatea civilă și reprezentanții sectorului privat, este esențial pentru procesul de luare a deciziilor în cunoștință de cauză și promovarea realizării obiectivelor prezentului parteneriat.

(2) Se informează în timp util părțile interesate, pentru ca acestea să poată aduce contribuții la procesul amplu de dialog, în special în vederea reuniunilor consiliilor de miniștri respective.

(3) În vederea promovării unui astfel de dialog, se instituie, după caz, mecanisme deschise și transparente de consultare structurată cu părțile interesate.

(4) Rezultatele consultărilor cu părțile interesate se aduc la cunoștința Consiliului de miniștri relevant, a Comitetului mixt relevant sau a Adunării Parlamentare relevante, după caz.

PARTEA VI

DISPOZIȚII FINALE

ARTICOLUL 96

Aplicarea teritorială

Prezentul acord se aplică, pe de o parte, teritoriilor în care se aplică Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și în condițiile prevăzute în respectivele tratate și, pe de altă parte, teritoriilor membrilor OSACP.

ARTICOLUL 97

Alte acorduri sau înțelegeri

Tratatele, convențiile, acordurile sau înțelegerile de orice natură încheiate între unul sau mai multe state membre ale Uniunii Europene și unul sau mai mulți membri ai OSACP, indiferent de forma sau natura lor, nu trebuie să împiedice aplicarea prezentului acord.

ARTICOLUL 98

Consimțământul de a-și asuma obligații, intrarea în vigoare și aplicarea provizorie

(1) Părțile își exprimă consimțământul de a-și asuma obligații în temeiul prezentului acord, în conformitate cu normele și procedurile lor interne respective.

(2) Prezentul acord intră în vigoare în prima zi din a două lună care urmează datei la care UE și cel puțin două treimi din membrii OSACP și-au încheiat procedurile interne respective în acest scop și și-au depus instrumentele prin care își exprimă consimțământul de a-și asuma obligații la depozitarul UE, care transmite o copie certificată Secretariatului Organizației statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific.

(3) Un membru al OSACP care nu a încheiat procedurile prevăzute la alineatul (2) la data intrării în vigoare a prezentului acord, în conformitate cu prevederile alineatului (2), poate face acest demers numai în termen de 12 luni după data respectivă. În cazul acestor state, prezentul acord devine aplicabil în prima zi din a doua lună care urmează depunerii instrumentelor prin care statele respective își exprimă consimțământul de a-și asuma obligații la depozitarul UE, care transmite o copie certificată Secretariatului Organizației statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific. Astfel de state recunosc valabilitatea oricărei măsuri luate pentru punerea în aplicare a prezentului acord după data intrării în vigoare a acestuia, în conformitate cu alineatul (2) de mai sus.

(4) În pofida alineatelor (2) și (3), UE și membrii OSACP pot aplica prezentul acord cu titlu provizoriu, integral sau parțial, până la intrarea sa în vigoare și în conformitate cu procedurile lor interne respective. Aplicarea provizorie începe în prima zi din a doua lună care urmează datei la care UE și membrii OSACP au notificat depozitarului UE încheierea procedurilor lor interne necesare pentru o astfel de aplicare provizorie. UE indică în notificarea sa părțile din acord care se aplică cu titlu provizoriu.

ARTICOLUL 99

Durata și revizuirea

(1) Prezentul acord se încheie pentru o perioadă inițială de 20 de ani, [începând cu …2021]. Cu trei ani înainte de sfârșitul perioadei inițiale, părțile deschid un dialog în vederea reexaminării dispozițiilor care vor guverna ulterior relațiile dintre ele. Prezentul acord se prelungește tacit cu o singură perioadă de cinci ani, cu excepția cazului în care intervine o decizie de denunțare sau de prelungire, convenită de toate părțile înainte de sfârșitul perioadei inițiale de 20 de ani.

(2) Părțile pot prezenta Consiliului de miniștri OSACP-UE propuneri de modificare a prezentului acord în termen de cel puțin șase luni înainte de reuniunea Consiliului de miniștri OSACP-UE. Orice modificare se supune Consiliului de miniștri OSACP-UE, spre aprobare, și procedurilor prevăzute pentru intrarea în vigoare și aplicarea provizorie a prezentului acord.

(3) În termen de șase luni de la expirarea Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă, părțile deschid negocieri în vederea reexaminării și revizuirii priorităților strategice ale prezentului acord, inclusiv ale Protocolului Africa, ale Protocolului Caraibi și ale Protocolului Pacific, precum și în vederea introducerii oricăror alte modificări necesare. Acordul modificat intră în vigoare în conformitate cu procedurile prevăzute pentru intrarea în vigoare și aplicarea provizorie a prezentului acord.

(4) Părțile pot prezenta Consiliului de miniștri OSACP-UE propuneri de modificare a anexelor la prezentul acord în termen de cel puțin șase luni înainte de reuniunea Consiliului de miniștri OSACP-UE. Orice modificare se supune spre aprobare Consiliului de miniștri OSACP-UE.

(5) Orice propunere de modificare a protocoalelor regionale se transmite de către părțile respective Consiliului regional de miniștri respectiv și Consiliului de miniștri OSACP-UE în termen de cel puțin 120 de zile înainte de reuniunea Consiliului regional de miniștri respectiv. Orice modificare se adoptă de către Consiliul regional de miniștri respectiv și se notifică imediat Consiliului de miniștri OSACP-UE, care își poate da acordul în termen de 120 de zile de la data notificării, inclusiv prin procedură scrisă sau prin delegarea de competențe către CIFNA. Consiliul de miniștri OSACP-UE poate refuza să își dea consimțământul pentru o modificare considerată incompatibilă cu prezentul acord și notifică motivele refuzului Consiliului regional de miniștri relevant. Absența unui refuz al consimțământului în termen de 120 de zile de la data notificării este considerată consimțământ. Protocolul regional modificat intră în vigoare în prima zi din a doua lună care urmează datei consimțământului.

(6) Consiliul de miniștri OSACP-UE poate adopta toate măsurile tranzitorii necesare dacă este avut în vedere un nou acord între părți și până când un astfel de acord intră în vigoare sau este aplicat cu titlu provizoriu.

ARTICOLUL 100

Denunțarea

Prezentul acord poate fi denunțat de către UE cu privire la fiecare membru al OSACP și de către fiecare membru al OSACP cu privire la UE. Denunțarea produce efecte la șase luni după ce notificarea scrisă a denunțării a fost primită de către depozitarul UE, care trimite o copie certificată Secretariatului Organizației statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific.

ARTICOLUL 101

Soluționarea litigiilor și îndeplinirea obligațiilor

(1) Părțile iau toate măsurile generale sau specifice necesare pentru a-și îndeplini obligațiile care le revin în temeiul prezentului acord. Ele abordează divergențele și litigiile apărute între ele cu privire la aplicarea acordului, precum și chestiunile de interpretare legate de prezentul acord în conformitate cu prezentul articol.

(2) Fără a aduce atingere procedurilor menționate la alineatele (3)-(9) de la prezentul articol și la articolul 74 alineatul (4), orice chestiune legată de interpretarea prezentului acord poate fi soluționată prin consultări în cadrul Consiliului de miniștri OSACP-UE sau, cu acordul părților, în cadrul unui subcomitet special sau al oricărui alt mecanism adecvat care raportează Consiliului de miniștri OSACP-UE. Părțile prezintă informațiile relevante necesare pentru o examinare minuțioasă a chestiunii, în vederea abordării acesteia în timp util și în mod amiabil.

(3) În sensul alineatelor (4)-(9), termenul „parte” se referă la UE, pe de o parte, și la fiecare membru al OSACP, pe de altă parte.

(4) Părțile abordează divergențele dintre ele în cadrul dialogului de parteneriat, cu scopul de a preveni apariția unor situații în care una dintre părți ar putea considera necesar să recurgă la consultările prevăzute la alineatele (5) și (6) de la prezentul articol.

(5) Dacă una dintre părți consideră că cealaltă parte nu și-a îndeplinit una dintre obligațiile care îi revin în temeiul prezentului acord, partea respectivă îi notifică acest lucru celeilalte părți, prezentând toate informațiile relevante necesare pentru o examinare minuțioasă a situației, în vederea ajungerii la o soluție reciproc acceptabilă în termen de 90 de zile de la data notificării. Dacă acest lucru nu este considerat suficient, părțile poartă consultări structurate și sistematice. În cazul în care părțile nu pot ajunge la o soluție reciproc acceptabilă în termen de 120 de zile de la începerea consultărilor, partea care face notificarea poate lua măsuri proporționale cu neîndeplinirea obligației respective.

(6) În pofida alineatului (5), dacă una dintre părți consideră că cealaltă parte încalcă oricare dintre elementele esențiale prevăzute la articolele 9 și 18, cu excepția cazurilor de urgență specială sau a cazurilor grave de corupție, astfel cum se prevede la articolul 12, partea respectivă îi notifică acest lucru celeilalte părți, prezentând toate informațiile relevante necesare pentru o examinare minuțioasă a situației, în vederea căutării unei soluții reciproc acceptabile în termen de 60 de zile de la data notificării. Dacă acest lucru nu este considerat suficient, părțile poartă consultări structurate și sistematice. Fără a se afecta caracterul bilateral al consultărilor, în etapa consultărilor structurate și sistematice se implică un comitet mixt, cu acordul părților în cauză. Comitetul mixt special, alcătuit dintr-un număr egal de reprezentanți ai UE și ai membrilor OSACP care respectă principiile parteneriatului veritabil și răspunderii reciproce, oferă consiliere cu privire la îndeplinirea obligațiilor și acordă asistență, după caz, astfel încât partea în cauză să ia măsurile necesare pentru a se conforma obligațiilor care decurg din prezentul acord. Partea în cauză rămâne singura responsabilă pentru respectarea obligațiilor care îi revin în temeiul prezentului acord. În cazul în care părțile nu pot ajunge la o soluție reciproc acceptabilă în termen de 90 de zile de la începerea consultărilor, partea care face notificarea poate lua măsuri corespunzătoare.

(7) Dacă una dintre părți consideră că încălcarea oricăruia dintre elementele esențiale constituie un caz de urgență specială, partea respectivă poate lua măsuri corespunzătoare cu efect imediat, fără consultări prealabile. Cazurile de urgență specială se referă la cazurile excepționale de încălcare deosebit de gravă și flagrantă a unuia dintre elementele esențiale menționate la articolele 9 și 18.

(8) „Măsurile corespunzătoare” menționate la alineatele (6) și (7) se iau cu respectarea deplină a dreptului internațional și trebuie să fie proporționale cu neîndeplinirea obligațiilor care decurg din prezentul acord. Se acordă prioritate măsurilor care perturbă cel mai puțin funcționarea prezentului acord. Printre măsurile corespunzătoare se numără și suspendarea, parțială sau integrală, a prezentului acord. După luarea măsurilor corespunzătoare, la cererea oricăreia dintre părți, pot fi convocate consultări în vederea examinării minuțioase a situației și în vederea găsirii unor soluții care să permită retragerea măsurilor corespunzătoare.

(9) Părțile convin să desfășoare consultările la nivelul și în forma cele mai favorabile ajungerii la o soluție reciproc acceptabilă. Ele convin că, fără a se afecta caracterul bilateral al consultărilor, în procesul de consultare pot fi implicați, cu acordul părților în cauză, actori regionali și internaționali relevanți.

ARTICOLUL 102

Aderarea

(1) Orice cerere de aderare la prezentul acord introdusă de un stat independent care este membru al Organizației Statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific sau de orice alt stat independent ale cărui caracteristici structurale și situație economică și socială sunt comparabile cu cele ale membrilor Organizației Statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific este prezentată Consiliului de miniștri OSACP-UE. Dacă cererea este aprobată de Consiliul de miniștri OSACP-UE, statul în cauză aderă la prezentul acord prin depunerea unui act de aderare la depozitarul UE, care transmite o copie certificată Secretariatului Organizației statelor din Africa, zona Caraibilor și Pacific.

(2) Părțile examinează efectele aderării unor noi state asupra prezentului acord.

(3) Consiliul de miniștri OSACP-UE poate hotărî cu privire la orice măsură tranzitorie sau de modificare care ar putea fi necesară.

ARTICOLUL 103

Statutul de observator

În vederea atingerii obiectivelor prezentului acord, li se poate acorda actorilor terți, inclusiv organizațiilor regionale și continentale, statutul de observator în instituțiile înființate în temeiul părții V din prezentul acord, printr-o decizie a instituției comune relevante.

ARTICOLUL 104

Textele autentice

Prezentul acord se întocmește în dublu exemplar în limbile bulgară, cehă, croată, daneză, engleză, estonă, finlandeză, franceză, germană, greacă, italiană, letonă, lituaniană, maghiară, malteză, neerlandeză, polonă, portugheză, română, slovacă, slovenă, spaniolă și suedeză, fiecare text fiind în egală măsură autentic.

PROTOCOALE REGIONALE

PROTOCOLUL REGIONAL AFRICA

PARTEA I

CADRUL DE COOPERARE

CAPITOLUL 1

OBIECTUL ȘI SFERA DE APLICARE

ARTICOLUL 1

Parteneriatul veritabil

(1) În sensul prezentului protocol, „părți” înseamnă părțile relevante care au obligații în temeiul prezentului protocol, astfel cum se prevede la articolul 6 din partea generală a acordului.

(2) Relațiile dintre părți sunt guvernate de dispozițiile din partea generală a prezentului acord și de prioritățile strategice din cadrul prezentului protocol, care se completează și se consolidează reciproc, în conformitate cu articolul 88 alineatul (5) din partea generală a acordului.

(3) Părțile pun în aplicare prezentul protocol în spiritul asumării comune, al reciprocității, al răspunderii reciproce și al transparenței, cu responsabilități complementare la nivel național, regional și internațional.

ARTICOLUL 2

Prioritățile strategice

(1) Părțile iau măsuri specifice în următoarele domenii-cheie de implicare, stabilite în partea II a prezentului protocol:

(a) creșterea și dezvoltarea economică favorabilă incluziunii și durabilă;

(b) dezvoltarea umană și socială;

(c) mediul, gestionarea resurselor naturale și schimbările climatice;

(d) pacea și securitatea;

(e) drepturile omului, democrația și guvernanța;

(f) migrația și mobilitatea.

(2) Părțile pot stabili, de comun acord, alte domenii de implicare și cooperare.

ARTICOLUL 3

Integrarea și cooperarea regională și continentală

(1) Părțile promovează interconexiunile și legăturile strategice dintre Africa și Uniunea Europeană (UE).

(2) Părțile sprijină integrarea regională și integrarea continentală în Africa, ca mijloace eficace de realizare a păcii și prosperității și de îndeplinire a priorităților prezentului protocol, ținând seama de obiectivele Agendei 2063 a Uniunii Africane (UA) și de alte cadre regionale relevante.

(3) Părțile sprijină integrarea economică regională în Africa, prin măsuri precum crearea unor piețe mai mari, sporirea interconectivității și libera circulație a persoanelor, a bunurilor, a serviciilor, a capitalurilor, a forței de muncă și a tehnologiei în contextul punerii în aplicare a tratatelor de instituire a Comunității Economice Africane și a zonei continentale africane de liber schimb.

(4) Părțile sprijină UA și organizațiile regionale la promovarea păcii, a securității, a democrației și a guvernanței în contextul mecanismelor regionale și continentale, cum ar fi Arhitectura africană pentru pace și securitate și Arhitectura de guvernanță africană.

(5) Părțile convin să asigure coerența și complementaritatea prezentului protocol cu parteneriatul intercontinental, astfel cum este definit în reuniunile la nivel înalt UA-UE succesive și în documentele finale conexe. În aspirația lor de a realiza prioritățile continentale, astfel cum sunt enunțate în Agenda 2063, părțile recunosc rolul pe care UA, precum și comunitățile economice regionale îl au în ceea ce privește aspectele continentale și transregionale. În acest context, părțile pot începe dialogul și cooperarea pe teme transregionale și continentale cu țările africane care nu sunt părți la acord.

(6) Părțile convin să înceapă și să consolideze cooperarea cu comunitățile economice regionale, recunoscând rolul acestora de elemente constitutive în cadrul agendei de integrare africană. Ele convin, de asemenea, să coopereze cu alți actori regionali și continentali relevanți care doresc și sunt în măsură să promoveze obiective comune.

(7) Părțile încurajează cooperarea regională cu țările și teritoriile de peste mări (TTPM-uri) asociate cu UE și cu regiunile ultraperiferice (RUP-uri) ale UE în domenii de interes comun.

CAPITOLUL 2

ACTORII ȘI PROCESELE

ARTICOLUL 4

Dispozițiile instituționale

(1) Instituțiile prezentului protocol, ale căror componență și funcție sunt definite în partea generală a prezentului acord, sunt următoarele:

(a) Consiliul de miniștri Africa-UE;

(b) Comitetul mixt Africa-UE;

(c) Adunarea Parlamentară Africa-UE.

(2) În cadrul cooperării lor și la punerea în aplicare a prezentului protocol, părțile țin seama de îndrumările strategice și politice desprinse în urma reuniunilor la nivel înalt UA-UE.

ARTICOLUL 5

Consultarea cu părțile interesate

Părțile instituie mecanisme de consultare deschisă și transparentă cu toate părțile interesate relevante, inclusiv cu autoritățile locale, cu reprezentanții societății civile și cu sectorul privat, în scopul de a le ține la curent și de a aduna contribuții din partea acestora cu privire la procesele politice și punerea în aplicare a prezentului protocol, în conformitate cu articolul 5 alineatul (3) din partea generală a prezentului acord.

ARTICOLUL 6

Punerea în aplicare și monitorizarea

(1) Pentru fiecare domeniu de implicare, părțile promovează acorduri de cooperare eficace și desfășoară activitățile conexe la cel mai adecvat nivel intern, regional, multinațional și continental. În scopul respectiv, ele recunosc rolul pe care îl au organizațiile regionale și continentale în punerea în aplicare a prezentului protocol și urmăresc să consolideze implicarea părților interesate relevante.

(2) Părțile monitorizează punerea în aplicare a prezentului protocol, inclusiv printr-o abordare multipartită. Ele pot să reexamineze cu regularitate prezentul protocol și, după caz, să îl revizuiască și să îi extindă domeniul de aplicare în sfere de implicare existente și noi, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 99 alineatul (5) din partea generală a prezentului acord.

PARTEA II

DOMENIILE-CHEIE DE COOPERARE

TITLUL I

CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA ECONOMICĂ DURABILĂ FAVORABILĂ INCLUZIUNII

ARTICOLUL 7

Părțile promovează creșterea și dezvoltarea economică favorabilă incluziunii și durabilă în interesul și beneficiul reciproc, prin încurajarea transformării economice structurale și a diversificării, prin crearea de locuri de muncă de calitate în condiții de muncă decente și prin aprofundarea integrării economice regionale. Părțile investesc în capitalul uman și în competențe, promovează un cadru macroeconomic solid și creează un mediu de afaceri favorabil fluxurilor mai mari de investiții și dezvoltării sectorului privat. Părțile iau măsuri și cooperează pentru consolidarea capacităților în vederea atenuării schimbărilor climatice și a reducerii la minimum a altor riscuri de mediu, sprijinind o schimbare de paradigmă în ceea ce privește producția și consumul și promovând infrastructurile reziliente la schimbările climatice, energia din surse regenerabile și tehnologiile curate, gestionarea rațională a deșeurilor și a substanțelor chimice și gestionarea integrată a apei, în perspectiva decuplării creșterii economice de degradarea mediului și a creării posibilității de tranziție treptată către economii circulare. Ele valorifică sectoarele-cheie cu o creștere economică ridicată și cu un potențial ridicat de creare de locuri de muncă decente, care conduc la integrarea în lanțurile regionale și globale cu valoare ridicată. Părțile depun eforturi să asigure că fiecare persoană beneficiază de oportunități de afaceri neîngrădite, acordând o atenție specială femeilor și tineretului, și că se promovează și se pun în aplicare standarde fundamentale de muncă, inclusiv prin intermediul unui dialog social eficace.

CAPITOLUL 1

TRANSFORMAREA ECONOMICĂ

ARTICOLUL 8

Guvernanța economică

(1) Părțile îmbunătățesc stabilitatea macroeconomică și promovează reformele structurale și politicile economice, bugetare și monetare adecvate, care creează spațiul atât de necesar pentru expansiunea investițiilor, crearea de locuri de muncă și dezvoltarea sectorului privat, și consolidează reziliența la șocurile economice. Părțile facilitează procesul de reformă economică, îmbunătățind înțelegerea comună a fundamentelor economiei fiecăreia dintre ele și schimbul de informații cu privire la respectivele fundamente, precum și elaborarea și punerea în aplicare a politicilor economice.

(2) Părțile convin să sprijine principiile bunei guvernanțe economice, să adopte măsuri de îmbunătățire a gestionării finanțelor publice, să acționeze în direcția sustenabilității datoriei publice, să consolideze sistemele statistice naționale și regionale și mecanismele de supraveghere multilaterale regionale și să promoveze execuția bugetară transparentă cu acces public la documente, sisteme de control eficace și un sistem de achiziții publice caracterizat de competitivitate, transparență și asumarea răspunderii.

ARTICOLUL 9

Capitalul uman și competențele

(1) Părțile consolidează capitalul uman prin realizarea de investiții în domeniul educației, al îmbunătățirii competențelor și al consolidării capacităților în perspectiva corelării cu cererile de pe piața forței de muncă și a măririi productivității muncii, acordând o atenție deosebită principiilor egalității de gen și nediscriminării. Părțile se asigură că sistemele și programele de învățământ naționale sunt orientate către viitoarele cerințe în materie de ocupare a forței de muncă și țin seama de nevoile naționale în materie de capacități.

(2) Părțile promovează, inclusiv prin crearea de parteneriate cu sectorul privat, sisteme de educație și formare tehnică și profesională bazate pe cerere și adaptate la nevoile și oportunitățile pieței forței de muncă locale și regionale, în special în zonele rurale și îndepărtate.

(3) Părțile cooperează în scopul de elabora și de a pune în aplicare politici de îmbunătățire a competențelor și a alfabetizării digitale și de integrare a acestora în sistemul de educație.

ARTICOLUL 10

Mediul de afaceri și climatul investițional

(1) Părțile îmbunătățesc cadrele de reglementare naționale și regionale și simplifică reglementările și procesele aplicabile mediului de afaceri, reduc și raționalizează formalitățile administrative, întăresc cooperarea și consolidează capacitățile de punere în aplicare a unor politici eficace în domeniul concurenței. Ele adoptă cadre de reglementare deschise, transparente și clare pentru întreprinderi și investiții, cu protecția drepturilor de proprietate, a drepturilor funciare și a drepturilor de proprietate intelectuală. Părțile asigură sisteme fiscale eficace, transparente și previzibile și îmbunătățesc rolul autorităților vamale în facilitarea comerțului, asigurând, în același timp, respectarea normelor în vigoare pentru combaterea fraudei și a altor încălcări. Părțile promovează politici care sporesc relevanța, eficiența și eficacitatea instituțiilor de pe piața forței de muncă, asigurând echilibrul corect între flexibilitate și protecția lucrătorilor.

(2) Părțile sprijină reformele sectorului financiar prin măsuri care promovează îmbunătățirea accesului la finanțare și la servicii financiare, în special pentru microîntreprinderi și întreprinderi mici și mijlocii (MIMM-uri), dezvoltarea și interconectivitatea piețelor financiare și integrarea piețelor de capital pentru a asigura alocarea eficientă a economiilor către investițiile productive și sectorul privat. Părțile urmăresc să încurajeze concurența dintre prestatorii de servicii financiare, să dezvolte sectoare financiare bancare și nebancare viabile și să consolideze serviciile financiare mobile și digitale în vederea măririi accesului la finanțare, în special pentru MIMM-uri. Părțile urmăresc, de asemenea, să își intensifice colaborarea în ceea ce privește punerea în aplicare a standardelor internaționale și să asigure piețe deschise, protecția consumatorilor și a altor utilizatori și un acces sporit la servicii mobile.

(3) Părțile depun eforturi să furnizeze întreprinderilor și investitorilor informații relevante și ușor accesibile cu privire la oportunitățile de afaceri și la modul de înființare de noi întreprinderi în Africa și în UE. Părțile sprijină dialogul structurat între sectorul public și cel privat, colaborarea în rețea a operatorilor economici și dezvoltarea de parteneriate de afaceri, pentru a asigura că perspectivele sectorului privat sunt luate în considerare în eforturile de reducere a riscurilor de investiție și în abordarea obstacolelor din calea investițiilor durabile, acordând prioritate programelor de reformă a climatului investițional.

(4) Părțile sprijină consolidarea capacităților autorităților publice de a urmări obiectivul îmbunătățirii politicilor și al reformelor de reglementare în ceea ce privește mediul de afaceri și climatul investițional, inclusiv prin formare și transferuri de competențe de specialitate și de cunoștințe.

(5) Părțile convin ca aspectele legate de mediul de afaceri și de climatul investițional să fie reflectate în mod corespunzător în dialogul lor.

ARTICOLUL 11

Infrastructura

(1) Părțile sprijină dezvoltarea durabilă și reziliență a infrastructurilor esențiale, cum ar fi energia, transporturile, tehnologia informației și comunicațiilor (TIC) și conectivitatea digitală, pentru a facilita transformarea economiilor lor, ținând seama de Programul pentru dezvoltarea infrastructurii în Africa.

(2) Părțile cooperează în ceea ce privește identificarea, promovarea și finanțarea în comun a proiectelor care ar trebui să faciliteze transformarea economiilor lor. Ele cooperează în ceea ce privește crearea și menținerea unor infrastructuri bine orientate, inclusiv a unor parcuri industriale și zone libere industriale pentru export, în scopul de a sprijini industriile și sectoarele competitive conectate la piețele mondiale.

(3) Părțile îmbunătățesc guvernanța sectorului infrastructurilor. Ele mobilizează investiții, îmbunătățesc mobilizarea resurselor interne, încurajează parteneriatele public-privat și valorifică competențele și inovarea din sectorul privat în furnizarea infrastructurii și a serviciilor conexe.

(4) Părțile convin să faciliteze dezvoltarea și întreținerea durabilă și reziliență a infrastructurii prin mărirea sprijinului financiar, tehnologic și tehnic, acordând o atenție deosebită țărilor cel mai puțin dezvoltate, țărilor în curs de dezvoltare fără ieșire la mare și statelor insulare mici în curs de dezvoltare.

ARTICOLUL 12

Proprietatea intelectuală

(1) Părțile consolidează cooperarea în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv în ceea ce privește formularea cadrului de reglementare pentru promovarea, protecția și asigurarea respectării acestor drepturi, ținând seama de obiectivele de politică de bază.

(2) Părțile cooperează în scopul de consolida capacitățile de promovare, protecție și asigurare a respectării drepturilor de proprietate intelectuală la nivel național, regional și continental.

(3) Părțile se asigură că legislația lor prevede proceduri de asigurare a respectării legislației, astfel încât titularii de drepturi să aibă posibilitatea de a lua măsuri eficace împotriva oricărui act de încălcare a drepturilor de proprietate intelectuală.

(4) Părțile consolidează capacitățile de promovare a înregistrării și protecției indicațiilor geografice (IG-urilor) atât pentru produsele agricole și alimentare de origine africană, cât și pentru cele de origine europeană. Ele întreprind acțiuni pentru a sprijini punerea în aplicare a Strategiei continentale a Uniunii Africane pentru indicațiile geografice în Africa, precum și pentru a ajuta comunitățile locale să profite pe deplin de indicațiile geografice și să avanseze astfel în lanțurile valorice regionale și globale.

ARTICOLUL 13

Investițiile

(1) Părțile se angajează să colaboreze pentru deblocarea unor investiții durabile și responsabile din surse publice și private atât interne, cât și străine. Ele acordă o atenție deosebită sectoarelor care sunt esențiale pentru dezvoltarea economică, care au un potențial ridicat de creare de locuri de muncă durabile, în special în sectoarele generatoare de valoare, și care promovează durabilitatea mediului.

(2) Părțile convin să faciliteze investițiile prin acte legislative, reglementare și politici pe care le elaborează în mod transparent, încurajând dialogul public-privat și oferind tuturor părților interesate posibilitatea de a participa.

(3) Părțile stimulează eforturile depuse pe calea îmbunătățirii climatului investițional și a mediului de afaceri. Ele sprijină măsurile prin care se umplu lacunele de cunoștințe ale investitorilor străini în ceea ce privește condițiile de investiții locale. Ele promovează contactele de afaceri și rețelele de informare și facilitează investițiile comune și întreprinderile comune.

(4) Părțile promovează utilizarea eficace și mai mult strategică a investițiilor publice pentru stimularea creșterii investițiilor sectorului privat prin finanțare mixtă, garanții și alte instrumente financiare inovatoare, în vederea mobilizării de resurse suplimentare de pe piețele de capital, a reducerii investițiilor de risc și a facilitării accesului la finanțare. Părțile țin seama de alte inițiative care contribuie la finanțarea și promovarea investițiilor sectorului privat în Africa, în vederea asigurării coerenței.

(5) Părțile promovează responsabilitatea socială a întreprinderilor și comportamentul responsabil în afaceri de-a lungul întregului lanț valoric, oferind cadre de politică prielnice, care încurajează însușirea practicilor relevante de către întreprinderi, și sprijinind respectarea, punerea în aplicare, monitorizarea și difuzarea standardelor internaționale relevante, cum ar fi Principiile directoare ale ONU privind afacerile și drepturile omului, Liniile directoare ale OCDE pentru întreprinderile multinaționale și Declarația tripartită de principii privind întreprinderile multinaționale și politica socială a Organizației Internaționale a Muncii. Ele recunosc contribuția adusă la durabilitatea și responsabilitatea socială a întreprinderilor de alte inițiative voluntare, inclusiv autoreglementarea industriei.

ARTICOLUL 14

Industrializarea

(1) Părțile promovează industrializarea favorabilă incluziunii și durabilă în Africa, prin inovare și dezvoltare tehnologică, cu accent pe sectoarele cu o valoare adăugată ridicată și cu o utilizare intensivă a forței de muncă.

(2) Părțile promovează transformarea economiilor africane și tranziția acestora de la dependența de produse de bază la economii diversificate, prin tratarea și prelucrarea locală a materiilor prime, prin producția cu valoare adăugată și prin integrarea în lanțurile valorice regionale și globale, inclusiv prin luarea în considerare a Strategiei pentru dezvoltare industrială accelerată în Africa.

(3) Părțile acționează în vederea eliminării blocajelor care stau în calea dezvoltării industriale. Ele abordează constrângerile legate de ofertă, promovează îmbunătățirea productivității, încurajează utilizarea TIC avansate și a inteligenței artificiale și sprijină transformarea digitală, ținând seama de tehnologiile de comunicare socială, de mobilitate, de analiză și de cloud (*social, mobility, analytics and cloud* – SMAC). Părțile promovează practici inteligente adaptate schimbărilor climatice și prietenoase cu mediul și utilizarea energiei curate și la prețuri convenabile.

(4) Părțile urmăresc să creeze legături industriale prin mai multă adăugare de valoare pentru, printre altele, agricultură și țările bogate în resurse. Ele promovează relațiile dintre industriile mai mici și industriile mai mari din Africa. Ele dezvoltă sectorul serviciilor pentru a se asigura că acesta contribuie în mod eficient la industrializare.

(5) Părțile facilitează dezvoltarea de MIMM-uri în Africa, inclusiv prin dezvoltarea de legături în interiorul Africii și prin crearea de sinergii cu întreprinderile din UE. Ele sprijină politicile de dezvoltare a spiritului antreprenorial în cadrul tineretului și în rândul femeilor în contextul emancipării economice a acestora și al promovării dezvoltării favorabile incluziunii.

ARTICOLUL 15

Dezvoltarea sectorului privat

(1) Părțile promovează și consolidează rolul de motor eficace al dezvoltării durabile pe care îl are sectorul privat, pe baza responsabilității sociale a întreprinderilor și a comportamentului responsabil în afaceri. Ele asigură un mediu propice pentru deblocarea potențialului antreprenoriatului acționat de oportunități și pentru valorificarea într-o mai mare măsură a bazei antreprenoriale a Africii, cu ajutorul unei combinații de instrumente precum finanțarea, serviciile și formarea, cultura antreprenorială și cadrele de reglementare și inovarea și aplicarea tehnologiilor moderne. Ele acordă o atenție deosebită sectorului informal și aducerii într-un cadru formal a activităților economice informale.

(2) Părțile stabilesc cadrul de afaceri potrivit și ajută MIMM-urile și întreprinderile nou-înființate să profite de ocaziile de creștere, inclusiv prin promovarea inițiativelor de internaționalizare a acestora. Părțile consolidează serviciile de sprijin pentru MIMM-uri, concentrându-se pe măsurile de însoțire, accesul pe piață, consolidarea capacităților și modernizarea întreprinderilor. Ele promovează și sprijină inovarea și spiritul antreprenorial, în special în cadrul tineretului și în rândul femeilor.

(3) Părțile sprijină dialogul structurat între sectorul privat din Africa și cel din UE și cooperarea dintre IMM-urile din Africa și cele din UE, pentru a contribui la crearea unui mediu de afaceri îmbunătățit, care să permită creșterea în toate sectoarele economice.

(4) Părțile promovează angajamentul și acțiunile sectorului privat în ceea ce privește dezvoltarea întreprinderilor verzi și economia circulară, inclusiv prin dezvoltarea antreprenoriatului social și prin facilitarea accesului la finanțare durabilă.

(5) Părțile încurajează și facilitează utilizarea pe scară mai largă a monedelor lor respective în tranzacțiile lor internaționale.

ARTICOLUL 16

Cooperarea comercială

(1) Recunoscând importanța pe care o are comerțul prin contribuția majoră adusă de acesta la creșterea și dezvoltarea economică, părțile consolidează oportunitățile comerciale în beneficiul lor reciproc. Ele cooperează în scopul de a consolida capacitatea comercială și de a institui condițiile-cadru și politici care să faciliteze intensificarea fluxurilor comerciale dintre ele.

(2) Părțile convin ca punerea în aplicare a cooperării comerciale să aibă loc în deplină conformitate cu dispozițiile Acordului de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), inclusiv tratamentul special și diferențiat.

(3) Părțile convin ca la baza cooperării comerciale să se afle în primul rând regimurile comerciale preferențiale existente și acordurile de parteneriat economic (APE).

(4) Statele semnatare ale APE-urilor sprijină punerea în aplicare a acestora, inclusiv posibilitatea extinderii domeniului lor de aplicare și acceptarea de noi membri, când este cazul.

(5) Părțile cooperează în scopul de a sprijini, prin mijloacele lor respective, punerea în aplicare a zonei continentale africane de liber schimb.

(6) Părțile convin că punerea în aplicare a APE-urilor, a zonei continentale africane de liber schimb și a altor regimuri comerciale aplicabile sunt complementare, se sprijină reciproc și contribuie la aprofundarea procesului de integrare regională și continentală în cadrul agendei UA în materie de comerț și de transformare structurală.

(7) Părțile convin să mențină sau să instituie, la nivelurile corespunzătoare, mecanisme comune de monitorizare a punerii în aplicare a APE-urilor, să analizeze posibilitatea altor regimuri comerciale aplicabile și să evalueze impactul acestora asupra dezvoltării economiilor africane și asupra proceselor lor de integrare regională și continentală.

(8) Părțile sprijină procesele de integrare economică regională, inclusiv prin facilitarea comerțului și armonizarea reglementărilor și promovează comerțul intraafrican și integrarea țărilor africane în lanțurile valorice regionale și globale. Ele convin, de asemenea, să faciliteze și să stimuleze crearea de piețe regionale de bunuri și servicii și consolidarea acestora.

(9) Părțile sprijină inițiativele prin care se reduc și se elimină barierele tehnice inutile din calea comerțului care intră în domeniul de aplicare al Acordului OMC privind barierele tehnice în calea comerțului (Acordul BTC). Ele cooperează în scopul de a consolida reglementările și practicile sanitare și fitosanitare, în temeiul Acordului OMC privind măsurile sanitare și fitosanitare (Acordul SPS). În special, părțile cooperează în ceea ce privește elaborarea unor standarde internaționale care sprijină cadrele de politică relevante ale părților. Ele cooperează în scopul de a spori transparența procesului de elaborare a măsurilor de reglementare și de punere în aplicare a standardelor, a reglementărilor tehnice și a procedurilor de evaluare a conformității (încercare, certificare, etalonare). Ele abordează, printre altele, aspecte ale metrologiei și ale acreditării laboratoarelor și a altor organisme de evaluare a conformității, în combinație cu o infrastructură adecvată de supraveghere a pieței.

(10) Părțile cooperează în domeniul facilitării comerțului, pe baza angajamentelor asumate de fiecare dintre ele în temeiul Acordului OMC privind facilitarea comerțului (Acordul FC). Ele adoptă măsuri, inclusiv de asistență tehnică, pentru punerea în aplicare a Acordurilor BTC, SPS și FC ale OMC și sprijină respectarea standardelor internaționale prin consolidarea corespunzătoare a capacităților.

(11) Părțile stimulează dezvoltarea pieței prin legături la nivel de infrastructură și acordă prioritate îndepărtării barierelor și constrângerilor inutile cu care se confruntă exporturile dintre Africa și Uniunea Europeană.

(12) În funcție de nivelul de dezvoltare și de prioritățile lor, părțile se angajează să îmbunătățească accesul bunurilor pe piețele din Africa și din UE, pentru a maximiza beneficiile acordurilor comerciale existente.

CAPITOLUL 2

SECTOARELE-CHEIE

ARTICOLUL 17

Agricultura

(1) Părțile cooperează în scopul de a spori producția agricolă, productivitatea și prelucrarea durabilă și de calitate, în vederea îmbunătățirii securității alimentare și nutriționale, a îmbunătățirii mijloacelor de subzistență, a creării de locuri de muncă decente, a îmbunătățirii lanțurilor valorice și a măririi veniturilor. Părțile consolidează practicile reziliente la schimbările climatice, promovează gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor naturale și a serviciilor ecosistemice, elimină stimulentele care generează tipare de producție nedurabilă și utilizează tehnologiile cu cel mai ridicat grad de durabilitate și de eficiență energetică și cu cel mai scăzut grad de emisii de dioxid de carbon. Părțile asigură tranziția către sisteme alimentare durabile, acordând atenție tuturor dimensiunilor durabilității, și consolidează reziliența sistemelor lor agroalimentare la riscurile climatice și de mediu și la șocurile exogene.

(2) Părțile cooperează în scopul de a stimula investițiile publice și private, de a corela mai bine întreprinderile din Africa și din UE în sectorul agroalimentar, de a face schimb de bune practici și de a reuni cunoștințelor și competențelor de specialitate ale UE și ale Africii pentru dezvoltarea agriculturii. Ele sprijină punerea în aplicare a Programului general pentru dezvoltarea agriculturii în Africa (PGDAA).

(3) Părțile consolidează investițiile, instituind norme și reglementări favorabile investitorilor, în scopul de a promova investițiile private responsabile și de a permite creșterea acestora în sectorul agroalimentar. Ele sprijină dezvoltarea unor lanțuri valorice agroalimentare durabile, prin măsuri precum ameliorarea infrastructurilor rurale, îmbunătățirea educației și formării profesionale și a cercetării și tehnologiilor agricole și facilitarea accesului la finanțare și pe piețe.

(4) Părțile cooperează în scopul de a îmbunătăți posibilitățile producătorilor, prelucrătorilor și exportatorilor agricoli de a pătrunde pe pieţele naționale, regionale și internaționale. Părțile promovează consolidarea capacităților în domeniul standardelor sanitare și fitosanitare, al sistemelor de comerț echitabil pentru prelucrarea produselor agricole, al accesului la servicii, al consilierii agricole și al tehnologiilor corespunzătoare, cu un accent deosebit pe capacitatea fermierilor tineri, a femeilor, a micilor agricultori și a fermierilor familiali. Ele consolidează capacitățile organizațiilor de agricultură familială și ale MIMM-urilor în ceea ce privește tehnicile de producție și de prelucrare, prin politici de emancipare, îndeosebi pentru tineri și femei.

(5) Părțile cooperează în ceea ce privește guvernanța sectorului agricol, în special prin măsuri de sprijin pentru sistemele de informare și de alertă timpurie pentru prevenirea crizelor, prin intermediul unui proces de elaborare a politicilor favorabil incluziunii și prin consolidarea capacităților organizațiilor profesionale la nivel național, regional și continental. Ele facilitează accesul la terenuri agricole și la drepturile de moștenire, inclusiv pentru fermierii familiali, tineri și femei.

ARTICOLUL 18

Creșterea animalelor și pielea

(1) Părțile cooperează în scopul de a îmbunătăți producția animalieră, păstoritul și transhumanța transfrontalieră durabile, de a dezvolta lanțuri valorice de creștere a animalelor, inclusiv prin mărirea capacității organizațiilor profesionale, și de a sprijini prelucrarea, conservarea, comercializarea și dezvoltarea de produse de origine animală, cum ar fi pielea, laptele și carnea, ținând seama de durabilitatea mediului, reziliența la schimbările climatice, dezvoltarea socioeconomică și creșterea favorabilă incluziunii. Ele cooperează, de asemenea, la modernizarea infrastructurii de prelucrare și comercializare a animalelor domestice și a produselor obținute de la acestea, în vederea facilitării accesului la piețe și a consolidării piețelor interregionale din Africa.

(2) Părțile cooperează în scopul de a dezvolta și de a moderniza sectorul creșterii animalelor în conformitate cu obiectivele Programului general pentru dezvoltarea agriculturii în Africa (PGDAA), luând în considerare Strategia de dezvoltare pentru Africa în domeniul creșterii animalelor.

(3) Părțile cooperează în scopul de a îmbunătăți sănătatea animalelor, de a consolida serviciile veterinare și de a asigura gestionarea durabilă a resurselor agropastorale. Ele încurajează instituirea unor cadre de reglementare naționale și regionale corespunzătoare și consolidarea capacităților de cercetare în domeniul veterinar. Părțile cooperează în scopul de a aborda riscurile care decurg din boli transfrontaliere ale animalelor (BTA-uri), prin consolidarea mecanismelor de monitorizare și a cooperării epidemiologice transfrontaliere.

ARTICOLUL 19

„Economia albastră” și pescuitul

(1) Părțile sprijină „economia albastră”, reconciliind creșterea economică durabilă cu îmbunătățirea mijloacelor de subzistență, a echității sociale, a conservării ecosistemelor marine și interioare, a biodiversității acestora și a rezilienței acestora la schimbările climatice și consolidând securitatea alimentară și sistemele alimentare transparente, fiabile și sigure.

(2) Părțile convin să promoveze investițiile durabile și responsabile în economia albastră și să sprijine intervenția specifică, pentru a stimula investiții mai mari din partea sectorului privat. Părțile promovează gestionarea integrată a bazinelor hidrografice și amenajarea spațiului maritim pentru a reconcilia cererile de utilizare multiplă și protecția mediului. Părțile promovează în continuare dezvoltarea și transferul de tehnologie și schimbul de cunoștințe, inovații, bune practici și învățăminte desprinse cu privire la o economie albastră durabilă.

(3) Părțile promovează pescuitul marin și în apele interioare durabil pentru crearea de locuri de muncă, generarea de venituri, combaterea sărăciei, consolidarea securității alimentare și îmbunătățirea nutriției. Ele facilitează întreprinderile comune, promovează crearea de valoare adăugată, abordează pierderile ulterioare capturării prin măsuri corespunzătoare și încurajează îmbunătățirea accesului la piețe. Ele măresc beneficiile sociale și economice ale pescuitului la scară mică, inclusiv ale pescuitului artizanal, prin construirea unor lanțuri valorice durabile în domeniul pescuitului și prin consolidarea investițiilor și a capacităților locale, acordând totodată atenție participării persoanelor vulnerabile și marginalizate.

(4) Părțile asigură conservarea și gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor piscicole marine și interioare pentru a menține stocurile de pește la niveluri durabile, pentru a preveni pescuitul excesiv, pentru a sprijini punerea în aplicare a unor politici inteligente adaptate schimbărilor climatice și pentru a reduce la minimum efectele negative ale pescuitului asupra mediului natural. Ele promovează cooperarea regională și încurajează bunele practici în gestionarea pescuitului, inclusiv promovarea culegerii și raportării de date și statistici în domeniul pescuitului.

(5) Părțile cooperează în scopul de a dezvolta o acvacultură marină și continentală durabilă prin amenajarea eficace a teritoriului, prin adoptarea unei abordări ecosistemice, prin îmbunătățirea accesului la finanțare și prin consolidarea condițiilor de concurență echitabile pentru investitori, asigurându-se, în același timp, că acestea răspund la preocupările comunităților locale.

(6) Părțile promovează dezvoltarea durabilă a turismului costier și maritim care generează venituri și creează locuri de muncă, luând în considerare în mod corespunzător dimensiunea de mediu și dimensiunea socială.

(7) Părțile explorează potențialul activităților maritime durabile inovatoare, noi și emergente, inclusiv energia maremotrică. Ele stabilesc cadrele de reglementare și de politică necesare pentru dezvoltarea viitoare, sprijinind cercetarea și reducând blocajele tehnice pentru a facilita accesul investitorilor, evitând în același timp riscurile pentru mediul marin.

(8) Părțile sprijină punerea în aplicare a strategiilor și a planurilor de acțiune în materie de economie albastră. Ele facilitează implicarea sectorului privat și a altor părți interesate în dezvoltarea și punerea în aplicare a unei economii albastre durabile. Ele acordă atenția cuvenită dezvoltării statelor insulare mici în curs de dezvoltare, recunoscând dependența acestora de ocean.

ARTICOLUL 20

Industriile extractive și prelucrarea

(1) Părțile promovează sectorul industriilor extractive în scopul de a realiza o creștere și dezvoltare economică favorabilă incluziunii și durabilă și transformarea economiilor africane. Părțile încurajează investițiile în industriile extractive și în prelucrare, ținând seama de principiul suveranității țărilor asupra resurselor naturale. Ele promovează un grad mai ridicat de integrare între lanțurile valorice din Africa și cele din UE.

(2) Părțile promovează accesul echitabil, responsabil și nedenaturat la resursele extractive, respectând pe deplin suveranitatea țărilor asupra resurselor lor naturale, și încurajează comerțul durabil între operatorii din Africa și cei din UE, apărând drepturile comunităților afectate. Ele sprijină elaborarea, armonizarea și punerea în aplicare a unor politici coerente și a unor cadre de reglementare și juridice solide pentru explorarea, exploatarea, manipularea, acordarea de licențe, contractarea, impozitarea, prelucrarea și exportarea resurselor extractive. Ele încurajează participarea MIMM-urilor locale în sectorul industriilor extractive prin facilitarea transferului de competențe și de tehnologie, astfel încât să contribuie la competitivitatea acestora și pentru ca acestea să devină actori deplini în lanțurile valorice.

(3) Părțile promovează buna guvernanță în sectorul extractiv pentru dezvoltarea socioeconomică. Ele consolidează legislația internă pentru a asigura conformitatea cu principiile și orientările recunoscute la nivel internațional, luând în considerare strategiile regionale, după caz. Ele combat frauda și evaziunea fiscală și se asigură că toți operatorii plătesc impozitele, taxele și redevențele datorate țărilor-gazdă. Ele recurg la mijloace juridice naționale, regionale și internaționale pentru a combate exploatarea ilegală a resurselor minerale și comerțul ilegal cu acestea.

(4) Părțile sprijină inițiativele naționale, regionale și internaționale menite să asigure un grad mai ridicat de transparență și asumare a răspunderii în ceea ce privește utilizarea și gestionarea resurselor extractive, inclusiv prin promovarea Procesului Kimberley și a Inițiativei privind transparența în industriile extractive, precum și a altor inițiative relevante privind extracția și procurarea responsabilă și durabilă a mineralelor, cum ar fi Orientările OCDE privind diligența necesară referitoare la existența unor lanțuri de aprovizionare responsabile în cazul minereurilor provenite din zone afectate de conflicte și cu risc ridicat.

(5) Părțile sprijină elaborarea de acte legislative și mecanisme corespunzătoare, ținând seama de nevoile minerilor artizanali și ale micilor mineri, ale comunităților locale și ale societății civile și încurajând implicarea acestora, pentru a asigura exploatarea favorabilă incluziunii și durabilă a resurselor extractive. Ele promovează durabilitatea mediului, practicile inteligente adaptate schimbărilor climatice, condițiile de muncă decente, sănătatea și siguranța comunităților locale și respectarea drepturilor omului, în concordanță cu obligațiile și angajamentele internaționale. Ele cooperează în scopul de a consolida capacitățile de producție ale antreprenorilor locali din lanțurile valorice extractive, precum și ale minerilor artizanali și ale micilor mineri, și încurajează parteneriatele sociale dintre întreprinderile miniere, comunitățile locale și alte părți interesate relevante. Ele promovează activitățile naționale și regionale de cartografiere și explorare pentru a îmbunătăți calitatea informațiilor geologice și a sistemelor de gestionare a datelor geospațiale din Africa.

ARTICOLUL 21

Industria prelucrătoare

(1) Părțile cooperează în scopul de a încuraja o industrie prelucrătoare durabilă în Africa, elaborând strategii adaptate circumstanțelor, prin care se urmăresc reducerea dependenței de producția primară de calitate inferioară și crearea de valoare adăugată la nivel local și regional.

(2) Părțile elaborează politici pentru a atrage mai multe investiții interne și străine directe în industria prelucrătoare. Ele cooperează în scopul de a sprijini capacitatea MIMM-urilor. Ele promovează inovarea și clusterele, rețelele și parteneriatele în materie de producție avansată.

(3) Părțile depun eforturi în scopul de a mări proporția sectoarelor prelucrătoare cu o utilizare intensivă a forței de muncă. Ele cooperează în ceea ce privește asimilarea de tehnologii noi și emergente în vederea transformării lanțurilor de aprovizionare și a modernizării producției.

(4) Părțile sprijină eforturile de intensificare a comerțului cu produse fabricate prin legături cu piețele și facilitarea comerțului, inclusiv pentru îmbunătățirea standardelor de calitate și a infrastructurii. Ele consolidează integrarea regională în scopul de a debloca potențialul industriei prelucrătoare a Africii și de a îmbunătăți competitivitatea acesteia pe piețele mondiale.

ARTICOLUL 22

Serviciile

(1) Părțile iau măsuri care sprijină dezvoltarea unui sector al serviciilor dinamic și robust, în scopul de a pregăti terenul pentru intensificarea comerțului cu servicii, a exporturilor și a investițiilor și pentru consolidarea integrării regionale și a cooperării interregionale.

(2) Părțile elaborează politici și măsuri sectoriale specifice pentru a aborda obstacolele de reglementare, pentru a îmbunătăți cadrele instituționale și de reglementare și pentru a consolida capacitatea de prestare de servicii. Ele sprijină punerea în aplicare a Acordului General al OMC privind Comerțul cu Servicii (GATS), aprofundează cooperarea regională, reduc fragmentarea piețelor de servicii din Africa, consolidează generarea și analiza de date referitoare la comerțul cu servicii și sprijină monitorizarea integrării serviciilor și impactul reformelor în ceea ce privește reducerea costurilor comerciale.

(3) Părțile cooperează în scopul de a îmbunătăți comerțul cu servicii, inclusiv circulația persoanelor fizice în scopuri comerciale între Africa și UE, cu un accent deosebit pe sectoarele-cheie pentru creșterea și dezvoltarea lor economică, cum ar fi TIC, sănătatea, serviciile financiare, distribuția, turismul, construcțiile și serviciile de inginerie conexe, în concordanță cu acordurile internaționale existente.

(4) Părțile cooperează în scopul de a consolida capacitatea de prestare de servicii care au legătură cu industriile culturale și creative.

ARTICOLUL 23

Transporturile

(1) Părțile cooperează în vederea realizării unor sisteme de transport moderne, sigure, securizate și durabile, mărind interconectivitatea în interiorul Africii și între Africa și UE.

(2) Părțile îmbunătățesc guvernanța generală a sectorului transporturilor, elaborând și punând în aplicare reglementări eficiente care să permită o concurență loială în rândul modurilor de transport și între acestea. Ele vizează reducerea impactului modurilor de transport asupra mediului, promovând energia curată prin standarde îmbunătățite în materie de combustibili și tehnologiile eficiente din punct de vedere energetic.

(3) Părțile consolidează investițiile în sprijinul dezvoltării într-o mai mare măsură a infrastructurilor și a rețelelor de transport (și anume a celor rutiere, aeriene, fluviale, feroviare), acordând o atenție deosebită infrastructurilor de legătură care lipsesc și întreținerii acestor infrastructuri, ținând seama de Programul pentru dezvoltarea infrastructurii în Africa (*Programme for Infrastructure Development in Africa* – PIDA). Ele îmbunătățesc accesul comunităților rurale și îndepărtate la infrastructurile de bază, pentru a mări gradul de dezvoltare socioeconomică a acestora. Ele acționează în vederea consolidării infrastructurii și instalațiilor portuare durabile și analizează posibilitatea creării de porturi verzi.

(4) Părțile cooperează în sectorul aviației, inclusiv prin sprijinirea instituirii și consolidării pieței unice a transporturilor aeriene africane. Ele consolidează investițiile, lărgesc și aprofundează cooperarea în materie de reglementare și îmbunătățesc siguranța și securitatea, precum și supravegherea spațiului aerian, inclusiv capabilitatea lor de a răspunde la amenințări și riscuri conexe.

ARTICOLUL 24

Energia durabilă

(1) Părțile depun eforturi pentru accelerarea accesului la energie durabilă și la prețuri convenabile, pentru dezvoltarea de infrastructuri energetice reziliente, în special în zonele rurale, și pentru promovarea dezvoltării energiei din surse regenerabile și a utilizării eficiente a energiei. Ele promovează utilizarea tehnologiilor cu cel mai ridicat grad de eficiență energetică și cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele, în special în agricultură, industria prelucrătoare, industria extractivă și turism.

(2) Părțile promovează securitatea energetică și stabilesc și consolidează interconexiuni energetice eficace în Africa și între Africa și UE, pentru a asigura o aprovizionare cu energie fiabilă și la prețuri convenabile. Ele abordează provocările de reglementare, economice, societale și de altă natură legate de dezvoltarea unor coridoare energetice durabile strategice.

(3) Părțile facilitează deschiderea, transparența, competitivitatea și funcționarea piețelor energiei prin adoptarea unor cadre juridice și de reglementare care generează investiții în energia durabilă, în stocarea energiei și în eficiența energetică. Ele elimină treptat subvențiile pentru combustibili fosili care sunt dăunătoare mediului. Ele se angajează să consolideze parteneriatul dintre sectorul privat african și cel al UE și implicarea sectoarelor lor publice și private, pentru a stimula investițiile în producția durabilă de energie, în eficiența energetică și în accesul la energie. Ele mobilizează investiții într-un mix energetic diversificat și curat pentru energia electrică, favorizând resursele regenerabile. Ele sprijină realizarea inițiativelor naționale și regionale relevante în domeniul energiei în Africa, inclusiv prin aducerea unei contribuții la obiectivele Inițiativei africane privind energia din surse regenerabile (*African Renewable Energy Initiative* – AREI).

(4) Părțile promovează eficiența energetică și economiile de energie în toate etapele lanțului energetic, de la generare până la consum. Părțile convin să acționeze în vederea măririi capacității de generare și stocare a energiei durabile și în vederea îmbunătățirii infrastructurii de transport și distribuție, prin promovarea unor soluții care sunt sigure, durabile, eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor și inteligente din punct de vedere climatic și care contribuie într-un mod mai eficace la eradicarea sărăciei.

(5) Părțile sprijină dezvoltarea și adoptarea de tehnologii energetice curate, diversificate, eficiente din punctul de vedere al costurilor și durabile, cu accent pe tehnologiile energetice din surse regenerabile și cu emisii scăzute și pe măsurile de eficiență energetică și de economisire a energiei, prin consolidarea capacităților și prin promovarea parteneriatelor Africa-UE, a legăturilor dintre acestea și a întreprinderilor comune între operatorii economici ai acestora. Ele promovează rețelele comune de cercetare și inovare (C-I) în domeniul energiei din surse regenerabile și al eficienței energetice.

(6) Părțile sprijină reformele sectoriale și dezvoltarea unor cadre corespunzătoare de reglementare și de politică pentru a asigura interconectivitatea regională și cooperarea în domeniul energiei. Ele consolidează bursele regionale de energie electrică, ca factori ai unor piețe și tranzacționări energetice transfrontaliere integrate.

ARTICOLUL 25

Tehnologiile informației și comunicațiilor și economia digitală

(1) Părțile măresc accesul la tehnologii ale informației și comunicațiilor (TIC) deschise, securizate și la prețuri convenabile, inclusiv prin sprijinirea investițiilor private și publice. Ele depun eforturi pentru înființarea instituțiilor de reglementare necesare prin care să acorde licențe prestatorilor de servicii, să promoveze comportamentul concurențial și să asigure un tratament echitabil al consumatorilor și protecția datelor și a consumatorilor.

(2) Părțile îmbunătățesc accesul la tehnologiile și serviciile digitale și stabilesc o conectivitate digitală la prețuri convenabile, inclusiv printr-un cadru de politică și de reglementare favorabil. Ele îmbunătățesc mediul de afaceri și facilitează accesul la finanțare și la servicii de sprijin pentru întreprinderi, în scopul de a promova antreprenoriatul bazat pe tehnologii digitale și de a integra digitalizarea, astfel încât să mărească eficiența și eficacitatea intervențiilor în toate sectoarele economice, cu obiectivul de a realiza o creștere și transformare economică favorabilă incluziunii.

(3) Părțile cooperează în scopul de a crea un mediu propice, în special prin instituirea și adaptarea unor cadre juridice și instituționale corespunzătoare, și de a debloca potențialul economiei digitale, inclusiv al comerțului electronic, în ceea ce privește crearea de locuri de muncă și dezvoltarea economică, cu un accent deosebit pe femei și tineret.

(4) Părțile sprijină tranziția către economii bazate pe cunoaștere.

ARTICOLUL 26

Turismul

(1) Părțile cooperează în scopul de a crea un mediu propice pentru o dezvoltare echilibrată și durabilă a turismului, care să stimuleze dezvoltarea economică, să genereze locuri de muncă și să promoveze integrarea considerentelor de mediu, culturale și sociale, inclusiv prin abordarea provocărilor specifice industriei turismului.

(2) Părțile consolidează investițiile în promovarea și dezvoltarea de produse turistice, acordând atenția cuvenită poziției concurențiale a MIMM-urilor. Ele întăresc legăturile dintre turism și alte sectoare economice relevante, cum ar fi agricultura, silvicultura, transporturile, economia albastră, industriile culturale și patrimoniul cultural, în vederea optimizării beneficiilor socioeconomice ale turismului.

(3) Părțile îmbunătățesc protecția și promovarea patrimoniului cultural și a resurselor naturale, acordând o atenție deosebită protecției mediului și a florei și faunei sălbatice. Ele respectă integritatea și interesele comunităților locale și își măresc la maximum implicarea în procesul de dezvoltare a turismului, în special a turismului rural și comunitar și a ecoturismului.

(4) Părțile elaborează inițiative prin care promovează turismul durabil și îmbunătățesc standardele în materie de servicii. Ele promovează formarea și schimburile de experiență și își comunică informații și statistici de interes reciproc în sectorul turismului.

CAPITOLUL 3

ȘTIINȚA, DEZVOLTAREA TEHNOLOGICĂ, CERCETAREA ȘI INOVAREA

ARTICOLUL 27

Știința și dezvoltarea tehnologică

Părțile consolidează cooperarea în domeniul științei și al tehnologiei, în beneficiul reciproc, cu obiectivul de a promova dezvoltarea socială și economică, de a aborda provocările societale mondiale și de a îmbunătăți competitivitatea regională.

ARTICOLUL 28

Cercetarea și inovarea

(1) Părțile convin să mobilizeze resurse pentru a încuraja activitățile de cercetare și inovare, menite să sprijine creșterea și dezvoltarea economică favorabilă incluziunii, precum și tranziția către societăți și economii bazate pe cunoaștere.

(2) Părțile încurajează dezvoltarea infrastructurilor și instalațiilor de cercetare. Ele stimulează cercetarea fundamentală și aplicată, inclusiv în domeniul ingineriei și al inteligenței artificiale, și încurajează datele deschise în vederea unei excelențe științifice reciproc avantajoase. Ele promovează cercetarea întreprinsă în universitățile, institutele și centrele de cercetare africane, acordând o atenție specială consolidării capacităților și transferului de tehnologie și know-how. Ele intensifică participarea la activitățile mondiale de cercetare, dezvoltare și transfer de tehnologie, inovare și producție de cunoștințe.

(3) Părțile promovează și sprijină mobilitatea inovatoare și programele de formare a studenților, a cadrelor universitare și a cercetătorilor și consolidează capacitatea instituțiilor de învățământ superior de a crea rețele eficace în domeniul cercetării și inovării. Ele încurajează dialogul, schimbul de cunoștințe și colaborarea dintre comunitatea academică, cercetători și inovatori și sectorul privat, în vederea măririi productivității și a competitivității și a consolidării ecosistemelor antreprenoriale.

ARTICOLUL 29

Tehnologia spațială și geospațială

(1) Părțile valorifică beneficiile potențiale ale științei, tehnologiei, inovării și aplicațiilor spațiale în chestiuni de interes comun din domeniul activităților spațiale civile, cum ar fi cercetarea spațială, aplicațiile și serviciile sistemelor globale de navigație prin satelit, dezvoltarea de sisteme de augmentare cu ajutorul sateliților, observarea Pământului și științele Pământului, în special în ceea ce privește utilizarea alertei timpurii și a supravegherii. Ele cooperează în scopul de a dezvolta în domeniul spațial o piață și o industrie responsabile și durabile, care le promovează și îndeplinesc nevoile respective.

(2) Părțile cooperează în scopul de desfășura activități care exploatează tehnologiile și aplicațiile spațiale pentru o dezvoltare durabilă și pentru îmbunătățirea bunăstării oamenilor și care abordează oportunitățile și provocările socioeconomice ale Africii, luând în considerare Strategia africană pentru politica spațială. Ele îmbunătățesc accesul la date, informații, servicii și produse obținute cu ajutorul tehnologiilor spațiale.

TITLUL II

DEZVOLTAREA UMANĂ ȘI SOCIALĂ

ARTICOLUL 30

Părțile acționează în vederea eradicării, până în 2030, a tuturor formelor de sărăcie, în vederea combaterii inegalității, în vederea realizării egalității de gen și în vederea creării condițiilor pentru a permite tuturor să se bucure de o viață demnă, să participe la viața democratică și să contribuie activ la creșterea economică durabilă. Ele promovează protecția socială în vederea eradicării sărăciei și a combaterii inegalităților, precum și ca mijloc de creare a unui ciclu de autoconsolidare în direcția unei dezvoltări favorabile incluziunii, echitabile și durabile. Ele investesc în capitalul uman, ca parte integrantă a dezvoltării umane și sociale și ca modalitate de mărire a capacității de inserție profesională a tinerilor în vederea îmbunătățirii productivității și a spiritului antreprenorial.

CAPITOLUL 1

DEZVOLTAREA UMANĂ

ARTICOLUL 31

Educația

(1) Părțile urmăresc să asigure accesul universal, favorabil incluziunii și echitabil la educație de calitate la toate nivelurile, de la învățământul preșcolar până la învățământul superior, inclusiv îmbunătățirea ratelor de înscriere și de continuare a studiilor. Ele consolidează calitatea educației formale și a învățării nonformale, cooperează în ceea ce privește elaborarea programelor de învățământ și îmbunătățesc infrastructura și echipamentele din centrele de învățământ. Ele acordă o atenție deosebită nevoilor specifice ale femeilor și ale fetelor, precum și grupurilor celor mai vulnerabile și celor marginalizate, inclusiv persoanelor cu handicap, și persoanelor aflate în situații de urgență și fragilitate.

(2) Părțile promovează extinderea furnizării și aplicării științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STIM) și a artelor, pentru toți. Ele promovează utilizarea tehnologiilor digitale ușor de obținut și la prețuri convenabile, precum și dezvoltarea competențelor și a alfabetizării digitale pentru toți.

(3) Părțile depun eforturi pentru stimularea ratei de înscriere și a calității în învățământul terțiar, în educația și formarea tehnică și profesională, precum și în învățarea la locul de muncă și învățarea în rândul adulților, pentru a crea o masă critică de lucrători calificați în domeniul inovării și de tineri cu un nivel înalt de instruire și pentru a satisface cu eficacitate nevoile economice specifice.

(4) Părțile colaborează în scopul de a încuraja recunoașterea și transparența calificărilor, precum și îmbunătățirea asigurării calității și a relevanței. Ele măresc sprijinul acordat inițiativelor specifice de facilitare a mobilității studenților, a personalului, a cadrelor universitare și a cercetătorilor între Africa și UE. Ele încurajează parteneriatele dintre instituții și promovează dezvoltarea și transferul de cunoștințe.

ARTICOLUL 32

Sănătatea

(1) Părțile vizează realizarea acoperirii universale cu servicii de sănătate și a accesului echitabil la servicii de sănătate esențiale de calitate, inclusiv prin consolidarea sistemelor naționale de sănătate și prin intermediul unor centre medicale funcționale moderne.

(2) Părțile cooperează în scopul de a elimina cazurile de mortalitate și morbiditate maternă, infantilă și neonatală care pot fi prevenite. Ele vizează asigurarea accesului universal la servicii de sănătate sexuală și reproductivă. Ele cooperează în scopul de a aborda incidența și povara tot mai mare a bolilor netransmisibile.

(3) Părțile cooperează în scopul de a combate bolile transmisibile și cu transmitere prin vectori, inclusiv bolile tropicale neglijate. Ele cooperează în scopul de a aborda pandemiile precum HIV/SIDA, tuberculoza și malaria și de a reduce substanțial rata deceselor rezultate. Ele sprijină accesul la medicamente esențiale, vaccinuri și metode de diagnosticare sigure și la prețuri convenabile, inclusiv accesul universal la tratament antiretroviral pentru oamenii cu HIV/SIDA.

(4) Părțile consolidează capacitatea de pregătire și de reacție în situații de urgență, în scopul de a detecta și de a preveni focarele și alte amenințări la adresa sănătății, cum ar fi rezistența la antimicrobiene, și de a reacționa la acestea, adoptând o abordare de tip „O singură sănătate”. Ele convin să intensifice sprijinul pentru sistemele naționale și regionale de prevenire, supraveghere și monitorizare în domeniul sănătății.

(5) Părțile cooperează în ceea ce privește promovarea cunoștințelor locale și reglementarea medicinei tradiționale în cadrul activităților de sănătate publică.

ARTICOLUL 33

Apa, salubritatea și locuințele

(1) Părțile acționează în scopul de asigura tuturor accesul la habitate moderne și locuibile, cu servicii de bază de calitate.

(2) Părțile promovează accesul tuturor la locuințe decente și la prețuri convenabile în așezări umane durabile, ținând seama de o amenajare eficace a teritoriului și de un regim funciar eficace, precum și de sistemele de utilizare și gestionare atunci când pun în aplicare politici în domeniul locuințelor. Ele acționează în vederea reducerii proporției persoanelor care trăiesc în bidonviluri și cooperează în scopul de a moderniza bidonvilurile și așezările informale.

(3) Părțile promovează accesul universal la apă în cantități suficiente, de calitate sigură și accesibilă fizic și la prețuri convenabile pentru uzul personal și casnic, inclusiv prin gestionarea durabilă și integrată a resurselor și a sistemelor de apă și prin utilizarea și reciclarea mai eficientă a apei.

(4) Părțile stimulează accesul fizic, convenabil ca preț și acceptabil al tuturor la servicii de salubritate care sunt sigure și igienice, oferă securitate, sunt acceptabile din punct de vedere social și cultural și asigură intimitatea și demnitatea.

(5) Părțile lărgesc accesul tuturor la servicii energetice durabile și sprijină eficiența utilizării energiei în gospodării.

ARTICOLUL 34

Securitatea alimentară și îmbunătățirea nutriției

(1) Părțile măresc accesul la alimente sigure și nutritive, în vederea atingerii obiectivului „Fără foamete” și a eradicării foametei și a altor tipuri de crize alimentare. Ele sprijină instituirea unor sisteme adecvate de aprovizionare cu alimente și de stocare a acestora.

(2) Părțile combat toate formele de malnutriție, inclusiv prin îmbunătățirea producției și distribuției de alimente și a condițiilor de salubritate și de mediu. Ele sprijină producția și productivitatea agricolă durabilă, inclusiv la nivelul pescuitului la scară mică, pentru eliberarea întregului potențial al acestuia în calitate de sursă critică pentru securitatea alimentară și nutrițională, prin măsuri precum îmbunătățirea accesului micilor producători la finanțare și dezvoltarea de infrastructuri de irigații, stocare și transport, în scopul de a facilita accesul pe piață și de a asigura siguranța și calitatea produselor alimentare.

(3) Părțile consolidează reziliența populațiilor celor mai vulnerabile la șocurile care au legătură cu alimentele prin consolidarea plaselor de siguranță socială. Ele măresc gradul de coordonare dintre acțiunile din domeniul dezvoltării și acțiunile din domeniul umanitar, astfel încât să anticipe și să prevină mai bine situațiile de foamete și alte tipuri de crize alimentare și să se pregătească mai bine pentru acestea și să asigure luarea din timp a măsurilor de punere la dispoziție a alimentelor la nivel local.

CAPITOLUL 2

INEGALITATEA ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ

ARTICOLUL 35

Inegalitatea și protecția socială

(1) Părțile promovează elaborarea și punerea în aplicare de politici și sisteme de protecție și securitate socială pentru a eradica sărăcia, pentru a combate inegalitățile și pentru a consolida coeziunea socială.

(2) Părțile sprijină rolul transformator al politicilor și sistemelor de protecție socială, care încurajează echitatea, promovează incluziunea socială și dialogul cu partenerii sociali și consolidează creșterea economică favorabilă incluziunii, echitabilă și durabilă. Părțile vizează crearea unor sisteme de protecție socială de stat care devin treptat universale, inclusiv prin adoptarea unor niveluri minime de protecție socială, acordând o atenție specială persoanelor aflate în situații vulnerabile.

(3) Părțile cooperează în sprijinul atingerii și menținerii unei creșteri a veniturilor pentru procentul inferior de 40 % din populație la o rată mai mare decât media națională.

(4) Părțile depun eforturi pentru a asigura că toate persoanele care lucrează în sectorul formal beneficiază de securitate socială. De asemenea, ele depun eforturi pentru a mări numărul de persoane din sectorul informal și din economia rurală care au acces la securitatea socială, cu scopul de a ajunge treptat la acoperire universală.

(5) Părțile elaborează inițiative pentru a sprijini tranziția de la economia informală la cea formală, inclusiv accesul la credite și microfinanțare și măsuri consolidate de protecție socială.

(6) Părțile promovează și facilitează dialogul dintre organizațiile patronale și sindicale din economia formală și informală și organizațiile societății civile, inclusiv prin consolidarea capacităților.

ARTICOLUL 36

Munca decentă

(1) Părțile sprijină, la nivel de macroeconomie, în materie de ocupare a forței de muncă și în domeniul social, elaborarea și punerea în aplicare a unor politici axate pe ocuparea integrală și productivă a forței de muncă și pe condiții de muncă decente pentru toți, în special pentru tineret și femei, precum și pentru persoanele și grupurile vulnerabile.

(2) Părțile dezvoltă și mențin piețe ale forței de muncă favorabile incluziunii și cu o funcționare corespunzătoare și adoptă măsuri prin care abordează economia informală și previn practicile neloiale în domeniul muncii.

(3) Părțile sprijină măsurile care asigură egalitatea de șanse în ceea ce privește încadrarea în muncă și egalitatea de remunerarea pentru o muncă de valoare egală și garantează un concediu pentru creșterea copilului plătit și adecvat, atât în sectorul public, cât și în cel privat. Ele adoptă măsuri de prevenire a tuturor formelor de discriminare la locul de muncă și de protecție împotriva acestora, asigură respectarea drepturilor fundamentale la locul de muncă și îmbunătățesc condițiile de securitate și sănătate pentru lucrători.

(4) Părțile acționează în vederea eliminării muncii copiilor, tratând cu prioritate cele mai grave forme ale acesteia.

ARTICOLUL 37

Persoanele cu handicap

(1) Părțile promovează, protejează și asigură exercitarea deplină și egală a tuturor drepturilor omului de către toate persoanele cu handicap, în vederea punerii în aplicare cu eficacitate a Convenției privind drepturile persoanelor cu handicap.

(2) Părțile iau măsuri pentru a asigura integrarea deplină în societate a persoanelor cu handicap și participarea acestora în toate sferele vieții publice și private, inclusiv în chestiunile democratice și politice și în procesele decizionale. Părțile previn, combat și elimină orice practică dăunătoare și toate formele de exploatare, violență, abuz sau discriminare împotriva persoanelor cu handicap și protejează rudele, îngrijitorii sau intermediarii împotriva discriminării pe baza asocierii lor cu persoanele cu handicap.

(3) Părțile promovează accesul în condiții de egalitate și fără bariere la servicii sociale, transport și alte infrastructuri fizice, precum și la activități recreative și culturale pentru persoanele cu handicap și sprijină metodele alternative de comunicare, când este cazul, pentru a permite integrarea deplină a acestora în societate.

(4) Părțile promovează accesul egal la piețele forței de muncă, interzicând orice discriminare pe motive de handicap în ceea ce privește toate formele și condițiile de încadrare în muncă. Ele sprijină încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap în sectorul public și în cel privat prin politici specifice și măsuri de stimulare, inclusiv pentru desfășurarea de activități independente și antreprenoriat.

ARTICOLUL 38

Cultura, sportul și contactele între oameni

(1) Părțile sprijină cultura, ca motor al dezvoltării durabile și economice. Ele creează un mediu propice inovării, diversității și dezvoltării culturale, precum și creării, protecției, producerii și distribuției de opere culturale. Ele încurajează utilizarea de noi tehnologii ale informației și comunicațiilor pentru a-și promova cultura.

(2) Părțile consolidează protecția și promovarea patrimoniului cultural material și imaterial, precum și diversitatea expresiei culturale, în vederea îmbunătățirii înțelegerii reciproce și a promovării unor schimburi culturale echilibrate.

(3) Părțile depun eforturi pentru a promova mobilitatea profesioniștilor din domeniul culturii și circulația operelor de artă și pentru a desfășura inițiative comune în diferite sectoare culturale și creative. Ele încurajează schimburile și dialogul interculturale la nivelul organizațiilor de tineret și al societății civile din Africa și UE.

(4) Părțile sprijină dezvoltarea industriilor creative. Ele acționează în vederea instituirii unor măsuri de sprijin prin care să stimuleze creația artistică și să faciliteze schimbul de expresii artistice.

(5) Părțile promovează sportul, ca motor al dezvoltării durabile, al incluziunii sociale, al nediscriminării și al promovării drepturilor omului. Ele depun eforturi pentru a dezvolta structuri adecvate și pentru a încuraja participarea oamenilor la activități sportive și la alte activități de educație fizică. Ele sprijină sportul și ca mijloc de dialog și cooperare interculturală între națiuni, de prevenire a conflictelor și a violenței și de reconciliere în urma conflictelor.

CAPITOLUL 3

POPULAȚIA ȘI DEZVOLTAREA

ARTICOLUL 39

Demografia

(1) Părțile recunosc necesitatea de a gestiona oportunitățile și provocările schimbărilor demografice, pentru a îndeplini mai bine aspirațiile și speranțele generațiilor viitoare din Africa și din UE.

(2) Părțile asigură culegerea, analizarea, stocarea și difuzarea sistematică de statistici și date referitoare la întreaga populație, în conformitate cu standardele de etică, de confidențialitate și de respectare a vieții private, și țin seama de date și tendințe în planurile lor de dezvoltare.

(3) Părțile emancipează tinerii și femeile și investesc în aceștia, recunoscându-le rolul esențial pe care îl au în procesele demografice. Părțile promovează drepturile omului în cazul femeilor și al tinerilor și le oferă educația și competențele de care au nevoie. Ele mobilizează investiții și deblochează oportunități economice, astfel încât să valorifice potențialul unor populații mari de tineri.

ARTICOLUL 40

Egalitatea de gen și emanciparea femeilor

(1) Părțile își consolidează cooperarea în scopul îmbunătățirii și al extinderii participării și oportunităților egale pentru toți, în toate sectoarele vieții politice, economice, sociale și culturale. Ele se asigură că perspectiva de gen este integrată sistematic în toate politicile și programele.

(2) Părțile cooperează pentru a promova dezvoltarea umană și socială a femeilor și a fetelor. Ele depun eforturi de îndepărtare a tuturor barierelor din domeniul sănătății și al educației, pentru a elimina disparitățile de gen. Părțile acționează în favoarea accesului universal și egal la educația formală și la formarea profesională, pentru a valorifica întregul potențial al femeilor și al fetelor și pentru a contribui la realizarea aspirațiilor acestora. Ele se asigură că dimensiunea de gen este luată în considerare în materialele de învățare și în metodele de predare și încurajează femeile și fetele să urmeze studii în disciplinele STIM.

(3) Părțile facilitează accesul egal al femeilor la oportunități economice, încadrare în muncă, credite și servicii financiare, precum și la controlul și utilizarea terenurilor și a altor active productive. Ele sprijină antreprenoarele, elimină diferențele de remunerare dintre femei și bărbați, precum și reglementările și practicile discriminatorii. Ele iau măsuri eficace pentru identificarea și combaterea actelor de sexism și pentru abordarea cauzelor profunde ale discriminării de gen, cum ar fi normele sociale negative și stereotipurile de gen, inclusiv în mass-media.

(4) Părțile consolidează capacitatea fetelor și a femeilor de a se face auzite și participarea acestora la viața politică, prin măsuri de realizare a parității de gen în procesele electorale, de politică și de guvernanță și în funcții guvernamentale de rang înalt, inclusiv în cadrul organelor constituționale și al întreprinderilor de stat, și promovează rolul activ al acestora în eforturile de consolidare a păcii și de reconciliere.

(5) Părțile adoptă acte legislative care protejează femeile și fetele de toate formele de violență, inclusiv de violența sexuală și bazată pe gen, de exploatarea și abuzul sexual și de traficul de persoane, și asigură respectarea respectivelor acte legislative.

(6) Părțile se angajează să pună în aplicare pe deplin și în mod eficace Declarația și Platforma de acțiune de la Beijing, Programul de acțiune al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și rezultatele conferințelor de revizuire a acestora. Ele insistă într-o și mai mare măsură asupra necesității unui acces universal la informații și la o educație cuprinzătoare de calitate și la prețuri convenabile în materie de sănătate sexuală și reproductivă, luând în considerare Orientările tehnice internaționale privind educația sexuală, elaborate de UNESCO, precum și asupra necesității furnizării de servicii relevante de asistență medicală. Ele promovează și încurajează ratificarea și punerea în aplicare eficace a Protocolului la Carta africană a drepturilor omului și popoarelor referitor la drepturile femeilor în Africa și sprijină punerea în aplicare eficace a Planului de acțiune de la Maputo 2016-2030, după caz.

ARTICOLUL 41

Tineretul

(1) Părțile sprijină antreprenoriatul în rândul tinerilor, se angajează să asigure încadrarea decentă în muncă a tinerilor, inclusiv prin sprijinirea acestora la dobândirea de competențe relevante pe piața forței de muncă prin educație, formare profesională și tehnică și acces îmbunătățit la tehnologiile digitale, și facilitează accesul la terenuri și credite. Ele creează servicii de ocupare a forței de muncă favorabile tineretului, pentru a conecta tinerii la oportunitățile de angajare.

(2) Părțile cooperează pentru a emancipa tinerii și acționează în vederea creării spațiului necesar pentru includerea activă a tinerilor în procesele decizionale și pentru participarea acestora la viața democratică și politică, precum și la eforturile de consolidare a păcii și de reconciliere. Ele promovează politici și programe pentru tineretul marginalizat, inclusiv programe de susținere a cauzelor tineretului, pentru a-i oferi acestuia ocazia și motivația de a se reintegra în societate.

(3) Părțile sprijină inițiativele menite să asigure accesul la servicii de bază de calitate pentru toți copiii, să prevină recrutarea și utilizarea copiilor în situații de conflict și să pună capăt tuturor formelor de violență și practicilor dăunătoare împotriva copiilor, inclusiv căsătoriei copiilor, căsătoriei timpurii și căsătoriei forțate, muncii copiilor, maltratării copilului și pedepselor corporale, cu un accent deosebit pe copiii aflați în situații de vulnerabilitate.

ARTICOLUL 42

Urbanizarea și dezvoltarea rurală durabilă

(1) Părțile stimulează potențialul de centre de creștere durabilă și favorabilă incluziunii și de inovare pe care îl au orașele.

(2) Părțile promovează amenajarea durabilă a teritoriului și gestionarea echitabilă a piețelor funciare, acordând o atenție deosebită transparenței și reglementării achizițiilor de terenuri și drepturilor de proprietate. Ele promovează, de asemenea, mobilitatea urbană durabilă și orașele inteligente și sigure, care valorifică oportunitățile create de digitalizare și de tehnologii. Ele integrează soluțiile durabile în materie de producere a energiei și de eficiență energetică, încurajează utilizarea productivă a energiei, îmbunătățesc gestionarea deșeurilor și combat toate formele de poluare. Părțile îmbunătățesc soluțiile de mobilitate urbană și asigură faptul că serviciile și infrastructurile sunt concepute astfel încât să respecte clima și mediul și că resursele sunt utilizate în mod eficient. Ele consolidează reziliența orașelor la șocuri și valorifică oportunitățile pentru o economie caracterizată de emisii scăzute și de reziliență la schimbările climatice.

(3) Părțile promovează o dezvoltare teritorială echilibrată a economiilor și comunităților rurale, cu un accent special pe ocuparea forței de muncă și pe generarea de venituri. Ele accelerează diversificarea rurală prin adăugarea de valoare la produsele locale și prin exploatarea resurselor naturale și culturale. Ele promovează politici teritoriale și urbane favorabile incluziunii, echilibrate și integrate, precum și coordonarea guvernamentală pe mai multe niveluri, implicând în mod activ autoritățile și comunitățile locale și construind legături mai puternice între zonele rurale și cele urbane.

TITLUL III

MEDIUL, GESTIONAREA RESURSELOR NATURALE ȘI SCHIMBĂRILE CLIMATICE

ARTICOLUL 43

Părțile iau măsuri ambițioase de atenuare a schimbărilor climatice și de adaptare la acestea, de protecție a mediului și de îmbunătățire a calității acestuia și de gestionare durabilă a resurselor naturale, cu scopul de a stopa și de a inversa schimbările climatice și degradarea mediului și de a realiza o dezvoltare durabilă. Ele adoptă măsuri specifice de reducere și prevenire a pierderii biodiversității, de menținere și refacere a ecosistemelor, de protecție a florei și faunei sălbatice și de combatere a comerțului ilegal cu aceasta, de promovare a gestionării durabile a apei, a terenurilor și a altor resurse naturale, de consolidare a guvernanței oceanelor, de combatere a tuturor formelor de poluare, de promovare a unei gestionări raționale a deșeurilor și de consolidare a rezilienței la dezastrele naturale. Părțile conlucrează pentru a împiedica efectele schimbărilor climatice și degradarea mediului să continue să acționeze ca factor de multiplicare a amenințărilor, ceea ce are implicații grave pentru pace și securitate. Ele accelerează tranziția spre căi de dezvoltare mai verzi în sectoarele economice cheie, promovează economiile circulare și utilizarea eficientă a resurselor și sprijină energia curată și durabilă și tehnologiile cu emisii scăzute de dioxid de carbon, asigurându-se că creșterea economică are loc în strânsă legătură cu tranziția spre emisii scăzute și spre durabilitatea mediului. Părțile depun eforturi pentru a crea alianțe eficace pe scena internațională, cu scopul de a impulsiona acțiunea la nivel mondial. Ele consolidează capacitatea de punere în aplicare a acordurilor multilaterale de mediu la care sunt părți și integrează durabilitatea mediului, obiectivele legate de schimbările climatice și urmărirea creșterii durabile din punctul de vedere al mediului în politicile, planurile și investițiile naționale și locale. Ele promovează implicarea constructivă a autorităților locale, a societății civile și a sectorului privat, precum și respectarea drepturilor tuturor, inclusiv ale popoarelor indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene (UNDRIP), și ale comunităților locale.

CAPITOLUL 1

DURABILITATEA MEDIULUI ȘI GESTIONAREA RESURSELOR NATURALE

ARTICOLUL 44

Biodiversitatea și ecosistemele

(1) Părțile cooperează pentru a asigura conservarea, protecția și refacerea biodiversității și a ecosistemelor, astfel încât serviciile economice, sociale și culturale semnificative pe care le furnizează acestea să continue să sprijine bunăstarea umană și creșterea economică. Ele concep și pun în aplicare strategii și planuri de acțiune naționale în materie de biodiversitate, în concordanță cu Convenția privind diversitatea biologică și cu protocoalele la aceasta.

(2) Părțile adoptă acte legislative și strategii integrate pentru înglobarea considerentelor de biodiversitate în toate sectoarele relevante. Ele sprijină opțiunile inovatoare, cum ar fi soluțiile bazate pe natură sau agroecologia, precum și valorizarea serviciilor ecosistemice, pentru mărirea la maximum a gradului de integrare a biodiversității.

(3) Părțile adoptă o abordare incluzivă pentru tratarea principalilor factori ai pierderii habitatelor, cum ar fi schimbarea destinației terenurilor, extinderea agriculturii de subzistență și dezvoltarea agriculturii comerciale, a zonelor urbane și a infrastructurilor energetice. Ele iau măsuri pentru a controla exploatarea pădurilor, defrișarea pentru cultivare, incendiile, pășunatul animalelor și speciile invazive. Ele protejează, conservă și promovează utilizarea durabilă și refacerea pădurilor, a suprafețelor împădurite, a pășunilor, a zonelor umede și a altor zone acoperite cu vegetație. Ele mențin și îmbunătățesc diversitatea speciilor și cea genetică ale plantelor și animalelor terestre, de apă dulce și marine.

(4) Părțile își intensifică eforturile de instituire a unor zone protejate pentru conservarea biodiversității, de gestionare eficace a acestora și de îmbunătățire a guvernanței lor.

(5) Părțile consolidează implicarea comunităților locale și a popoarelor indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene (UNDRIP), în conservarea ecosistemelor, inclusiv prin promovarea turismului prietenos cu mediul și durabil și prin crearea de locuri de muncă și de alte oportunități economice.

ARTICOLUL 45

Economia circulară

(1) Părțile previn sau reduc la minimum generarea de deșeuri la sursă. Ele măresc posibilitățile de reutilizare și de reciclare, precum și eficiența de utilizare a resurselor, pentru a adapta producția și consumul la realizarea unei economii circulare, inclusiv prin servicii adecvate de colectare și sortare a deșeurilor și prin inițiative și instalații de reciclare raționale din punct de vedere ecologic. Ele se angajează să adopte politici privind economia circulară pentru a proteja mediul și sănătatea umană, pentru a mări eficiența produselor din punct de vedere energetic și din punctul de vedere al utilizării resurselor, pentru a extinde posibilitățile de alegere ale consumatorilor și pentru a îmbunătăți gestionarea deșeurilor.

(2) Părțile instituie cadrele de reglementare și mecanismele de asigurare a respectării legislației care sunt necesare la nivel intern pentru gestionarea rațională din punct de vedere ecologic a substanțelor chimice și a deșeurilor și pentru punerea în aplicare a acordurilor multilaterale relevante. Ele iau măsurile necesare pentru a combate depozitarea în gropile de gunoi a deșeurilor periculoase, inclusiv a materialelor radioactive și a deșeurilor chimice și organice, și comerțul ilegal cu acestea, în conformitate cu dispozițiile Convenției de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora și luând în considerare dispozițiile Convenției de la Bamako privind interzicerea importului de deșeuri periculoase în Africa, precum și privind controlul mișcărilor transfrontaliere și gestionarea deșeurilor periculoase în Africa. Părțile previn sau reduc la minimum substanțele periculoase din ciclurile materialelor și gestionează substanțele chimice din produse pe durata ciclului lor de viață. Ele sprijină luarea de decizii în cunoștință de cauză cu privire la măsurile corespunzătoare de protecție a mediului și a sănătății umane, inclusiv împotriva poluării rezultate din gestionarea necorespunzătoare a deșeurilor, și de remediere a daunelor conexe aduse mediului.

(3) Părțile combat cu eficacitate toate formele de poluare. Ele iau măsuri care vizează detectarea, prevenirea și raportarea poluării. Ele își intensifică eforturile de prevenire a poluării cu materiale plastice și de îndepărtare a materialelor plastice și a microplasticelor din mediu. Părțile analizează posibilitățile de consolidare a cooperării în ceea ce privește combaterea poluării atmosferice. Ele sensibilizează publicul, inclusiv prin intermediul campaniilor de intervenție de proximitate, cu privire la riscurile pe care le prezintă poluarea pentru sănătatea publică și pentru mediu și cu privire la beneficiile multiple pe care le are îmbunătățirea calității aerului.

ARTICOLUL 46

Guvernanța oceanelor

(1) Părțile consolidează guvernanța oceanelor, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării, pentru a garanta siguranța, securitatea, curățenia și gestionarea durabilă a oceanelor, reducând presiunile asupra oceanelor și a mărilor, promovând dezvoltarea durabilă a economiei albastre și consolidând cunoștințele privind oceanele.

(2) Părțile asigură conservarea și gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor marine vii la nivel bilateral, regional și multilateral, în special în contextul acordurilor de parteneriat în domeniul pescuitului sustenabil (APPS-uri) și al organizațiilor regionale de gestionare a pescuitului (ORGP-uri).

(3) Părțile mențin sau adoptă inițiative de combatere a pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN), inclusiv, când este cazul, punerea în aplicare a unor politici și măsuri de excludere a produselor INN din fluxurile comerciale. Ele promovează și pun în aplicare cu eficacitate măsuri de monitorizare, control și supraveghere și asigură respectarea acestor măsuri, printre care se numără programele de observare, sistemele de monitorizare a navelor, licențele și autorizațiile de pescuit, înregistrarea și raportarea capturilor, controlul transbordărilor, inspecțiile și controlul efectuat de statul portului, precum și măsurile asociate de asigurare a conformității, inclusiv sancțiunile prevăzute în reglementările interne, care vizează conservarea stocurilor de pește și prevenirea pescuitului excesiv.

(4) Părțile convin să ia măsurile necesare pentru a interzice anumite forme de subvenții pentru pescuit care contribuie la supracapacitate și la pescuitul excesiv, să elimine subvențiile care contribuie la pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat și să nu introducă astfel de noi subvenții, recunoscând că un tratament special și diferențiat al țărilor în curs de dezvoltare și al țărilor cel mai puțin dezvoltate din Africa, care să fie corespunzător și eficace, ar trebui să facă parte integrantă din negocierile Organizației Mondiale a Comerțului privind subvențiile în domeniul pescuitului.

(5) Părțile reduc presiunile asupra oceanelor protejând, conservând și refăcând ecosistemele costiere și marine, valorificând capitalul natural marin și costier și combătând poluarea marină, inclusiv deversările de petrol, distrugerea fundului mării, poluarea fonică și deșeurile marine, printre care se numără și materialele plastice și microplasticele provenite din surse situate pe continent și pe mare. Ele sprijină și se străduiesc să asigure reglementarea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) provenite de la nave și sprijină activ punerea în aplicare urgentă a Strategiei inițiale a Organizației Maritime Internaționale privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră provenite de la nave. Ele extind operațiunile de curățare a oceanelor și a coastelor, acordând o atenție deosebită zonelor de acumulare din marile vârtejuri oceanice.

(6) Părțile întreprind acțiuni legate de oceane care contribuie la atenuarea schimbărilor climatice și la adaptarea la acestea.

(7) Părțile elaborează măsuri privind conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității marine pe baza celor mai bune informații științifice disponibile.

(8) Părțile recunosc preocupările generale în legătură cu impactul pe care îl are asupra mediului și a biodiversității acestuia exploatarea minieră a fundului mării. Ele utilizează cele mai bune cunoștințe științifice disponibile, aplică principiul precauției și abordarea ecosistemică, promovează cercetarea și fac schimb de bune practici în domenii de interes reciproc legate de resursele minerale de pe fundul mării, pentru a asigura un management de mediu rațional al activităților de protecție și conservare a mediului marin și a biodiversității acestuia.

ARTICOLUL 47

Gestionarea terenurilor și degradarea terenurilor

(1) Părțile cooperează pentru a preveni degradarea terenurilor și a dezvolta strategii integrate pe termen lung pentru conservarea terenurilor și pentru gestionarea durabilă a acestora.

(2) Părțile promovează abordări integrate și adoptă măsuri de conservare și îmbunătățire a solului. Ele combat eroziunea și degradarea solului, precum și deteriorarea proprietăților sale fizice, chimice și biologice. Ele combat poluarea cauzată în mod specific de activitățile agricole, inclusiv de acvacultură și creșterea animalelor. Părțile asigură drepturi funciare și un regim funciar durabile și echitabile, gestionarea durabilă a terenurilor și a resurselor de apă și forestiere și crearea de oportunități economice durabile pentru populația din zonele rurale. Ele asigură faptul că formele neagricole de utilizare a terenurilor, inclusiv, dar nu numai, lucrările publice, mineritul și eliminarea deșeurilor, nu se soldează cu eroziune, poluare sau orice altă formă de degradare a terenurilor.

(3) Părțile iau măsuri pentru o amenajare a teritoriului și o infrastructură eficace care să consolideze reziliența în țările predispuse la pericole, îmbunătățind în același timp capacitățile de răspuns în caz de dezastre. Ele planifică și pun în aplicare măsuri de atenuare și reabilitare pe baza bunelor practici, a celor mai bune cunoștințe științifice și a cunoștințelor și experienței locale din zonele afectate de degradarea terenurilor.

ARTICOLUL 48

Pădurile

(1) Părțile promovează gestionarea durabilă a pădurilor și utilizarea durabilă a resurselor forestiere. Ele pun capăt defrișărilor și degradării pădurilor și combat exploatarea forestieră ilegală și comerțul aferent.

(2) Părțile sprijină inițiativele de refacere a peisajului forestier pentru a inversa fenomenul defrișărilor, creează rezerve forestiere, refac peisajele forestiere degradate, efectuează programe de împădurire, când este necesar, și limitează pășunatul forestier la sezoanele și intensitățile care vor permite regenerarea pădurilor.

(3) Părțile promovează lanțuri valorice durabile ale produselor agricole și forestiere de bază, acordând prioritate creării de locuri de muncă și altor oportunități economice în domeniul conservării ecosistemelor.

(4) Părțile sprijină punerea în aplicare a Planului de acțiune al UE referitor la asigurarea respectării legislației, la guvernare și la schimburile comerciale în domeniul forestier (FLEGT), inclusiv prin încheierea și punerea în aplicare a unor acorduri de parteneriat voluntar (APV-uri). Ele consolidează coerența și interacțiunile pozitive la nivelul țărilor între FLEGT și Programul Organizației Națiunilor Unite pentru reducerea emisiilor cauzate de despăduriri și de degradarea pădurilor (REDD+).

(5) Părțile consolidează implicarea autorităților și comunităților locale în protecția pădurilor. Ele sensibilizează publicul cu privire la defrișări la toate nivelurile și încurajează consumul de produse eficiente din punctul de vedere utilizării resurselor și din punct de vedere energetic care provin din păduri gestionate durabil. Ele promovează și sprijină utilizarea, de către populațiile locale, a unor combustibili alternativi și durabili pentru gătit.

ARTICOLUL 49

Flora și fauna sălbatică

(1) Părțile sprijină conservarea *in situ* a peisajelor Africii care sunt esențiale pentru conservarea biodiversității, în special a zonelor transfrontaliere protejate, care sunt habitate ale unor specii sălbatice esențiale, și creează condiții de conectivitate adecvată, pentru a permite migrarea speciilor sălbatice și adaptarea ariei de răspândire a speciilor la schimbările climatice. Ele consolidează, de asemenea, agențiile responsabile cu zonele protejate și promovează implicarea comunităților rurale în gestionarea durabilă a florei și faunei sălbatice și a suprafețelor împădurite.

(2) Părțile combat traficul cu specii de floră și faună sălbatică prin sprijinirea elaborării și a asigurării respectării unor politici și acte cu putere de lege prin care acest trafic să fie considerat o infracțiune gravă, consolidând măsurile de combatere a braconajului și de monitorizare a aplicării legii și promovând coordonarea internațională în contextul Consorțiul internațional pentru combaterea infracțiunilor împotriva speciilor sălbatice (ICCWC), inclusiv al Convenției privind comerțul internațional cu specii ale faunei și florei sălbatice pe cale de dispariție (CITES) și al altor cadre internaționale relevante. Ele sensibilizează publicul, educând și influențând consumatorii, distrugând stocurile și promovând diplomația și acțiunile de susținere a cauzelor la nivel înalt.

(3) Părțile sprijină eforturile de promovare a consumului durabil de vânat tropical, dezvoltând, în același timp, surse alternative de proteine la prețuri convenabile și mijloace de subzistență durabile.

ARTICOLUL 50

Gestionarea apei și a apelor dulci

(1) Părțile își gestionează resursele de apă într-un mod durabil, în vederea menținerii unor niveluri ridicate din punct de vedere cantitativ și calitativ. Ele promovează gestionarea integrată a resurselor de apă și pun în aplicare politici pentru planificarea, conservarea, gestionarea, utilizarea și dezvoltarea apelor subterane și de suprafață și pentru colectarea și utilizarea apelor pluviale. Părțile protejează și refac sursele de apă și ecosistemele acvatice, previn poluarea apei, colectează și epurează apele uzate și creează condițiile pentru o dezvoltare urbană rațională din punct de vedere ecologic. Ele optimizează contribuția sectorului apei, în vederea atenuării schimbărilor climatice și a adaptării la acestea.

(2) Părțile promovează cooperarea pentru gestionarea transfrontalieră a resurselor de apă în vederea realizării durabilității apelor dulci și a prevenirii degradării terenurilor și a deșertificării, consolidând reziliența la pericolele care au legătură cu apa, cum ar fi inundațiile, seceta și poluarea, inclusiv prin intermediul sistemelor de colectare și de stocare a apei, și prevenind riscurile de conflicte.

(3) Părțile sprijină gestionarea durabilă a apei și buna guvernanță a apei la toate nivelurile. Ele consolidează dialogul și încurajează parteneriatele dintre autoritățile publice, sectorul privat și societatea civilă.

(4) Părțile promovează exploatarea și gestionarea durabilă a pescuitului de apă dulce în vederea menținerii unor stocuri de pește sănătoase și a reducerii la minimum a oricăror efecte negative asupra mediului natural. Ele combat pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat, care încalcă actele interne cu putere de lege. Părțile consolidează capacitățile, promovează cooperarea regională și adoptă măsuri de îmbunătățire a gestionării și guvernanței pescuitului de apă dulce la nivel național și regional. Ele integrează atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea în activitățile de pescuit și acvacultură de apă dulce, promovează refacerea și conservarea ecosistemelor acvatice și a biodiversității acestora și combat toate formele de poluare care afectează lacurile și râurile.

CAPITOLUL 2

SCHIMBĂRILE CLIMATICE ȘI DEZASTRELE NATURALE

ARTICOLUL 51

Acțiunile climatice

(1) Părțile urmăresc obiectivele Convenției-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice și se ghidează după principiile acesteia. Ele adoptă politici și programe interne cuprinzătoare și favorabile incluziunii în domeniul climei, pentru a accelera punerea în aplicare a Acordului de la Paris.

(2) Părțile formulează, comunică și mențin contribuții stabilite la nivel național (CSN-uri) succesive și ambițioase, elaborează și pun în aplicare planuri naționale de adaptare (PNA-uri) ambițioase, după caz, elaborează viziuni pe termen lung în direcția unei dezvoltări caracterizate de emisii scăzute și de reziliență la schimbările climatice și investesc în capacitățile de atenuare a schimbărilor climatice și de adaptare la acestea. Părțile dezvoltă sisteme de monitorizare, raportare și verificare (MRV), precum și sisteme de evaluare, pentru a urmări progresele înregistrate în domeniul politicilor climatice.

(3) Părțile concep strategii pe termen lung pentru reducerea emisiilor generate de sectorul transporturilor (transportul rutier, aerian și maritim). Ele promovează mobilitatea urbană inteligentă și încurajează punerea în aplicare a unor abordări de politică și a unor stimulente pozitive pentru reducerea emisiilor rezultate din gestionarea nedurabilă a terenurilor, din defrișări și din degradarea pădurilor. Ele se implică în acțiuni de promovare a energiei din surse regenerabile și a eficienței energetice și încurajează țările să se angajeze în tranziția energetică. Părțile elimină treptat subvențiile ineficiente pentru combustibilii fosili, care încurajează risipa, reducând la minimum posibilele efecte negative asupra dezvoltării lor, astfel încât să protejeze populația săracă și comunitățile afectate. Ele consolidează cooperarea internațională pentru conservarea și îmbunătățirea, după caz, a absorbanților și rezervoarelor de gaze cu efect de seră (GES).

(4) Părțile promovează o reducere treptată ambițioasă a hidrofluorocarburilor, în temeiul Protocolului de la Montreal privind substanțele care epuizează stratul de ozon, cooperând în sprijinul ratificării Amendamentului de la Kigali, și acționează în vederea asigurării punerii rapide în aplicare a acestuia, astfel încât să realizeze o reducere treptată ambițioasă pe plan mondial a producției și consumului de hidrofluorocarburi.

(5) Părțile recunosc amenințarea pe care schimbările climatice și degradarea mediului o reprezintă pentru pace și securitate, în special în situații de fragilitate și pentru țările cele mai vulnerabile, și iau măsuri în acest sens. Ele întreprind demersuri de consolidare a măsurilor de adaptare și reziliență și colaborează unele cu altele în această privință, pentru a asigura prevenirea conflictelor prin intermediul unor sisteme de alertă timpurie, ținând seama de provocările în materie de securitate legate de efectele nefaste ale schimbărilor climatice și de factorii de risc de mediu, și pentru a consolida legătura dintre alerta timpurie și acțiunea timpurie în toate domeniile de politică, inclusiv prin evaluări ale riscurilor și ale impactului.

(6) Părțile vizează să evite, să reducă la minimum și să abordeze pierderile și daunele asociate cu efectele nefaste ale schimbărilor climatice, inclusiv cu fenomenele meteorologice extreme și evenimentele cu declanșare lentă, în cadrul eforturilor pe care le depun pe plan intern și internațional și, în acest context, recunosc rolul important al dezvoltării durabile în reducerea riscului de pierderi și daune.

(7) Părțile întreprind acțiuni pentru a alinia fluxurile financiare la o evoluție către o dezvoltare cu un nivel scăzut de emisii de gaze cu efect de seră și rezilientă la schimbările climatice.

(8) Părțile vizează îmbunătățirea cunoștințelor și a capacității în ceea ce privește opțiunile și instrumentele de politică și bunele practici de îmbunătățire a eficienței de utilizare a resurselor de-a lungul întregului ciclu de viață al resurselor naturale și al produselor. Ele colaborează în vederea consolidării capacității umane și instituționale în domeniul științific și tehnic pentru întreprinderea de acțiuni climatice și pentru gestionarea și monitorizarea mediului la toate nivelurile relevante, acordând o atenție deosebită țărilor celor mai vulnerabile. Ele promovează utilizarea tehnologiilor spațiale și a sistemelor informatice.

(9) Părțile consolidează coordonarea la toate nivelurile de guvernanță pentru a încuraja autoritățile locale și pentru a le crea acestora condițiile necesare să își asume și să își ducă la îndeplinire angajamente ambițioase în materie de climă și energie. Ele promovează sinergii între administrația publică, organizațiile societății civile și întreprinderile private și încurajează participarea sectorului privat la evoluția către o economie cu emisii scăzute de gaze cu efect de seră și rezistentă la schimbările climatice, inclusiv prin activități comune de cercetare. Ele promovează inițiativele existente, cum ar fi Convenția globală a primarilor pentru climă și energie, și sprijină punerea în aplicare a planurilor de acțiune ale inițiativelor respective.

ARTICOLUL 52

Seceta și deșertificarea

(1) Părțile combat deșertificarea prin aducerea de îmbunătățiri în ceea ce privește guvernanța funciară, combaterea degradării terenurilor și gestionarea durabilă a terenurilor și a apei. Ele accelerează progresele în ceea ce privește punerea în aplicare a planurilor naționale de acțiune elaborate în temeiul Convenției ONU pentru combaterea deșertificării (UNCCD), a obiectivelor acesteia referitoare la neutralitatea din punctul de vedere al degradării terenurilor și a altor inițiative internaționale și regionale, inclusiv a inițiativei „Marele zid verde”.

(2) Părțile cooperează în scopul pregătirii și al reacției la situații de urgență cauzate de secetă și acționează în vederea măririi rezilienței la degradarea mediului, la deșertificare, la amenințările conexe la adresa sănătății și la crizele umanitare prin abordarea factorilor de vulnerabilitate.

ARTICOLUL 53

Reziliența la dezastrele naturale

(1) Părțile cooperează pentru a consolida reziliența oamenilor, a societăților și a infrastructurilor la dezastrele naturale, ținând seama de impactul schimbărilor climatice. Ele promovează schimbul de informații și de bune practici cu privire la punerea în aplicare și monitorizarea Cadrului de la Sendai pentru reducerea riscurilor de dezastre în perioada 2015-2030 prin strategii integrate naționale și locale.

(2) Părțile promovează gestionarea riscurilor de dezastre, inclusiv evaluarea cuprinzătoare a riscurilor, punerea în aplicare a planurilor de reducere a riscurilor la toate nivelurile, consolidarea legăturii dintre reducerea riscurilor de dezastre și adaptarea la schimbările climatice, precum și culegerea și utilizarea de statistici privind dezastrele și de date privind pierderile. Ele promovează dezvoltarea unei culturi a prevenirii riscurilor și a protecției financiare, inclusiv prin instrumente corespunzătoare și inovatoare, cum ar fi mecanismele de transfer al riscurilor.

(3) Părțile se pregătesc și răspund la situații de urgență cauzate de fenomene meteorologice extreme și de dezastre naturale, cum ar fi inundațiile și creșterea nivelului mării, eroziunea costieră și colmatarea. Ele cooperează pentru a evalua și a reduce impactul fenomenelor meteorologice extreme și al dezastrelor naturale.

(4) Părțile consolidează capacitatea de răspuns regional în caz de dezastre și de urgență, inclusiv mecanismele de protecție civilă, și capacitatea comunităților și instituțiilor locale, concentrându-se pe gospodăriile și grupurile cele mai vulnerabile și pe cele marginalizate.

(5) Părțile sprijină utilizarea tehnologiilor spațiale și a sistemelor informatice pentru îmbunătățirea măsurilor de prevenire, pregătire, răspuns și redresare.

TITLUL IV

PACEA ȘI SECURITATEA

ARTICOLUL 54

Părțile încurajează cooperarea și coordonarea la nivel regional, interregional, continental și mondial în ceea ce privește acțiunile de promovare și menținere a păcii și securității în Africa și Europa. Ele susțin eforturile și mecanismele comune de asigurare a păcii și de prevenire și combatere a terorismului și a extremismului violent, abordează toate formele de criminalitate organizată și de amenințări la adresa securității și sporesc securitatea maritimă, ținând seama de complexitatea tuturor provocărilor respective și de necesitatea de soluționare a cauzele profunde ale acestora. Ele cooperează pentru a asigura o finanțare durabilă pentru toate activitățile de pace și securitate.

ARTICOLUL 55

Cooperarea regională și multilaterală

(1) Părțile consolidează dialogul și cooperarea instituțională pentru a aborda provocările în materie de pace și securitate. Ele consolidează sprijinul pentru o operaționalizare mai eficientă a Arhitecturii africane pentru pace și securitate (APSA), astfel cum se preconizează în Agenda 2063 a UA. Ele încurajează sinergiile dintre APSA și Arhitectura de guvernanță africană, în concordanță cu agenda de reformă a UA.

(2) Părțile sprijină eforturile UA, ale comunităților economice regionale și ale mecanismelor regionale, precum și alte mecanisme de cooperare regională în materie de securitate în vederea realizării unor societăți pașnice, favorabile incluziunii și reziliente. Ele consolidează cooperarea dintre UA, UE și ONU, precum și cooperarea multilaterală cu alte organizații internaționale și țări terțe relevante, după caz.

(3) Părțile promovează asumarea responsabilității la nivel local, incluziunea, reziliența și durabilitatea tuturor acțiunilor, dialogând cu autoritățile, comunitățile și societatea civilă la nivel național și local.

ARTICOLUL 56

Conflictele și crizele

(1) Părțile acționează în vederea soluționării pașnice a tuturor conflictelor interstatale și intrastatale din Africa. Ele pun în aplicare o abordare integrată a conflictelor și crizelor, conformă cu dreptul internațional al drepturilor omului și cu dreptul internațional umanitar, aprofundându-și cooperarea strategică și intensificând acțiunile comune în toate etapele ciclului conflictual, de la prevenire și alertă timpurie până la consolidarea durabilă a păcii, prin mediere, gestionare a crizelor, stabilizare, precum și reforma sectorului de securitate.

(2) Părțile sprijină inițiativele și mecanismele de prevenire a conflictelor și evită periclitarea păcii și a securității. Părțile întreprind acțiuni coordonate pentru a aborda cauzele profunde ale conflictelor și crizelor, pentru a combate riscurile apariției și escaladării conflictelor violente și pentru a consolida sprijinul destinat inițiativelor diplomatice, eforturilor de mediere și dialogului multilateral de soluționare a litigiilor și a conflictelor prin mijloace pașnice. În scopul respectiv, ele sprijină operaționalizarea deplină a Sistemului continental de alertă timpurie (*Continental Early Warning System* – CEWS).

(3) Părțile cooperează în domeniul gestionării crizelor și al soluționării pașnice a conflictelor, inclusiv prin cooperarea dintre operațiile de pace conduse de Africa, operațiile UE de gestionare a crizelor și operațiile ONU de menținere a păcii, atunci când astfel de operații se desfășoară în aceeași zonă.

(4) Părțile cooperează în legătură cu stabilizarea în urma unui conflict, consolidează și sprijină punerea în aplicare a proceselor de soluționare a crizelor, însoțesc procesele constituționale și electorale și promovează justiția de tranziție, procesele de reconciliere și măsurile de reintegrare a victimelor conflictelor armate și ale războaielor. Ele sprijină reabilitarea și reconstrucția zonelor devastate de război.

(5) Părțile promovează Agenda privind femeile, pacea și securitatea (FPS) și Agenda privind tineretul, pacea și securitatea (TPS) și consolidează rolul activ al femeilor și al tineretului în pace și securitate, de la alerta timpurie, mediere și soluționarea conflictelor până la consolidarea și menținerea păcii, în concordanță cu rezoluțiile relevante ale Consiliului de Securitate al ONU (RCSONU), în special RCSONU 1325 (2000) și 2250 (2015), precum și cu politicile și deciziile UA și ale UE.

ARTICOLUL 57

Terorismul, extremismul violent și radicalizarea

(1) Părțile previn și combat terorismul în toate formele sale, abordând factorii care pot crea un mediu favorabil extremismului violent și radicalizării, inclusiv prin încurajarea toleranței religioase și a dialogului interconfesional, și răspunzând la provocările reprezentate de legăturile dintre terorism și criminalitatea transnațională organizată, cu respectarea deplină a statului de drept și a dreptului internațional, inclusiv a dreptului drepturilor omului, a dreptului refugiaților și a dreptului internațional umanitar.

(2) Părțile își consolidează cooperarea în scopul de a le crea persoanelor și comunităților condițiile necesare pentru a preveni actele de terorism, extremism violent și radicalizare și pentru a-și mări reziliența la acestea. Părțile depun eforturi să dialogheze cu toate părțile interesate relevante, inclusiv cu tinerii, liderii religioși și societatea civilă, să promoveze înțelegerea reciprocă, diversitatea și dialogul interconfesional, să identifice intervenții adaptate circumstanțelor și să combată acțiunile online și offline de recrutare, radicalizare și incitare la comiterea de acte teroriste. Ele cooperează în vederea consolidării sprijinului acordat victimelor terorismului.

(3) Părțile cooperează în direcția punerii în aplicare a tuturor rezoluțiilor relevante ale Consiliului de Securitate al ONU, inclusiv a RCSONU 2396 (2017) și a RCSONU 2462 (2019), și ale Adunării Generale a ONU, precum și a convențiilor și instrumentelor internaționale, inclusiv a Strategiei globale a ONU de combatere a terorismului și a Planului de acțiune al ONU pentru prevenirea extremismului violent.

(4) Părțile își intensifică eforturile de a-și comunica unele altora atât informații, cât și cunoștințe și competențe de specialitate referitoare la grupările teroriste și rețelele de sprijin ale acestora, cu respectarea deplină a statului de drept și a dreptului internațional al drepturilor omului. Ele sprijină inițiativele de cooperare în materie de aplicare a legii și consolidează capacitatea de combatere a terorismului într-un mod compatibil cu drepturile omului, inclusiv prin instruirea și profesionalizarea forțelor de securitate. Ele cooperează pentru a suprima finanțarea terorismului prin identificarea, depistarea, confiscarea și înghețarea sau punerea sub sechestru a oricăror fonduri și a oricăror alte active utilizate sau alocate în scopul săvârșirii unui act terorist.

(5) Părțile împiedică autorii actelor teroriste, ai extremismului violent și ai radicalizării să achiziționeze arme de distrugere în masă.

ARTICOLUL 58

Criminalitatea organizată

(1) Părțile combat toate formele de criminalitate organizată, în special traficul de persoane, de arme de calibru mic și armament ușor, de droguri ilicite, de materiale periculoase, de proprietate culturală și de specii de floră și faună sălbatică, precum și infracțiunile împotriva mediului, prin îmbunătățirea gestionării controlului la frontiere, prin culegerea și schimbul de informații și date, precum și prin schimburi de cunoștințe și competențe de specialitate și de asistență tehnică. Ele adoptă măsuri legislative și de altă natură în conformitate cu Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și cu protocoalele adiționale la aceasta.

(2) Părțile abordează în mod corespunzător traficul de persoane, în concordanță cu standardele Convenției ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și ale Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii. Ele previn traficul de persoane prin consolidarea cooperării în domeniul aplicării legii și al justiției, pentru a combate impunitatea tuturor autorilor implicați în lanțul de trafic și prin descurajarea cererii din spatele tuturor formelor de exploatare. Ele asigură protecția adecvată a victimelor, ținând seama de specificitatea de gen a infracțiunii, femeile și fetele fiind vizate în mod disproporționat și în principal în scopul exploatării sexuale.

(3) Părțile adoptă măsuri legislative și de altă natură pentru a preveni și a combate introducerea ilegală de migranți, consolidând cooperarea în domeniul aplicării legii și al justiției în vederea investigării și a urmăririi penale a actelor de introducere ilegală de migranți și a infracțiunilor conexe, în conformitate cu Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și cu protocoalele adiționale la aceasta, inclusiv Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare.

(4) Părțile își consolidează cooperarea în vederea prevenirii și a combaterii utilizării instituțiilor lor financiare și a întreprinderilor și profesiilor nefinanciare desemnate pentru finanțarea terorismului și spălarea produselor provenite din activități infracționale, inclusiv din corupție. Ele fac schimb de informații și aplică măsurile corespunzătoare de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, pentru a asigura punerea în aplicare deplină și eficace a recomandărilor Grupului de Acțiune Financiară Internațională. Ele sprijină instituirea de acte legislative și organisme naționale în materie de recuperare a activelor, precum și confiscarea activelor provenite din săvârșirea de infracțiuni și mobilizarea acestora în scopuri de utilitate publică, extinzând răspunderea penală a autorilor infracțiunilor și a persoanelor care facilitează săvârșirea infracțiunilor și asigurând perturbarea fluxurilor financiare ilicite, privând infractorii de profituri.

(5) Părțile adoptă acte legislative și elaborează inițiative de combatere a criminalității, inclusiv a criminalității și violenței urbane. Ele promovează controlul armelor de foc în vederea prevenirii și reducerii efectelor negative ale violenței armate asupra societății și a oamenilor și în vederea creării unui mediu sigur pentru dezvoltarea durabilă. Ele combat toate formele de violență și sprijină victimele violenței.

ARTICOLUL 59

Armele de calibru mic și armamentul ușor

(1) Părțile promovează punerea în aplicare eficace a Tratatului privind comerțul cu arme și a Protocolului ONU împotriva fabricării și traficului ilegale de arme de foc, piese și componente ale acestora, precum și de muniții. Ele sprijină Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a Strategiei Uniunii Africane pentru controlul proliferării, circulației și traficului de arme de calibru mic și de armament ușor și Programul de acțiune al ONU pentru prevenirea, combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor sub toate aspectele sale.

(2) Părțile cooperează împotriva proliferării ilicite și a traficului ilicit de arme de calibru mic și armament ușor care susțin conflictele armate și terorismul și alimentează criminalitatea armată, precum furtul și braconajul de bovine, inclusiv prin îmbunătățirea gestionării stocurilor, distrugerea surplusului de arme și muniții, marcare, ținere de evidențe și urmărire, precum și prin controlul exporturilor și importurilor.

ARTICOLUL 60

Securitatea cibernetică și criminalitatea informatică

(1) Părțile depun eforturi să elaboreze și să pună în aplicare acte legislative și măsuri de menținere a unui mediu deschis, liber, securizat, stabil, accesibil și pașnic al tehnologiei informației și comunicațiilor. Ele acționează pentru a promova elaborarea și punerea în aplicare, în cadrul ONU, a normelor acceptate la nivel internațional cu privire la comportamentul responsabil în spațiul cibernetic, în deplină conformitate cu obligațiile internaționale în materie de drepturi ale omului.

(2) Părțile cooperează pentru prevenirea și combaterea criminalității informatice și a distribuției de conținut ilegal online. Ele fac schimb de informații cu privire la educația și formarea investigatorilor criminalității informatice, la investigarea criminalității informatice și la investigarea criminalistică a infracțiunilor informatice, asigurând în același timp un nivel ridicat de protecție a datelor cu caracter personal. Ele promovează o cultură a securității cibernetice și cooperează pentru prevenirea și combaterea criminalității informatice, bazându-se pe normele și standardele internaționale existente, inclusiv pe cele ale Convenției de la Budapesta privind criminalitatea informatică și ale Convenției Uniunii Africane privind securitatea cibernetică și protecția datelor cu caracter personal.

ARTICOLUL 61

Drogurile ilicite

(1) Părțile consolidează abordarea echilibrată, integrată și bazată pe dovezi a politicilor lor în materie de droguri. Ele depun eforturi să prevină și să combată cultivarea, producerea și traficul de droguri ilicite și de substanțe psihoactive, inclusiv prin adoptarea unor măsuri mai eficace de prevenire și de aplicare a legii în domeniul infracțiunilor legate de droguri, în conformitate cu obligațiile internaționale aplicabile în materie de drepturi ale omului.

(2) Părțile își intensifică și accelerează eforturile în ceea ce privește cererea, se implică în programe de prevenire și educație și iau măsurile necesare pentru abordarea impactului social al drogurilor și a impactului acestora asupra sănătății. Ele încurajează dialogul cu părțile interesate relevante, inclusiv cu societatea civilă, comunitatea științifică și mediul academic, pentru a aborda în mod eficace consumul ilicit de droguri.

ARTICOLUL 62

Securitatea maritimă

(1) Părțile iau, la nivel național, regional și continental, inițiative care contribuie la promovarea securității maritime, în special în Marea Roșie, Cornul Africii, Oceanul Indian și Golful Guineei. Ele promovează cooperarea dintre UA, UE și ONU și cooperarea cu organizațiile regionale și subregionale și încurajează complementaritatea eforturilor.

(2) Părțile cooperează pentru a combate toate tipurile de criminalitate organizată transnațională pe mare, inclusiv traficul de persoane, de arme de calibru mic și armament ușor, de droguri ilicite și de specii floră și faună sălbatică și introducerea ilegală de migranți. Ele descurajează, previn și reprimă actele de piraterie și de jaf armat pe mare, inclusiv furturile de petrol și gaze naturale, în vederea asigurării securității și caracterului deschis al rutelor comerciale.

(3) Părțile înmulțesc eforturile multilaterale pentru a răspunde cu eficacitate la infracțiunile comise în marea liberă. Ele elaborează măsuri de consolidare a capacității de aplicare a legii și a responsabilității statelor de coastă și a organizațiilor regionale și promovează coordonarea și schimbul de informații la nivel regional în vederea abordării amenințărilor maritime și a combaterii diferitelor forme de infracțiuni comise pe mare.

(4) Părțile dezvoltă și îmbunătățesc mecanismele interregionale de schimb de informații și încurajează supravegherea maritimă și conștientizarea situației din domeniul maritim, precum și cooperarea dintre pazele de coastă și marinele statelor de coastă.

(5) Părțile promovează și respectă libertatea mării libere, libertatea navigației și alte principii, drepturi și obligații prevăzute în dreptul internațional, promovând în același timp aplicarea universală a Convenției Națiunilor Unite asupra dreptului mării (UNCLOS), precum și a altor instrumente juridice internaționale relevante.

ARTICOLUL 63

Cooperarea în materie de aplicare a legii

(1) Părțile consolidează dialogul și cooperarea în materie de aplicare a legii, inclusiv prin intermediul cooperării strategice între organismele UA, cum ar fi AFRIPOL, și organisme ale UE, cum ar fi Europol, pentru a facilita prevenirea, depistarea, investigarea și urmărirea penală a activităților rețelelor transnaționale de criminalitate organizată și terorism din regiunea Africii și din UE.

(2) Părțile cooperează în cadrul activităților de căutare și salvare și în alte situații de urgență și încurajează statele să încheie acorduri bilaterale în acest context.

(3) Părțile consolidează cooperarea în ceea ce privește gestionarea integrată a frontierelor și îmbunătățesc culegerea și schimbul de informații și date.

(4) Părțile convin să acționeze în vederea îmbunătățirii capacităților polițienești, inclusiv prin programe specifice de formare a forțelor de poliție la nivel strategic, operațional și tactic, adaptate la realitățile contextului african.

TITLUL V

DREPTURILE OMULUI, DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNANȚA

ARTICOLUL 64

Părțile promovează societăți durabile și favorabile incluziunii care sunt reziliente și ancorate în instituții și procese decizionale caracterizate de asumarea răspunderii, eficacitate și transparență la toate nivelurile și în care drepturile omului, libertățile fundamentale, statul de drept și principiile democratice sunt respectate, promovate și împlinite. Ele depun eforturi pentru a accelera progresele în direcția egalității de gen. Ele asigură un spațiu deschis și propice în care persoanele și societatea civilă să își facă auzite aspirațiile și preocupările, să își exprime opiniile sau să participe la toate chestiunile politice, economice, sociale și culturale, contribuind la creşterea încrederii în instituțiile publice.

ARTICOLUL 65

Drepturile omului

(1) Părțile adoptă și pun în aplicare acte legislative care contribuie la protecția, promovarea și asigurarea împlinirii drepturilor omului, indiferent dacă acestea sunt civile, politice, economice, sociale sau culturale. Ele sprijină ratificarea, transpunerea în legislația internă și punerea în aplicare a Cartei africane a drepturilor omului și ale popoarelor, precum și a instrumentelor Arhitecturii de guvernanță africane (AGA).

(2) Părțile aplică pe deplin principiul nediscriminării, indiferent de criterii, cum ar fi sexul, originea etnică sau socială, religia sau convingerea, opinia politică sau de orice altă natură, handicapul, vârsta sau alt statut, acordând prioritate adoptării unei legislații cuprinzătoare privind egalitatea și combaterea discriminării. Ele iau măsuri pentru a asigura exercitarea deplină a tuturor drepturilor omului de către femei și fete și emanciparea acestora, inclusiv prin încurajarea semnării și a ratificării, când este încă necesar, și a punerii în aplicare a Protocolului la Carta africană a drepturilor omului și ale popoarelor privind drepturile femeilor din Africa. Părțile depun toate eforturile necesare pentru a promova și a proteja drepturile copilului, inclusiv prin încurajarea semnării și a ratificării, când este încă necesar, și a punerii în aplicare a Cartei africane privind drepturile și bunăstarea copilului. Ele adoptă măsuri de promovare a exercitării depline a drepturilor omului de către persoanele care aparțin minorităților, persoanele cu handicap și persoanele cu albinism, precum și de către popoarele indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene (UNDRIP).

(3) Părțile luptă în mod eficace împotriva impunității, asigurând statul de drept și funcționarea independentă, imparțială și eficace a sistemului de justiție. Ele garantează drepturile victimelor și ale supraviețuitorilor la despăgubiri adecvate, eficace și prompte.

(4) Părțile sprijină sistemul african al drepturilor omului, în special Comisia Africană pentru Drepturile Omului și ale Popoarelor și Curtea Africană a Drepturilor Omului și ale Popoarelor, în ghidarea statelor africane pe calea respectării obligațiilor care decurg din dreptul internațional al drepturilor omului. Ele respectă și mențin integritatea și independența acestor organisme și se asigură că toate statele africane respectă hotărârile Curții Africane a Drepturilor Omului și ale Popoarelor.

(5) Părțile consolidează capacitatea societății civile și protejează apărătorii drepturilor omului care acționează la nivel național, regional și continental. Ele cooperează pentru a sensibiliza publicul cu privire la drepturile omului, inclusiv prin cooperarea cu instituțiile naționale din domeniul drepturilor omului, cu sistemele de educație și cu mass-media.

ARTICOLUL 66

Egalitatea de gen

(1) Părțile asigură tuturor egalitatea în fața legii și accesul egal la justiție, protecție egală și beneficii egale din partea legii. Ele iau măsuri în scopul asigurării, al îmbunătățirii și al extinderii participării și oportunităților egale, în toate sferele vieții politice, economice, sociale și culturale. Ele se asigură că perspectiva de gen este integrată sistematic în toate politicile și programele.

(2) Părțile cooperează pentru a preveni și a elimina toate formele de violență sexuală și bazată pe gen, de discriminare și de hărțuire, precum și de violență domestică și combat traficul de persoane. Ele întreprind toate măsurile necesare pentru mobilizarea unei acțiuni concertate pentru a pune capăt căsătoriilor copiilor, căsătoriilor timpurii și căsătoriilor forțate, mutilării și tăierii organelor genitale feminine și altor practici vătămătoare care discriminează femeile și fetele. Părțile oferă sprijin victimelor și supraviețuitorilor tuturor formelor de violență. Părțile se angajează să pună în aplicare pe deplin, cu eficacitate și în mod nediscriminatoriu Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW), precum și protocolul opțional la aceasta.

(3) Părțile se asigură că drepturile sociale ale fetelor și femeilor sunt respectate și promovate, în special prin îndepărtarea tuturor barierelor din domeniul educației și al sănătății de calitate și prin eliminarea disparităților de gen. Ele consolidează drepturile economice ale femeilor și fetelor.

(4) Părțile se asigură că legislația în vigoare recunoaște dreptul fetelor și al femeilor de a participa pe deplin la toate domeniile vieții publice și creează condiții și oportunități pentru ca femeile să ocupe poziții egale, inclusiv în conducerea politică și în procesul decizional. Părțile consolidează rolul femeilor și promovează participarea acestora la toate nivelurile în domeniul păcii și securității, precum și în prevenirea și soluționarea conflictelor, a violenței și a extremismului.

ARTICOLUL 67

Democrația

(1) Părțile promovează și consolidează valorile și principiile universale ale democrației. Ele protejează separarea puterilor, promovează pluralismul politic și consolidează transparența, participarea și încrederea în procesele democratice, precum și încrederea dintre liderii politici și oameni, inclusiv prin sprijinirea ratificării și a punerii în aplicare a Cartei africane privind democrația, alegerile și guvernanța.

(2) Părțile asigură integritatea proceselor electorale prin garantarea unor alegeri favorabile incluziunii, transparente și credibile, respectând ciclurile electorale și dispozițiile constituționale, precum și suveranitatea. Ele promovează standardele internaționale și regionale și bunele practici de gestionare a alegerilor și consolidează comisiile electorale independente și imparțiale, asigurând condiții de concurență echitabile între toate partidele politice și toți candidații. Părțile consolidează cooperarea în ceea ce privește observarea alegerilor, inclusiv urmărirea modului în care sunt respectate recomandările formulate în cadrul observării alegerilor, după caz, precum și cooperarea cu UA și comunitățile economice regionale. Ele consolidează mecanismele naționale de soluționare în timp util a litigiilor legate de alegeri.

(3) Părțile consolidează capacitatea parlamentelor alese de a-și îndeplini rolul legislativ, bugetar și de supraveghere, respectând prerogativele tuturor membrilor acestora.

(4) Părțile adoptă acte cu putere de lege și norme administrative interne de recunoaștere a diferitelor niveluri de guvernare care au mandatul de a-și exercita atribuțiile conform competențelor delegate. Ele consolidează administrația locală și descentralizează puterea în favoarea autorităților locale alese în mod democratic, astfel cum se prevede în legislațiile naționale.

(5) Părțile promovează societăți favorabile incluziunii și pluraliste. Ele îndepărtează orice restricție privind libertatea de asociere, libertatea de exprimare și libertatea de întrunire pașnică. Ele mențin și extind un spațiu propice în care societatea civilă să își susțină cauzele și să participe la elaborarea politicilor, asigurând, de asemenea, libertatea și independența mass-mediei, astfel încât guvernele să ajungă la cele mai înalte niveluri de transparență și asumare a răspunderii în gestionarea afacerilor publice. Părțile încurajează relațiile constructive dintre state și cetățeni și sensibilizează publicul cu privire la principiile democratice și drepturile omului, inclusiv prin intermediul sistemelor de educație și al mass-mediei.

ARTICOLUL 68

Statul de drept și justiția

(1) Părțile cooperează în ceea ce privește consolidarea statului de drept și a instituțiilor de la toate nivelurile în administrarea justiției. Ele susțin independența sistemului judiciar și vizează asigurarea funcționării independente, imparțiale și eficace a sistemului de justiție și îmbunătățirea accesului eficace și echitabil al cetățenilor la justiție și la asistență judiciară.

(2) Părțile previn, condamnă și eradichează toate formele de tortură și alte tratamente și pedepse crude, inumane sau degradante aplicate de actori statali și nestatali indiferent de context, inclusiv în contextul terorismului, al gestionării crizelor și al migrației, sprijinind ratificarea și punerea în aplicare eficace a Convenției împotriva torturii și a protocolului opțional la aceasta.

(3) Părțile asigură investigarea și urmărirea penală corespunzătoare a încălcărilor dreptului internațional al drepturilor omului și a abuzurilor împotriva acestuia, precum și a încălcărilor dreptului internațional umanitar, inclusiv a crimelor de război, a crimelor împotriva umanității și a genocidului, precum și a recrutării de copii-soldați și a violenței sexuale, a violenței de gen și a violenței bazate pe identitatea de gen Ele consolidează legislația internă și sistemele judiciare interne, inclusiv printr-o cooperare interstatală eficace și prin asistență judiciară reciprocă pentru statele care doresc să urmărească penal la nivel intern cele mai grave infracțiuni internaționale.

(4) Părțile facilitează reformele în domeniul justiției, asigurând sisteme și proceduri judiciare modernizate, transparente și eficiente, oferind o formare adecvată și îmbunătățind accesul la legislație, jurisprudență și alte informații juridice, modernizând sistemele penitenciare și maximizând rolul de reabilitare al acestora și combătând încălcările drepturilor omului de către forțele de securitate.

ARTICOLUL 69

Buna guvernanță

(1) Părțile sprijină eforturile de consolidare a bunei guvernanțe prin promovarea culturii și a practicilor democratice, prin crearea unor instituții de guvernanță care își asumă răspunderea și sunt transparente și receptive la toate nivelurile și prin consolidarea acestor instituții, precum și prin inculcarea pluralismului politic, a transparenței și a toleranței. Ele sprijină punerea în aplicare deplină a instrumentelor Arhitecturii de guvernanță africane (AGA) și încurajează coordonarea și armonizarea eficace a politicilor de guvernanță în rândul statelor africane.

(2) Părțile consolidează capacitatea guvernelor de la toate nivelurile de a furniza servicii publice de calitate, de a asigura că administrația publică este eficace și transparentă, își asumă răspunderea și este favorabilă incluziunii, de a promova imparțialitatea și eficacitatea organelor de aplicare a legii și de a încuraja participarea cetățenilor și accesul la informațiile publice.

(3) Părțile sprijină utilizarea tehnologiilor digitale și accelerează implementarea unor soluții ușor de utilizat și simplificate în materie de e-guvernanță, ca mijloc de mărire a accesului la informațiile și serviciile publice și a disponibilității acestora, precum și de sporire a gradului de transparență și de asumare a răspunderii, prevenind în același timp abuzurile și promovând și protejând drepturile omului și libertățile fundamentale.

ARTICOLUL 70

Administrația publică, statisticile și datele cu caracter personal

(1) Părțile își consolidează capacitățile de elaborare și punere în aplicare a politicilor, dezvoltă un serviciu public profesionist și eficient, îmbunătățesc mecanismele legislative și de guvernanță și consolidează capacitatea guvernelor de a furniza servicii publice de calitate.

(2) Părțile asigură imparțialitatea, echitatea, respectarea garanțiilor procedurale și continuitatea în ceea ce privește furnizarea serviciilor publice și sprijină instituțiile care își asumă răspunderea și sunt favorabile incluziunii și transparente în ceea ce privește furnizarea unor servicii publice eficace și eficiente, inclusiv prin promovarea Cartei africane privind valorile și principiile serviciului și administrației publice.

(3) Părțile sprijină producerea, stocarea, gestionarea și difuzarea de date și informații statistice la nivel național, regional și continental, inclusiv prin promovarea Cartei africane privind statisticile drept cadru de politică pentru dezvoltarea statisticilor în Africa. Ele dezvoltă sisteme de identificare solide, securizate și favorabile incluziunii, pentru a asigura că fiecare cetățean african primește o identitate juridică, inclusiv prin consolidarea sistemului de statistici de stare civilă și referitoare la populație (*civil registration and vital statistics* – CRSV)

(4) Părțile asigură un nivel ridicat de protecție a dreptului la viață privată al fiecărei persoane în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în conformitate cu standardele multilaterale și cu instrumentele și practicile juridice internaționale existente. Ele depun eforturi să mențină regimuri solide de protecție a datelor și să asigure aplicarea eficace a acestora prin intermediul unor autorități de supraveghere independente.

ARTICOLUL 71

Corupția

(1) Părțile instituie și consolidează actele legislative, instituțiile și alte măsuri de prevenire și combatere a tuturor formelor de corupție, a fraudei, a infracțiunilor financiare ale întreprinderilor și a infracțiunilor conexe în sectorul public și în cel privat, inclusiv prin punerea în aplicare și promovarea standardelor și instrumentelor internaționale relevante, în special a Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. Ele adoptă măsurile legislative și de altă natură care sunt necesare pentru a preveni corupția și pentru a se asigura că legislația în materie de corupție este aplicată în mod eficace, că investigațiile și urmăririle penale se desfășoară în mod imparțial și că sancțiunile aplicate pentru corupție și infracțiunile legate de corupție sunt eficace, proporționale și disuasive. Ele adoptă măsuri legislative și de altă natură pentru a asigura o protecție eficace împotriva eventualelor represalii, inclusiv în contextul profesional, și împotriva intimidării avertizorilor care raportează cazuri de corupție și infracțiuni conexe și a martorilor care depun mărturie cu privire la astfel de infracțiuni, inclusiv protecția identității lor.

(2) Părțile adoptă măsuri legislative pentru a face posibile înghețarea și confiscarea produselor și instrumentelor sau a altor bunuri a căror valoare corespunde celei a unor astfel de produse și instrumente, provenite din acte de corupție și infracțiuni conexe. Ele cooperează pentru a recupera astfel de produse și instrumente și a le restitui proprietarilor legitimi anteriori ai acestora în țara de origine, conform Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. Ele adoptă măsuri legislative și de altă natură pentru a combate spălarea produselor corupției.

(3) Părțile asigură transparența și asumarea răspunderii în gestionarea resurselor publice, inclusiv a activelor recuperate și restituite. Ele încurajează acțiunile care sprijină valorile unei culturi a transparenței, a integrității și a legalității și o schimbare a atitudinii oamenilor față de practicile corupte. Părțile consolidează atât capacitățile, cât și cunoștințele și competențele de specialitate ale administrației publice în ceea ce privește combaterea corupției. Ele promovează înființarea de organisme specializate în domeniul anticorupției.

(4) Părțile cooperează în ceea ce privește investigarea actelor de corupție și a infracțiunilor conexe, inclusiv atunci când acestea sunt comise în cadrul tranzacțiilor comerciale internaționale.

ARTICOLUL 72

Guvernanța financiară

(1) Părțile promovează gestionarea solidă a finanțelor publice, inclusiv mobilizarea eficace și transparentă a veniturilor interne, gestiunea bugetară și utilizarea veniturilor publice în concordanță cu principiile inițiativei fiscale de la Addis Abeba. Ele promovează administrarea durabilă a datoriei publice, sistemele de achiziții publice durabile și sprijinirea organismelor naționale de supraveghere.

(2) Părțile îmbunătățesc guvernanța resurselor naturale și gestionarea veniturilor obținute din acestea, creând condițiile de care comunitățile și societățile au nevoie pentru a prospera în urma utilizării acestora, inclusiv prin respectarea Inițiativei privind transparența în industriile extractive și a Procesului Kimberley.

(3) Părțile combat frauda fiscală, evaziunea fiscală, evitarea obligațiilor fiscale și fluxurile financiare ilicite și consolidează recuperarea activelor. Părțile acționează în vederea asigurării eficienței, a eficacității, a certitudinii, a transparenței și a echității sistemelor fiscale.

(4) Părțile iau măsuri concrete, inclusiv prin adoptarea de acte legislative, și consolidează instituțiile și mecanismele relevante pentru punerea în aplicare a principiilor bunei guvernanțe în chestiuni fiscale.

TITLUL VI

MIGRAȚIA ȘI MOBILITATEA

ARTICOLUL 73

Părțile adoptă o abordare cuprinzătoare și echilibrată în ceea ce privește migrația. Ele își reafirmă angajamentul de a proteja drepturile omului în cazul tuturor refugiaților și migranților și abordează migrația în spiritul solidarității, al unui parteneriat veritabil și al responsabilității comune, conform competențelor lor respective și cu respectarea deplină a dreptului internațional, inclusiv a dreptului internațional al drepturilor omului. Părțile recunosc faptul că interesele africane și cele europene privind migrația sunt interconectate și că, atunci când sunt bine gestionate, migrația și mobilitatea pot fi o sursă de prosperitate, de inovare și de dezvoltare durabilă. Ele dialoghează și cooperează în toate aspectele legate de migrația legală și neregulamentară, inclusiv prin luarea de măsuri concrete privind migrația legală, prin stăvilirea migrației neregulamentare și soluționarea cauzelor profunde ale acesteia, prin prevenirea și combaterea introducerii ilegale de migranți, prin combaterea traficului de persoane, prin salvarea de vieți omenești și asigurarea protecției, prin consolidarea angajamentului diasporei și a investițiilor din partea acesteia pentru dezvoltarea durabilă, prin maximizarea impactului remiterilor de bani, prin intensificarea cooperării în materie de returnare, readmisie și reintegrare durabilă a persoanelor returnate, precum și prin acordarea unei atenții deosebite persoanelor aflate în situații vulnerabile, precum femeile, copiii și minorii neînsoțiți, și nevoilor specifice ale acestora. Părțile convin să coopereze la urmărirea unei abordări de gestionare integrată a frontierelor, pentru a facilita circulația legitimă a persoanelor peste frontiere și pentru a stăvili migrația neregulamentară. Părțile aprofundează cooperarea și dialogul pornind de la inițiativele existente, în special de la acțiunile întreprinse ca urmare a Planului de acțiune comun de la Valletta, a Procesului de la Rabat, a Procesul de la Khartoum și a dialogului intercontinental UA-UE privind migrația și mobilitatea. Părțile încurajează cooperarea trilaterală între țările subsahariene, mediteraneene și europene în aspectele legate de migrație. Părțile încurajează dialogul în abordarea tuturor aspectelor migrației și cooperează pentru a încuraja strategii de răspuns corespunzătoare și relevante.

ARTICOLUL 74

Migrația legală și mobilitatea

(1) Părțile depun eforturi să intensifice transferul și schimbul de cunoștințe și să consolideze programele de mobilitate care facilitează schimburile academice pentru studenți, cercetători, profesioniști din mediul academic și instituții.

(2) Părțile depun eforturi să faciliteze vizitele în scop de afaceri și investiții.

(3) Părțile vizează dezvoltarea de căi, potrivit competențelor lor respective, către o gestionare eficace a migrației și mobilității forței de muncă, inclusiv măsuri corespunzătoare de protecție socială și combaterea tuturor formelor de exploatare;

(4) Părțile cooperează în ceea ce privește îmbunătățirea transparenței și a comparabilității calificărilor, cu scopul de a facilita recunoașterea acestora, precum și acceptarea lor pe piața forței de muncă.

(5) Părțile dialoghează, după caz, cu privire la procedurile care guvernează transferabilitatea drepturilor la pensie în cazul migranților aflați în situație de ședere legală.

(6) Părțile cooperează în domeniul campaniilor de sensibilizare referitoare la migrația legală, pentru ca migranții să poată lua decizii în cunoștință de cauză și să fie informați cu privire la posibilitățile privind căile de migrație sigure și legale. De asemenea, ele pun la dispoziție informații cu privire la posibilitățile de schimbare a statutului în ordinile lor juridice respective.

(7) Părțile acționează în vederea punerii în aplicare a unor cerințe transparente și eficace în materie de admisie și de ședere în scopul muncii, al cercetării, al studiilor, al formării și al serviciului de voluntariat, astfel încât să faciliteze migrația circulară și mobilitatea.

(8) Părțile facilitează accesul migranților la procedurile de reîntregire a familiei, ținând seama de interesul superior al copilului.

(9) Părțile cooperează pentru a îmbunătăți și a moderniza sistemele de stare civilă și pentru a elibera documente de călătorie biometrice pe baza specificațiilor Organizației Aviației Civile Internaționale, inclusiv prin depunerea de eforturi pentru combaterea fraudelor de identitate și a falsificării documentelor.

ARTICOLUL 75

Mobilitatea intraafricană

(1) Părțile recunosc relevanța mobilității intraafricane și posibilele beneficii semnificative ale acesteia în ceea ce privește integrarea regională și dezvoltarea durabilă a țărilor-gazdă și a țărilor de origine.

(2) Părțile se angajează să sprijine în continuare cooperarea intraafricană pentru gestionarea migrației, luând în considerare cadrul UE de politică în domeniul migrației pentru Africa.

ARTICOLUL 76

Diaspora, remiterile de bani și dezvoltarea durabilă

(1) Părțile încurajează și sprijină implicarea diasporei în dezvoltarea durabilă a țărilor sale de origine. Ele cooperează pentru a promova și de a facilita investițiile diasporei și crearea de întreprinderi, ca mijloc de stimulare a dezvoltării locale și a spiritului antreprenorial în țările de origine, precum și ca mijloc de transfer de cunoștințe, experiență și tehnologie.

(2) Părțile vizează reducerea semnificativă a costurilor de tranzacție ale remiterilor de bani la mai puțin de 3 %, în special în cazul țărilor cu venituri reduse și medii, și eliminarea coridoarelor de remiteri cu costuri mai mari de 5 %, în conformitate cu obiectivele convenite la nivel internațional, cooperează pentru a mări numărul de puncte de acces la serviciile de remitere de bani, în special în zonele rurale, promovează incluziunea financiară, inclusiv prin intermediul instrumentelor financiare inovatoare și al noilor tehnologii, și îmbunătățesc cadrele de reglementare pentru o implicare sporită a actorilor netradiționali.

(3) Părțile sprijină activitatea instituțiilor care ajută la punerea în aplicare a strategiilor și instrumentelor de utilizare a remiterilor de bani și a investițiilor din partea diasporei pentru dezvoltarea durabilă.

ARTICOLUL 77

Migrația neregulamentară, introducerea ilegală de migranți și traficul de persoane

(1) Părțile cooperează pentru a aborda cauzele profunde ale migrației neregulamentare și ale strămutărilor forțate și de a elabora răspunsuri adecvate la acestea. Ele cooperează în ceea ce privește sprijinirea țărilor de origine prin strategii corespunzătoare, inclusiv cu scopul de a promova creșterea economică și dezvoltarea durabilă.

(2) Părțile se angajează să stăvilească migrația neregulamentară prin intermediul unei cooperări consolidate în materie de gestionare integrată a frontierelor, în materie de îmbunătățire a culegerii și schimbului de informații și de date și în materie de încurajare a cooperării polițienești și judiciare, în special în ceea ce privește țările de origine și de tranzit ale fluxurilor de migrație. Ele cooperează pentru a dezvolta și a menține, când este cazul, rețele de comunicare pentru sprijinirea supravegherii maritime și pentru salvarea de vieți omenești pe mare.

(3) Părțile instituie și pun în aplicare acte legislative, consolidează instituțiile și intensifică eforturile de colaborare pentru combaterea traficului de persoane, inclusiv pentru protecția și ajutarea victimelor traficului de persoane, și previn și combat introducerea ilegală de migranți, în conformitate cu Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și cu protocoalele adiționale la aceasta, în special Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe cale terestră, a aerului și pe mare și a Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii.

(4) Părțile cooperează pentru a monitoriza rutele de migrație neregulamentară, intensifică acțiunile naționale, regionale și transregionale și înmulțesc eforturile comune de anihilare a rețelelor infracționale care introduc ilegal migranți și care fac trafic de persoane. Ele cooperează pentru a face schimb de informații și de date operative în materie penală care sunt relevante și au legătură cu rutele de trafic și de introducere ilegală de migranți și cu rețelele infracționale, inclusiv în ceea ce privește modul de operare și tranzacțiile financiare, astfel încât să amelioreze culegerea datelor și să consolideze strategiile de analiză și difuzare. Ele asigură punerea în aplicare eficace a legislației și a măsurilor relevante împotriva celor care exploatează migranți în situație neregulamentară. Ele își intensifică eforturile în cadrul investigațiilor și al urmăririle penale ale autorilor infracțiunilor.

(5) Părțile sprijină campaniile de sensibilizare cu privire la riscurile legate de migrația neregulamentară, utilizând toate mijloacele disponibile la nivel regional, național și local, în concordanță cu strategiile și programele relevante.

ARTICOLUL 78

Returnarea, readmisia și reintegrarea

(1) Părțile reafirmă că au dreptul de a returna resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală și că fiecare stat membru al Uniunii Europene și fiecare membru al OSACP are obligația legală de a-și readmite propriii resortisanți prezenți ilegal pe teritoriul altui stat membru al Uniunii Europene sau al altui membru al OSACP, fără condiționalități și fără alte formalități în afara verificării prevăzute la alineatul (3). În scopul respectiv, părțile cooperează în materie de returnare și readmisie și asigură că drepturile și demnitatea persoanelor sunt protejate și respectate pe deplin, inclusiv în cadrul unei eventuale proceduri deschise pentru returnarea migranților aflați în situație de ședere ilegală către țările lor de origine.

(2) Fiecare stat membru al Uniunii Europene acceptă returnarea și readmisia propriilor resortisanți care sunt prezenți în mod ilegal pe teritoriul unui membru al OSACP, la cererea statului respectiv, fără alte formalități în afara verificării prevăzute la alineatul (3) pentru persoanele care nu se află în posesia unui document de călătorie valabil.

Fiecare dintre membrii OSACP acceptă returnarea și readmisia propriilor resortisanți care sunt prezenți în mod ilegal pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, la cererea statului membru respectiv, fără alte formalități în afara verificării prevăzute la alineatul (3) pentru persoanele care nu se află în posesia unui document de călătorie valabil.

În privința statelor membre ale Uniunii Europene, obligațiile prevăzute la prezentul alineat se aplică numai în ceea ce privește persoanele care dețin cetățenia unui stat membru, astfel cum este definită în scopul Uniunii. În privința membrilor OSACP, obligațiile prevăzute la prezentul alineat se aplică numai în ceea ce privește persoanele care sunt considerate resortisanți ai unuia dintre aceste state în conformitate cu sistemul juridic al statului respectiv.

(3) Statele membre ale Uniunii Europene și membrii OSACP convin, de asemenea, să își răspundă reciproc în mod rapid la cererile de readmisie, efectuând procese de verificare cu ajutorul celor mai adecvate și mai eficiente proceduri de identificare, în vederea stabilirii cetățeniei persoanei în cauză și în vederea eliberării documentelor de călătorie corespunzătoare în scopul returnării, astfel cum se prevede în anexa I. Nicio prevedere din anexa respectivă nu împiedică returnarea unei persoane în temeiul altor înțelegeri formale sau informale existente între statul solicitat și statul solicitant.

(4) În pofida procedurilor prevăzute la articolul 101 alineatul (5) din partea generală a prezentului acord, dacă o parte consideră că altă parte nu respectă termenul menționat în anexa I în concordanță cu capitolul 5.26 din anexa 9 la Convenția privind aviația civilă internațională, partea respectivă îi notifică acest lucru celeilalte părți în consecință. Dacă cealaltă parte continuă să nu respecte aceste obligații, partea care face notificarea poate, după 30 de zile de la notificare, să ia măsuri proporționale.

(5) Părțile convin, de asemenea, să monitorizeze punerea în aplicare a acestor angajamente în cadrul dialogului de parteneriat pe care îl poartă cu regularitate.

ARTICOLUL 79

Protecția și azilul

(1) Părțile se angajează să garanteze un nivel ridicat de protecție și asistență pentru persoanele strămutate forțat, inclusiv refugiați, solicitanți de azil și persoane strămutate în interiorul țării, în deplină conformitate cu dreptul internațional, cu dreptul internațional al drepturilor omului și, când este cazul, cu dreptul internațional al refugiaților și cu dreptului internațional umanitar, inclusiv cu principiului fundamental al nereturnării.

(2) Părțile recunosc că taberele de refugiați ar trebui să constituie o excepție și, pe cât posibil, o măsură temporară, ca răspuns la o situație de urgență, și că ar trebui să se prefere integrarea durabilă a refugiaților. Ele consolidează cooperarea pentru a facilita integrarea durabilă a refugiaților în comunitățile-gazdă și în țările de azil ale acestora. Ele sprijină punerea în aplicare a Cadrului cuprinzător de răspuns privind refugiații.

(3) Părțile se asigură că refugiații și solicitanții de azil își pot exercita drepturile omului printr-un acces sigur la serviciile de bază, în concordanță cu obligațiile internaționale.

(4) Părțile susțin în permanență interesul superior al copilului și acordă tuturor copiilor refugiați accesul deplin la sistemul de educație în medii de învățare sigure. Ele aplică, în ceea ce privește vulnerabilitățile copiilor, o abordare care ia în considerare dimensiunea de gen și se asigură că aceștia nu sunt incriminați sau supuși unor măsuri punitive din cauza statutului lor de refugiat sau a statutului de refugiat al părinților lor.

PROTOCOLUL REGIONAL CARAIBI

PARTEA I

CADRUL DE COOPERARE

CAPITOLUL 1

OBIECTUL ȘI SFERA DE APLICARE

ARTICOLUL 1

Parteneriatul veritabil

(1) În sensul prezentului protocol, „părți” înseamnă părțile relevante care au obligații în temeiul prezentului protocol, astfel cum se prevede la articolul 6 din partea generală a prezentului acord.

(2) Relațiile dintre părți sunt guvernate de dispozițiile din partea generală a prezentului acord și din prezentul protocol, care se completează și se consolidează reciproc, în conformitate cu articolul 6 din partea generală a prezentului acord.

(3) Părțile convin ca prezentul protocol să fie pus în aplicare, cu responsabilități complementare la nivel național, regional și internațional, pe baza principiilor respectului și răspunderii reciproce, egalității și asumării comune a responsabilității, precum și prin implicarea tuturor părților interesate relevante. Ele pun în aplicare prezentul protocol astfel încât să valorifice și să promoveze legăturile politice, economice și culturale profunde dintre toate părțile la prezentul acord.

(4) Părțile sprijină procesele regionale de integrare și cooperare, își intensifică eforturile în sprijinul multilateralismului și al ordinii mondiale bazate pe norme și elaborează și pun în aplicare politici și măsuri multidimensionale și coerente în vederea acoperirii tuturor dimensiunilor dezvoltării durabile, luând în considerare cadrele lor de politică respective și acordurile internaționale relevante.

ARTICOLUL 2

Prioritățile strategice

(1) Părțile reafirmă natura amplă și cuprinzătoare a Parteneriatului regional Caraibi și convin că prioritățile strategice ale prezentului protocol sunt, printre altele:

(a) consolidarea parteneriatului lor politic, la baza căruia stau un dialog purtat cu regularitate și eficacitate și promovarea intereselor comune;

(b) aprofundarea relațiilor economice, promovarea transformării și a diversificării, sprijinirea creșterii și dezvoltării economice favorabile incluziunii și durabile prin comerț, investiții, dezvoltarea sectorului privat și industrializare durabilă;

(c) îmbunătățirea durabilității mediului și a rezilienței la schimbările climatice, urmărirea gestionării durabile a resurselor naturale și consolidarea gestionării dezastrelor;

(d) clădirea unor societăți caracterizate de incluziune, pace și securitate, cu un accent special pe promovarea drepturilor omului, a egalității de gen, a justiției și a guvernanței, inclusiv a guvernanței financiare, și a securității cetățenilor;

(e) realizarea de investiții în dezvoltarea umană și socială, abordarea sărăciei și a inegalităților crescânde, valorificarea oportunităților oferite de migrație, mobilizarea cunoștințelor, a competențelor antreprenoriale și a investițiilor din partea diasporei și asigurarea faptului că nimeni nu este lăsat în urmă.

(2) Părțile acordă o atenție specială statului Haiti, ca singura țară cel mai puțin dezvoltată din Caraibi, în vederea abordării deficiențelor structurale ale acestei țări și a sprijinirii simultane a consolidării instituțiilor sale, a îmbunătățirii guvernanței și a reducerii sărăciei și a inegalităților sociale.

ARTICOLUL 3

Multilateralismul și crearea de alianțe

(1) Părțile își reafirmă angajamentul ferm pe calea multilateralismului. Ele consolidează cooperarea și, când este cazul, stabilesc poziții comune în cadrul Organizației Națiunilor Unite și al altor organizații și forumuri internaționale și regionale.

(2) Părțile își consolidează dialogul și consultările în vederea creării de alianțe strategice în aspecte mondiale de interes comun, cum ar fi schimbările climatice, guvernanța oceanelor, dezvoltarea durabilă, dezvoltarea umană și socială, drepturile omului și aspecte legate de pace și securitate și de prevenirea și soluționarea conflictelor. Ele cooperează pentru a aborda vulnerabilitățile statelor insulare mici în curs de dezvoltare în cadrele de politică relevante pe plan mondial.

(3) Părțile se angajează să semneze principalele tratate și convenții internaționale relevante și aplicabile, să le ratifice sau să adere la acestea, după caz, și să le pună în aplicare.

ARTICOLUL 4

Integrarea și cooperarea regională

(1) Părțile promovează integrarea și cooperarea regională în regiunea Caraibilor, ca mijloc important de realizare a păcii și prosperității, de clădire a unor economii și societăți durabile și reziliente și de mărire a competitivității pe piețele internaționale. Ele sprijină instituirea și consolidarea unor politici și capacități interne complementare, contribuind astfel la încurajarea stabilității, coeziunii și prosperității regionale în Caraibi.

(2) Părțile convin să promoveze recunoașterea universală a Caraibilor ca zonă de pace. Ele promovează, de asemenea, dezvoltarea durabilă a Mării Caraibilor, având în vedere rolul de facilitator al integrării și cooperării regionale pe care îl are aceasta în regiune.

(3) Părțile își consolidează cooperarea cu organizațiile de integrare regională și cu țările și teritoriile care împărtășesc aceleași valori și sunt dispuse și capabile să promoveze obiective comune și contribuie la dezvoltarea economică, socială și politică a regiunii Caraibilor în ansamblu. Ele sprijină, când este cazul, dezvoltarea unor abordări regionale a chestiunilor de interes comun, inclusiv cu Caraibii și America Latină în sens mai larg.

CAPITOLUL 2

ACTORII ȘI PROCESELE

ARTICOLUL 5

Dispozițiile instituționale

(1) Instituțiile prezentului protocol, ale căror componență și funcții sunt definite în partea generală a prezentului acord, sunt următoarele:

(a) Consiliul de miniștri Caraibi-UE;

(b) Comitetul mixt Caraibi-UE;

(c) Adunarea Parlamentară Caraibi-UE.

(2) Părțile pot decide să se reunească la nivelul șefilor de stat sau de guvern pentru a oferi orientare politică strategică și supraveghere în cadrul parteneriatului Caraibi-UE.

ARTICOLUL 6

Țările și teritoriile de peste mări și regiunile ultraperiferice din regiunea Caraibilor

(1) Părțile consolidează strânsele și istoricele legături economice, culturale și umane dintre statele din Caraibi și țările și teritoriile de peste mări asociate cu UE (TTPM-uri) și regiunile ultraperiferice ale Uniunii Europene (RUP-uri). Ele facilitează participarea acestor entități la procesele de integrare și cooperare regională, precum și la organizațiile regionale, când este cazul, în special în domeniul comerțului, investițiilor și cooperării economice, al dezvoltării sectorului privat, al energiei, al conectivității și digitalizării, al dezvoltării umane și sociale, al schimbărilor climatice, durabilității mediului și gestionării durabile a resurselor naturale și al turismului.

(2) Părțile convin ca TTPM-urile din regiunea Caraibilor să primească rolul de observatori în instituțiile Protocolului Caraibi-UE.

ARTICOLUL 7

Consultarea cu părțile interesate

Părțile instituie și dezvoltă mecanisme de consultare și dialog cu toate părțile interesate relevante, inclusiv cu autoritățile locale, cu reprezentanții societății civile și cu sectorul privat, pentru a le oferi informații, consiliere și consultanță și pentru a obține contribuții din partea acestora pentru procesele politice și pentru punerea în aplicare a prezentului protocol. Consultarea și dialogul au loc în vederea furnizării de contribuții pentru reuniunile Consiliului de miniștri Caraibi-UE.

ARTICOLUL 8

Punerea în aplicare și monitorizarea

(1) Părțile își duc la îndeplinire angajamentele la nivelul cel mai potrivit, conform cadrelor lor de politică respective. Ele concep și aplică măsuri pentru a maximiza impactul punerii în aplicare a prezentului protocol și pentru a consolida implicarea tuturor părților interesate.

(2) Părțile monitorizează și reexaminează prezentul protocol pentru a se asigura că la punerea în aplicare a acestuia se aderă pe deplin la principiul parteneriatului veritabil și se respectă prioritățile sale strategice. Ele pot să îl reexamineze cu regularitate și, de comun acord, să îi extindă domeniul de aplicare, în special pentru includerea de noi sfere de implicare, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 99 din partea generală a prezentului acord.

PARTEA II

DOMENIILE-CHEIE DE COOPERARE

TITLUL I

CREȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA ECONOMICĂ DURABILĂ FAVORABILĂ INCLUZIUNII

ARTICOLUL 9

Părțile promovează creșterea și dezvoltarea economică durabilă și favorabilă incluziunii prin transformare și diversificare economică, reziliență economică consolidată, integrare și cooperare regională avansată, relații economice și comerciale consolidate și o tranziție îmbunătățită spre ocuparea integrală a forței de muncă și locuri de muncă decente pentru toți. Ele cooperează pentru a facilita fluxuri mai mari de schimburi comerciale și de investiții, prin îmbunătățirea stabilității macroeconomice și financiare și a mediului de afaceri, a promova transformarea digitală, a stimula dezvoltarea sectorului privat și industrializarea și a promova economiile caracterizate de emisii scăzute și de reziliență la schimbările climatice, asigurându-se că toți oamenii beneficiază de oportunități de afaceri neîngrădite. Părțile respectă și protejează drepturile omului și standardele fundamentale de muncă, inclusiv prin dialog social, promovează durabilitatea mediului și încurajează prosperitatea comună. Ele convin să își concentreze eforturile asupra sectoarelor economice esențiale și emergente, cu un efect multiplicator asupra creșterii durabile, a adăugării de valoare, a creării de locuri de muncă și a eradicării sărăciei.

CAPITOLUL 1

CADRUL ECONOMIC GENERAL

ARTICOLUL 10

Factorii de dezvoltare economică

(1) Părțile îmbunătățesc stabilitatea macroeconomică și financiară, consolidează gestionarea finanțelor publice și acționează în direcția sustenabilității datoriei publice. Ele sprijină integrarea și cooperarea economică regională în Caraibi pentru a crea condițiile necesare ca țările să beneficieze de o integrare mai profundă în lanțurile valorice regionale și globale. Ele armonizează și simplifică reglementările și procesele aplicabile mediului de afaceri, adoptă politici solide în domeniul concurenței, inclusiv în ceea ce privește transparența subvențiilor publice, și asigură sisteme fiscale eficace și previzibile, inclusiv la nivel intraregional.

(2) Părțile creează un mediu juridic propice, consolidează eficiența administrațiilor publice și a sistemelor judiciare, îmbunătățesc climatul de afaceri prin reformarea cerințelor de reglementare, măresc accesul la finanțare și asigură protecția drepturilor funciare și de proprietate și a drepturilor de proprietate intelectuală.

(3) Părțile promovează politici care sporesc relevanța, eficiența și eficacitatea piețelor forței de muncă și sprijină mobilitatea forței de muncă, inclusiv în dimensiunea intraregională a acesteia. Ele promovează educația de calitate și dezvoltarea competențelor și dezvoltă o educație și formare tehnică și profesională corespunzătoare. Ele asigură că progresele în domeniul capitalului uman sunt adaptate la nevoile și oportunitățile piețelor forței de muncă și consolidate prin implicarea sectorului privat.

(4) Părțile sprijină dezvoltarea infrastructurilor-cheie, cum ar fi energia, transporturile, apa și salubritatea și conectivitatea digitală. Ele cooperează pentru a valorifica oportunitățile create de progresul tehnologic și economia digitală, inclusiv în domeniul inteligenței artificiale.

(5) Părțile cooperează pentru a îmbunătăți accesul la finanțare, în special pentru microîntreprinderi și întreprinderile mici și mijlocii (MIMM-uri), inclusiv prin servicii bancare și nebancare reglementate. Ele dezvoltă și consolidează serviciile financiare digitale, inclusiv prin consolidarea cooperării în materie de punere în aplicare a standardelor internaționale convenite și prin asigurarea unor piețe eficiente și fiabile, a protecției consumatorilor și a accesului sporit la servicii financiare bazate pe tehnologii mobile.

(6) Părțile abordează toate formele de poluare care rezultă din activitățile economice, inclusiv prin definirea clară a responsabilităților și prin atribuirea clară a acestora către industrie și operatorii economici de-a lungul întregului lanț de aprovizionare, pe baza principiului responsabilității extinse a producătorilor și a principiului „poluatorul plătește”. Ele sprijină inițiativele de creștere verde, utilizarea mai eficientă a resurselor și adoptarea unor tehnologii și procese industriale curate și raționale din punct de vedere ecologic.

(7) Părțile dezvoltă economia circulară prin promovarea consumului și producției durabile de resurse, inclusiv prin consolidarea capacităților științifice și tehnologice, a standardelor, a schimbului de bune practici și a raționalizării subvențiilor ineficiente pentru combustibilii fosili.

(8) Părțile promovează înregistrarea și protecția indicațiilor geografice (IG-uri) și întreprind acțiuni în sprijinul utilizării sporite a tehnologiei și a inovațiilor pentru crearea unei valori mai mare în lanțurile valorice regionale și globale.

ARTICOLUL 11

Investițiile

(1) Părțile se angajează să consolideze investițiile publice și private, în special în sectoarele cu valoare adăugată care au un potențial ridicat de creare de locuri de muncă durabile și de creștere economică ridicată.

(2) Părțile armonizează și simplifică normele, procedurile și cerințele care au legătură cu investițiile. În scopul respectiv, ele acordă prioritate nevoilor specifice ale MIMM-urilor. Ele sprijină dezvoltarea unor politici, strategii și instrumente regionale de investiții.

(3) Părțile încurajează și facilitează investițiile în Caraibi, inclusiv prin consolidarea măsurilor de facilitare a activității economice. De asemenea, ele sprijină investițiile prin sporirea transparenței, îmbunătățirea informațiilor și mărirea gradului de sensibilizare a investitorilor în ceea ce privește oportunitățile de afaceri și condițiile și procedurile de investiții. Ele facilitează consolidarea analizelor și competențelor tehnice în ceea ce privește tendințele economice și gestionarea riscurilor pentru investiții.

(4) Părțile utilizează în mod strategic finanțarea publică pentru a consolida mecanismele și instrumentele de investiții și pentru a valorifica la maximum investițiile publice și private suplimentare, inclusiv prin finanțare mixtă, garanții și alte instrumente financiare inovatoare, ținând seama în același timp de sustenabilitatea datoriei.

ARTICOLUL 12

Dezvoltarea sectorului privat și industrializarea

(1) Părțile sprijină dezvoltarea sectorului privat și industrializarea durabilă, concep politici de îmbunătățire a spiritului antreprenorial, a diversificării și a productivității. De asemenea, ele sprijină competitivitatea întreprinderilor, printre altele prin consolidarea capacității de conformare pentru aplicarea standardelor internaționale relevante, prin intensificarea măsurilor de inovare și prin îmbunătățirea accesului la finanțare inovatoare. Părțile promovează capacitatea instituțiilor de a contribui la elaborarea politicilor comerciale și economice.

(2) Părțile acordă prioritate dezvoltării antreprenoriatului în rândul femeilor și al tinerilor, în special prin elaborarea de măsuri specifice de sprijin și formare pentru afaceri, și accesului la finanțare și tehnologii convenabile ca preț și fiabile.

(3) Părțile sprijină creșterea și competitivitatea microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii (MIMM-urilor), promovează dezvoltarea întreprinderilor regionale și facilitează contactele business-to-business între operatorii economici din Caraibi și cei din UE.

(4) Părțile acordă o atenție specială sectorului informal și transformării activităților economice informale în activități formale, inclusiv prin intermediul unui sprijin specific pentru dezvoltarea întreprinderilor.

(5) Părțile încurajează și facilitează înființarea unor organisme comerciale și profesionale regionale în sectorul privat și consolidarea acestora, printre altele prin mărirea capacității tehnice, de cercetare, de susținere a politicilor și instituționale.

(6) Părțile stimulează digitalizarea și promovează inițiativele de cercetare, dezvoltare și inovare în sectoare-cheie economice, inclusiv prin consolidarea legăturilor dintre industrie, institutele de cercetare și instituțiile academice, pentru a mări volumul de produse cu valoare ridicată, pentru a spori competitivitatea și pentru a dezvolta noi piețe.

(7) Părțile promovează consolidarea parteneriatelor public-privat, ca mijloc de mobilizare a capitalului intern și străin.

(8) Părțile sprijină utilizarea mai eficientă a resurselor și adoptarea unor tehnologii și procese industriale mai curate și mai raționale din punct de vedere ecologic.

(9) Părțile promovează dezvoltarea industrială, în vederea realizării unei creșteri economice durabile. Ele adoptă politici specifice menite să faciliteze creșterea și oportunitățile industriale, în special prin crearea de legături și activități generatoare de valoare. Părțile elaborează și pun în aplicare politici industriale naționale și regionale durabile pentru a mări competitivitatea sectorului privat, în special în ceea ce privește producția și exporturile de tehnologie medie și înaltă. Ele încurajează și facilitează dezvoltarea unor tehnologii corespunzătoare pentru a promova diversificarea economiilor lor în generarea de produse industriale cu valoare ridicată.

(10) Părțile încurajează utilizarea pe scară mai largă a monedelor lor respective în tranzacțiile internaționale.

ARTICOLUL 13

Cooperarea comercială

(1) Părțile promovează procesele de integrare și cooperare regională în Caraibi, inclusiv prin consolidarea facilitării comerțului și a armonizării în materie de reglementare, în scopul de a le crea țărilor și operatorilor economici condițiile necesare pentru a profita de schimburile comerciale cu vecinii lor și în scopul de a încuraja integrarea acestora în principalele lanțuri valorice regionale și globale. Ele iau măsuri concrete pentru a sprijini dezvoltarea pieței și economiei unice a CARICOM (*CARICOM Single Market and Economy* – CSME) și a uniunii economice a Organizației Statelor Est-Caraibe (OECS).

(2) Părțile sprijină punerea în aplicare a Acordului de parteneriat economic (APE) CARIFORUM-UE, pentru a consolida eficacitatea pe care o are acesta ca instrument de promovare a dezvoltării durabile și pentru a asigura relevanța comercială a acestuia. În scopul respectiv, ele cooperează cu privire la consolidarea mecanismelor, a procedurilor și a instituțiilor, în vederea consolidării capacităților naționale și regionale în materie de producție și de reglementare. Ele cooperează, de asemenea, pentru a institui politici de sprijin corespunzătoare pentru facilitarea unor fluxuri comerciale sporite, inclusiv prin consolidarea producției și a spiritului antreprenorial, prin infrastructuri de calitate, prin consolidarea cadrelor de sprijin digital, prin mărirea investițiilor în sectoarele generatoare de valoare și prin dezvoltarea unui comerț electronic eficace.

(3) Părțile încurajează comerțul în regiunea Caraibilor în sens mai larg, inclusiv în TTPM-urile asociate cu UE și în alte teritorii, ca mijloc de promovare a dezvoltării favorabile incluziunii și durabile.

(4) Părțile sprijină punerea în aplicare a Acordului OMC privind facilitarea comerțului și facilitează comerțul, printre altele prin adoptarea unor măsuri de sprijin pentru reducerea atât a costurilor comerciale, cât și a sarcinii financiare și de reglementare a microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii.

(5) Părțile urmăresc un tratament special și diferențiat inovator pentru noile acorduri comerciale multilaterale sau bilaterale, când este cazul, de exemplu prin asigurarea faptului că dispozițiile de flexibilitate din angajamentele comerciale reflectă nevoi demonstrate în materie de capacități de punere în aplicare.

CAPITOLUL 2

SECTOARELE ECONOMICE TRATATE CU PRIORITATE

ARTICOLUL 14

Serviciile

(1) Părțile consolidează capacitatea de reglementare și de producție a principalelor subsectoare de servicii, printre altele prin elaborarea unor politici sectoriale și a unor cadre legislative și prin dezvoltarea capacității de reglementare la nivel național și regional, în scopul de a le crea prestatorilor de servicii condițiile necesare pentru a profita de oportunitățile de piață în cadrul APE CARIFORUM-UE, al CSME, al OECS și al altor înțelegeri regionale intracaraibe. Părțile acordă o atenție deosebită serviciilor profesionale, serviciilor tradiționale, serviciilor de prelucrare a datelor, serviciilor din industriile recreative, culturale și creative, serviciilor sportive, serviciilor din domeniul educației, serviciilor financiare, serviciilor de comunicații, serviciilor audiovizuale, serviciilor de transport, serviciilor de mediu și serviciilor turistice.

(2) Părțile dezvoltă strategii și elaborează politici corespunzătoare pentru îmbunătățirea accesului la finanțarea comerțului și la serviciile financiare. Ele măresc, de asemenea, capacitatea de culegere, stocare, difuzare și analizare a datelor și statisticilor referitoare la comerțul cu servicii.

(3) Părțile cooperează pentru a promova și a consolida rolul serviciilor în competitivitatea comercială și aprofundează lanțurile valorice, printre altele prin încurajarea inovării în producția legată de servicii și prin îmbunătățirea rolului de factori de producție a bunurilor pe care îl au serviciile.

(4) Părțile sprijină mărirea capacității organismelor profesionale regionale de a contribui la negocierea și promovarea eficace a acordurilor de recunoaștere reciprocă.

ARTICOLUL 15

„Economia albastră”

(1) Părțile promovează dezvoltarea unor „economii albastre” durabile și inovatoare. În acest sens, ele urmăresc să echilibreze creșterea economică și crearea de locuri de muncă decente cu o securitate alimentară și nutrițională sporită, mijloace de subzistență îmbunătățite, echitate socială și ecosisteme oceanice consolidate, reducând în același timp riscurile de mediu și efectele ecologice negative. Ele sprijină aplicarea unor abordări precaute și bazate pe date științifice în ceea ce privește conservarea și protecția ecosistemelor marine și a biodiversității, precum și utilizarea durabilă a resurselor naturale. Părțile promovează investițiile interne și străine și dezvoltă cadrul și infrastructura de reglementare necesare pentru promovarea activitățile economiei albastre. Ele promovează, de asemenea, colaborarea bilaterală și multilaterală pentru a sprijini dezvoltarea unor economii albastre durabile și inovatoare.

(2) Părțile îmbunătățesc dezvoltarea durabilă a pescuitului, promovând lanțuri valorice durabile în domeniul pescuitului și consolidând capacitățile locale de prelucrare a produselor pescărești și de îndeplinire a cerințelor de reglementare ale piețelor internaționale, luând în considerare nevoile pescuitului artizanal și asigurând securitatea, sănătatea și decența în ceea ce privește condițiile de muncă ale pescarilor și lucrătorilor.

(3) Părțile cooperează pentru a dezvolta o acvacultură, inclusiv marină, durabilă prin amenajarea eficace a teritoriului, prin adoptarea unei abordări ecosistemice și a unor condiții de concurență echitabile pentru investitori, asigurând în același timp un răspuns la preocupările comunităților locale.

(4) Părțile profită de oportunitățile din domeniul biotehnologiei marine, printre altele prin sprijinirea cercetării, prin încurajarea colaborării între mediul academic, operatorii economici și factorii de decizie, prin promovarea transferului tehnologic și prin reducerea blocajelor tehnice, astfel încât să faciliteze accesul investitorilor, evitând în același timp riscurile pentru mediul marin.

ARTICOLUL 16

Agricultura

(1) Părțile cooperează pentru a mări și a diversifica producția și productivitatea agricolă durabilă și, astfel, în vederea sporirii securității alimentare și nutriționale, a îmbunătățirii mijloacelor de subzistență, a creării de locuri de muncă decente și a extinderii veniturilor ca urmare a accesului pe piețe regionale și internaționale. Ele consolidează practicile agricole reziliente la schimbările climatice, în special în fermele mici, promovează gestionarea durabilă și utilizarea eficientă a resurselor naturale și a serviciilor ecosistemice și elimină stimulentele care determină o producție nedurabilă.

(2) Părțile consolidează cercetarea, formarea, știința și inovarea la nivel național și regional în agricultura inteligentă.

(3) Părțile consolidează investițiile în sectorul agroalimentar, dezvoltă acest sector și instituie norme și reglementări prielnice investițiilor sporite în acesta. Ele cooperează pentru a îmbunătăți oportunitățile producătorilor, prelucrătorilor și exportatorilor de a pătrunde pe piețe și de a recupera mai multă valoare în lanțurile valorice locale, regionale și globale, inclusiv prin promovarea utilizării sporite a tehnologiei și a inovării, prin consolidarea capacității lor de respectare a barierelor netarifare, în special a barierelor tehnice din calea comerțului și a standardelor sanitare și fitosanitare, și prin promovarea sistemelor de comerț echitabil și ecologice pentru a crea valoare adăugată în prelucrarea produselor agricole.

(4) Părțile asigură drepturi funciare și drepturi la moștenire egale pentru femei și măresc accesul acestora la finanțare și la piețe, precum și la servicii de sprijin și la consiliere în domeniul agriculturii. Ele sprijină, de asemenea, antreprenoriatul în rândul tinerilor, inclusiv prin furnizarea de servicii, tehnologie și finanțare specifice pentru extindere.

ARTICOLUL 17

Industriile extractive

(1) Părțile promovează accesul echitabil și nediscriminatoriu la extracția durabilă de minerale și materii prime și comerțul durabil cu acestea, respectând pe deplin suveranitatea țărilor asupra resurselor lor naturale și susținând drepturile comunităților afectate. Ele promovează împărțirea echitabilă a resurselor și combat exploatarea ilegală a resurselor minerale prin mijloace juridice naționale, regionale și internaționale.

(2) Părțile promovează transparența, asumarea răspunderii și gestionarea responsabilă în ceea ce privește industriile extractive, în concordanță cu Inițiativa privind transparența în industriile extractive (EITI) și cu alte angajamente regionale și internaționale relevante.

(3) Părțile consolidează responsabilitatea sociale a întreprinderilor și comportamentul responsabil în afaceri de-a lungul întregului lanț valoric, inclusiv prin dezvoltarea și punerea în aplicare a legislației relevante, când este cazul, ținând seama de standardele internaționale relevante.

ARTICOLUL 18

Energia durabilă

(1) Părțile cooperează pentru a consolida securitatea energetică, a asigura accesul tuturor, inclusiv al consumatorilor cei mai vulnerabili și al sectoarelor-cheie economice, la energie durabilă și a consolida reziliența infrastructurii energetice, astfel încât să îmbunătățească accesibilitatea, durabilitatea și disponibilitatea la prețuri convenabile a energiei curate.

(2) Părțile facilitează piețele energetice deschise, transparente și funcționale, care stimulează investiții favorabile incluziunii și durabile, în special în producerea și cogenerarea, transmiterea și distribuția de energie din surse regenerabile, precum și în eficiența energetică. Ele cooperează în ceea ce privește consolidarea spiritului antreprenorial în acest sector

(3) Părțile cooperează pentru a mări investițiile publice și private în energia din surse regenerabile și în eficiența energetică, acordând atenție dezvoltării și punerii în aplicare a inițiativelor energetice naționale și regionale relevante și a unor sisteme de infrastructură de sprijin de calitate.

(4) Părțile promovează eficiența energetică și economiile de energie în toate etapele lanțului energetic, de la generare până la consum.

(5) Părțile cooperează în scopul de a crea și a consolida interconexiuni energetice eficace și de a promova tranziția energetică a regiunii Caraibilor prin dezvoltarea și utilizarea de tehnologii energetice curate, diversificate, eficiente din punctul de vedere al costurilor și durabile, inclusiv de tehnologii de energie din surse regenerabile și cu emisii scăzute, de a promova transferul de tehnologie și de a dezvolta capacitățile umane și tehnice, precum și cercetarea și inovarea (C-I).

ARTICOLUL 19

Conectivitatea

(1) Părțile consolidează conectivitatea intraregională durabilă, cuprinzătoare și bazată pe norme. Ele cooperează pentru a îmbunătăți legăturile de transport, tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC) și infrastructura digitală într-un mod rezilient și durabil. Ele urmăresc oportunitățile economice, printre altele prin consolidarea capacităților tehnice și umane ale actorilor-cheie.

(2) Părțile cooperează în vederea dezvoltării unor sisteme de transport și de infrastructură conexă de calitate și durabile, facilitând și îmbunătățind astfel circulația persoanelor, inclusiv a celor cu mobilitate redusă, și a bunurilor. Ele vizează să ofere un acces îmbunătățit la structurile de transport rural, urban, aerian, maritim, pe căi navigabile interioare, feroviar și rutier, inclusiv prin dezvoltarea și promovarea cooperării intraregionale în toată regiunea Caraibilor.

(3) Părțile consolidează investițiile în guvernanța generală a sectorului transporturilor și îmbunătățesc această guvernanță, inclusiv prin eliminarea constrângerilor de capacitate, precum și prin elaborarea și punerea în aplicare a unor reglementări eficiente care fac posibilă o concurență loială în cadrul modurilor de transport și între acestea.

(4) Părțile sporesc accesul tuturor la tehnologii ale informației și comunicațiilor (TIC) deschise, convenabile ca preț și securizate, inclusiv prin sprijinirea investițiilor specifice. Ele dezvoltă cadrele legislative și instituțiile de reglementare necesare prin care să acorde licențe prestatorilor de servicii, să promoveze comportamentul concurențial, să le asigure consumatorilor tratamentul echitabil și să sprijine protecția datelor și a consumatorilor.

(5) Părțile îmbunătățesc accesul tuturor la o conectivitate în bandă largă deschisă, convenabilă ca preț, securizată și fiabilă și dezvoltă infrastructurii digitale, inclusiv prin intermediul cablurilor submarine ameliorate și al altor tehnologii moderne de transmisie. Ele formulează cadre de politică și de reglementare pentru a facilita acordarea eficace de licențe către prestatorii de servicii, promovează comportamentul concurențial și tratamentul echitabil și protecția consumatorilor și asigură confidențialitatea comunicațiilor și drepturile persoanelor în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal.

(6) Părțile promovează instituirea unei economii digitale regionale pentru a genera locuri de muncă decente și dezvoltare economică, prin crearea unui cadru de reglementare favorabil pentru promovarea antreprenoriatul digital, mobilizarea investițiilor și facilitarea stimulării digitalizării de către sectorul privat. Ele cooperează în scopul de a elimina barierele inutile, de a dezvolta platforme de e-încredere și de semnătură electronică pentru promovarea unui comerț intensificat, de a încuraja apariția de noi produse, de a promova elaborarea unor standarde internaționale relevante și a datelor deschise și utilizarea acestora și de a realiza progrese pe calea protecției consumatorilor și a datelor cu caracter personal.

ARTICOLUL 20

Turismul

(1) Părțile cooperează pentru a promova dezvoltarea echilibrată și durabilă a turismului și a încuraja astfel dezvoltarea economică favorabilă incluziunii. Ele asigură integrarea considerentelor de mediu, culturale și sociale, precum și utilizarea durabilă și conservarea biodiversității și a altor resurse naturale în procesele de planificare și elaborare a politicilor în domeniul turismului.

(2) Părțile consolidează investițiile pentru a promova și a dezvolta produse și servicii turistice și, astfel, pentru a genera locuri de muncă decente, construind parteneriate inovatoare cu principalii operatori economici, investind în dezvoltarea capitalului uman, în marketing și în facilitarea contactelor business- to- business pentru stimularea competitivității și îmbunătățirea standardelor în materie de servicii. În această privință, ele convin să acorde o atenție specială microîntreprinderilor și întreprinderilor mici și mijlocii.

(3) Părțile consolidează legăturile dintre sectorul turismului și alte sectoare economice relevante, în special agricultura, industria prelucrătoare, economia albastră și transporturile. Ele mobilizează investiții în energie durabilă, infrastructură și servicii de bază, tehnologii digitale, statistici și dezvoltare umană, pentru a spori competitivitatea și durabilitatea industriei turismului.

(4) Părțile iau măsuri pentru a genera cele mai puternice beneficii socioeconomice din turism. Ele îmbunătățesc conservarea și promovarea patrimoniului cultural și a resurselor naturale și promovează toate formele inovatoare de turism, respectând totodată integritatea și interesele popoarelor indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene, și ale comunităților locale și maximizând implicarea acestor părți interesate în procesul de dezvoltare a turismului.

ARTICOLUL 21

Cercetarea, inovarea și tehnologia

(1) Părțile cooperează în ceea ce privește dezvoltarea științei, cercetării, inovării și tehnologiei, în vederea sprijinirii diversificării economice, a promovării dezvoltării sociale și economice, a îmbunătățirii competitivității regionale și a facilitării apariției unei economii digitale favorabile incluziunii. Ele dezvoltă interconectarea și interoperabilitatea rețelelor de cercetare, a tehnologiilor de calcul și a infrastructurii și serviciilor de date științifice și promovează o astfel de dezvoltare în contextul lor regional.

(2) Părțile promovează dezvoltarea capacităților, infrastructurilor și structurilor de cercetare, a publicațiilor și a datelor științifice. Ele promovează și sprijină programele inovatoare de formare și mobilitate pentru cadrele universitare și cercetători. Ele sporesc capacitatea instituțiilor de învățământ superior de a colabora cu eficacitate în domeniul cercetării și al inovării științifice și tehnologice, inclusiv prin accesul la programe de schimburi universitare. Ele facilitează colaborarea în rândul administrațiilor publice, al instituțiilor academice și al întreprinderilor. Ele promovează datele deschise și inovarea în vederea impulsionării progresului economic și pentru a urmări excelența științifică reciproc avantajoasă.

(3) Părțile sprijină dezvoltarea unor economii bazate pe cunoaștere și a unor societăți digitale favorabile incluziunii. Ele promovează conservarea și utilizarea cunoștințelor tradiționale, biodiversitatea și gestionarea durabilă a altor resurse naturale, precum și transferul de tehnologie și de cunoștințe și competențe de specialitate.

(4) Părțile cooperează în chestiuni de interes comun din domeniul activităților spațiale civile, cum ar fi cercetarea spațială, aplicațiile și serviciile sistemelor globale de navigație prin satelit, dezvoltarea de sisteme de augmentare cu ajutorul sateliților, observarea Pământului și științele Pământului, în special în ceea ce privește utilizarea mecanismelor de alertă timpurie și de supraveghere.

ARTICOLUL 22

Cultura și industriile creative

(1) Părțile promovează cultura și industriile creative, ca motoare ale dezvoltării sociale și economice durabile și ale creării de locuri de muncă decente. Ele adoptă măsuri în sprijinul, printre altele, al dezvoltării creative și al digitalizării spectacolelor și producției artistice. Ele fac schimb de bune practici în ceea ce privește promovarea dezvoltării culturale și a antreprenoriatului cultural.

(2) Părțile promovează dezvoltarea durabilă prin consolidarea schimburilor culturale, prin încurajarea coproducțiilor și a inițiativelor culturale și creative comune și prin mărirea mobilității a profesioniștilor din sectoarele culturale și creative și a practicienilor asociați din domeniul educației. Ele sprijină circulația operelor de artă, cu respectarea deplină a convențiilor internaționale consacrate.

(3) Părțile sprijină dialogul intercultural dintre tineret, organizațiile societății civile și persoanele din UE și din regiunea Caraibilor.

ARTICOLUL 23

Industria prelucrătoare

(1) Părțile cooperează pentru a încuraja o industrie prelucrătoare durabilă, astfel încât să aprofundeze adăugarea de valoare, în special în cazul exportului de produse de înaltă tehnologie, pentru a facilita o diversificare mai pronunțată și pentru a maximiza potențialul acesteia de creare a unor legături în amonte cu sectoare-cheie economice, cum ar fi agricultura, economia albastră și industriile și serviciile extractive.

(2) Părțile elaborează politici pentru a atrage investiții interne și străine directe în industria prelucrătoare. Ele promovează facilitarea activității economice pentru a impulsiona colaborarea între entități omoloage, aprofundează parteneriatele comerciale și dezvoltă platforme, ecosisteme și rețele industriale.

(3) Părțile cooperează pentru a elabora măsuri de mărire a competitivității industriei prelucrătoare prin îmbunătățirea capacității de producție și prin abordarea constrângerilor precum penuria de forță de muncă calificată, deficitele în materie de logistică și de infrastructură și accesul limitat la finanțare și la cercetare de piață. Ele sprijină cercetarea și inovarea, promovează dezvoltarea și aplicarea tehnologiilor generice esențiale și consolidează legăturile dintre industrii, institutele de cercetare și instituțiile academice.

(4) Părțile sprijină îmbunătățirea comerțului cu produse fabricate, printre altele prin îmbunătățirea legăturilor cu piețele de export, prin mărirea capacității de reglementare a comerțului, prin facilitarea comerțului și prin consolidarea capacității de conformare pentru aplicarea standardele internaționale relevante în domeniul muncii și al mediului.

ARTICOLUL 24

Afacerile internaționale și serviciile financiare

Părțile acționează în direcția dezvoltării unui sector al afacerilor internaționale și al serviciilor financiare bazat pe norme în Caraibi, printre altele prin sprijinirea cooperării specifice pentru consolidarea capacității cadrelor de reglementare din Caraibi de a respecta standardele convenite la nivel internațional, dezvoltă politici sectoriale corespunzătoare, îmbunătățesc dezvoltarea competențelor și măresc gradul de utilizare a tehnologiilor și de digitalizare. Părțile depun toate eforturile pentru a asigura punerea în aplicare și asigurarea respectării, pe teritoriile lor, a standardelor convenite la nivel internațional pentru reglementarea și supravegherea sectorului afacerilor internaționale și al serviciilor financiare.

TITLUL II

DURABILITATEA MEDIULUI, SCHIMBĂRILE CLIMATICE ȘI GESTIONAREA DURABILĂ A RESURSELOR NATURALE

ARTICOLUL 25

Părțile recunosc amenințarea existențială pentru țările afectate și impactul asupra mijloacelor de subzistență pe care le reprezintă caracterul de durată al provocărilor legate de durabilitatea climei și a mediului. Ele întreprind acțiuni ambițioase de atenuare a schimbărilor climatice și de adaptare la acestea, protejează mediul și îmbunătățesc calitatea acestuia și urmăresc utilizarea și gestionarea durabilă a resurselor naturale, pentru a consolida reziliența la schimbările climatice și pentru a inversa fenomenul degradării mediului. Ele adoptă măsuri concrete de abordare a pierderii biodiversității, de menținere și refacere a ecosistemelor, de promovare a guvernanței oceanelor, de inversare a fenomenului defrișărilor și de prevenire a dezastrelor naturale și a riscurilor antropogene și de găsire a unui răspuns la acestea, inclusiv prin finanțarea combaterii schimbărilor climatice, promovarea transferului de tehnologie și consolidarea capacităților, după caz. Părțile investesc în creșterea verde, promovează economiile circulare și sprijină tranziția spre o dezvoltare caracterizată de reziliență la schimbările climatice și de emisii scăzute, asigurând complementaritatea deplină a creșterii economice cu durabilitatea mediului. Ele cooperează, de asemenea, la nivelul regiunii Caraibilor în sens mai larg și urmăresc cooperarea sud-sud și cooperarea trilaterală.

ARTICOLUL 26

Acțiunile climatice

(1) Părțile elaborează politici și programe interne cuprinzătoare și favorabile incluziunii în domeniul climei și întreprind acțiuni concrete pentru a accelera punerea în aplicare deplină a Convenției-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice și a Acordului de la Paris și pentru a susține acțiunile multilaterale în materie de schimbări climatice.

(2) Părțile promovează integrarea politicilor și măsurilor de atenuare și adaptare din domeniul schimbărilor climatice în strategiile și planurile naționale și regionale și în dialogurile în materie de politici. Ele cooperează pentru a promova acțiunile de adaptare, inclusiv evitarea, reducerea la minimum și abordarea pierderilor și daunelor asociate efectelor nefaste ale schimbărilor climatice. Ele dezvoltă sisteme de monitorizare, raportare și verificare și sisteme de evaluare, pentru a urmări progresele înregistrate în domeniul politicilor climatice.

(3) Părțile cooperează în ceea ce privește pregătirea, comunicarea și actualizarea treptată a unor contribuții ambițioase stabilite la nivel național (CSN-uri), întreprind măsurile naționale și regionale de atenuare necesare în vederea atingerii obiectivelor unor astfel de contribuții și elaborează strategii pe termen lung pentru o dezvoltare cu emisii scăzute de dioxid de carbon și rezilientă la schimbările climatice.

(4) Părțile elaborează și pun în aplicare planuri naționale de adaptare (PNA-uri) și strategii naționale și regionale. Ele integrează măsuri de adaptare în toate sectoarele-cheie vulnerabile, inclusiv în infrastructuri, și concep un sistem de guvernanță eficace pentru întreprinderea de acțiuni de adaptare și pentru facilitarea schimbului de cunoștințe și de bune practici în materie de schimbări climatice la nivel național și regional.

(5) Părțile acționează în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră (GES), inclusiv a celor rezultate din activitățile de transport aerian și maritim, în concordanță cu angajamentele și obligațiile lor internaționale, inclusiv în temeiul Acordului de la Paris.

(6) Luând în considerare amenințările pe care schimbările climatice le reprezintă pentru pace și securitate și pentru bunăstarea oamenilor și a comunităților, părțile cooperează pentru a consolida capacitățile de adaptare și atenuare și promovează măsuri de consolidare a rezilienței în vederea abordării vulnerabilității oamenilor și comunităților.

(7) Părțile promovează eliminarea treptată a producției și consumului de hidrofluorocarburi în temeiul Protocolului de la Montreal privind substanțele care epuizează stratul de ozon, cooperând în sprijinul ratificării Amendamentului de la Kigali la Protocolul de la Montreal și asigurând punerea rapidă în aplicare a acestuia.

(8) Părțile raționalizează și elimină treptat subvențiile ineficiente pentru combustibilii fosili, care încurajează risipa, reducând la minimum posibilele efecte negative, astfel încât să protejeze comunitățile sărace și vulnerabile. Ele promovează trecerea la surse de energie regenerabile și mai curate, în concordanță cu acțiunile din cadrul CSN-urilor.

(9) Părțile cooperează pentru a înregistra progrese în direcția unor economii cu emisii scăzute de dioxid de carbon și a rezilienței la schimbările climatice, prin consolidarea creșterii verzi în sectoarele economice esențiale și emergente, inclusiv prin adoptarea ecoinovării, prin promovarea transferului de tehnologie, prin elaborarea de standarde și prin schimbul de bune practici.

(10) Părțile dezvoltă instrumente de finanțare inovatoare și aliniază fluxurile financiare la o evoluție către o dezvoltare cu un nivel scăzut de emisii de dioxid de carbon și rezistentă la schimbările climatice, cu accent pe o finanțare favorabilă incluziunii prin care se urmărește protejarea persoanelor celor mai sărace și mai vulnerabile de efectele nefaste ale schimbărilor climatice. Ele promovează instrumente de politică economică care sprijină acțiunilor din domeniul schimbărilor climatice, cum ar fi stabilirea de tarife pentru emisiile de carbon, instrumentele de piață și taxele pe carbon, după caz.

(11) Părțile consolidează coordonarea consolidată la toate nivelurile de guvernare în vederea îndeplinirii unor angajamente ambițioase în materie de climă și energie. Ele încurajează și capacitează autoritățile locale și sprijină inițiativele precum Convenția globală a primarilor pentru climă și energie și Accelerarea tranziției la energie din surse regenerabile în statele insulare mici în curs de dezvoltare.

(12) Părțile colaborează în vederea consolidării capacităților lor umane și instituționale în domeniul științific și tehnic pentru întreprinderea de acțiuni climatice și pentru gestionarea și monitorizarea mediului, inclusiv prin utilizarea tehnologiilor spațiale și a sistemelor de informații, precum și pentru furnizarea unor servicii climatice cuprinzătoare, în special către părțile interesate vulnerabile.

ARTICOLUL 27

Biodiversitatea, ecosistemele și resursele naturale

(1) Părțile sprijină conservarea, utilizarea durabilă și refacerea ecosistemelor, inclusiv în vederea îmbunătățirii mijloacelor de subzistență ale populațiilor indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene, și ale comunităților locale, a consolidării furnizării de servicii ecosistemice și a creării condițiilor necesare pentru dezvoltarea durabilă a țărilor lor. Ele protejează, refac și îmbunătățesc biodiversitatea și iau măsuri pentru a accelera punerea în aplicare a Convenției privind diversitatea biologică și a Protocolului de la Nagoya. Părțile colaborează în cadrul negocierilor multilaterale privind conservarea resurselor naturale, a ecosistemelor și a biodiversității. Ele recunosc faptul că Marea Caraibilor cuprinde ecosisteme fragile și prezintă o biodiversitate unică și, prin urmare, cooperează pentru a sprijini protecția acestora. Ele iau măsuri pentru a evita sau a reduce impactul speciilor alogene invazive asupra speciilor și ecosistemelor locale și asupra mijloacelor de subzistență ale oamenilor.

(2) Părțile promovează sisteme integrate durabile de gestionare a apei, conservă și protejează sursele de apă și ecosistemele, colectează și epurează apele uzate, combat degradarea terenurilor și poluarea resurselor de apă și de apă subterană și caută soluții la incertitudinea privind disponibilitatea apei prin intermediul sistemelor de colectare și stocare.

(3) Părțile cooperează pentru a gestiona și a proteja în mod durabil solurile, astfel încât să mențină rolul esențial pe care îl au acestea în domenii precum agricultura, locuințele și infrastructura, printre altele, precum și pentru atenuarea schimbărilor climatice, pentru adaptarea la efectele acestora și ca rezervoare naturale de apă pluvială.

(4) Părțile protejează flora și fauna sălbatică și combat traficul cu specii de floră și faună sălbatică prin sprijinirea adoptării și a asigurării respectării unor politici și acte cu putere de lege prin care traficul cu specii de floră și faună sălbatică să fie considerat o infracțiune gravă. Ele consolidează măsurile de combatere a braconajului și de monitorizare a aplicării legii și promovează coordonarea internațională, inclusiv în contextul Consorțiul internațional pentru combaterea infracțiunilor împotriva speciilor sălbatice, al Convenției privind comerțul internațional cu specii ale faunei și florei sălbatice pe cale de dispariție (CITES) și al altor cadre internaționale relevante. Ele iau măsuri pentru a sensibiliza opinia publică, a educa și a influența consumatorii, a distruge stocurile de specii și produse de floră și faună sălbatică care au făcut obiectul traficului, a consolida rolul comunităților locale și a promova diplomația și acțiunile de susținere a cauzelor la nivel înalt cu privire la necesitatea de protecție a florei și faunei sălbatice.

(5) Părțile acționează în vederea instituirii și actualizării cadrelor de reglementare și a mecanismelor de punere în aplicare necesare pentru îmbunătățirea gestionării tuturor deșeurilor și substanțelor periculoase. Ele colaborează pentru a preveni sau a reduce la minimum generarea de deșeuri la sursă și pentru a îmbunătăți posibilitatea de reutilizare a produselor, posibilitatea de reciclare și utilizarea eficientă a resurselor, inclusiv prin intermediul unor sisteme eficiente de colectare și al unei reciclări eficace, astfel încât să adapteze producția și consumul în vederea realizării unei economii circulare. Părțile iau măsuri pentru a preveni sau a reduce la minimum substanțele periculoase din ciclurile materialelor și pentru a gestiona substanțele chimice din produse pe durata ciclului lor de viață. Ele cooperează pentru a consolida gestionarea corespunzătoare a substanțelor periculoase și a contaminanților radioactivi și pentru a pune capăt transportului transfrontalier ilicit de astfel de substanțe și contaminanți prin Marea Caraibilor.

(6) Părțile combat toate formele de poluare și sensibilizează publicul, inclusiv prin intermediul campaniilor de intervenție de proximitate, cu privire la riscurile pe care le prezintă poluarea atmosferică pentru sănătatea publică și pentru mediu și cu privire la beneficiile multiple pe care le are îmbunătățirea calității aerului.

(7) Părțile acționează în vederea elaborării unor cadre de protecție a ecosistemelor fragile și a biodiversității, inclusiv prin sprijinirea măsurilor de combatere a infracțiunilor împotriva mediului. Ele cooperează în scopul cercetării, al conservării și al utilizării durabile a biodiversității, inclusiv prin instituirea unor centre de cunoștințe și a unor parteneriate de cercetare. Părțile promovează utilizarea sistemelor de management de mediu recunoscute la nivel internațional, ca mijloace de reducere la minimum a oricărui impact negativ asupra mediului. Ele consolidează implicarea popoarelor indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene (UNDRIP), și a comunităților locale în conservarea ecosistemelor, acordând prioritate creării de locuri de muncă și de alte oportunități economice.

ARTICOLUL 28

Pădurile

(1) Părțile promovează gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor forestiere. Părțile cooperează pentru a inversa fenomenul defrișărilor, a sprijini reîmpăduririle, a stopa degradarea pădurilor și a restaura capacitatea pădurilor de a furniza servicii ecosistemice.

(2) Părțile promovează lanțuri valorice durabile ale produselor forestiere, acordând prioritate creării de locuri de muncă și valorificării oportunităților economice în domeniul conservării ecosistemelor. Ele combat exploatarea forestieră ilegală și comerțul aferent și promovează operațiunile de minerit responsabile.

(3) Părțile sprijină punerea în aplicare a unor mecanisme de durabilitate, cum ar fi Planul de acțiune al UE referitor la asigurarea respectării legislației, guvernanță și schimburile comerciale în domeniul forestier (FLEGT), inclusiv prin încheierea și/sau punerea în aplicare a unor acorduri de parteneriat voluntar. Ele consolidează coerența și interacțiunile pozitive la nivelul țărilor între mecanismele de durabilitate și Cadrul de la Varșovia privind reducerea emisiilor cauzate de despăduriri și de degradarea pădurilor (REDD+).

(4) Părțile consolidează implicarea autorităților și comunităților locale în gestionarea durabilă a pădurilor. Ele sensibilizează publicul cu privire la defrișări la toate nivelurile și încurajează producția și consumul de produse eficiente din punctul de vedere utilizării resurselor și din punct de vedere energetic care provin din păduri gestionate durabil.

ARTICOLUL 29

Guvernanța oceanelor

(1) Părțile consolidează guvernanța oceanelor, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (UNCLOS), pentru a garanta siguranța, securitatea, curățenia și gestionarea durabilă a oceanelor, reduc presiunile asupra oceanelor și a mărilor și promovează dezvoltarea durabilă a economiei albastre. Ele cooperează cu privire la consolidarea capacităților naționale și regionale de a gestiona cu responsabilitate și cu asumarea răspunderii resursele oceanice și costiere, elaborează măsuri pentru utilizarea, gestionarea și conservarea durabilă a diversității biologice marine în zonele din jurisdicția națională și din afara acesteia, promovează cunoștințele și cercetarea și facilitează transferul de tehnologie privind guvernanța oceanelor. Părțile întreprind acțiuni legate de oceane care contribuie la atenuarea schimbărilor climatice și la adaptarea la acestea.

(2) Părțile cooperează, la nivel bilateral, regional și multilateral, precum și la nivelul organizațiilor regionale de gestionare a pescuitului (ORGP-uri), pentru a asigura conservarea și gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor marine vii.

(3) Părțile promovează dezvoltarea și gestionarea durabilă a resurselor piscicole, printre altele prin adoptarea cadrelor de reglementare necesare, prin mărirea capacităților de gestionare, de respectare și de asigurare a respectării, prin îmbunătățirea accesului la finanțare, prin promovarea bunelor practici și prin transferul de tehnologie. Ele mențin sau adoptă inițiative de combatere a pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN), inclusiv, când este cazul, prin introducerea unor sisteme de trasabilitate și prin punerea în aplicare a unor măsuri de excludere a produselor INN din fluxurile comerciale. Ele promovează și pun în aplicare în mod eficace măsuri de monitorizare, control și supraveghere și măsuri conexe pentru asigurarea respectării legislației, astfel încât să conserve stocurile de pește și să prevină pescuitul excesiv, în conformitate cu UNCLOS.

(4) Părțile convin să ia măsurile necesare pentru a interzice anumite forme de subvenții pentru pescuit care contribuie la excedente de capacitate și la pescuitul excesiv, să elimine subvențiile care contribuie la pescuitul INN și să nu introducă astfel de noi subvenții, recunoscând că un tratament special și diferențiat al țărilor în curs de dezvoltare și al țărilor cel mai puțin dezvoltate, care să fie corespunzător și eficace, ar trebui să facă parte integrantă din negocierile Organizației Mondiale a Comerțului privind subvențiile în domeniul pescuitului și din orice acord care ar putea apărea ulterior.

(5) Părțile cooperează pentru a conserva și a reface ecosistemele costiere și marine și biodiversitatea acestora și promovează valorificarea capitalului natural marin și costier. Ele concep măsuri de prevenire și atenuare a impactului produs de acidificarea oceanelor asupra ecosistemelor biodiversității marine, inclusiv asupra recifelor de corali, a durabilității pescuitului și a mijloacelor de subzistență ale comunităților costiere care depind de resursele marine.

(6) Părțile combat poluarea marină, inclusiv poluarea fonică, și reduc deșeurile marine, în special materialele plastice și microplasticele. Ele vizează cauzele profunde ale deșeurilor marine, inclusiv prin politici și măsuri de prevenire și gestionare a deșeurilor. Ele extind operațiunile de curățare a oceanelor și a coastelor, acordând o atenție deosebită zonelor de acumulare din marile vârtejuri oceanice.

(7) Părțile sprijină reglementarea reducerilor emisiilor de gaze cu efect de seră care au legătură cu industria maritimă și sprijină în mod activ punerea în aplicare urgentă a Strategiei inițiale a Organizației Maritime Internaționale (OMI) privind reducerea emisiilor.

(8) Părțile elaborează măsuri de conservare și instrumente de gestionare zonale pentru a proteja și a reface zonele și resursele costiere și marine, inclusiv zonele marine protejate, în concordanță cu dreptul național și internațional și pe baza celor mai bune informații științifice disponibile și a cunoștințelor comunităților locale.

(9) Părțile promovează dialogul și cooperarea în toate aspectele guvernanței oceanelor, inclusiv în chestiuni legate de creșterea nivelului mării și de posibilele efecte și implicații ale acestui fenomen.

(10) Părțile recunosc preocupările generale în legătură cu impactul pe care îl are asupra mediului și a biodiversității acestuia exploatarea minieră a fundului mării. Ele utilizează cele mai bune cunoștințe științifice disponibile, aplică principiul precauției și o abordare ecosistemică, promovează cercetarea și fac schimb de bune practici în domenii de interes reciproc care au legătură cu resursele minerale de pe fundul mării, pentru a asigura un management de mediu rațional al activităților de protecție și conservare a mediului marin și a biodiversității acestuia.

ARTICOLUL 30

Reziliența la dezastre naturale și gestionarea cuprinzătoare a dezastrelor

(1) Părțile cooperează pentru a consolida reziliența persoanelor, a societăților și a infrastructurilor la dezastre naturale și pentru a mări capacitățile de monitorizare, de alertă timpurie și de evaluare a riscurilor, astfel încât să îmbunătățească măsurile de prevenire, atenuare, pregătire, răspuns și redresare, în concordanță cu Cadrul de acțiune de la Sendai pentru reducerea riscurilor de dezastre.

(2) Părțile consolidează reziliența prin realizarea de investiții în domeniul prevenirii riscurilor de dezastre și al pregătirii pentru acestea, prin integrarea eforturilor de reducere a riscurilor în acțiunile de redresare și prin promovarea asigurării riscurilor financiare și a unor soluții convenabile ca preț în ceea ce privește transferul riscurilor. Ele promovează culegerea și utilizarea de statistici referitoare la dezastre și de date referitoare la pierderi, evaluarea cuprinzătoare a riscurilor și punerea în aplicare a planurilor de reducere a riscurilor la toate nivelurile.

(3) Părțile adoptă măsuri pentru a consolida legătura dintre reducerea riscurilor de dezastre și adaptarea la schimbările climatice și promovează schimbul de informații și de bune practici cu privire la punerea în aplicare și monitorizarea Cadrului de acțiune de la Sendai pentru reducerea riscurilor de dezastre. Ele plasează cu prioritate reziliența la schimbările climatice și la pericolele naturale în centrul tuturor eforturilor de reconstrucție și de redresare, inclusiv prin aplicarea unei abordări de a „reconstrui mai bine”.

(4) Părțile cooperează pentru a face față impactului dezastrelor naturale și al riscurilor antropogene prin furnizarea de asistență umanitară și de ajutor în timp util și în mod eficient.

(5) Părțile consolidează guvernanța incluzivă a riscurilor la toate nivelurile. De asemenea, ele măresc capacitățile de monitorizare, de alertă timpurie și de evaluare a riscurilor și îmbunătățesc măsurile interne și regionale de prevenire, atenuare, pregătire, răspuns și redresare, inclusiv mecanismele de protecție civilă, pentru a consolida capacitatea centrelor de excelență naționale și regionale din domeniul reducerii riscurilor de dezastre și al inovării în materie de climă. Ele promovează implicarea comunităților afectate, a societății civile și a autorităților locale în conceperea și punerea în aplicare a răspunsurilor în materie de politici, punând accentul pe gospodăriile și grupurile cele mai vulnerabile și pe cele marginalizate.

(6) Părțile măresc reziliența mediului, printre altele prin sprijinirea utilizării TIC și a tehnologiilor spațiale pentru accelerarea proceselor de prevenire a dezastrelor, de pregătire pentru intervenție și de răspuns și redresare în caz de dezastre. Ele încurajează oportunitățile de consolidare a cercetării și de difuzare a bunelor practici în materie de gestionare a riscurilor de dezastre.

TITLUL III

DREPTURILE OMULUI, GUVERNANȚA, PACEA ȘI SECURITATEA

ARTICOLUL 31

Părțile încurajează dialogul și cooperarea în scopul consolidării securității în toate dimensiunile sale și al realizării unor societăți pașnice și reziliente. Ele promovează și protejează pe deplin drepturile omului, demnitatea umană, libertățile fundamentale și principiile democratice, construiesc instituții care își asumă răspunderea și sunt transparente, consolidează guvernanța și sistemele de justiție și garantează un spațiu adecvat și corespunzător în care indivizii și grupurile să poată să își exprime aspirațiile și să contribuie la elaborarea politicilor. În acest scop, părțile acordă o atenție specială promovării drepturilor tinerilor, ale femeilor și fetelor, ale popoarelor indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene, ale persoanelor în vârstă și ale persoanelor cu handicap. Ele își intensifică eforturile de promovare a securității cetățenilor și de prevenire și combatere a criminalității organizate, îndeosebi în legătură cu drogurile ilicite, securitatea maritimă, securitatea cibernetică, spălarea banilor, gestionarea frontierelor, corupția, toate formele de trafic și comerțul ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor și cu muniția aferentă.

CAPITOLUL 1

DREPTURILE OMULUI, JUSTIȚIA ȘI GUVERNANȚA

ARTICOLUL 32

Drepturile omului

(1) Părțile contribuie la protecția, promovarea și asigurarea împlinirii drepturilor omului, în conformitate cu dreptul internațional. Ele promovează procesul de ratificare și punere în aplicare universală a instrumentelor internaționale referitoare la drepturile omului, contribuie la acest proces, pun în aplicare instrumentele la care subscriu și iau în considerare aderarea la instrumentele la care nu sunt încă parte. Ele aplică pe deplin principiul nediscriminării, astfel cum este prevăzut la articolul 9 din partea generală a acordului, tratând cu prioritate adoptarea și punerea în aplicare a unor acte cu putere de lege cuprinzătoare în materie de egalitate și antidiscriminare.

(2) Părțile cooperează pentru a consolida protecția juridică, asigurând tragerea la răspundere în cazul încălcărilor drepturilor omului și al abuzurilor împotriva acestora și încurajând accesul la justiție, și pentru a oferi căi de atac corespunzătoare și eficace victimelor și supraviețuitorilor unor astfel de încălcări și abuzuri.

(3) Părțile promovează eforturile în vederea realizării egalității de gen și a exercitării depline a tuturor drepturilor omului de către femei și fete, precum și în vederea emancipării acestora.

(4) Părțile promovează și protejează drepturile copilului și combat munca copiilor, maltratarea copilului și toate formele de exploatare a copiilor.

(5) Părțile promovează drepturile persoanelor cu handicap și iau măsuri mai ferme pentru a asigura incluziunea deplină a acestora în societate.

(6) Părțile continuă să dezvolte și să sprijine mecanismele de monitorizare a drepturilor omului, inclusiv obligațiile lor de raportare. Ele recunosc și respectă independența instituțiilor naționale pentru apărarea drepturilor omului și încurajează un mediu sigur și propice în care apărătorii drepturilor omului să își poată desfășura activitatea în mod liber și să aibă acces la mecanisme regionale și internaționale, după caz. Părțile promovează participarea instituțiilor naționale pentru apărarea drepturilor omului și a apărătorilor drepturilor omului la structurile și procesele consultative. Ele asigură participarea deplină și eficace a popoarelor indigene la toate chestiunile care le privesc, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene. Ele se asigură că în procesele consultative se ține seama, de asemenea, de rolul cunoștințelor tradiționale și de preocupările comunităților locale.

(7) Părțile cooperează pentru a sensibiliza cu privire la drepturile omului și la democrație, inclusiv prin intermediul sistemelor de educație și al mass-mediei.

ARTICOLUL 33

Statul de drept și justiția

(1) Părțile cooperează pentru a spori accesul eficace și echitabil al tuturor la justiție și pentru a consolida statul de drept și instituțiile la toate nivelurile în domeniul aplicării legii și al administrării justiției. În acest scop, părțile îmbunătățesc accesul la servicii juridice pentru persoanele aflate în situații vulnerabile.

(2) Părțile cooperează pentru a asigura faptul că sistemul judiciar este independent, își asumă răspunderea și este imparțial. Ele urmăresc asigurarea unor sisteme și proceduri judiciare modernizate și eficiente, inclusiv prin schimbul de bune practici, îmbunătățesc capacitatea de îndeplinire a actului de justiție într-un mod rapid și echitabil, dezvoltă utilizarea unor mecanisme legale de soluționare alternativă a litigiilor, reduc întârzierile acumulate și arestările preventive excesive, oferă formare adecvată și îmbunătățesc accesul practicienilor din domeniul dreptului și accesul publicului la legislație, jurisprudență și alte informații juridice.

(3) Părțile se opun tuturor formelor de tortură și de alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante și le condamnă. Ele previn și combat încălcările comise de forțele de securitate și consolidează respectarea statului de drept de-a lungul lanțurilor de securitate și justiție, inclusiv prin formare în materie de etică. Ele consolidează lupta împotriva impunității și a negării dreptului victimelor la justiție și la măsuri de reparare, cu un accent deosebit pe aducerea în fața justiției a autorilor încălcărilor drepturilor omului.

(4) Părțile cooperează pentru a moderniza sistemele penitenciare și a maximiza rolul de reabilitare al acestora, inclusiv prin îmbunătățirea respectării drepturilor deținuților, prin punerea în aplicare a unor programe de reabilitare și educație, prin mărirea ratei de reintegrare socială a deținuților, prin sprijinirea îngrijirii deținuților, prin întreprinderea de acțiuni în vederea eradicării suprapopulării, prin îmbunătățirea gestionării și a administrării penitenciarelor și a condițiilor din acestea, în concordanță cu bunele practici și standardele internaționale, și prin oferirea de alternative la pedeapsa cu închisoarea pentru infracțiuni mai mici.

ARTICOLUL 34

Guvernanța

(1) Părțile iau măsuri concrete pentru a crea instituții publice care sunt favorabile incluziunii, își asumă răspunderea și sunt transparente. Ele își consolidează capacitățile de concepere și punere în aplicare a politicilor, dezvoltă un serviciu public care își asumă răspunderea și este eficient, transparent și profesionist, consolidează furnizarea unor servicii publice de calitate, îmbunătățesc mecanismele legislative și de guvernanță și promovează imparțialitatea și eficacitatea organelor de aplicare a legii.

(2) Părțile consolidează capacitățile parlamentelor și ale instituțiilor locale, municipale, naționale și regionale de a asigura și a îmbunătăți respectarea principiilor și practicilor democratice.

(3) Părțile promovează respectarea libertății de exprimare și a independenței și pluralismului mass-mediei, menținând și extinzând un spațiu propice pentru societatea civilă, în vederea îmbunătățirii responsabilității democratice.

(4) Părțile accelerează utilizarea pe scară mai largă a e-guvernanței și a infrastructurii de servicii digitale, ca mijloace de mărire a accesului la serviciile publice și a disponibilității acestora, sprijinind astfel dezvoltarea unor instituții publice care își asumă răspunderea și sunt transparente.

(5) Părțile dezvoltă și consolidează instituțiile, legislația și mecanismele de prevenire și combatere a corupției, a mitei, a fraudei și a infracțiunilor întreprinderilor, inclusiv în ceea ce privește confiscarea și restituirea activelor recuperate. Ele se asigură că legislația anticorupție este aplicată în mod eficace, că investigațiile și urmăririle penale se desfășoară în mod imparțial și că sancțiunile și pedepsele aplicate pentru corupție și infracțiuni legate de corupție sunt eficace și proporționale. Ele promovează și pun în aplicare standardele și instrumentele internaționale relevante, în special Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, recunoscând în corupție o chestiune transnațională, care se află în legătură cu alte forme de criminalitate transnațională și economică și care necesită eforturi comune și multidisciplinare, inclusiv la nivel internațional.

ARTICOLUL 35

Finanțele publice și guvernanța financiară

(1) Părțile promovează gestionarea solidă a finanțelor publice, inclusiv utilizarea consolidată și eficace a veniturilor publice, administrarea durabilă a datoriei publice, sistemele de achiziții publice durabile și sprijinirea organismelor naționale de supraveghere. Ele promovează un grad mai mare de asumare a răspunderii, de transparență, de echitate, de legalitate și de integritate în gestionarea resurselor publice. Părțile sprijină măsurile de creare a unor sisteme eficace, echitabile și transparente de cheltuieli publice. Ele cooperează pentru a consolida mobilizarea resurselor interne în statele insulare mici în curs de dezvoltare din Caraibi în sprijinul dezvoltării durabile a acestora și al măririi rezilienței lor economice.

(2) Părțile cooperează pentru a consolida finanțele publice, printre altele prin mărirea capacității de respectare a standardelor internaționale, prin elaborarea unor cadre și măsuri de politică menite să sporească eficiența, eficacitatea, transparența și echitatea sistemelor fiscale și prin colaborarea în cadrul Organizației Națiunilor Unite și al altor organisme de finanțe publice relevante la nivel mondial.

(3) Părțile iau, inclusiv prin intermediul consultărilor bilaterale și multilaterale, măsuri de combatere a fluxurilor financiare ilicite, a fraudei fiscale și a evaziunii fiscale și de reducere a posibilităților de evitare a obligațiilor fiscale. Părțile aplică principiile bunei guvernanțe în chestiuni fiscale, printre altele prin promulgarea de acte legislative, prin elaborarea de politici cuprinzătoare, prin adoptarea de măsuri concrete și prin consolidarea instituțiilor și mecanismelor relevante.

CAPITOLUL 2

CRIMINALITATEA ȘI SECURITATEA

ARTICOLUL 36

Securitatea umană și securitatea cetățenilor

(1) Părțile urmăresc o abordare integrată pentru a preveni și a reduce riscurile de criminalitate și a promova inițiativele de reconciliere, reabilitare și reintegrare.

(2) Părțile urmăresc penal, combat și încearcă să prevină toate formele de violență, inclusiv violența sexuală, violența bazată pe gen și violența domestică. Ele vizează să sprijine, să asiste și să capaciteze victimele și supraviețuitorii și să adopte măsuri de combatere a marginalizării, a victimizării și a stigmatizării.

(3) Părțile combat violența bandelor de răufăcători prin măsuri cuprinzătoare de reducere a riscurilor, de prevenire și de educare, prin furnizarea de servicii sociale adecvate, prin acțiuni la nivelul comunității pentru ruperea ciclului violenței și prin generarea de oportunități alternative de subzistență pentru tineret și persoanele vulnerabile. Ele combat atât accesul la armele de calibru mic și armamentul ușor, precum și la muniția aferentă, cât și utilizarea acestora, în vederea prevenirii și a reducerii efectelor negative ale violenței armate asupra societății și a oamenilor.

(4) Părțile abordează problemele sociale și de securitate create prin deportarea infractorilor străini și a persoanelor care și-au executat pedeapsa și se străduiesc să coopereze pentru a facilita reabilitarea acestora și reintegrarea lor în societate și a reduce la minimum rata de recidivă. Ele se asigură că își comunică reciproc, în timp util și prin canalele adecvate, informațiile relevante cu privire la deportare, în conformitate cu acordurile de cooperare administrativă sau judiciară aplicabile, și promovează cooperarea în rândul agențiilor de aplicare a legii, astfel cum se prevede în prezentul protocol.

ARTICOLUL 37

Criminalitatea organizată

(1) Părțile combat toate formele de criminalitate organizată, inclusiv prin colaborarea la nivel național, regional și internațional și prin adoptarea de măsuri legislative și de altă natură în conformitate cu Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și cu protocoalele adiționale la aceasta. Ele cooperează pentru a-și mări capacitatea de a respecta cerințele internaționale de raportare. Părțile combat introducerea ilegală de migranți și traficul de persoane, de droguri ilicite, de animale și plante sălbatice pe cale de dispariție, de substanțe periculoase și de deșeuri. Părțile combat, de asemenea, infracțiunile împotriva mediului, inclusiv exploatarea forestieră ilegală și comerțul aferent. Părțile cooperează, de asemenea, pentru a combate traficul de arme de calibru mic și armament ușor, precum și de muniție aferentă, și de alte arme convenționale și produse cu dublă utilizare. În acest sens, ele cooperează, printre altele, pentru a consolida depistarea armelor de calibru mic și a armamentului ușor ilegale, precum și a muniției aferente, a urmări proveniența acestora, a sprijini distrugerea acestora, a mări capacitatea de investigare și urmărire penală eficace a infracțiunilor legate de arme de foc și a-și împărtăși bunele practici.

(2) Părțile îmbunătățesc protecția victimelor traficului de persoane, promovează investigarea și urmărirea penală a autorilor, colaborează pentru prevenirea și identificarea cazurilor de trafic de persoane și elaborează măsuri eficace de reintegrare a victimelor în societățile lor. Părțile se asigură că toate victimele au acces la drepturile lor, ținând seama de vulnerabilitatea deosebită a femeilor și a copiilor. Părțile promovează schimbul de informații, inclusiv de informații operative în materie penală, și consolidează capacitățile de elaborare a politicilor și de punere în aplicare a acțiunilor de combatere a traficului de persoane și a introducerii ilegale de migranți.

(3) Părțile cooperează pentru a preveni și a combate utilizarea instituțiilor lor financiare și a întreprinderilor și profesiilor nefinanciare desemnate pentru finanțarea terorismului și spălarea veniturilor provenite din activități infracționale. Ele promovează schimbul de informații și cooperarea, inclusiv în ceea ce privește consolidarea capacităților și alte forme de asistență tehnică. Ele asigură respectarea măsurilor de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului pentru a perturba fluxurile financiare ilicite, privând astfel infractorii de profituri, și pentru a asigura punerea în aplicare eficace și deplină a recomandărilor Grupului de Acțiune Financiară Internațională. Ele sprijină instituirea și consolidarea actelor legislative și a organismelor naționale în materie de recuperare a activelor, confiscarea activelor provenite din săvârșirea de infracțiuni, restituirea și mobilizarea acestora în scopuri de utilitate publică, precum și extinderea răspunderii penale a autorilor infracțiunilor și a persoanelor care facilitează săvârșirea infracțiunilor.

(4) Părțile își consolidează cooperarea pentru a preveni și a combate criminalitatea cibernetică și electronică de înaltă tehnologie și distribuția de conținut ilegal online. Ele consolidează capacitatea de combatere a criminalității informatice, printre altele prin punerea în comun și formarea resurselor umane și prin încurajarea colaborării în rândul factorilor de decizie, al operatorilor economici și al cercetătorilor. Ele fac schimb de informații cu privire la educația și formarea investigatorilor criminalității informatice, la investigarea criminalității informatice și la investigarea criminalistică a infracțiunilor informatice. Ele recunosc în Convenția privind criminalitatea informatică (Convenția de la Budapesta) și în alte standarde internaționale aplicabile o bază de promovare a cooperării internaționale și o contribuție la elaborarea politicilor interne în materie de criminalitate informatică.

(5) Părțile iau măsuri pentru a mări reziliența persoanelor și a comunităților la terorism și la extremismul violent. Ele își intensifică eforturile de a-și comunica reciproc atât informații, cât și cunoștințe și competențe de specialitate referitoare la grupările teroriste și rețelele de sprijin ale acestora, cu respectarea deplină a statului de drept, a drepturilor omului și a dreptului la viață privată. Ele cooperează pentru a-i aduce în fața justiției pe autorii actelor de terorism și adoptă măsuri de facilitare a reabilitării și a reintegrării în societate a resortisanților fiecărui stat membru al Uniunii Europene și ai fiecărui stat parte din Caraibi care au fost radicalizați.

ARTICOLUL 38

Drogurile ilicite

(1) Părțile cooperează pentru a atenua provocările, inclusiv în ceea ce privește securitatea și sănătatea, generate de cultivarea, producția și consumul de droguri ilicite și de substanțe psihoactive, precum și de traficul și tranzitul acestor substanțe pe teritoriile lor. O astfel de cooperare are loc la nivel bilateral, regional, multilateral sau trilateral, după caz.

(2) Părțile cooperează pentru a reduce cererea și oferta de droguri, pe baza principiului responsabilității comune și a unei abordări integrate, echilibrate și bazate pe dovezi.

(3) Părțile cooperează pentru a îmbunătăți capacitățile autorităților judiciare și de aplicare a legii, inclusiv capacitățile lor de raportare. Ele identifică, perturbă și anihilează grupurile transnaționale de criminalitate organizată prin mecanisme consolidate de schimb de informații și date operative în materie penală care se referă la droguri, promovând în același timp investigațiile și operațiunile comune, inclusiv cu țările învecinate.

(4) Părțile abordează factorii de risc legați de abuzul de droguri care afectează indivizii, comunitățile și societățile. Ele consolidează statul de drept și creează instituții și servicii publice care își asumă răspunderea și sunt eficace și favorabile incluziunii, pentru a combate violența legată de droguri.

(5) Părțile adoptă măsuri de sprijinire a activităților de dezvoltare alternative pentru a înlocui cultivarea și producția ilegală de droguri în zonele rurale și urbane și măsuri de sporire a bunăstării economice a populațiilor vulnerabile afectate, promovând în același timp incluziunea socială la nivel comunitar și în societate în general.

(6) Părțile își intensifică și accelerează eforturile de reducere a cererii și iau măsurile necesare pentru a aborda efectele produse de droguri asupra sănătății și la nivel social. Ele iau măsuri pe criterii de vârstă și gen, adaptate nevoilor specifice ale grupurilor vulnerabile, prin intermediul, printre altele, al programelor de prevenire, tratament, îngrijire, reabilitare și reintegrare socială.

(7) Părțile abordează amenințările noi și emergente legate de producția ilegală, utilizarea și abuzul de substanțe sintetice, inclusiv de opioide, și dezvoltă și consolidează programe și îmbunătățesc mecanismele de raportare, pentru a combate utilizarea ilicită a substanțelor chimice precursoare.

ARTICOLUL 39

Cooperarea în materie de aplicare a legii și gestionarea integrată a frontierelor

(1) Părțile încurajează dialogul și cooperarea în materie de aplicare a legii și cooperarea judiciară strategică. Ele promovează cooperarea dintre agențiile de aplicare a legii pentru a-și comunica reciproc informații și date operative în materie penală, a încuraja schimbul de bune practici și a dezvolta capacități.

(2) Părțile sprijină cooperarea regională în materie de securitate prin consolidarea gestionării integrate a frontierelor, a schimbului de informații și date operative și a culegerii și analizei de date, respectând totodată cadrele juridice relevante privind protecția datelor cu caracter personal. Ele promovează soluționarea pașnică a diferendelor și controverselor frontaliere, în concordanță cu dreptul internațional. Ele sprijină măsurile de consolidare a încrederii și strategiile de dezvoltare specifice, după caz, pentru a spori încrederea și a reduce posibilele tensiuni la frontiere.

ARTICOLUL 40

Siguranța și securitatea maritimă și aeriană

(1) Părțile dezvoltă cooperarea în domeniul maritim și al aviației, în vederea îmbunătățirii siguranței și securității, și consolidează, printre altele, vizarea și gestionarea mărfurilor cu risc ridicat, în conformitate cu dreptul internațional și cu rezoluțiile relevante ale Organizației Națiunilor Unite.

(2) Părțile măresc securitatea maritimă, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (UNCLOS), răspunzând la amenințările pentru nave și pentru instalațiile și activele maritime critice, îmbunătățind monitorizarea și asigurând respectarea actelor cu putere de lege și a normelor administrative relevante. Ele iau măsuri împotriva pirateriei, a jafului armat și a tuturor formelor de criminalitate organizată pe mare, inclusiv prin utilizarea tehnologiilor spațiale.

TITLUL IV

DEZVOLTAREA UMANĂ, COEZIUNEA SOCIALĂ ȘI MOBILITATEA

ARTICOLUL 41

Părțile sunt hotărâte să elimine toate formele de sărăcie până în 2030, să combată cu eficacitate inegalitatea, să realizeze egalitatea de gen, să emancipeze femeile și tineretul, în scopul de a asigura că fiecare persoană dispune de mijloacele necesare pentru a se bucura de o viață demnă. Ele sunt hotărâte, de asemenea, să promoveze coeziunea socială și să creeze condițiile pentru ca oamenii să participe în mod eficace la viața democratică și să contribuie activ la creșterea economică durabilă. Ele acordă o atenție specială persoanelor aflate în situații vulnerabile, inclusiv femeilor, copiilor, persoanelor în vârstă, popoarelor indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene, comunităților locale și persoanelor cu handicap. Ele iau măsuri concrete de promovare a protecției sociale, ca investiție esențială pentru eradicarea sărăciei și combaterea inegalității și ca mijloc important pentru crearea unui ciclu de autoconsolidare pe calea unei dezvoltări economice favorabile incluziunii și durabile, prin reinvestirea beneficiilor economice în sens mai larg în societate și oameni și prin consolidarea rezilienței sociale. Părțile adoptă o abordare cuprinzătoare și echilibrată în ceea ce privește migrația. Ele abordează migrația în spiritul solidarității, al parteneriatului și al responsabilității comune și conform competențelor lor respective. Părțile valorifică beneficiile migrației, promovează integrarea migranților, utilizează la maximum cunoștințele, competențele antreprenoriale și investițiile diasporei și maximizează utilizarea remiterilor de bani, ca sursă de finanțare pentru o dezvoltare favorabilă incluziunii și durabilă. Ele urmăresc un dialog deschis pe tema mobilității dintre cele două regiuni și cooperează pentru a reduce impactul negativ pe care îl are pierderea de competențe asupra dezvoltării țărilor.

CAPITOLUL 1

SERVICIILE SOCIALE

ARTICOLUL 42

Educația

(1) Părțile consolidează și promovează accesul favorabil incluziunii, convenabil ca preț și echitabil la educație la toate nivelurile și îmbunătățesc calitatea acesteia, inclusiv prin sisteme naționale de educație consolidate și favorabile incluziunii și prin infrastructuri și echipamente îmbunătățite, acordând o atenție deosebită persoanelor cu handicap. Ele sprijină promovarea egalității de gen pentru a dezvolta un mediu propice în care băieții și fetele să aibă oportunități educaționale egale și un nivel de instruire comparabil.

(2) Părțile sprijină extinderea furnizării și aplicării științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STIM) și a artelor la toate nivelurile sistemului de educație.

(3) Părțile promovează utilizarea tehnologiilor inovatoare ușor de obținut și la prețuri convenabile în scopuri educaționale, precum și dezvoltarea competențelor și a alfabetizării digitale pentru toți.

(4) Părțile cooperează pentru a consolida înscrierea și calitatea în învățământul terțiar, formarea tehnică și profesională și învățarea nonformală, învățarea la locul de muncă și învățarea pe tot parcursul vieții, în vederea măririi numărului de oameni cu studii superioare și de lucrători calificați.

(5) Părțile cooperează pentru a consolida formarea universitară, a promova recunoașterea automată a unei calificări și a facilita mobilitatea studenților, a personalului și a cadrelor universitare între Caraibi și Uniunea Europeană.

(6) Părțile cooperează pentru a promova cercetarea, dezvoltarea și inovarea academică, printre altele prin consolidarea colaborării în rândul instituțiilor-cheie și prin susținerea utilizării cercetării și analizei științifice în vederea atingerii unei excelențe academice reciproc avantajoase.

ARTICOLUL 43

Sănătatea

(1) Părțile promovează acoperirea universală și la prețuri convenabile cu servicii de sănătate și accesul echitabil la servicii de sănătate, inclusiv prin consolidarea sistemelor naționale de sănătate, prin dezvoltarea unei infrastructuri durabile de calitate și prin asigurarea accesului la medicamente, vaccinuri și metode de diagnosticare esențiale sigure și convenabile ca preț.

(2) Părțile cooperează pentru a aborda incidența și povara tot mai mare a bolilor netransmisibile, luând măsuri în vederea prevenirii și a controlului acestora, inclusiv prin promovarea unei alimentații și a unor stiluri de viață sănătoase, a utilizării instrumentelor digitale și a educației sanitare.

(3) Părțile consolidează capacitățile naționale și regionale de a detecta focarele de boli transmisibile și alte urgențe sanitare de interes național și internațional și de a reacționa cu rapiditate și eficacitate la acestea, urmând o abordare de tip „O singură sănătate”, care cuprinde sănătatea umană, sănătatea animală, plantele și ecosistemele.

(4) Părțile cooperează pentru a aborda urgențele de sănătate publică, printre altele prin utilizarea sistemelor de alertă timpurie pentru schimbul rapid de informații, prin elaborarea unor planuri coerente și multisectoriale de mărire a capacității sistemelor de sănătate, prin furnizarea de medicamente, vaccinuri și echipamente sanitare, inclusiv metode de diagnosticare, esențiale și convenabile ca preț și prin acordarea de asistență umanitară și ajutor. Ele consolidează cooperarea internațională pentru a atenua impactul urgențelor mondiale de sănătate publică.

(5) Părțile promovează cercetarea și schimbul de cunoștințe, de experiențe și de bune practici în sectorul sănătății.

ARTICOLUL 44

Locuințele, apa și salubritatea

(1) Părțile sprijină accesul universal la locuințe decente, sigure și convenabile ca preț, cu un accent deosebit pe oamenii vulnerabili și marginalizați, inclusiv popoarele indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene, și comunitățile locale, pentru a genera un impact pozitiv asupra sănătății oamenilor, a promova dezvoltarea socioeconomică a comunităților și a combate inegalitățile dintre gospodăriile urbane și cele rurale. Părțile promovează locuințele și infrastructura inteligente adaptate schimbărilor climatice, printre altele prin conceperea și asigurarea respectării unor coduri pentru construcții.

(2) Părțile îmbunătățesc accesul la o aprovizionare sigură, convenabilă ca preț și durabilă cu apă, inclusiv prin dezvoltarea unei gestionări durabile și integrate a resurselor de apă, prin gestionarea deșeurilor solide și prin promovarea măsurilor de reciclare a apei.

(3) Părțile promovează accesul adecvat, echitabil și convenabil ca preț la servicii de salubritate și igienă pentru toți, acordând o atenție specială nevoilor femeilor și fetelor și ale persoanelor aflate în situații vulnerabile.

(4) Părțile promovează accesul universal și îmbunătățit la energie electrică la prețuri convenabile și măresc gradul de utilizare eficientă și durabilă a energiei pentru toți.

ARTICOLUL 45

Urbanizarea și dezvoltarea rurală durabilă

(1) Părțile promovează un mediu propice pentru o dezvoltare rurală și urbană durabilă. Ele încurajează amenajarea durabilă a teritoriului, acordând o atenție deosebită transparenței și reglementării achizițiilor de terenuri și drepturilor de proprietate, durabilității mobilității urbane, precum și orașelor inteligente și sigure.

(2) Părțile promovează o dezvoltare echilibrată a economiilor și comunităților rurale, cu un accent deosebit pe ocuparea forței de muncă și pe generarea de venituri. Ele accelerează diversificarea rurală prin adăugarea de valoare la producția locală și valorifică resursele naturale și culturale.

(3) Părțile promovează politici urbane și rurale favorabile incluziunii, echilibrate și integrate, precum și coordonarea guvernamentală pe mai multe niveluri, implicând în mod activ autoritățile și comunitățile locale și construind legături mai puternice între zonele rurale și cele urbane.

ARTICOLUL 46

Securitatea alimentară și îmbunătățirea nutriției

(1) Părțile cooperează pentru a se asigura că toate persoanele au acces la alimente suficiente, convenabile ca preț, sigure și hrănitoare, astfel încât să pună capăt tuturor formelor de malnutriție și să evite crizele alimentare. În acest scop, ele acordă o atenție specială țărilor celor mai vulnerabile, inclusiv celor afectate de dezastre, și persoanelor aflate în situații vulnerabile.

(2) Recunoscând impactul negativ pe care îl au asupra securității alimentare și a nutriției reducerea producției agricole, dependența ridicată de produse alimentare importate și supraexploatarea stocurilor de pește, părțile sprijină dezvoltarea durabilă a agriculturii, a pescuitului și a producției alimentare locale.

(3) Părțile cooperează pentru a aborda impactul crizelor alimentare și a asigura luarea la timp a unor măsuri de punere la dispoziție a alimentelor la nivel local, prin dezvoltarea de intervenții și infrastructuri de politică, inclusiv prin investiții în sisteme de transport și de stocare reziliente la schimbările climatice. În acest context, ele abordează nevoile populațiilor celor mai vulnerabile.

CAPITOLUL 2

COEZIUNEA SOCIALĂ

ARTICOLUL 47

Egalitatea, protecția socială și munca decentă

(1) Părțile promovează egalitatea prin adoptarea de politici în sprijinul realizării treptate și al menținerii unei creșteri a veniturilor celor mai săraci membri ai populației la o rată mai mare decât media națională.

(2) Părțile promovează politici fiscale, economice și sociale echitabile și solide, orientate către societăți mai favorabile incluziunii cu o distribuție mai bună a veniturilor, pentru a reduce inegalitatea și inechitatea.

(3) Părțile acționează în vederea extinderii acoperirii protecției sociale, în special pentru persoanele aflate în situații vulnerabile, astfel încât să ajungă treptat la acoperire universală, prin intermediul plaselor de siguranță sociale, prin securitatea veniturilor de bază și prin sisteme de protecție socială adecvate și receptive la șocuri. Ele promovează cercetarea și schimbul de cunoștințe, de experiențe și de bune practici în domeniul protecției sociale.

(4) Părțile promovează crearea unor piețe ale forței de muncă favorabile incluziunii și cu o funcționare corespunzătoare și politicile de ocupare a forței de muncă îndreptate spre atingerea standardelor internaționale de muncă decentă pentru toți, precum și salariile echitabile, care să asigure un nivel de trai decent, inclusiv îmbunătățirea condițiilor de securitate și sănătate pentru lucrători. Ele combat toate formele de exploatare, inclusiv exploatarea sexuală și a muncii, atât în sectorul formal, cât și în cel informal.

(5) Părțile abordează aspectele legate de economia informală, inclusiv accesul inovator la servicii financiare, credite și microfinanțări, și măsurile consolidate de protecție socială, cu scopul de a facilita o tranziție lină către economia formală.

(6) Părțile iau măsuri concrete de promovare a drepturilor persoanelor cu handicap, în scopul realizării de progrese în ceea ce privește punerea în aplicare eficace a acordurilor internaționale relevante, promovând incluziunea deplină a persoanelor cu handicap în societate, fără niciun fel de discriminare, și accesul egal al acestora la serviciile sociale și la piețele forței de muncă.

(7) Părțile promovează coeziunea socială prin măsuri precum protejarea și consolidarea patrimoniului cultural material și imaterial și a diversității expresiilor culturale.

ARTICOLUL 48

Egalitatea de gen și emanciparea fetelor și a femeilor

(1) Părțile consolidează politicile, programele și mecanismele prin care urmăresc promovarea egalității de gen și asigurarea și îmbunătățirea egalității de șanse de participare în toate sectoarele vieții politice, economice, sociale și culturale. Ele se asigură că perspectiva de gen este integrată sistematic în toate politicile, inclusiv prin crearea de cadre juridice și prin consolidarea acestora.

(2) Părțile asigură integritatea fizică și psihică a femeilor și a fetelor, adoptând măsuri legislative și de politică pentru a pune capăt căsătoriilor copiilor, căsătoriilor timpurii și căsătoriilor forțate și eliminând toate formele de violență sexuală și bazată pe gen, în special violența domestică împotriva femeilor și a bărbaților, traficul de persoane, toate formele de exploatare sexuală și la locul de muncă și toate formele de hărțuire în sfera publică și în cea privată. Ele facilitează accesul la justiție și promovează inițiativele de campanii de prevenire și sensibilizare, pentru a promova schimbările comportamentale, astfel încât să asigure egalitatea de gen și emanciparea femeilor și a fetelor.

(3) Părțile sprijină punerea în aplicare eficace a tuturor acordurilor internaționale relevante, inclusiv a Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW), încurajând ratificarea protocolului opțional la aceasta.

(4) Părțile asigură respectarea și promovarea drepturilor femeilor și ale fetelor. Ele consolidează drepturile sociale ale acestora, în special în domeniul sănătății și al educației, inclusiv accesul la servicii de planificare familială. Ele consolidează drepturile economice ale femeilor, inclusiv prin facilitarea accesului acestora la oportunități economice, servicii financiare, tehnologii generice, încadrare în muncă și controlul și utilizarea terenurilor și a altor active productive. Ele sprijină antreprenoarele, reduc diferențele de remunerare dintre femei și bărbați și îndepărtează alte reglementări și practici discriminatorii.

(5) Părțile consolidează participarea femeilor și a fetelor și capacitatea acestora de a se face auzite în viața politică, inclusiv prin îmbunătățirea accesului la procesele și pozițiile din domeniul alegerilor, al politicilor și al guvernanței, precum și în eforturile de creare a unei comunități.

(6) Părțile emancipează organizațiile femeilor și fetelor și consolidează capacitatea instituțiilor naționale și regionale de a aborda aspectele legate de violența împotriva femeilor și fetelor, inclusiv prevenirea tuturor formelor de violență sexuală și bazată pe gen și protecția împotriva acestora. Ele dezvoltă mecanisme de investigare a hărțuirii și de tragere la răspundere, oferă îngrijire și sprijin victimelor și promovează condiții de siguranță și securitate pentru femei și fete.

(7) Părțile se angajează să pună în aplicare pe deplin și în mod eficace Declarația și Platforma de acțiune de la Beijing, Programul de acțiune al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și rezultatele conferințelor de revizuire a acestora. Ele insistă într-o și mai mare măsură asupra necesității unui acces universal la informații și la o educație cuprinzătoare de calitate și la prețuri convenabile în materie de sănătate sexuală și reproductivă, luând în considerare Orientările tehnice internaționale privind educația sexuală, elaborate de UNESCO, precum și asupra necesității furnizării de servicii de sănătate sexuală și reproductivă. Ele urmăresc punerea în aplicare eficace a Consensului de la Montevideo privind populația și dezvoltarea, după caz.

ARTICOLUL 49

Tineretul

(1) Părțile elaborează politici specifice pentru promovarea emancipării tineretului și facilitarea implicării acestuia în viața politică, socială, civică și economică.

(2) Părțile sprijină antreprenoriatul în rândul tinerilor și promovează crearea de locuri de muncă durabile în toate sectoarele, în condiții de muncă decentă pentru tineri, inclusiv prin sprijinirea acestora cu privire la dobândirea de competențe relevante pe piața forței de muncă prin educație, formare profesională și tehnică și acces îmbunătățit la tehnologii și prin sprijinirea serviciilor de ocupare a forței de muncă în ceea ce privește crearea unei legături între tineri și oportunitățile de încadrare în muncă și accesul la servicii financiare și parteneriate pentru întreprinderi nou-înființate.

(3) Părțile instituie structuri de guvernanță pentru a promova cetățenia responsabilă a tineretului, pentru a mări influența tinerilor în procesele decizionale și pentru a încuraja participarea activă a acestora în viața politică și în eforturile de creare a unei comunități. Ele promovează o participare sporită a tineretului la acțiunile pentru mediu, în special la programele de monitorizare a schimbărilor climatice și de adaptare la acestea.

(4) Părțile întreprind măsuri pentru a îmbunătăți accesul tineretului la justiție și pentru a consolida sistemele de protecție a copilului. Ele iau toate măsurile corespunzătoare pentru a proteja copiii de toate formele de violență fizică sau psihică, vătămare, abuz, neglijare sau tratament neglijent, maltratare și exploatare, inclusiv abuz sexual.

(5) Părțile promovează programe sociale și judiciare pentru prevenirea delincvenței juvenile și pentru integrarea tineretului în viața economică și socială. Ele sprijină instituțiile, cum ar fi școlile, organizațiile sociale și confesionale și grupurile de tineret, care contribuie la consolidarea rezilienței în rândul tinerilor expuși riscurilor și al comunităților vulnerabile.

ARTICOLUL 50

Sportul

Părțile promovează sportul și educația fizică, ca motoare al dezvoltării durabile, ale sănătății și ale bunăstării, ale incluziunii sociale, ale nediscriminării și ale promovării drepturilor omului. Ele colaborează pentru a valorifica puterea economică, culturală și socială a sportului, printre altele prin dezvoltarea unor structuri adecvate, prin promovarea participării la sport și la alte activități fizice și prin schimbul de bune practici. Ele promovează mobilitatea sportivilor și a profesioniștilor asociați, ca mijloc de consolidare a dialogului intercultural și a cooperării.

CAPITOLUL 3

MIGRAȚIA, MOBILITATEA ȘI DEZVOLTAREA

ARTICOLUL 51

Migrația, mobilitatea și dezvoltarea

(1) Părțile recunosc contribuția resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere legală și a diasporei la viața economică, socială, politică și culturală a țărilor-gazdă. Ele sprijină integrarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere legală, prin promovarea, printre altele, a spiritului antreprenorial, a sprijinului pentru afaceri și a dezvoltării competențelor, în conformitate cu atribuțiile lor respective. Ele își reafirmă angajamentul de a respecta drepturile omului în cazul tuturor migranților și persoanelor strămutate forțat, inclusiv al refugiaților și al solicitanților de azil, în deplină conformitate cu dreptul internațional, punând un accent special pe persoanele aflate în situații vulnerabile, în special pe femei și copii.

(2) Părțile urmăresc un dialog deschis pentru a promova mobilitatea și șederile pe termen scurt în vederea intensificării schimburilor în domenii precum turismul și mediul de afaceri, precum și pentru a încuraja înțelegerea reciprocă și a promova valorile comune. În cadrul acestui schimb, ele țin seama, de asemenea, de situația specifică a țărilor și teritoriilor de peste mări asociate cu UE (TTPM-uri) și a regiunilor ultraperiferice ale UE (RUP-uri), în semn de recunoaștere a proximității lor fizice și a legăturilor lor economice și culturale, precum și a altor domenii de cooperare.

(3) Ele iau în considerare dezvoltarea unor programe de migrație circulară și pun în aplicare și, după caz, îmbunătățesc cadrele juridice pentru facilitarea procedurilor de reintrare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere legală. Ele iau în considerare, în ceea ce îi privește pe resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere legală, aspectele reintegrării acestora în țările de origine, pentru a se asigura că experiența sau calificările dobândite de aceștia pot aduce beneficii pieței locale a forței de muncă și comunității locale.

(4) Părțile cooperează pentru a reduce impactul negativ pe care îl are pierderea de competențe asupra dezvoltării țărilor. Ele adoptă în continuare o abordare coerentă de promovare a formării anumitor profesioniști din Caraibi, care include extinderea programelor de formare și promovarea înscrierii cetățenilor UE în acestea.

(5) Recunoscând importanța remiterilor de bani ca sursă de dezvoltare favorabilă incluziunii și durabilă, dacă acestea sunt gestionate în mod corespunzător, părțile urmăresc să reducă costurile de tranzacție ale remiterilor de bani la mai puțin de 3 procente și să elimine coridoarele de remiteri cu costuri mai mari de 5 procente până în 2030, să promoveze incluziunea financiară prin intermediul instrumentelor financiare inovatoare și al noilor tehnologii și să amelioreze cadrele de reglementare pentru o implicare sporită a actorilor economici netradiționali. Părțile consolidează contribuția diasporei la dezvoltarea durabilă a țărilor de origine ale acesteia, promovând și facilitând investițiile din partea diasporei și crearea de întreprinderi, ca mijloace de stimulare a dezvoltării locale și a spiritului antreprenorial în țările de origine, precum și de transfer de cunoștințe, experiență și tehnologie.

(6) Părțile elaborează măsuri de valorificare a beneficiilor migrației sud-sud și de atenuare a oricărui impact negativ, pe baza principiilor solidarității, prosperității comune și responsabilității.

(7) Părțile promovează schimbul de bune practici din cadrul programelor de mobilitate Caraibi-UE și al programelor de mobilitate intraregionale, inclusiv libera circulație a persoanelor în procesele de integrare regională.

PROTOCOLUL REGIONAL PACIFIC

PARTEA I

CADRUL DE COOPERARE

CAPITOLUL 1

OBIECTUL ȘI SFERA DE APLICARE

ARTICOLUL 1

Parteneriatul veritabil

(1) În sensul prezentului protocol, „părți” înseamnă părțile relevante care au obligații în temeiul prezentului protocol, astfel cum se prevede la articolul 6 din partea generală a prezentului acord.

(2) Relațiile dintre părți sunt guvernate de dispozițiile din partea generală a prezentului acord și de obiectivele specifice stabilite în prezentul protocol, care se completează și se consolidează reciproc, în conformitate cu articolul 6 din partea generală a acordului.

(3) Părțile convin să își consolideze relațiile și să își intensifice cooperarea în vederea promovării valorilor, intereselor, responsabilităților și obligațiilor comune. Acest parteneriat veritabil se pune în aplicare în spiritul respectului și responsabilității reciproce, al egalității și al asumării comune a responsabilității.

ARTICOLUL 2

Multilateralismul

(1) Părțile consolidează dialogul și cooperarea și își intensifică eforturile în sprijinul multilateralismului și al ordinii mondiale bazate pe norme.

(2) Părțile depun eforturi, prin intermediul unui dialog de parteneriat corespunzător, pentru a crea coaliții strategice într-o serie de aspecte mondiale, în special în ceea ce privește schimbările climatice, guvernanța oceanelor, biodiversitatea, dezvoltarea economică favorabilă incluziunii și durabilă, drepturile omului și aspectele legate de pace și securitate. Când este cazul, ele își coordonează pozițiile în cadrul Organizației Națiunilor Unite (ONU) și al altor organizații și foruri internaționale și regionale. Ele iau măsuri concrete pentru semnarea principalelor tratate și convenții internaționale, ratificarea acestora sau aderarea la acestea, după caz, și punerea lor în aplicare.

ARTICOLUL 3

Obiectivele

Părțile reafirmă natura amplă și cuprinzătoare a prezentului protocol și convin că obiectivele acestuia sunt, printre altele:

(a) consolidarea parteneriatului lor politic, fondat pe un dialog purtat cu regularitate și pe promovarea intereselor comune;

(b) îmbunătățirea rezilienței de mediu și a rezilienței la schimbările climatice și urmărirea gestionării durabile a resurselor naturale;

(c) clădirea unor societăți democratice, pașnice și bazate pe drepturi, având ca fundamente statul de drept și buna guvernanță, și realizarea de progrese în ceea ce privește egalitatea de gen și guvernanța financiară;

(d) sprijinirea creșterii economice favorabile incluziunii și durabile prin consolidarea investițiilor și a dezvoltării sectorului privat, cu o atenție specială pentru „economia albastră” și îmbunătățirea conectivității;

(e) sprijinirea măsurilor concrete de consolidare a guvernanței oceanelor, precum și de conservare și gestionare durabilă a resurselor marine vii, inclusiv a pescuitului; precum și

(f) realizarea de investiții în dezvoltarea umană și socială, abordarea inegalităților și asigurarea faptului că nimeni nu este lăsat în urmă, cu o atenție specială pentru promovarea tineretului și pentru emanciparea economică, socială și politică a femeilor și a fetelor.

ARTICOLUL 4

Integrarea și cooperarea regională

(1) Părțile sprijină procesul de integrare și cooperare regională în Pacific, ca modalitate de gestionare a provocărilor transnaționale și de facilitare a punerii în aplicare a prezentului protocol, pentru a beneficia pe deplin de acesta, luându-și în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv cadrul pentru regionalism în Pacific.

(2) Părțile convin să intensifice cooperarea cu organizațiile regionale, țările și teritoriile care împărtășesc aceleași valori și care sunt dispuse și capabile să promoveze și să abordeze obiective comune, contribuind la dezvoltarea politică, economică și socială a regiunii Pacificului în ansamblu.

(3) Părțile promovează și sprijină cooperarea sud-sud și trilaterală, ca mijloc de consolidare a cooperării regionale.

CAPITOLUL 2

ACTORII ȘI PROCESELE

ARTICOLUL 5

Dispozițiile instituționale

(1) Instituțiile comune ale prezentului protocol, astfel cum sunt definite în partea generală a prezentului acord, inclusiv componența și funcțiile acestora, sunt următoarele:

(a) Consiliul de miniștri Pacific-UE;

(b) Comitetul mixt Pacific-UE;

(c) Adunarea Parlamentară Pacific-UE.

(2) Părțile pot decide să se reunească la nivelul șefilor de stat sau de guvern, după cum consideră necesar, pe baza unui calendar și a unei ordini de zi stabilite de comun acord.

ARTICOLUL 6

Țările și teritoriile de peste mări asociate cu Uniunea Europeană și situate în regiunea Pacificului

(1) Părțile convin să consolideze legăturile dintre țările și teritoriile de peste mări asociate cu UE (TTPM-uri) și situate în regiunea Pacificului și membrii OSACP din Pacific.

(2) Părțile depun eforturi pentru a implica TTPM-urile în integrarea, cooperarea și organizațiile regionale, după caz, în special în domeniul schimbărilor climatice, al durabilității mediului, al gestionării durabile a resurselor naturale, al conectivității și al comerțului și investițiilor.

(3) Părțile convin ca TTPM-urile din regiunea Pacificului să primească rolul de observatori în instituțiile prezentului protocol.

ARTICOLUL 7

Mecanismele de consultare și dialogare cu părțile interesate

Părțile prevăd mecanisme de consultare și dialog cu toate părțile interesate relevante, inclusiv cu autoritățile locale, cu reprezentanții societății civile și cu sectorul privat, în scopul de a le ține la curent și de a aduna contribuții cu privire la punerea în aplicare eficace a prezentului protocol, inclusiv în perspectiva Consiliului de miniștri Pacific-UE.

ARTICOLUL 8

Punerea în aplicare, monitorizarea și evaluarea

(1) Când pun în aplicare acțiuni pentru fiecare dintre domeniile de cooperare, părțile, în conformitate cu cadrul juridic instituit prin prezentul acord, iau în considerare cadrele lor strategice și de politică respective, inclusiv strategiile regionale adoptate de membrii OSACP din Pacific, după caz.

(2) Părțile întreprind acțiuni și pun în aplicare măsuri la cel mai adecvat nivel intern, regionale și multinațional. Ele urmăresc să maximizeze impactul asupra părților interesate și să consolideze implicarea acestora, inclusiv prin consolidarea capacităților.

(3) Părțile monitorizează punerea în aplicare a prezentului protocol, inclusiv printr-o abordare multipartită, pentru a asigura punerea în aplicare eficace și eficientă a acțiunilor și a măsurilor. Ele pot adapta protocolul la evoluția circumstanțelor și îi pot extinde domeniul de aplicare pentru a îmbunătăți cooperarea în sfere existente și noi, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 99 alineatul (5) din partea generală a prezentului acord.

(4) Părțile efectuează cu regularitate monitorizări și evaluări independente ale activităților avute în vedere în domeniile-cheie de cooperare din cadrul prezentului protocol.

PARTEA II

DOMENIILE-CHEIE DE COOPERARE

TITLUL I

DURABILITATEA MEDIULUI ȘI SCHIMBĂRILE CLIMATICE

ARTICOLUL 9

Recunoscând amenințarea gravă pe care o reprezintă schimbările climatice, creșterea nivelului mării și degradarea mediului pentru realizarea unei dezvoltări durabile și pentru viețile oamenilor, precum și riscurile semnificative pentru statele insulare mici în curs de dezvoltare, părțile consolidează reziliența la schimbările climatice și inversează fenomenul degradării mediului. Ele iau măsuri ambițioase pentru a atenua schimbările climatice și a se adapta la acestea, pentru a preveni, a reduce la minimum și a aborda riscurile de pierderi și daune, pentru a proteja mediul și a îmbunătăți calitatea acestuia și pentru a sprijini gestionarea durabilă a resurselor naturale. Părțile adoptă măsuri de combatere a pierderii biodiversității, de menținere și refacere a ecosistemelor, de promovare a guvernanței oceanelor, precum și de prevenire a dezastrelor și de răspuns la acestea. Ele investesc în creșterea verde, în economiile circulare și în energia din surse regenerabile, asigurându-se că creșterea economică are loc în strânsă legătură cu durabilitatea mediului.

ARTICOLUL 10

Acțiunile climatice

(1) Reamintind obiectivele, principiile și dispozițiile Convenției-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice și ale Acordului de la Paris, adoptate în temeiul convenției, și subliniind necesitatea de a intensifica eforturile mondiale de combatere a schimbărilor climatice, având în vedere constatările din raportul special al Grupului interguvernamental privind schimbările climatice referitor la impactul încălzirii globale cu 1,5 °C peste nivelurile preindustriale, părțile convin să contribuie la reducerea emisiilor globale, în concordanță cu obiectivul de a menține creșterea temperaturii medii globale mult sub 2 grade Celsius peste nivelurile preindustriale, și să continue eforturile de limitare a încălzirii globale la un profil de evoluție de 1,5 grade Celsius. Părțile recunosc că este important să se atingă un nivel net al emisiilor antropice globale egal cu zero cât mai curând posibil. Ele se angajează, în acest scop, să elaboreze contribuții succesive stabilite la nivel național (CSN-uri), care vor reprezenta o evoluție față de CSN-urile lor curente și vor reflecta cel mai ridicat nivel de ambiție posibilă, în funcție de diferitele circumstanțe naționale, și își reafirmă obiectivul ca fiecare dintre ele să atingă neutralitatea climatică până în 2050.

(2) Părțile elaborează politici și programe interne cuprinzătoare și favorabile incluziunii în domeniul climei, inclusiv prin intermediul cadrelor legislative și de guvernanță, și întreprind acțiuni concrete pentru a intensifica punerea în aplicare a Acordului de la Paris. Ele dezvoltă sisteme de monitorizare, raportare și verificare și sisteme de evaluare, pentru a urmări progresele înregistrate în domeniul politicilor climatice.

(3) Părțile își accelerează și intensifică eforturile de adaptare la efectele schimbărilor climatice, inclusiv prin elaborarea și punerea în aplicare a unor planuri naționale de adaptare (PNA-uri) ambițioase. Ele elaborează și pun în aplicare politici, strategii și cadre legislative în vederea integrării adaptării în sectoarele socioeconomice și de mediu relevante.

(4) Recunoscând faptul că energia din combustibili fosili și sectorul transporturilor contribuie în mod semnificativ la emisiile de dioxid de carbon, părțile se angajează să dezvolte soluții de eficiență energetică și de energie din surse regenerabile și să reducă într-o mai mare măsură emisiile de dioxid de carbon din sectorul transportului terestru, aerian și maritim. Ele consolidează acțiunile de cooperare în domeniul dezvoltării și al transferului de tehnologie Ele urmăresc să raționalizeze și să elimine treptat subvențiile ineficiente pentru combustibilii fosili, care încurajează risipa și să reducă la minimum posibilele efecte negative, astfel încât să protejeze comunitățile sărace și afectate.

(5) Părțile aplică abordări integrate, globale și echilibrate, care nu se bazează pe piață, pentru a combate schimbările climatice și efectele acestora, ținând seama de vulnerabilitatea statelor insulare mici în curs de dezvoltare și luându-și în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv Cadrul privind dezvoltarea reziliență în Pacific (*Framework for Resilient Development in the Pacific* – FRDP) și Parteneriatul pentru reziliență în Pacific (*Pacific Resilience Partnership* – PRP).

(6) Părțile sprijină acțiunile de aliniere a fluxurilor financiare la o evoluție către o dezvoltare caracterizată de emisii scăzute de gaze cu efect de seră și reziliență la schimbările climatice. Ele cooperează în scopul de a mobiliza finanțarea combaterii schimbărilor climatice dintr-o gamă largă de surse, instrumente și canale pentru sprijinirea dezvoltării și a punerii în aplicare a unor planuri naționale de adaptare și contribuții stabilite la nivel național reprezentând o evoluție față de nivelurile curente, în conformitate cu Acordul de la Paris.

(7) Părțile promovează o eliminare treptată ambițioasă a hidrofluorocarburilor, în temeiul Protocolului de la Montreal privind substanțele care epuizează stratul de ozon și al Amendamentului de la Kigali la acesta. Ele încurajează toate părțile la protocol să ratifice și să asigure punerea în aplicare rapidă a amendamentului.

(8) Părțile consolidează coordonarea la toate nivelurile de guvernanță și iau măsuri bazate pe cele mai bune cunoștințe științifice disponibile și, după caz, pe cunoștințele tradiționale și pe sisteme de cunoștințe indigene și locale și ghidate de acestea. Ele încurajează autoritățile locale și le creează acestora condițiile necesare să își asume și să își ducă la îndeplinire angajamente ambițioase în materie de climă și energie. Ele promovează inițiativele existente, cum ar fi Convenția globală a primarilor pentru climă și energie, și ar trebui să sprijine punerea în aplicare a planurilor de acțiune ale inițiativelor respective.

(9) Părțile colaborează în vederea dezvoltării unor rețele de cunoștințe pentru adaptarea la schimbările climatice și găsirea unui răspuns la acestea și în vederea consolidării capacității științifice, tehnice, umane și instituționale pentru întreprinderea de acțiuni climatice și pentru gestionarea și monitorizarea mediului, inclusiv prin utilizarea tehnologiilor spațiale și a sistemelor de informații.

ARTICOLUL 11

Mediul și gestionarea durabilă a resurselor naturale

(1) Părțile sprijină conservarea, utilizarea durabilă și refacerea ecosistemelor și a serviciilor pe care le furnizează acestea, creând o legătura între biodiversitate și mijloacele de subzistență. Ele protejează, refac și îmbunătățesc biodiversitatea, în concordanță cu dispozițiile Convenției privind diversitatea biologică și ale cadrului global post-2020 pentru biodiversitate. Ele sprijină dezvoltarea unor strategii pe termen lung axate pe integrarea biodiversității în cadrele naționale și regionale din regiunea Pacificului, asigurând coordonarea și coerența între instituții și generând dovezi care să stea la baza procesului decizional.

(2) Părțile promovează o abordare integrată a gestionării și utilizării durabile a resurselor naturale și a mediului la toate nivelurile și consolidează mecanismele de asigurare a respectării unei astfel de gestionări și utilizări, inclusiv dezvoltarea unei economii circulare și verzi, ținând seama de nevoile generațiilor prezente și viitoare și, când este cazul, de practicile indigene, tradiționale și cutumiare.

(3) Părțile cooperează pentru a asigura gestionarea durabilă a resurselor lor forestiere și a altor resurse arboricole, reduc și inversează fenomenul defrișărilor, combat exploatarea forestieră ilegală și comerțul ilegal cu lemn și produse pe bază de lemn, restaurează funcțiile pădurilor naturale, inclusiv furnizarea de servicii ecosistemice, și promovează o exploatare minieră responsabilă, ținând seama de cererile de dezvoltare durabilă, inclusiv de nevoile economice, sociale și de mediu ale populațiilor lor în creștere.

(4) Părțile promovează sisteme integrate durabile de gestionare a apei, conservând și protejând sursele de apă și ecosistemele, colectând și epurând apelor uzate, abordând degradarea terenurilor, poluarea resurselor de apă și de apă subterană și incertitudinile legate de disponibilitatea apei prin intermediul sistemelor de colectare și stocare a apei.

(5) Părțile cooperează pentru a combate amenințarea pe care o reprezintă speciile alogene invazive pentru existența, biodiversitatea, funcțiile și serviciile ecosistemice ale speciilor locale, pentru mijloacele de subzistență și reziliența oamenilor și pentru comerț și dezvoltarea economică.

(6) Părțile combat cu eficacitate toate formele de poluare. Ele acționează în vederea instituirii cadrelor de reglementare și a mecanismelor de asigurare a respectării legislației care sunt necesare pentru gestionarea rațională a substanțelor chimice și a deșeurilor. Ele vizează să prevină sau să reducă la minimum generarea de deșeuri la sursă și să îmbunătățească posibilitatea de reutilizare a produselor, posibilitatea de reciclare și utilizarea eficientă a resurselor, astfel încât să adapteze producția și consumul la realizarea unei economii circulare. Părțile iau măsuri pentru a preveni sau a reduce la minimum substanțele periculoase din ciclurile materialelor și pentru a gestiona substanțele chimice din produse pe durata ciclului lor de viață.

ARTICOLUL 12

Reziliența la dezastre

(1) Părțile cooperează pentru a consolida reziliența oamenilor, a societăților, a instituțiilor și a infrastructurilor la dezastre. Ele țin seama de legăturile puternice dintre dezastre și schimbările climatice, precum și de efectele dezastrelor asupra dezvoltării umane și sociale, a mijloacelor de subzistență ale oamenilor, în special ale grupurilor și persoanelor vulnerabile, a patrimoniului cultural, a integrității mediului, a dezvoltării economice și a securității umane. Părțile depun eforturi să pună în aplicare și să monitorizeze Cadrul de acțiune de la Sendai pentru reducerea riscurilor de dezastre în perioada 2015-2030, inclusiv prin schimburi de informații și de bune practici, luându-și în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv Cadrul privind dezvoltarea rezilientă în Pacific.

(2) Părțile promovează o abordare globală a reducerii riscurilor de dezastre, inclusiv prin luarea în considerare a Cadrului privind dezvoltarea rezilientă în Pacific, prin realizarea de investiții în prevenirea riscurilor și în pregătirea pentru riscuri, prin integrarea eforturilor de reducere a riscurilor în acțiunile de redresare și prin promovarea asigurării riscurilor financiare. Ele sprijină reziliența serviciilor publice, infrastructurile, securitatea alimentară și securitatea apei, asigurându-se că investițiile sunt realizate cu luarea în considerare a unei înțelegeri realiste a riscurilor viitoare și ca răspuns la aceasta. Ele plasează reziliența la schimbările climatice în centrul tuturor eforturilor de reconstrucție și de redresare, inclusiv prin adoptarea unei abordări de a „reconstrui mai bine”.

(3) Părțile cooperează pentru a consolida accesul la tehnologiile relevante pentru consolidarea rezilienței, precum și transferul și utilizarea sistematică a respectivelor tehnologii. Ele investesc în culegerea și utilizarea de statistici privind dezastrele și de date privind pierderile, în evaluarea cuprinzătoare a riscurilor, în punerea în aplicare a planurilor de reducere a riscurilor la toate nivelurile și în consolidarea legăturilor dintre reducerea riscurilor de dezastre și adaptarea la schimbările climatice. Ele sprijină utilizarea tehnologiilor spațiale și a informațiilor aferente pentru îmbunătățirea măsurilor de prevenire, pregătire, răspuns și redresare.

(4) Părțile acționează în vederea consolidării unei guvernanțe favorabile incluziunii a riscurilor la toate nivelurile, inclusiv în vederea dezvoltării capacităților pentru reducerea riscurilor de dezastre la nivel național și regional și pentru centrele de excelență de inovare în domeniul climei. Ele acționează pentru a mări capacitățile de monitorizare, de alertă timpurie și de evaluare a riscurilor și a îmbunătăți capacitatea și capabilitatea internă și regională de prevenire, atenuare, pregătire, răspuns și redresare, inclusiv mecanismele de protecție civilă, precum și capacitatea comunităților și instituțiilor locale, cu accent pe gospodăriile și grupurile cele mai vulnerabile și pe cele marginalizate.

(5) Părțile monitorizează și evaluează prioritățile și obiectivele în materie de gestionare a riscurilor de dezastre și a riscurilor climatice în raport cu bunele practici internaționale.

TITLUL II

DEZVOLTAREA ECONOMICĂ FAVORABILĂ INCLUZIUNII ȘI DURABILĂ

ARTICOLUL 13

(1) Părțile urmăresc strategii integrate și implementează reforme pentru a clădi economii reziliente și diversificate, pentru a promova creșterea și transformarea economică, pentru a consolida relațiile de afaceri și comerciale și pentru a sprijini tranziția către ocuparea integrală și de calitate a forței de muncă. Ele se angajează să creeze un mediu de afaceri favorabil fluxurilor mai mari de investiții și dezvoltării sectorului privat. Ele consolidează și aprofundează cooperarea economică intraregională, inclusiv mobilitatea bunurilor și a serviciilor. Ele încurajează și facilitează utilizarea pe scară mai largă a monedelor lor respective în tranzacțiile internaționale.

(2) Părțile promovează măsuri în sprijinul naturii transformatoare a științei, tehnologiei, inovării și cercetării. Ele acționează pentru a realiza economii circulare caracterizate de emisii scăzute și de reziliență la schimbările climatice și pentru a asigura faptul că toți oamenii beneficiază de oportunități de afaceri neîngrădite, că standardele fundamentale de muncă sunt respectate și menținute, inclusiv prin intermediul dialogului social, și că emanciparea socioeconomică și incluziunea persoanelor vulnerabile, a femeilor și a tineretului sunt promovate, inclusiv prin măsuri corespunzătoare de protecție socială. Ele convin să își concentreze eforturile asupra sectoarelor-cheie cu un efect multiplicator asupra creșterii durabile, a creării de locuri de muncă și a eradicării sărăciei, inclusiv asupra posibilității de cooperare în noi domenii economice.

CAPITOLUL 1

CREȘTEREA ȘI DIVERSIFICAREA ECONOMICĂ

ARTICOLUL 14

Factorii de dezvoltare economică

(1) Părțile urmăresc măsuri care sprijină atingerea unor niveluri mai ridicate de productivitate economică prin diversificare, modernizare tehnologică și inovare, în mod prioritar, și care îmbunătățesc stabilitatea macroeconomică și stabilitatea sectorului financiar, simplifică și armonizează reglementările și procesele aplicabile mediului de afaceri, consolidează eficacitatea și previzibilitatea sistemelor fiscale și îmbunătățesc eficiența administrației publice și a sistemelor judiciare. Ele adoptă politici solide în domeniul concurenței și asigură protecția drepturilor funciare, a drepturilor de proprietate și a drepturilor de proprietate intelectuală

(2) Părțile convin să promoveze acte legislative, reglementări și politici solide de facilitare a afacerilor, menite să reducă barierele de reglementare și administrative și să sporească transparența, dezvoltând în același timp competențele antreprenoriale și o cultură de afaceri în scopul măririi investițiilor și al dezvoltării sectorului privat. Ele promovează, de asemenea, responsabilitatea socială a întreprinderilor și comportamentul responsabil în afaceri, inclusiv în ceea ce privește considerațiile de mediu.

(3) Părțile convin să abordeze și să consolideze dezvoltarea capitalului uman, în special prin intermediul investițiilor și al sprijinului pentru crearea unei forțe de muncă cu un nivel ridicat de instruire, formare, competențe, calificări și eficiență și cu un nivel suficient de pregătire pentru a avea acces la locuri de muncă decente, inclusiv în noi sectoare cu o creștere dinamică, corelând aceste locuri de muncă cu cererea de pe piața forței de muncă și mărind implicarea sectorului privat. Ele pun un accent deosebit pe consolidarea alfabetizării digitale, a educației și formării tehnice și profesionale și a programelor de învățământ terțiar.

(4) Părțile promovează politici care sporesc relevanța, eficiența și eficacitatea instituțiilor de pe piața forței de muncă. Ele promovează mobilitatea intraregională a forței de muncă, în sprijinul nevoilor de dezvoltare ale membrilor OSACP din Pacific și pentru a răspunde pozitiv la nevoile sectorului privat și a contribui la îmbunătățirea integrării economice, la mărirea investițiilor și la îmbunătățirea productivității întreprinderilor.

(5) Părțile sprijină dezvoltarea infrastructurilor-cheie, cum ar fi energia, transporturile și apa, precum și serviciile legate de tehnologiile informației și comunicațiilor și conectivitatea digitală.

(6) Părțile promovează dezvoltarea zonelor rurale și diversificarea economiei rurale, inclusiv prin consolidarea legăturilor dintre infrastructuri reziliente, turism, agricultură și industrie.

(7) Părțile sprijină măsurile de îmbunătățire a calității și a disponibilității serviciilor de asigurare, financiare și nefinanciare pentru întreprinderile private, precum și a accesului la acestea, atât în sectorul formal, cât și în cel informal. Ele îmbunătățesc accesul la o finanțare convenabilă ca preț, inclusiv prin dezvoltarea unor sisteme bancare și nebancare viabile și prin consolidarea serviciilor financiare digitale care facilitează adăugarea de valoare prin integrarea întreprinderilor, în special a microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii (MIMM-urilor), în lanțurile valorice regionale și globale și prin intermediul unei producții mărite, al capacității de reglementare a comerțului, al spiritului antreprenorial, al facilitării sporite a afacerilor, al diversificării produselor și a destinațiilor de export și al îmbunătățirilor și inovărilor tehnologice, inclusiv al platformelor de comerț electronic.

ARTICOLUL 15

Investițiile

(1) Părțile se angajează să încurajeze, să creeze și să mențină un mediu favorabil investițiilor responsabile în beneficiul lor reciproc. Ele simplifică și accelerează procedurile și cerințele administrative și sprijină măsurile care creează un climat de investiții previzibil și sigur, facilitează parteneriatele și promovează dialogul între sectorul public și sectorul privat.

(2) Părțile convin să atragă și să păstreze investiții publice și private durabile și responsabile, inclusiv investiții străine directe, prin finanțare mixtă, garanții și alte instrumente financiare inovatoare, pentru a stimula încrederea investitorilor. Ele depun eforturi să furnizeze investitorilor informații adecvate și ușor accesibile cu privire la oportunitățile de afaceri atât din UE, cât și de pe teritoriul membrilor OSACP din Pacific.

(3) Părțile se angajează să coopereze pentru a facilita investițiile printr-o combinație adecvată de intervenții, acordând o atenție deosebită tineretului și femeilor.

ARTICOLUL 16

Dezvoltarea sectorului privat

(1) Părțile sprijină dezvoltarea unui sector privat dinamic, competitiv și responsabil, inclusiv prin adoptarea politicilor și a reformelor economice, instituționale și legislative necesare la nivel național și/sau regional. Ele iau măsuri de consolidare și îmbunătățire a productivității și a eficienței sectorului privat. Ele acordă o atenție specială creșterii și competitivității sporite a MIMM-urilor, incubatoarelor de afaceri și dezvoltării industriilor artizanale.

(2) Părțile profită de oportunitățile oferite de progresul tehnologic și de economia digitală. Ele depun eforturi să mobilizeze investiții în sprijinul cercetării și al inovării, precum și al economiei digitale și să încurajeze sectorul privat să stimuleze digitalizarea, îndeosebi în ceea ce privește investițiile, inovarea, cunoașterea pieței, accesul și cunoștințele și competențele de specialitate.

(3) Părțile promovează dezvoltarea industrială, în vederea realizării unei creșteri economice durabile. Ele adoptă politici specifice menite să faciliteze creșterea și oportunitățile industriale, în special prin crearea de legături și activități generatoare de valoare, inclusiv de industrii la scară mică. Ele încurajează dezvoltarea de tehnologii și procese corespunzătoare și diversificarea produselor de nișă. Ele dezvoltă și pun în aplicare strategii care consolidează capacitățile regionale și naționale de competitivitate în domeniul fabricării și exporturilor de tehnologie medie și înaltă.

(4) Părțile sprijină utilizarea mai eficientă a resurselor și adoptarea unor tehnologii și procese industriale mai curate și mai raționale din punct de vedere ecologic. Ele combat în mod eficace toate formele de poluare rezultată din activitățile economice, inclusiv printr-o definire clară a responsabilităților și prin atribuirea clară a acestora către industrie și operatorii economici de-a lungul întregului lanț de aprovizionare, pe baza principiului responsabilității extinse a producătorilor și a principiului „poluatorul plătește”.

ARTICOLUL 17

Știința, tehnologia, inovarea și cercetarea

(1) Părțile cooperează în domeniul cercetării științifice, al dezvoltării tehnologice și al inovării, cu scopul de a promova dezvoltarea socială și economică, de a aborda provocările societale și de a îmbunătăți competitivitatea regională. Ele dezvoltă interconectarea și interoperabilitatea rețelelor de cercetare, a tehnologiilor de calcul și a infrastructurilor și serviciilor de date științifice, promovând o astfel de dezvoltare în contextul lor regional.

(2) Părțile își facilitează, după caz, accesul reciproc la programele în materie de știință, tehnologie și inovare, la infrastructuri și structuri de cercetare, la publicații și date științifice din domenii relevante, inclusiv din domeniul schimbărilor climatice și al oceanelor.

(3) Părțile cooperează în chestiuni de interes comun din domeniul activităților spațiale civile, cum ar fi cercetarea spațială, aplicațiile și serviciile sistemelor globale de navigație prin satelit, dezvoltarea de sisteme de augmentare cu ajutorul sateliților, observarea Pământului și științele Pământului, în special în ceea ce privește utilizarea alertei timpurii și a supravegherii.

ARTICOLUL 18

Remiterile de bani

Recunoscând importanța remiterilor de bani ca sursă majoră de dezvoltare favorabilă incluziunii și durabilă, părțile depun eforturi pentru a reduce costurile de tranzacție ale remiterilor de bani la mai puțin de 3 % și pentru a elimina coridoarele de remiteri cu costuri mai mari de 5 % până în 2030, pentru a promova sensibilizarea cu privire la alfabetizarea financiară și incluziunea financiară prin intermediul unor instrumente financiare inovatoare și pentru a îmbunătăți cadrele de reglementare în vederea măririi gradului de implicare a actorilor netradiționali, inclusiv prin utilizarea noilor tehnologii.

CAPITOLUL 2

COOPERAREA COMERCIALĂ

ARTICOLUL 19

Integrarea comercială

(1) Părțile se angajează să stimuleze oportunitățile comerciale în avantajul reciproc, precum și cu regiunea în sens mai larg, inclusiv cu țările și teritoriile de peste mări asociate cu Uniunea Europeană (TTPM). Ele urmăresc să încurajeze integrarea lină și treptată a statelor din Pacific în economia mondială, în special prin valorificarea la maximum a potențialului de integrare regională și de comerț cu alte regiuni.

(2) Părțile sprijină punerea în aplicare și funcționarea acordului existent de parteneriat economic dintre Uniunea Europeană și statele din Pacific, încurajând aderarea țărilor interesate și lărgind, când este cazul, domeniul de aplicare al APE.

(3) Părțile sprijină procesele de integrare economică regională desfășurate în regiunea Pacificului, inclusiv facilitarea comerțului și armonizarea reglementărilor, pentru a le oferi țărilor posibilitatea de a profita de schimburi comerciale cu vecinii lor și pentru a încuraja integrarea lor în lanțurile valorice regionale și globale.

ARTICOLUL 20

Capacitatea comercială

(1) Părțile cooperează pentru a consolida capacitatea comercială, inclusiv prin consolidarea producției și a antreprenoriatului și prin mărirea investițiilor în sectoarele generatoare de valoare. Ele asigură instituirea condițiilor-cadru și a politicilor interne adecvate pentru facilitarea unor fluxuri comerciale mai mari.

(2) Părțile cooperează în domeniul facilitării comerțului, pe baza angajamentelor asumate de fiecare dintre ele în temeiul Acordului Organizației Mondiale a Comerțului privind facilitarea comerțului. În cadrul unei astfel de cooperări se ține seama de nevoile specifice ale membrilor OSACP din Pacific, inclusiv de cele care sunt legate de constrângeri geografice, de tehnologie, de finanțarea comerțului și de conectivitate. Părțile depun eforturi pentru a reduce costurile comerciale aferente importurilor, exporturilor, tranzitului și altor proceduri vamale privind circulația bunurilor și a serviciilor, inclusiv automatizarea procedurilor vamale.

(3) Părțile cooperează pentru a preveni, a identifica și a elimina barierele tehnice inutile din calea comerțului, precum și barierele netarifare inutile care le restricționează exporturile. Ele cooperează, în special, pentru a asigura respectarea standardelor internaționale printr-un sprijin adecvat pentru consolidarea capacităților și prin îmbunătățirea mecanismelor de control al calității și a laboratoarelor de certificare.

(4) Părțile cooperează pentru a consolida reglementările și practicile sanitare și fitosanitare, inclusiv prin intermediul unor mecanisme instituționale și de reglementare și al unor sisteme și infrastructuri de informații adecvate.

(5) Părțile cooperează pentru a pune în aplicare dispoziții de cooperare administrativă și de verificare în cadrul relațiilor comerciale dintre ele.

(6) Recunoscând contribuția tehnologiei digitale la facilitarea comerțului, părțile convin să coopereze în vederea unor platforme digitale regionale corespunzătoare în Pacific pentru comerțul național și transfrontalier.

ARTICOLUL 21

Serviciile

(1) Părțile sprijină dezvoltarea unui sector al serviciilor robust și dinamic, recunoscând importanța acestuia în ceea ce privește aportul său la creșterea economică și la crearea de locuri de muncă, la aducerea de contribuții la toate activitățile economice și la facilitarea unor procese de producție și de export transformatoare.

(2) Părțile cooperează pentru a consolida capacitatea de prestare de servicii. Ele acordă o atenție deosebită serviciilor legate de circulația persoanelor fizice în scopuri de afaceri, serviciilor financiare și altor servicii pentru întreprinderi, turismului, industriilor culturale și creative și construcțiilor și serviciilor conexe de inginerie.

(3) Părțile convin să încurajeze instituirea de acorduri de recunoaștere reciprocă, când este cazul, inclusiv în vederea facilitării recunoașterii calificărilor profesionale. Ele cooperează pentru a înlătura barierele din calea comerțului cu servicii, în vederea încurajării concurenței, a creării de locuri de muncă, a impulsionării creșterii și dezvoltării și a îmbunătățirii calității sectoarelor lor respective ale serviciilor.

CAPITOLUL 3

SECTOARELE-CHEIE

ARTICOLUL 22

„Economia albastră”

(1) Părțile promovează o „economie albastră” care este bine gestionată și durabilă și care vizează reconcilierea creșterii economice durabile cu crearea de locuri de muncă, îmbunătățirea mijloacelor de subzistență și a echității sociale, beneficiile economice echitabile și consolidarea securității alimentare, pe baza conservării ecosistemelor marine și a biodiversității și pe baza utilizării durabile a resurselor.

(2) Părțile cooperează pentru a dezvolta o acvacultură durabilă prin amenajarea eficace a teritoriului, prin adoptarea unei abordări ecosistemice și prin consolidarea condițiilor de concurență echitabile pentru investitori, asigurându-se că acestea răspund la preocupările comunităților locale.

(3) Părțile consolidează dezvoltarea durabilă a pescuitului, inclusiv la nivelul pescuitului artizanal, promovând lanțurile valorice durabile prin intermediul unor investiții sporite în productivitate și în capacitățile locale de prelucrare și asigurând în același timp durabilitatea resurselor piscicole și îmbunătățirea securității și siguranței alimentare.

(4) Părțile profită de oportunitățile din domeniul biotehnologiei marine, sprijinind cercetarea și reducând blocajele tehnice pentru a facilita accesul investitorilor, evitând în același timp riscurile pentru mediul marin.

(5) Părțile promovează cercetarea, inovarea și schimbul de cunoștințe, de bune practici și de învățăminte desprinse în legătură cu economia albastră, inclusiv consolidarea amenajării teritoriului și procesul decizional judicios în materie de investiții.

(6) Părțile promovează energia din surse marine regenerabile în vederea accelerării tranziției către o energie curată pe toate insulele.

ARTICOLUL 23

Agricultura

(1) Părțile promovează agricultura durabilă și sprijină practicile agroecologice și acțiunile de creare a unei agriculturi reziliente la schimbările climatice și de asigurare a adăugării de valoare și a diversificării, în vederea îmbunătățirii mijloacelor de subzistență, a extinderii veniturilor și a creării de locuri de muncă decente.

(2) Părțile cooperează pentru a multiplica pentru producători, prelucrători și exportatori, în special pentru micii agricultori, oportunitățile de acces la piețe de nivel național, regional și internațional, inclusiv prin îmbunătățirea sprijinului de consiliere agricolă, a infrastructurilor rurale și a accesului la finanțare. Ele cooperează pentru a asigura respectarea practicilor și standardelor acceptate la nivel internațional, luându-și în considerare cadrele de politică relevante.

(3) Părțile promovează securitatea alimentară prin dezvoltarea unor lanțuri valorice sensibile la nutriție favorabile incluziunii și bogate în biodiversitate, inclusiv prin adăugarea de valoare și prin prelucrare la nivel local și prin mărirea capacităților agenților din lanțurile valorice. Ele participă la înregistrarea și protecția indicațiilor geografice (IG-urilor) pentru produsele agricole și alimentare originare din regiunea Pacificului și din Uniunea Europeană.

(4) Părțile cooperează pentru combaterea dăunătorilor, a bolilor și a speciilor invazive care le afectează agricultura.

ARTICOLUL 24

Turismul

(1) Părțile se angajează să asigure o dezvoltare echilibrată și durabilă a turismului, maximizând potențialul acestuia de creștere economică, de creare de locuri de muncă decente și de mărire a veniturilor publice și asigurând în același timp integrarea dimensiunii de mediu, a dimensiunii culturale și a dimensiunii sociale.

(2) Părțile îmbunătățesc protecția și promovarea patrimoniului cultural și a resurselor naturale și consolidează legăturile dintre turism și alte sectoare economice relevante, îndeosebi transporturile, agricultura și economia albastră.

(3) Părțile cooperează pentru a promova practicile durabile de dezvoltare și urmăresc optimizarea beneficiilor socioeconomice ale turismului, protejând terenurile, oceanele, oamenii și culturile, respectând integritatea și interesele comunităților locale și sprijinind implicarea acestora în procesul de dezvoltare a turismului, în special a turismului rural și comunitar și a ecoturismului. Ele încurajează investițiile în noi tehnologii pentru cercetare și elaborarea de statistici, reziliență la schimbările climatice și la dezastre, biodiversitate, gestionarea deșeurilor, energie din surse regenerabile și eficiență energetică, securitatea aprovizionării cu apă și alimente, precum și mijloacele de subzistență ale comunității și participarea la acestea.

(4) Părțile consolidează investițiile în promovarea și dezvoltarea produselor și serviciilor turistice. Ele promovează dezvoltarea de parteneriate inovatoare cu companiile aeriene și operatorii de croaziere relevanți și investesc în dezvoltarea capitalului uman, în acțiunile de formare în domeniul turismului și de consolidare a capacităților, precum și în marketing, inclusiv în marketingul digital, și încurajează contactele de afaceri și schimburile de personal calificat, în vederea stimulării competitivității, a îmbunătățirii standardelor în materie de servicii și a dezvoltării într-o și mai mare măsură a sectorului turismului.

ARTICOLUL 25

Energia durabilă

(1) Părțile recunosc importanța sectorului energetic pentru prosperitatea economică, pentru dezvoltarea umană și socială și pentru securitatea umană, precum și necesitatea unei tranziții line către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Ele depun eforturi pentru a consolida securitatea energetică și reziliența infrastructurilor energetice, astfel încât să îmbunătățească accesibilitatea și disponibilitatea la prețuri convenabile a energiei curate.

(2) Părțile convin să sprijine reformele energetice din regiunea Pacificului care contribuie la reducerea intensității emisiilor de dioxid de carbon generate de procesele de dezvoltare ale acestei regiuni, la mărirea eficienței aprovizionării și a consumului de energie la utilizatorii finali, la îmbunătățirea rezilienței infrastructurii energetice și la diminuarea emisiilor nete de gaze cu efect de seră, luându-și în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv Cadrul de acțiune privind securitatea energetică în Pacific și Cadrul privind dezvoltarea rezilientă în Pacific.

(3) Părțile facilitează piețele energetice deschise, transparente și funcționale, care stimulează investiții favorabile incluziunii și durabile în producerea, transmiterea și distribuția responsabilă și în eficiența energetică.

(4) Părțile promovează eficiența energetică și economiile de energie în toate etapele lanțului energetic, de la generare până la consum, și consolidează, îmbunătățesc și transformă instalațiile de producție, generare și distribuție a energiei electrice, inclusiv prin consolidarea și extinderea rețelelor urbane și rurale de distribuție a energiei electrice.

(5) Părțile promovează tranziția energetică a regiunii Pacificului prin dezvoltarea și adoptarea de tehnologii energetice curate, variate, eficiente din punctul de vedere al costurilor și durabile, inclusiv de tehnologii de energie din surse regenerabile și cu emisii scăzute.

ARTICOLUL 26

Conectivitatea

(1) Recunoscând constrângerile geografice cu care se confruntă statele insulare din Pacific, părțile consolidează conectivitatea în toată regiunea Pacificului, asigurându-se că aceasta este durabilă, cuprinzătoare și bazată pe norme și că ea favorizează investițiile și condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi. Părțile depun eforturi să creeze legături de transport sigure, securizate, reziliente și durabile, pe cale aeriană, terestră și maritimă, precum și rețele digitale, atât mobile, cât și fixe, de la rețeaua centrală a internetului până la bucla locală, atât prin cablu, cât și prin satelit. Ele se angajează să acționeze în direcția conectivității energetice, cu scopul de a încuraja soluțiile moderne, eficiente și curate și de a promova contactele între oameni.

(2) Părțile se angajează să restructureze, să consolideze și să îmbunătățească sistemele de transport și de infrastructură conexă, facilitând și ameliorând circulația pasagerilor, inclusiv a celor cu mobilitate redusă, și a bunurilor și asigurând un acces eficient din punctul de vedere al costurilor, sigur, securizat și durabil la servicii fiabile și eficace de transport urban, aerian, maritim, pe căi navigabile interioare, feroviar și rutier. Ele îmbunătățesc guvernanța generală a sectorului transporturilor elaborând și punând în aplicare reglementări eficiente pentru a facilita armonizarea în toată regiunea Pacificului, pentru a permite concurența loială și interoperabilitatea în cadrul modurilor de transport și între acestea, precum și pentru a activa și a promova participarea sectorului privat la proiecte din domeniul transporturilor, inclusiv în materie de întreținere și de eliminare a constrângerilor legate de capacitate și de infrastructuri de legătură care lipsesc.

(3) Părțile recunosc importanța serviciilor de transport maritim rentabile și eficace ca principal mod de transport care facilitează comerțul. Ele cooperează în sectorul transportului maritim în scopul de a promova eforturile depuse de membrii OSACP din Pacific pentru dezvoltarea unor porturi și servicii portuare competitive, inclusiv a infrastructurii de navigație, în vederea îmbunătățirii circulației bunurilor și a persoanelor.

(4) Părțile cooperează în sectorul aviației, inclusiv având în vedere creșterea numărului de rute și a frecvenței serviciilor aeriene în regiunea Pacificului. Ele cooperează, de asemenea, pentru a consolida și a îmbunătăți siguranța și securitatea aviației, precum și supravegherea spațiului aerian, inclusiv capacitatea de a răspunde la amenințările și riscurile conexe. Ele convin să consolideze și să îmbunătățească mijloacele auxiliare pentru navigația aeriană și maritimă, inclusiv controlul traficului aerian și cartografierea.

(5) Părțile vizează stimularea accesului la o conectivitate în bandă largă și la infrastructuri digitale deschise, convenabile ca preț și securizate, inclusiv prin intermediul cablurilor submarine ameliorate. Ele iau măsuri de facilitare a accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC) și de sprijinire a utilizării corespunzătoare a inteligenței artificiale și a internetului obiectelor, precum și a instalării unor rețele extinse fără fir la costuri reduse, adaptate la circumstanțele locale. Părțile depun eforturi să înființeze instituțiile de reglementare necesare pentru acordarea de licențe către prestatorii de servicii, promovează comportamentul concurențial și asigură bunăstarea și protecția consumatorilor, consolidând cooperarea regională și luându-și în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv Planul strategic regional de acțiune în domeniul TIC din Pacific.

ARTICOLUL 27

Industriile extractive

(1) Recunoscând contribuția industriilor extractive la dezvoltarea economică, părțile facilitează investițiile durabile și responsabile prin intermediul unor acte legislative, politici și cadre de reglementare corespunzătoare și compatibile cu bunele practici internaționale. Părțile vizează asigurarea unui acces echitabil și nedenaturat la resursele extractive, respectând pe deplin actele naționale cu putere de lege și suveranitatea țărilor asupra resurselor lor naturale și apărând drepturile comunităților locale afectate.

(2) Părțile convin să promoveze gestionarea responsabilă a resurselor extractive, inclusiv dezvoltarea cadrelor legislative, luând în considerare efectele asupra mediului. Ele promovează transparența și asumarea răspunderii, în concordanță cu principiile stabilite în Inițiativa privind transparența în industriile extractive (EITI).

(3) Părțile promovează utilizarea tehnologiilor relevante pentru facilitarea explorării și exploatării durabile și responsabile a resurselor extractive.

ARTICOLUL 28

Silvicultura

(1) Părțile promovează gestionarea durabilă a pădurilor și utilizarea durabilă a resurselor forestiere, reduc și stopează defrișările și degradarea pădurilor, conservă biodiversitatea și ecosistemele forestiere, combat exploatarea forestieră ilegală și comerțul aferent și promovează produsele eficiente din punct de vedere energetic și din punctul de vedere al utilizării resurselor care provin din păduri gestionate în mod durabil.

(2) Părțile promovează lanțuri valorice durabile ale agroindustriilor și ale mărfurilor și produselor forestiere, acordând prioritate creării de locuri de muncă și de alte oportunități economice în domeniul conservării ecosistemelor. Ele cooperează în ceea ce privește gestionarea durabilă a pădurilor, inclusiv furnizarea legală și durabilă de produse în scop lucrativ și comercializarea durabilă a florei și faunei forestiere, cu respectarea deplină a bunelor practici și a standardelor internaționale, precum și a acordurilor internaționale relevante. Ele colaborează și promovează utilizarea tehnologiilor și metodelor corespunzătoare pentru identificarea și dezvoltarea plantelor aromatice și a altor materii forestiere care ar putea fi utile în domeniul medicamentelor, asigurându-se, în același timp, că nu se produc pierderi de biodiversitate, că nu se creează dezechilibre ale ecosistemelor și că nu se împiedică accesul la medicamente.

(3) Părțile cooperează pentru a îmbunătăți guvernanța și durabilitatea pădurilor, inclusiv prin luarea în considerare a Planului de acțiune referitor la asigurarea respectării legislației, guvernanță și schimburile comerciale în domeniul forestier (FLEGT) și prin încurajarea elaborării de acorduri de parteneriat voluntar (APV-uri). Părțile depun eforturi pentru a consolida coerența și interacțiunile pozitive la nivelul țărilor între FLEGT și acțiunile climatice în sectorul forestier și în sectorul exploatării terenurilor, inclusiv în contextul altor inițiative internaționale, în special al Cadrului de la Varșovia pentru Programul Organizației Națiunilor Unite pentru reducerea emisiilor cauzate de despăduriri și de degradarea pădurilor (REDD+). Părțile participă la elaborarea și reexaminarea politicilor, legislației, reglementărilor, strategiilor și planurilor de acțiuni climatice în sectorul forestier și în sectorul exploatării terenurilor, în concordanță cu contribuțiile stabilite la nivel național ale țărilor. Ele iau măsuri pentru a îmbunătăți calitatea inventarelor de emisii și absorbțiile din sectorul forestier.

(4) Părțile sprijină elaborarea de strategii de adaptare și conservare a pădurilor și de inițiative pentru a îmbunătăți sănătatea pădurilor, a inversa fenomenul defrișărilor, a reface peisajele forestiere degradate, a mări reziliența la schimbările climatice și a restaura suprafața împădurită. Recunoscând importanța pădurilor naturale și virgine în furnizarea serviciilor ecosistemice, climatice și culturale de care depind societățile noastre, părțile cooperează pentru a dezvolta și a pune în aplicare abordări adecvate și stimulente pozitive pentru adaptarea și conservarea acestor păduri.

(5) Părțile sprijină întărirea și consolidarea capacităților instituțiilor și agențiilor regionale, subregionale și naționale responsabile cu gestionarea durabilă a pădurilor. Ele sensibilizează publicul cu privire la defrișări la toate nivelurile și încurajează consumul de produse eficiente din punctul de vedere utilizării resurselor și din punct de vedere energetic care provin din păduri gestionate durabil. Ele promovează și sprijină utilizarea, de către comunitățile locale, a unor combustibili alternativi, durabili și pentru gătit curat. Ele consolidează implicarea autorităților și comunităților locale în protecția pădurilor.

TITLUL III

OCEANELE, MĂRILE ȘI PESCUITUL

ARTICOLUL 29

Părțile recunosc rolul esențial pe care îl au oceanele pentru viața pe Pământ, pentru dezvoltarea durabilă și pentru mijloacele de subzistență ale oamenilor. Ele convin să își intensifice eforturile de protejare a oceanelor și a mărilor împotriva consecințelor negative și a impactului diferitelor presiuni, cum ar fi schimbările climatice, acidificarea oceanelor și albirea coralilor, supraexploatarea, pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN) și alte activități distructive și nedurabile. Ele promovează dezvoltarea durabilă a economiei albastre, protejează ecosistemele marine și biodiversitatea, reduc poluarea de toate tipurile și recurg la politici de atenuare a schimbărilor climatice și de adaptare la acestea.

CAPITOLUL 1

GUVERNANȚA OCEANELOR

ARTICOLUL 30

Oceanele durabile

(1) Părțile își recunosc reciproc eforturile depuse pentru a asigura o guvernanță îmbunătățită și integrată a oceanelor, măsuri regionale și subregionale consolidate de conservare și gestionare a pescuitului, monitorizarea, controlul și supravegherea pescuitului, alte strategii regionale specifice și instrumente de gestionare eficace a oceanelor.

(2) Părțile iau măsurile necesare pentru a pune în aplicare tratatele, convențiile și acordurile internaționale și regionale relevante privind guvernanța oceanelor, la care sunt parte, precum și conservarea și gestionarea resurselor prevăzute în acestea.

(3) Părțile consolidează guvernanța oceanelor în vederea utilizării și conservării durabile a acestora, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (UNCLOS) și luând în considerare cadrele regionale relevante, inclusiv prin promovarea unei abordări de gestionare integrată, ținând seama de dimensiunea socială, dimensiunea economică și dimensiunea de mediu a dezvoltării durabile.

(4) Părțile cooperează pentru a atenua și a ușura presiunea asupra oceanelor și a resurselor acestora, pentru siguranța, securitatea, curățenia și gestionarea durabilă a oceanelor, precum și pentru a consolida cunoștințele despre oceane. Ele cooperează în ceea ce privește protecția, conservarea și refacerea ecosistemelor costiere și marine.

(5) Părțile cooperează pentru a preveni și a reduce poluarea marină, precum și pentru a combate poluarea fonică și deșeurile marine, inclusiv materialele plastice și microplasticele, deversările de petrol și contaminanții radioactivi. Ele sprijină și se străduiesc să asigure reglementarea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră provenite de la nave, sprijinind activ punerea în aplicare urgentă a Strategiei Organizației Maritime Internaționale privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră provenite de la nave. Ele adoptă acte legislative și norme pentru reglementarea deversărilor de deșeuri dăunătoare și a eliminării necorespunzătoare a deșeurilor, inclusiv pentru impunerea de sancțiuni în caz de încălcare.

(6) Părțile convin să își fondeze deciziile pe cele mai bune cunoștințe științifice disponibile, acordând atenția cuvenită principiilor abordării bazate pe ecosisteme, principiului precauției și importanței cunoștințelor tradiționale și indigene.

(7) Părțile își consolidează cooperarea în materie de cercetare, concepere și punere în aplicare a măsurilor de conservare și gestionare, de amenajare a spațiului marin și de stabilire a unor zone marine protejate și a unor sanctuare marine, în concordanță cu dreptul internațional, pe baza celor mai bune cunoștințe științifice disponibile și ținând seama de cunoștințele indigene și ale comunităților locale.

(8) Părțile cooperează pentru a consolida atât capacitățile, cât și cunoștințele și competențele de specialitate în materie de guvernanță a oceanelor, inclusiv prin cercetare științifică marină și prin transfer de tehnologie marină, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării.

(9) Părțile promovează dialogul și cooperarea în toate aspectele guvernanței oceanelor, inclusiv în chestiuni legate de schimbările climatice, creșterea nivelului mării și posibilele efecte și implicații ale acesteia, exploatarea minieră a fundului mării, pescuit, poluarea marină și cercetare și dezvoltare.

(10) Părțile recunosc preocupările generale în legătură cu impactul pe care îl are asupra mediului și a biodiversității acestuia exploatarea minieră a fundului mării. Ele utilizează cele mai bune cunoștințe științifice disponibile, aplică principiul precauției și abordarea ecosistemică, promovează cercetarea și fac schimb de bune practici în domenii de interes reciproc legate de resursele minerale de pe fundul mării, pentru a asigura un management de mediu rațional al activităților de protecție și conservare a mediului marin și a biodiversității acestuia.

ARTICOLUL 31

Biodiversitatea zonelor din afara jurisdicției naționale

(1) Părțile cooperează, inclusiv prin intermediul organizațiilor internaționale și regionale competente și al înțelegerilor, pentru conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității marine în zonele din afara jurisdicției naționale, pe baza celor mai bune cunoștințe științifice disponibile.

(2) Părțile promovează consolidarea capacităților și transferul de tehnologie marină pentru conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității marine în zonele din afara jurisdicției naționale, inclusiv prin intermediul cooperării internaționale.

CAPITOLUL 2

PESCUITUL

ARTICOLUL 32

Conservarea și gestionarea durabilă a resurselor piscicole

(1) Părțile cooperează, la nivel bilateral, subregional, regional și multilateral, după caz, pentru a asigura conservarea, precum și gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor piscicole.

(2) Părțile cooperează pentru a se asigura că resursele piscicole sunt conservate și gestionate cu eficacitate și recoltate în mod durabil și că beneficiile sociale și economice sunt optimizate.

(3) Părțile convin să promoveze măsuri de conservare și gestionare transparente și bazate pe date științifice, în concordanță cu dreptul internațional, în special cu normele și principiile stabilite în Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării și în Acordul Organizației Națiunilor Unite privind stocurile de pește, și cu respectarea eventualelor măsuri de conservare și gestionare adoptate de organizațiile regionale de gestionare a pescuitului.

(4) Părțile cooperează pentru a asigura dezvoltarea economică durabilă a pescuitului costier prin politici, acte cu putere de lege și norme administrative eficiente. Ele promovează accesul comunităților locale, al pescarilor la scară mică și al pescarilor artizanali la resursele piscicole și promovează securitatea alimentară și echitatea intergenerațională și intragenerațională.

ARTICOLUL 33

Activitățile de pescuit ilegal, nedeclarat și nereglementat

(1) În conformitate cu obligațiile internaționale, părțile mențin sau adoptă inițiative de combatere a activităților de pescuit ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN) în jurisdicțiile lor respective, în alte jurisdicții și în marea liberă, recunoscând că astfel de activități constituie o amenințare gravă pentru conservarea, gestionarea și exploatarea durabilă a pescuitului.

(2) Părțile pun în aplicare politici și măsuri de excludere din fluxurile comerciale a produselor provenite din activități de pescuit INN. Ele pun în aplicare măsuri de monitorizare, control și supraveghere și asigură respectarea acestor măsuri, printre care se numără programele de observare, sistemele de monitorizare a navelor, licențele și autorizațiile de pescuit, înregistrarea și raportarea capturilor, controlul transbordărilor, inspecțiile și controlul efectuat de statul portului, precum și măsurile asociate, în vederea asigurării conformității, ceea ce presupune și acțiuni de asigurare a respectării legislației și sancțiuni în conformitate cu reglementările interne, în scopul conservării stocurilor de pește, a prevenirii pescuitului excesiv și a promovării pescuitului durabil.

(3) În conformitate cu obligațiile pe care le au în temeiul legislațiilor naționale și al instrumentelor subregionale, regionale și internaționale existente, părțile convin, în ceea ce privește navele părților în cazul cărora s-a constatat implicarea în activități de pescuit INN în alte jurisdicții și în marea liberă sau care au un istoric de activități de pescuit INN, să nu le acorde permisiunea de a intra în porturile lor, să refuze să le acorde servicii sau să le expulzeze din porturile lor.

(4) Părțile depun eforturi să ratifice acordurile internaționale relevante în ceea ce privește pescuitul INN, în special Acordul privind măsurile de competența statului portului pentru prevenirea, descurajarea și eliminarea pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat, și promovează complementaritatea și coerența măsurilor și strategiilor internaționale și regionale de combatere a activităților de pescuit INN.

ARTICOLUL 34

Subvențiile dăunătoare pentru pescuit

Părțile convin să ia măsurile necesare pentru a interzice anumite forme de subvenții pentru pescuit care contribuie la excedente de capacitate și la pescuitul excesiv și să elimine subvențiile care contribuie la pescuitul INN și să nu introducă astfel de noi subvenții, recunoscând că un tratament corespunzător, eficace, special și diferențiat al statelor în curs de dezvoltare și al statelor cel mai puțin dezvoltate din Pacific ar trebui să facă parte integrantă din negocierile Organizației Mondiale a Comerțului privind subvențiile în domeniul pescuitului.

TITLUL IV

SECURITATEA, DREPTURILE OMULUI, DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNANȚA

ARTICOLUL 35

Părțile cooperează în direcția realizării unor societăți pașnice și reziliente, protejează, promovează și asigură împlinirea drepturilor omului și consolidează principiile democratice și buna guvernanță. Ele sprijină instituțiile care își asumă răspunderea și sunt transparente de la toate nivelurile și iau măsuri concrete cu privire la buna guvernanță fiscală și la combaterea corupției, a fraudei și a spălării banilor. Părțile abordează amenințările noi sau crescânde la adresa securității, inclusiv terorismul, amenințările la adresa securității cibernetice și toate formele de criminalitate transnațională organizată, în special în ceea ce privește securitatea maritimă, criminalitatea informatică, securitatea umană și securitatea mediului, protejând în același timp drepturile omului, inclusiv prin cooperare regională, luându-și în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv principiile prevăzute în Declarația de la Boe privind securitatea regională și în strategiile relevante ale UE în domeniul politicii externe și de securitate comune. Ele depun eforturi să faciliteze, ori de câte ori este cazul, în concordanță cu obligațiile internaționale existente, activitatea mecanismelor din domeniul drepturilor omului, inclusiv cea a Oficiului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, în chestiuni relevante.

CAPITOLUL 1

SECURITATEA

ARTICOLUL 36

Pacea și securitatea

(1) Părțile cooperează pentru a asigura pacea, securitatea și justiția, prin protejarea, promovarea și asigurarea împlinirii efective a drepturilor omului, prin buna guvernanță, prin consolidarea securității umane, prin securitatea mediului, precum și prin prevenirea conflictelor și consolidarea păcii.

(2) Părțile combat toate formele de violență bazată pe identitate, inclusiv violența sexuală, violența bazată pe gen, violența intercomunitară, violența etnică și violența religioasă. Ele sprijină procesele de reconciliere prin mecanisme de justiție de tranziție, inclusiv prin practici tradiționale sau cutumiare, în cazul în care și atunci când acestea nu sunt incompatibile cu drepturile omului recunoscute la nivel internațional. Ele oferă sprijin tuturor victimelor violenței.

(3) Părțile cooperează pentru a mări securitatea maritimă, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării și luând în considerare cadrele regionale relevante, comunicându-și reciproc informații, răspunzând la amenințările la adresa navelor și a instalațiilor și activelor maritime și asigurând respectarea actelor cu putere de lege și a normelor administrative relevante. Ele cooperează, inclusiv prin utilizarea tehnologiilor spațiale, pentru a aborda aspectele de securitate rezultate din criminalitatea transnațională, cum ar fi traficul de droguri, pirateria și jaful armat pe mare, munca forțată, traficul de persoane și introducerea ilegală de migranți.

(4) Părțile depun eforturi să dezvolte noi inițiative de prevenire și combatere a tuturor formelor de terorism, cu respectarea deplină a statului de drept și a dreptului internațional, abordând elementele care pot crea un mediu favorabil extremismului violent și radicalizării. Părțile elaborează noi acte legislative și strategii sau le consolidează pe cele existente și cooperează pentru a combate și a contracara terorismul, finanțarea terorismului și amenințările asociate, după caz, în deplină conformitate cu dreptul internațional, când este cazul. Ele cooperează în vederea punerii în aplicare a tuturor rezoluțiilor relevante ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, inclusiv a RCSONU 2396 și 2462, precum și a rezoluțiilor Adunării Generale. Părțile se abțin de la furnizarea oricărei forme de sprijin către actorii statali și nestatali care încearcă să dezvolte, să achiziționeze, să fabrice, să dețină, să transporte, să transfere sau să utilizeze arme nucleare, chimice, biologice sau de orice altă natură și vectori purtători ai acestora în scopuri teroriste. Ele își consolidează cooperarea în scopul de a le crea persoanelor și comunităților condițiile necesare pentru a preveni actele de terorism, extremism violent și radicalizare și pentru a-și mări reziliența la acestea.

(5) Părțile reafirmă că schimbările climatice reprezintă o amenințare existențială pentru mijloacele de subzistență, securitatea și bunăstarea popoarelor și a comunităților și se angajează să înregistreze progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a Acordului de la Paris. Ele promovează recunoașterea la nivel mondial a schimbărilor climatice ca risc pentru securitate și conlucrează pentru a împiedica efectele schimbărilor climatice să continue să acționeze ca factor de multiplicare a amenințărilor, cum ar fi amenințările generate de creșterea nivelului mării și de fenomenele meteorologice extreme, ceea ce are implicații grave pentru pace și securitate. Ele recunosc amenințarea pe care o reprezintă schimbările climatice pentru pace și securitate și acționează în privința acestei amenințări prin consolidarea măsurilor de adaptare și reziliență, precum și a sistemelor de alertă timpurie.

(6) Părțile își consolidează cooperarea pentru a promova securitatea cibernetică și pentru a preveni și a combate criminalitatea informatică și criminalitatea facilitată prin mijloace informatice, inclusiv furtul de proprietate intelectuală facilitat prin mijloace informatice. Ele cooperează pentru a face schimb de bune practici cu privire la o protecție mai eficace a infrastructurilor critice naționale și regionale împotriva atacurilor cibernetice. Ele promovează guvernanța multipartită a internetului și abordează aspecte legate de distribuirea online de materiale ilicite sau dăunătoare. Ele fac schimb de informații cu privire la educația și formarea experților tehnici în securitate cibernetică și a investigatorilor criminalității informatice, la investigarea criminalității informatice și la investigarea criminalistică a infracțiunilor informatice. Ele consolidează cooperarea internațională pentru a promova securitatea și stabilitatea în spațiul cibernetic. Ele recunosc că criminalitatea informatică este o problemă mondială și confirmă necesitatea de a se baza pe normele și standardele internaționale existente, inclusiv pe cele din Convenția de la Budapesta privind criminalitatea informatică.

ARTICOLUL 37

Criminalitatea organizată

(1) Părțile consolidează și pun în aplicare acte legislative și strategii de combatere a criminalității organizate transnaționale, inclusiv, dar nu numai, a traficului de persoane, droguri ilicite, arme de calibru mic și armament ușor, a exploatării forestiere ilegale și a comerțului aferent, a comerțului ilegal cu specii pe cale de dispariție, printre care și speciile marine pe cale de dispariție, speciile de floră și faună sălbatică și produsele derivate, precum și a altor activități economice și financiare ilegale.

(2) Părțile cooperează în vederea menținerii unor eforturi coordonate de prevenire și combatere a utilizării sistemelor lor financiare pentru finanțarea activităților infracționale. Ele fac schimb de informații și aplică măsuri corespunzătoare de combatere a spălării banilor, a finanțării terorismului și a fluxurilor financiare ilicite, în concordanță cu standardele și cadrele internaționale relevante, îndeosebi cu recomandările Grupului de Acțiune Financiară Internațională (GAFI).

(3) Părțile consolidează dialogul și cooperarea în domeniul aplicării legii, în scopul combaterii activităților rețelelor transnaționale de criminalitate organizată și terorism. Ele îmbunătățesc coordonarea dintre mecanismele de securitate naționale și regionale prin intermediul unui dialog deschis și al schimbului de informații strategice în sprijinul alertei timpurii și al cooperării cu organizațiile, partenerii și părțile interesate internaționale relevante.

CAPITOLUL 2

DREPTURILE OMULUI, DEMOCRAȚIA ȘI GUVERNANȚA

ARTICOLUL 38

Drepturile omului

(1) Părțile recunosc că drepturile omului sunt universale, indivizibile, interdependente și corelate și convin să respecte, să protejeze, să asigure împlinirea și să promoveze toate drepturile omului, indiferent dacă acestea sunt civile, politice, economice, sociale sau culturale. Ele iau măsurile necesare, în conformitate cu tratatele internaționale relevante, pentru a asigura exercitarea deplină și egală a tuturor drepturilor omului și libertăților fundamentale, inclusiv a libertății de opinie și de exprimare, a libertății de întrunire și de asociere și a libertății de gândire, de religie și de convingere. Ele abordează și combat toate formele de rasism, discriminare, discriminare bazată pe gen, inclusiv manifestarea acestora prin violență bazată pe gen, traficul de persoane, în cadrul căruia femeile și fetele sunt vizate în mod special de exploatarea sexuală, discursurile de incitare la ură și infracțiunile motivate de ură, xenofobia și intoleranța asociată acestora.

(2) Părțile își intensifică eforturile în vederea realizării egalității de gen și a exercitării depline a tuturor drepturilor omului de către femei și fete, precum și în vederea emancipării acestora. Ele promovează, protejează și asigură împlinirea drepturilor copilului.

(3) Părțile promovează drepturile persoanelor care aparțin minorităților și drepturile popoarelor indigene, astfel cum se prevede în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile popoarelor indigene.

(4) Părțile sprijină măsurile de consolidare a abordării bazate pe drepturi în ceea ce privește dezvoltarea, înglobând toate drepturile omului, și iau măsurile necesare pentru a le asigura tuturor, printre altele, egalitatea și nediscriminarea în exercitarea drepturilor omului, inclusiv accesul la resurse și servicii esențiale și controlul asupra acestora sau dreptul la un nivel de trai adecvat. Drepturile menționate cuprind dreptul la educație, dreptul la sănătate, inclusiv dreptul la sănătatea sexuală și reproductivă, dreptul la alimentație, dreptul la apă potabilă și salubritate, dreptul la o locuință adecvată, dreptul la muncă și dreptul la justiție, fără a se limita la acestea. Măsurile care trebuie luate pentru înfăptuirea acestor drepturi cuprind servicii accesibile care abordează cauzele și efectele nefaste ale schimbărilor climatice și promovarea unei distribuții juste și echitabile a resurselor.

(5) Părțile cooperează în vederea înfăptuirii drepturilor omului în regiunea Pacificului, inclusiv prin crearea și consolidarea unor mecanisme și instituții naționale și regionale independente în domeniul drepturilor omului și prin consolidarea unui mediu propice și sigur pentru implicarea activă a societății civile, a apărătorilor drepturilor omului și a altor părți interesate relevante, inclusiv prin consolidarea capacităților acestora și prin asigurarea accesului la mecanisme regionale și internaționale din domeniul drepturilor omului.

ARTICOLUL 39

Democrația și guvernanța

(1) Părțile apără procesele și instituțiile democratice în conformitate cu principiile recunoscute la nivel internațional și cadrele juridice naționale, inclusiv guvernele care își asumă răspunderea și sunt alese prin alegeri pașnice, favorabile incluziunii, transparente și credibile, acceptarea rezultatelor alegerilor și tranziția guvernamentală rezultantă, precum și dreptul persoanelor de a participa la afacerile publice ale societății în care trăiesc.

(2) Părțile sporesc rolul parlamentelor, promovează independența și pluralismul mass-mediei și mențin și extind un spațiu propice pentru societatea civilă, în vederea îmbunătățirii responsabilității democratice. Ele consolidează capacitățile naționale, regionale și descentralizate de asigurare a respectării principiilor și practicilor democratice.

(3) Părțile promovează principiile bunei guvernanțe. Ele iau măsuri concrete pentru a crea instituții publice care sunt favorabile incluziunii, își asumă răspunderea și sunt transparente. Ele sprijină capacitățile de concepere și punere în aplicare a politicilor, dezvoltă un serviciu public care își asumă răspunderea și este eficient, transparent și profesionist și consolidează furnizarea unor servicii publice de calitate.

(4) Părțile accelerează introducerea serviciilor de e-guvernanță și a infrastructurii de servicii digitale, ca mijloace de mărire a accesului la serviciile publice și a disponibilității acestora, de îmbunătățire a practicilor și guvernanței democratice și de promovare, protecție și asigurare a împlinirii drepturilor omului și libertăților fundamentale.

(5) Părțile creează sau consolidează mecanismele și instituțiile necesare pentru combaterea corupției, a mitei, a fraudei și a infracțiunilor financiare ale întreprinderilor, inclusiv prin punerea în aplicare și promovarea standardelor și instrumentelor internaționale relevante, în special a Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. Ele promovează gestionarea transparentă a resurselor publice și asumarea răspunderii, încurajează acțiunile care sprijină valorile unei culturi a transparenței, legalitatea și schimbarea comportamentală în vederea asigurării eradicării corupției și dezvoltă în continuare actele legislative pentru facilitarea recuperării și restituirii activelor.

(6) Părțile consolidează sistemele de guvernanță pentru a stăvili migrația neregulamentară și pentru a combate introducerea ilegală de migranți și rețelele infracționale asociate, precum și traficul de persoane, cu un accent special pe protecția victimelor.

ARTICOLUL 40

Statul de drept și justiția

(1) Părțile promovează respectul pentru lege și cooperează în vederea consolidării statului de drept. Ele vizează asigurarea unui sistem judiciar independent, imparțial și eficace și consolidarea instituțiilor în administrarea justiției. Ele iau măsurile necesare pentru a asigura accesul la justiție pentru toți cu respectarea garanțiilor procedurale.

(2) Părțile se opun tuturor formelor de tortură și de alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante aplicate de actori statali și nestatali, indiferent de context, și le condamnă, inclusiv prin sprijinirea ratificării și a punerii în aplicare eficace a Convenției împotriva torturii și a protocoalelor opționale la aceasta.

(3) Părțile promovează reformele în domeniul justiției, pentru a asigura sisteme și proceduri judiciare eficiente și sisteme penitenciare moderne. Ele cooperează pentru a mări capacitățile actorilor-cheie din cadrul organelor judiciare și legislative.

ARTICOLUL 41

Guvernanța financiară

(1) Părțile promovează gestionare solidă a finanțelor publice, inclusiv mobilizarea și utilizarea eficace a veniturilor publice, administrarea durabilă a datoriei publice, sistemele de achiziții publice durabile, transparente, competitive și previzibile și sprijinirea organismelor naționale de supraveghere.

(2) Părțile adoptă acte legislative, iau măsuri concrete și consolidează instituțiile și mecanismele relevante pentru punerea în aplicare a principiilor bunei guvernanțe în chestiuni fiscale.

(3) Părțile cooperează pentru a combate evaziunea fiscală, evitarea obligațiilor fiscale și fluxurile financiare ilicite și pentru a asigura eficiența, eficacitatea, transparența și echitatea sistemelor fiscale.

TITLUL V

DEZVOLTAREA UMANĂ ȘI SOCIALĂ

ARTICOLUL 42

Părțile sunt hotărâte să eradicheze toate formele de sărăcie până în 2030, să încurajeze dezvoltarea umană și socială prin intermediul unui acces favorabil incluziunii și echitabil la serviciile sociale și prin îmbunătățirea securității alimentare, să combată cu eficacitate inegalitatea, să promoveze egalitatea de gen și emanciparea femeilor și a tineretului, să se asigure că fiecare persoană dispune de mijloacele necesare pentru a se bucura de o viață demnă și să creeze condițiile pentru ca oamenii să participe în mod eficace la viața democratică și să contribuie activ la creșterea economică durabilă. Ele iau măsuri concrete de promovare a coeziunii sociale și a protecției sociale, ca investiție esențială pentru eradicarea sărăciei și combaterea inegalității și ca mijloc important de reinvestire a beneficiilor economice în sens mai larg în societate și oameni. Ele promovează cultura și sportul, ca motoare ale dezvoltării umane și sociale durabile și ale creșterii economice favorabile incluziunii, precum și ale incluziunii sociale și ale unor societăți pașnice.

CAPITOLUL 1

SERVICIILE SOCIALE

ARTICOLUL 43

Educația

(1) Părțile sprijină accesul favorabil incluziunii și echitabil la educație de calitate la nivel primar, secundar și terțiar, la îngrijirea timpurie a copilului și la educație și formare tehnică și profesională, luându-și în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv Cadrul regional de educație din Pacific. Ele promovează dezvoltarea alfabetizării și competențelor digitale. Ele acordă o atenție specială femeilor și fetelor și grupurilor marginalizate și vulnerabile, inclusiv oamenilor cu handicap.

(2) Părțile iau măsuri pentru a îmbunătăți calitatea învățării formale și nonformale și pentru a sprijini dezvoltarea competențelor prin educație și formare tehnică și profesională, în vederea măririi numărului de lucrători cu un nivel înalt de instruire și calificare care corespund nevoilor și oportunităților de pe piața forței de muncă.

(3) Părțile promovează inițiativele care încurajează și fac posibile dezvoltarea și utilizarea pe scară mai largă a științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STIM).

(4) Părțile depun eforturi să îmbunătățească infrastructura și echipamentele centrelor de învățământ. Ele îmbunătățesc calitatea educației prin politici bazate pe dovezi, prin elaborarea de programe de învățământ și prin mărirea gradului de calitate a formării cadrelor didactice și a dezvoltării profesionale.

ARTICOLUL 44

Sănătatea

(1) Părțile vizează realizarea acoperirii universale cu servicii de sănătate și a accesului echitabil la servicii de sănătate, inclusiv prin consolidarea sistemelor naționale de sănătate, prin modernizarea structurilor și echipamentelor și prin asigurarea unor medicamente și vaccinuri esențiale de calitate și la prețuri convenabile.

(2) Părțile iau măsuri de consolidare a prevenirii și controlului bolilor netransmisibile, în vederea reducerii incidenței acestora, inclusiv prin mărirea investițiilor în promovarea sănătății și prin intermediul strategiilor de prevenire primară și secundară. Ele își iau în considerare cadrele de politică relevante care promovează prevenirea și controlul bolilor netransmisibile. Ele abordează provocările asociate cu sănătatea mintală, prin dezvoltarea asistenței medicale și a serviciilor comunitare, inclusiv a celor care abordează tulburări psihosociale.

(3) Părțile consolidează sistemele naționale și regionale de supraveghere și monitorizare, pentru a detecta focarele de boli transmisibile și alte urgențe sanitare de interes național, regional și internațional, inclusiv infecțiile cu potențial pandemic, precum gripa, și pentru a reacționa cu rapiditate și eficacitate la acestea. Ele cooperează pentru a pune în aplicare o abordare de tip „O singură sănătate”, astfel încât să combată rezistența antimicrobiană și consecințele acesteia atât pentru sănătatea umană, cât și pentru sănătatea animală.

ARTICOLUL 45

Apa și salubritatea

(1) Părțile își intensifică eforturile de promovare a accesului la apă în cantități suficiente, de calitate sigură și la prețuri convenabile pentru uzul personal și casnic, acordând o atenție specială persoanelor aflate în situații vulnerabile. Ele promovează acțiuni de mărire a securității apei în fața impactului creșterii populației, al variabilității climatice și al schimbărilor climatice, inclusiv prin îmbunătățirea eficienței de utilizare a apei, prin siguranța apei potabile, prin utilizarea durabilă a resurselor de apă și prin dezvoltarea unor sisteme naționale de captare și stocare a apei.

(2) Părțile stimulează accesul fizic și convenabil ca preț al tuturor la servicii de salubritate care sunt sigure și igienice, oferă securitate, sunt acceptabile din punct de vedere social și cultural și asigură intimitatea și demnitatea. Ele sprijină și consolidează participarea comunităților locale la crearea, gestionarea și întreținerea instalațiilor și a practicilor de igienă în gospodării, școli și structuri medicale, în special în zonele care se confruntă cu dificultăți, cum ar fi zonele rurale și îndepărtate, insulele mici și așezările urbane informale.

(3) Părțile recunosc importanța schimbului de cunoștințe și tehnologii, inclusiv a consolidării capacităților necesare pentru proiectarea, execuția și întreținerea unor sisteme și infrastructuri de apă și salubritate de calitate.

ARTICOLUL 46

Locuințele

(1) Părțile își intensifică eforturile de asigurare a unui acces echitabil la locuințe adecvate, sigure și convenabile ca preț pentru toți, inclusiv pentru persoanele aflate în situații vulnerabile. Ele abordează aspectul inegalităților dintre gospodăriile urbane și zonele rurale și dintre insulele îndepărtate și insulele principale. Ele promovează schimbul de bune practici, inclusiv cu privire la codurile pentru construcții, în vederea sporirii rezilienței mediului și în vederea realizării unor locuințe inteligente adaptate schimbărilor climatice.

(2) Părțile acționează în direcția realizării accesului universal la servicii energetice durabile pentru toți, îmbunătățind accesul la energie electrică și sprijinind eficiența utilizării energiei în gospodării.

ARTICOLUL 47

Securitatea alimentară și îmbunătățirea nutriției

(1) Părțile vizează să asigure că toate persoanele au acces la alimente suficiente, convenabile ca preț, sigure și hrănitoare, inclusiv prin promovarea alimentelor nutritive locale și prin realizarea de investiții în sisteme alimentare durabile, printre care și sistemele de transport și depozitare reziliente la schimbările climatice. Ele acordă o atenție deosebită asigurării disponibilității unor surse adecvate de alimente de urgență în etapa de redresare în urma unui dezastru.

(2) Părțile cooperează pentru a pune capăt tuturor formelor de malnutriție și pentru a aborda cauzele care stau la baza insecurității alimentare și nutriționale.

(3) Părțile sprijină diversificarea agricolă și producția locală de alimente atât în scopuri de subzistență, cât și în scopuri comerciale. Ele vizează consolidarea unor sisteme agricole reziliente și diversificate și a unei agriculturi eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor prin utilizarea unor soiuri de culturi nutritive reziliente și cu randament ridicat. Ele abordează exploatarea excesivă a resurselor piscicole, luând în considerare faptul că peștele este o sursă esențială pentru securitatea alimentară și nutrițională.

(4) Părțile promovează alimentația sănătoasă, reducând dependența de alimente importate cu valoare nutritivă scăzută, consolidând reglementările privind etichetarea nutrițională, încurajând programele de educație și de sensibilizare a publicului cu privire la nutriție și la practicile alimentare sănătoase și promovând producția și consumul de alimente sănătoase locale.

CAPITOLUL 2

INEGALITATEA, COEZIUNEA SOCIALĂ ȘI PROTECȚIA SOCIALĂ

ARTICOLUL 48

Protecția socială

(1) Părțile promovează crearea unor piețe ale forței de muncă favorabile incluziunii și cu o funcționare corespunzătoare și politicile de ocupare a forței de muncă menite să asigure o muncă decente pentru toți, inclusiv îmbunătățirea condițiilor de securitate și sănătate pentru lucrători. Ele abordează aspectele legate de economia informală, inclusiv accesul la credite și microfinanțări, și măsuri consolidate de protecție socială, cu scopul de a facilita o tranziție mai lină către economia formală. Ele combat toate formele de exploatare pentru profit, inclusiv exploatarea sexuală și a muncii, atât în economia formală, cât și în cea informală.

(2) Părțile acționează în vederea extinderii acoperirii protecției sociale, în special pentru persoanele aflate într-o situație de vulnerabilitate și pentru grupurile marginalizate, precum și pentru persoanele angajate în mod formal sau informal, astfel încât să realizeze treptat acoperirea universală, prin siguranța unui venit de bază și sisteme de protecție socială adecvate și receptive la șocuri.

ARTICOLUL 49

Egalitatea de gen și emanciparea femeilor și a fetelor

(1) Părțile consolidează politicile, programele și mecanismele menite să asigure, să îmbunătățească și să extindă participarea și oportunitățile egale pentru bărbați și femei, în toate sferele vieții politice, economice, sociale și culturale. Ele încurajează ratificarea și sprijină punerea în aplicare eficace a Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei și a protocolului opțional la aceasta. Ele se asigură că perspectiva de gen este integrată sistematic în toate politicile. Ele își iau în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv arhitectura regională a Pacificului pentru egalitatea de gen.

(2) Părțile sprijină emanciparea economică a femeilor, identifică oportunități economice pentru femei și se asigură că drepturile economice și sociale ale acestora sunt respectate și promovate. Ele facilitează femeilor accesul la servicii financiare și încadrare în muncă, controlul asupra terenurilor și a altor active productive și utilizarea acestora. Ele iau măsuri de sprijinire a antreprenoarele, reduc diferențele de remunerare dintre femei și bărbați și îndepărtează alte reglementări și practici discriminatorii. Părțile acționează în vederea consolidării rezilienței femeilor la efectele schimbărilor climatice și susțin mijloacele de subzistență ale acestora în agricultură, pescuit și acvacultură, precum și în industriile culturale. Ele consolidează culegerea, compilarea, analizarea și difuzarea de date statistice accesibile privind emanciparea economică a femeilor.

(3) Părțile se angajează să adopte actele legislative și măsurile de politică necesare pentru a pune capăt căsătoriilor copiilor, căsătoriilor timpurii și căsătoriilor forțate și pentru a elimina toate formele de violență sexuală și bazată pe gen, în special violența domestică, toate formele de exploatare sexuală și la locul de muncă și toate formele de hărțuire în sfera publică și în cea privată, inclusiv prin intermediul inițiativelor de sensibilizare în vederea schimbărilor comportamentale.

(4) Părțile iau măsuri pentru a mări participarea femeilor și a fetelor și capacitatea acestora de a se face auzite în viața publică și politică, inclusiv în procesele electorale, de politică, de guvernanță și de dezvoltare, în administrația locală, în mecanismele cutumiare tradiționale, în conducere, în organismele constituționale, în întreprinderile de stat, în consolidarea păcii și în reconciliere.

(5) Părțile consolidează instituțiile naționale și regionale, pentru a aborda și a gestiona aspectele legate de toate formele de violență împotriva femeilor și fetelor, inclusiv prevenirea tuturor formelor de violență sexuală și bazată pe gen și protecția împotriva acestora, investigarea hărțuirii și mecanismele de tragere la răspundere și îngrijirea și sprijinul pentru victime. Ele depun eforturi să alinieze legislația și reglementările naționale și cadrele regionale la convențiile internaționale și cadrele regionale relevante.

(6) Părțile se angajează să pună în aplicare pe deplin și în mod eficace Declarația și Platforma de acțiune de la Beijing, Programul de acțiune al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și rezultatele conferințelor de revizuire a acestora. Ele adoptă politici și concep programe menite să realizeze accesul universal la servicii de calitate convenabile ca preț, cuprinzătoare și integrate în materie de sănătate sexuală și reproductivă, prin programe adecvate de consiliere, informare și educație sexuală, luând în considerare Orientările tehnice internaționale privind educația sexuală, elaborate de UNESCO, după caz, precum și furnizarea de servicii de sănătate sexuală și reproductivă. Părțile sprijină punerea în aplicare eficace a Declarației ministeriale privind populația și dezvoltarea din Asia și Pacific, după caz.

ARTICOLUL 50

Tineretul

(1) Părțile instituie structuri de guvernanță pentru a beneficia de cota de tineret și pentru a emancipa tinerii și a mări influența acestora în procesele decizionale și participarea activă a acestora în viața politică și în eforturile de consolidare a păcii și de reconciliere. Ele promovează participarea sporită a tinerilor la acțiunile de protecție a mediului, în special la programele de monitorizare a schimbărilor climatice și de adaptare la acestea.

(2) Părțile sprijină antreprenoriatul în rândul tinerilor și locurile de muncă decente pentru tineri, acordând o atenție deosebită tinerilor care sunt încadrați profesional sau care urmează programe educaționale sau de formare, pentru a-i ajuta să dobândească competențe relevante pe piața forței de muncă pentru ocuparea unui loc de muncă.

(3) Părțile promovează programe sociale și judiciare pentru prevenirea delincvenței juvenile și integrarea în viața economică și socială. Ele sprijină instituțiile, cum ar fi școlile, organizațiile confesionale și grupurile de tineret, care pot contribui la consolidarea rezilienței în cadrul comunităților vulnerabile și al tineretului expus riscurilor.

(4) Părțile iau măsuri pentru a îmbunătăți și a consolida sistemele și garanțiile de protecție a copilului. Ele sprijină măsurile de stopare a muncii copiilor și maltratării copilului, a căsătoriilor timpurii și a căsătoriilor forțate, precum și a pedepselor corporale.

ARTICOLUL 51

Persoanele cu handicap

(1) Părțile promovează, protejează și asigură împlinirea drepturilor persoanelor cu handicap fără niciun fel de discriminare. Ele iau măsuri concrete pentru a asigura incluziunea deplină a acestora în societate prin accesul egal la servicii sociale, inclusiv la educație și sănătate, precum și participarea eficace pe piețele forței de muncă și la alte oportunități economice.

(2) Părțile încurajează ratificarea și sprijină punerea în aplicare eficace a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap, luându-și în considerare cadrele de politică relevante.

ARTICOLUL 52

Cultura, sportul și contactele între oameni

(1) Părțile promovează protecția și consolidarea patrimoniului cultural material și imaterial și diversitatea expresiei culturale, în vederea îmbunătățirii înțelegerii reciproce și a încurajării unor schimburi culturale echilibrate. Ele cooperează și promovează investițiile pentru sprijinirea acțiunilor de conservare și promovare a artelor și culturii tradiționale, a cunoștințelor indigene și a diversității culturale.

(2) Părțile promovează industriile culturale și creative și turismul cultural, ca motoare ale creării de locuri de muncă și ale creșterii durabile. Ele depun eforturi pentru a promova mobilitatea profesioniștilor din domeniul culturii și al creației și circulația operelor de artă și desfășoară inițiative comune în diferite sfere culturale și creative. Ele încurajează emanciparea economică a femeilor și a tineretului prin intermediul lanțurilor valorice culturale, prin consolidarea parteneriatelor public-privat pentru producția culturală și prin integrarea culturii în politici, luându-și în considerare cadrele de politică relevante, inclusiv Strategia culturală regională pentru Pacific.

(3) Părțile promovează creativitatea și inovarea, schimbul de cunoștințe și creația în colaborare internațională și regională, precum și oportunitățile de acces pe piață pentru bunurile și serviciile culturale. Ele elaborează cadre de reglementare sectoriale și sprijin instituțional destinat, printre altele, protecției drepturilor de proprietate intelectuală pentru operele de creație intelectuală.

(4) Părțile promovează schimburile în sectorul cultural, inclusiv în rândul instituțiilor precum muzeele și conservatoarele, și încurajează dialogul intercultural între oameni, precum și între părțile interesate relevante. Ele sprijină mobilitatea tinerilor și a lucrătorilor de tineret, ca mijloc de promovare a dialogului intercultural și a dobândirii de cunoștințe, aptitudini și competențe în afara sistemelor educaționale formale, Ele depun eforturi să desfășoare inițiative relevante în domeniul mobilității în învățământul superior, cu scopul de a promova cooperarea și modernizarea în învățământul superior și de a încuraja mobilitatea cursanților și a cadrelor universitare.

(5) Părțile promovează sportul, ca motor al dezvoltării durabile, al creșterii economice favorabile incluziunii, al incluziunii sociale, al nediscriminării și al promovării drepturilor omului. Ele depun eforturi pentru a consolida capacitățile, pentru a dezvolta structuri adecvate și pentru a încuraja participarea sporită a oamenilor la activități sportive și la alte activități de educație fizică, cu un accent deosebit pe tineret și femei. Ele sprijină sportul ca mijloc de dialog și cooperare interculturală între națiuni, de prevenire a conflictelor și a violenței și de reconciliere în urma conflictelor.

ANEXE

ANEXA I

PROCESELE DE RETURNARE ȘI DE READMISIE

În sensul prezentei anexe:

(1) „stat solicitant” înseamnă statul (unul dintre membrii OSACP sau unul dintre statele membre ale UE) care prezintă o cerere de readmisie în temeiul articolului 74 alineatul (3) din partea generală a acordului;

(2) „stat solicitat” înseamnă statul (unul dintre membrii OSACP sau unul dintre statele membre ale UE) căruia îi este adresată o cerere de readmisie în temeiul articolului 74 alineatul (3) din partea generală a acordului.

Readmisia persoanelor care nu dețin un document de călătorie valabil

Procesele de returnare și readmisie se desfășoară după cum urmează:

Dacă persoana care urmează să fie readmisă este în posesia unui pașaport expirat, a unei cărți de identitate valabile sau expirate sau a unui alt document oficial de identitate cu fotografie sau dacă identitatea persoanei a fost confirmată prin toate mijloacele corespunzătoare, inclusiv în urma unei căutări efectuate în registrele cererilor de viză sau în orice alt registru oficial al statului solicitant, statul solicitat furnizează, la primirea informațiilor relevante, documente de călătorie cât mai curând posibil după primirea cererii din partea statului solicitant, cu excepția cazului în care pentru necesitatea unui timp suplimentar se oferă un motiv justificat, și, în orice caz, în cel mai scurt termen posibil.

În alte cazuri, dacă este necesar să se verifice cetățenia persoanei care urmează să fie readmisă, statul solicitat efectuează verificarea necesară imediat după primirea cererii din partea statului solicitant, utilizând procedura de identificare cea mai adecvată și mai eficientă, inclusiv interviul de identificare la cererea statului solicitant. Statul solicitant și statul solicitat se angajează să consulte registrele biometrice, când există astfel de registre.

În orice caz, atunci când primește o cerere de readmisie pentru unul dintre resortisanții săi, statul solicitat răspunde în termen de cel mult 30 de zile de la depunerea cererii în concordanță cu termenele prevăzute în capitolul 5.26 din anexa 9 la Convenția privind aviația civilă internațională, furnizând resortisanților săi documente de călătorie corespunzătoare în scopul returnării sau oferind statului solicitant asigurări că persoana în cauză nu este unul dintre resortisanții săi.

Mijloacele de transport pentru returnare

Returnarea are loc, după notificarea prealabilă a statului solicitat, prin orice mijloc de transport, în concordanță cu obligațiile prevăzute la articolul 74 din partea generală a prezentului acordul. Returnarea pe cale aeriană nu se face obligatoriu în cadrul curselor regulate.

Returnarea minorilor neînsoțiți

În vederea asigurării interesul superior al copilului, un minor neînsoțit poate fi returnat numai unui membru al familiei sale, unui tutore desemnat, altor autorități prevăzute în legislația națională sau centrelor de primire adecvate din țara terță.

Acordurile sau înțelegerile bilaterale

Fără a aduce atingere aplicabilității directe a titlului VI capitolul 4 din partea generală a acordului și aplicabilității directe a prezentei anexe, părțile încheie, la cererea uneia dintre ele, acorduri și înțelegeri bilaterale pentru reglementarea unor obligații specifice privind readmisia și returnarea resortisanților statelor membre ale Uniunii Europene și ale membrilor OSACP în chestiune. În aceste acorduri se prevăd termene mai scurte pentru identificare și pentru eliberarea documentelor de călătorie, astfel încât să se faciliteze într-o mai mare măsură punerea în aplicare a prezentei anexe. Astfel de acorduri și înțelegeri bilaterale cuprind, de asemenea, dacă una dintre părți consideră că este necesar, dispoziții prin care se reglementează readmisia resortisanților țărilor terțe și a apatrizilor, care își au reședința obișnuită pe teritoriul statului solicitat.

Este necesar ca obligațiile prevăzute în respectivele acorduri și înțelegeri bilaterale respective să fie compatibile cu dispozițiile stabilite în prezenta anexă.

ANEXA II

OPERAȚIUNILE BĂNCII EUROPENE DE INVESTIȚII

ARTICOLUL 1

Personalitatea juridică și statutul

(1) Banca Europeană de Investiții (denumită în continuare „BEI”) și orice filială a BEI beneficiază de personalitate juridică deplină pe teritoriul membrilor OSACP, ceea ce presupune, în special, capacitatea de a contracta, de a dobândi și de a înstrăina bunuri mobile și imobile și de a se constitui parte în proceduri judiciare.

(2) BEI și orice filială a BEI beneficiază pe teritoriul fiecărui membru al OSACP, în ceea ce privește regimurile fiscale și vamale, de cel mai favorizat, din punctul de vedere al respectivelor regimuri și al statutului, dintre tratamentele acordate instituțiilor internaționale care își desfășoară activitatea pe teritoriul respectivului membru al OSACP.

ARTICOLUL 2

Reglementarea bancară și financiară

BEI și orice filială a BEI pot, în calitate de organizație internațională, să desfășoare pe teritoriul membrilor OSACP, în scopurile avute în vedere de prezentul acord, activitățile prevăzute în statutul BEI sau al filialei respective, cu eventualele modificări sporadice, activități printre care se numără finanțarea prin împrumuturi, obligațiuni, garanții, capitaluri proprii, cvasicapital sau orice alt instrument de finanțare, furnizarea de asistență tehnică sau finanțarea acesteia, realizarea de investiții pe piețele monetare, cumpărarea și vânzarea de titluri de valoare și efectuarea oricărei alte operațiuni financiare legate de orice astfel de activitate bancară, precum și efectuarea de operațiuni prin conturi bancare în orice monedă, dar nu numai.

ARTICOLUL 3

Schimbul valutar

(1) Pentru toate operațiunile efectuate de BEI sau de oricare dintre filialele sale și finanțate de UE pentru sprijinirea îndeplinirii obiectivelor prezentului acord, membrii OSACP se asigură că:

(a) beneficiarii și contrapărțile pot converti în orice valută integral convertibilă, la cursul de schimb curent din momentul respectiv, cuantumurile exprimate în moneda națională necesare pentru plata la timp a tuturor sumelor datorate către BEI sau către oricare dintre filialele BEI în privința unor astfel de operațiuni și

(b) respectivele cuantumuri sunt transferabile în mod liber, imediat și eficace pe teritoriul membrului OSACP în cauză sau în afara teritoriului acestuia, astfel încât beneficiarul sau contrapartea să aibă posibilitatea de a-și îndeplini obligațiile față de BEI sau față de filiala respectivă.

(2) Pentru toate operațiunile efectuate de BEI sau de oricare dintre filialele sale și finanțate de UE pentru sprijinirea îndeplinirii obiectivelor prezentului acord, membrii OSACP se asigură că:

(a) BEI sau filiala respectivă poate:

(i) să convertească în orice valută integral convertibilă, la cursul de schimb curent din momentul respectiv, cuantumurile exprimate în moneda națională a membrului OSACP în cauză pe care le primește; precum și

(ii) să transfere în mod liber, imediat și eficace cuantumurile astfel convertite în afara teritoriului membrului OSACP în cauză în conturi bancare pe care le poate stabili în mod liber sau să dispună de respectivele cuantumuri pe teritoriul membrului OSACP în cauză;

(b) BEI sau filiala respectivă poate să convertească în moneda națională a membrului OSACP în cauză, la cursul de schimb curent din momentul respectiv, orice cuantum exprimat în orice valută integral convertibilă.

ARTICOLUL 4

Recunoașterea hotărârilor judecătorești

Fiecare membru al OSACP se angajează, în legătură cu orice litigiu apărut între BEI sau orice filială a BEI și un beneficiar sau orice terță parte cu privire la activitățile desfășurate de BEI sau de orice filială a BEI în vederea îndeplinirii obiectivelor prezentului acord: (i) să se asigure că instanțele sale au autoritatea de a recunoaște o hotărâre definitivă pronunțată cu respectarea garanțiilor procedurale de către o instanță competentă, inclusiv de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene sau orice instanță națională a unui stat membru al UE sau orice instanță de arbitraj, în măsura permisă de constituția sa și (ii) să asigure executarea oricărei astfel de hotărâri în conformitate cu normele și procedurile sale naționale aplicabile.

_____